

T.C.
BOLU ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
BANKACILIK VE FİNANS ANABİLİM DALI
BANKACILIK VE FİNANS BİLİM DALI

ULUSAL KRİZ DÖNEMLERİNDE KATILIM BANKALARININ
LİKİDİTE VE KARLILIK AÇISINDAN İNCELENMESİ:
2010-2017 DÖNEMİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan
Burcu ATAMER

Danışman
Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

BOLU 2019

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğüne,

Burcu ATAMER'e ait "Ulusal Kriz Dönemlerinde Katılım Bankalarının Likidite ve Karlılık Açısından İncelenmesi: 2010-2017 Döneminin Karşılaştırmalı Analizi" adlı çalışma, jürimiz tarafından Bankacılık ve Finans Anabilim Dalında Yüksek Lisans Tezi olarak oy birliğiyle/ oy çokluğuyla kabul edilmiştir.

08.08.2019

Unvan, Adı, Soyadı

İmza

Üye (Tez Danışmanı) : Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

Üye : Doç. Dr. Yaşar KÖSE

Üye : Doç. Dr. Ahmet Emre BİBER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Onayı

Doç. Dr. Yaşar AYYILDIZ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ETİK UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum, “**Ulusal Kriz Dönemlerinde Katılım Bankalarının Likidite ve Karlılık Açısından İncelenmesi: 2010-2017 Döneminin Karşılaştırmalı Analizi**” başlıklı çalışmanın yazılmasında, bilimsel ve etik kurallara uyulduğunu, başvurulan kaynaklardan yapılan alıntılarının adlarının bilimsel kurallara uygun olarak metin içinde, dipnotlarda ve kaynaklarda gösterildiğini, kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapılmadığını, tezin tamamının ya da bir kısmının bu üniversite veya başka bir üniversitede bir tez çalışması olarak sunulmadığını beyan ederim.

Burcu ATAMER

08.08.2019

ÖN SÖZ

Dünya’da faizsiz bankacılık sistemi adı altında faaliyetlerini yürüten bankalar, 1960’lı yılların sonlarına doğru gerçek anlamda hissedilmeye başlanmışlardır. Bu sistem, faiz hassasiyeti olan kesimin elinde bulunan yastık altı kaynaklarının atıl kalmaması ve ekonomiye aktarılması amacıyla ortaya çıkarılmıştır. İlk başlarda Müslüman ülkelerde kullanım olanağı bulan bu sistem, yakın zamanda farklı ihtiyaçların karşılanması ile birlikte tüm dünyada yaygın hale gelmiştir. Katılım bankalarının küresel sektörlerdeki payının her geçen yıl daha da artması, bu sistemin yaygın bir şekilde kullanıldığını destekler niteliktedir.

Türkiye’de ise, katılım bankacılığı sistemi gün geçtikçe yaygınlaşmaktadır. Yabancı sermayenin ülkeye gelmesini sağlayan ve topladığı fonlar ile reel ekonomiye destek veren katılım bankaları, ekonominin gelişmesine de katkıda bulunmaktadır. Bununla birlikte katılım bankalarının; bankacılıkta rekabet ortamının geliştirilmesi, istihdamın artırılması, kayıt dışı ekonominin önüne geçilmesi, yeni finansman teknikleri ortaya çıkarması, maliyet ve enflasyon düşürücü etkilere de sahip olması, Türkiye ekonomisi açısından oldukça önemlidir.

Bu çalışmada, 2010-2017 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen ulusal ekonomik ve siyasi krizler ele alınarak, katılım bankalarının likidite ve karlılık oranları grafikler yardımı ile betimleyici analiz tekniği kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca, ulusal ekonomik ve siyasi kriz dönemlerinde katılım bankalarının likidite ve karlılık göstergelerindeki değişimlerin nedenlerinin saptanması amaçlanmıştır.

Çalışmamın başından itibaren bilgi birikimi ile bana yol gösteren ve her türlü desteğini benden esirgemeyen değerli danışman hocam Prof. Dr. Kadir Murat

ALTINTAŞ ile her konuda yanımızda olup, her ihtiyacımıza koşan çok kıymetli Ertan METİN hocama teşekkürlerimi sunarım.

Hayatımın her anında maddi manevi her türlü desteklerini üzerimde hissettiğim sevgili aileme ve bu zorlu süreçte yanımda olup, bana destek olan tüm sevdiklerime teşekkür ederim.

Burcu ATAMER

08.08.2019

*Bana her daim inanan
2011 yılında kaybettiğim
Sevgili babama..*

ÖZET

ULUSAL KRİZ DÖNEMLERİNDE KATILIM BANKALARININ LİKİDİTE VE KARLILIK AÇISINDAN İNCELENMESİ: 2010-2017 DÖNEMİNİN KARŞILAŞTIRMALI ANALİZİ

Burcu ATAMER

Yüksek Lisans Tezi

Bankacılık ve Finans Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

Ağustos 2019, 151 + xix Sayfa

Katılım bankaları prensipleri gereği, faiz hassasiyeti olan toplumların atıl kalmış fonlarının ekonomiye kazandırılması ve yabancı paraların ülkeye girmesi açısından bir köprü görevi üstlenmektedir. Türkiye’de yaklaşık 35 yıllık geçmişe sahip olan bankalar, ekonomilerini giderek iyileştirmekte ve bankacılık sektörü içerisindeki payını artırmaktadır. Ülkemizde katılım bankacılığına devlet desteğinin verilmesi, bu bankacılık sisteminin daha çok tanınmasında ve güven ortamının oluşturulmasında etkili olmuştur.

Türkiye’de 2010-2017 yılları arasında meydana gelen Gezi Parkı Olayları, 17-25 Aralık Soruşturması ve 15 Temmuz Darbe Girişimi gibi toplumsal ölçekli siyasal ve sosyoekonomik olayların, ekonomideki etkileri günümüzde hala devam etmektedir. Finansal ve siyasal kriz dönemlerinde katılım bankalarına göre mevduat bankaları, çok daha büyük bilanço zararları ile karşılaşmışlardır. Faiz oranlarında oluşan dengesizlik ortamı ile döviz kurlarında meydana gelen oynaklık, mevduat bankalarının ve ülke ekonomisinin olumsuz etkilenmesine sebep olmuştur. Tüm bu olumsuzluklara rağmen katılım bankaları bu süreçten sınırlı düzeyde etkilenip; özkaynaklar, aktif büyümeler, karlılık ve şubeleşme açısından büyümeye devam etmiştir.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye’de ve Dünya’da katılım bankacılığının tarihsel gelişimi çerçevesinde, katılım bankalarının Türkiye ekonomisine olan katkılarını ele almak, faaliyet gösteren bankaların toplam şube ve çalışan sayılarını, aktif büyüme oranlarını, toplanan fonlar ile kullanılan fonların yapılarını, özkaynaklarını ve net kar kalemlerini betimleyici analiz yöntemiyle incelemek ve değerlendirmektir. Başka bir ifadeyle, ulusal ekonomik ve siyasi kriz dönemlerini ayrıntılı olarak inceleyip, bu dönemlerde katılım bankalarının likidite ve karlılık pozisyonlarındaki değişimlerin nedenlerini grafikler yardımıyla analiz etmektir. 2010-2017 dönemini kapsayan grafikler, hem kendi faaliyet gösterdiği dönem içerisinde analiz edilmekte, hem de yıl bazında birbirleri ile karşılaştırılarak değerlemeye tabi tutulmaktadır.

Bu çalışmaya, TMSF’ye devredilen Bank Asya da dâhil edilmiştir. Bu bankanın likidite ve karlılık rasyoları Türkiye Katılım Bankaları Birliği verilerinde belirtildiği gibi, 2015 yılı 3. çeyreğine kadar alınmıştır. Çalışmaya, 2015 yılında Ziraat Katılım ve 2016 yılında Vakıf Katılım Bankası da dâhil edilmiştir.

Çalışma sonucunda, bütünsel bir yaklaşım çerçevesinde katılım bankalarının karlılık oranlarının 2014 yılında aşırı değer kaybına uğradıkları görülmüştür. Değer kaybının meydana gelmesinde, özellikle Bank Asya’nın 813 milyon TL zarar etmesi etkili olmuştur. Kriz dönemlerinde ise, kar-zarar esasına göre faaliyet yürüten katılım bankalarının, sektördeki olumsuzluklardan sınırlı oranda etkilenip, büyüme fonksiyonlarını devam ettirdikleri saptanmıştır. Katılım bankalarının, orta ve uzun vadede sektördeki payını artırıp daha etkin hale geleceği öngörülmektedir.

Anahtar kelimeler: Katılım Bankaları, Likidite, Karlılık

ABSTRACT

ANALYSIS OF PARTICIPATION BANKS IN TERMS OF LIQUIDITY AND PROFITABILITY IN PERIODS OF NATIONAL CRISIS: COMPARATIVE ANALYSIS OF 2010-2017 PERIOD

Burcu ATAMER

Master of Arts Thesis

Department of Banking and Finance

Thesis Supervisor: Prof. Dr. Kadir Murat ALTINTAŞ

August 2019, 151 + xix pages

Participation banks serve as bridges whose function is to attract idle funds of societies refraining from interest banking due to their principles into the economy and to attract foreign capital into the country. Within their 35 years of existence in Turkey, these banks have increasingly developed their economic situation and increased their share in the banking sector. Government support for participation banking has also been instrumental in the widespread recognition and trust for such banks in Turkey.

The economical effects of political and socioeconomic events occurring in Turkey between 2010 and 2017 such as the Gezi Park Protests, 17-25 December Corruption Investigations, and 15 July Coup Attempt have remained to date. At times of financial and political crises, deposit banks have made greater losses before taxes compared to participation banks. The imbalances in interest rates as well as fluctuations in foreign currency rates have influenced deposit banks and national economy negatively. Participation banks have been relatively less affected by these setbacks, maintaining their growth in terms of equity, assets, profitability, and branching.

The present study aimed to investigate the contribution of participation banks to Turkish economy within the context of the historical development of participation banking in Turkey and the world, and to analyze, examine, and evaluate through descriptive research methodology the number of branches and personnel of participation banks, their asset growth ratios, the structure of funds collected and made available, equity, and net profit. In other words, it was aimed to investigate times of national economic and political crises in depth and to analyze liquidity and profitability of participation banks expressed through charts which provide yearly and comparative analyses of the years 2010-2017.

The study sample also included Bank Asya, which was transferred to Saving Deposit Insurance Fund of Turkey. The liquidity and profitability ratios of this bank were analyzed up to the third quarter of 2015, as specified by the Participation Banks Association of Turkey. Ziraat Participation Bank and Vakıf Participation Bank were included in the study, as of 2015 and 2016, respectively.

The findings of the present study revealed that profitability ratios of participation banks were significantly impaired in 2014, which was largely due to the TL 813 million net loss of Bank Asya. At times of crises, on the other hand, participation banks operating according to the profit and loss basis were influenced by the unfavourable conditions in the sector on a limited scale, and maintained their growth. It is foreseen that participation banks will increase their share in the sector in the medium and long term and become more effective.

Key words: Participation Banks, Liquidity, Profitability

İÇİNDEKİLER

ONAY SAYFASI	ii
ETİK UYGUNLUK BEYANI	iii
ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
TABLolar LİSTESİ	xv
ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ	xvi
KISALTMALAR LİSTESİ	xviii
GİRİŞ	1
I. BÖLÜM	
1. KRİZ	4
1.1. Kriz Tanımı	4
1.2. Krizlerin Temel Özellikleri	5
1.2.1. Krizin Aniden Ortaya Çıkması	5
1.2.2. Krizin Önceden Tahmin Edilememesi.....	6
1.2.3. Krizlerin Tehdit ve Yeni Fırsatlar Yaratması	6
1.2.4. Krizin Dönemselliği.....	6
1.3. Ekonomik Krizlerin Sınıflandırılması.....	7
1.3.1. Reel Sektör Krizleri	7
1.3.2. Finansal Krizler.....	8
1.4. Krizlerin Genel Nedenleri	10
1.5. Ulusal Ekonomik ve Siyasal Krizler	12
1.5.1. Ulusal Ekonomik Kriz	12
1.5.2. Siyasal Kriz.....	13
1.5.3. 2010-2017 Yılları Arası Türkiye’de Meydana Gelen Ulusal Ekonomik ve Siyasal Krizler	14

1.5.3.1. Gezi Parkı Olayları	14
1.5.3.2. 17-25 Aralık Süreci	16
1.5.3.3. 15 Temmuz Darbe Girişimi	17

II. BÖLÜM

2. KATILIM BANKACILIĞI.....	20
2.1. Katılım Bankacılığı Tanımı	20
2.2. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Nedenleri.....	21
2.2.1. Dini Nedenler.....	22
2.2.2. Ekonomik Nedenler	24
2.2.3. Sosyal Nedenler	26
2.3. Katılım Bankacılığının Amacı ve Önemi.....	26
2.4. Katılım Bankacılığının Özellikleri.....	28
2.5. Katılım Bankacılığının Gelişimi	29
2.5.1. Dünya’da Katılım Bankacılığının Gelişimi	30
2.5.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Gelişimi	35
2.6. Katılım Bankalarının Türkiye Ekonomisine Katkıları.....	42
2.6.1. Atıl Fonların Ekonomiye Kazandırılması.....	43
2.6.2. Reel Ekonomiye Olan Katkısı	43
2.6.3. Rekabetin Geliştirilmesi	44
2.6.4. Kayıt Dışı Ekonominin Önüne Geçilmesi	44
2.6.5. İstihdamın Artırılmasına Katkısı	45
2.6.6. Yabancı Sermaye Transferi Sağlaması	45
2.6.7. Yeni Finansman Teknikleri Ortaya Çıkarması	46
2.6.8. Maliyet Düşürücü Etkisi	46
2.6.9. Enflasyon Düşürücü Etkisi	47
2.7. Katılım Bankaları ile Klasik Bankaların Karşılaştırılması	47
2.7.1. Katılım Bankaları İle Klasik Bankalar Arasındaki Benzerlikler	47
2.7.2. Katılım Bankaları İle Klasik Bankalar Arasındaki Farklılıklar	48
2.8. Katılım Bankalarında Likidite ve Karlılığın Önemi	52
2.9. Katılım Bankacılığının Önündeki Problemler	55
2.9.1. Yasal Düzenlemeler.....	55
2.9.2. Yetişmiş Personel Konusunda Karşılaşılan Zorluklar	56

2.9.3. Sistemin Yeni Oluşu	56
2.9.4. Yeterli Sayıda Destekleyici Kurumun Bulunmaması.....	56
2.9.5. Temerrüt Sorunu ve Gelirde Yaşanan Kayıplar	57

III. BÖLÜM

3. TÜRKİYE'DE KATILIM BANKALARI.....	59
3.1. Türkiye'de Geçmişte Faaliyet Göstermiş Finans Kurumları	60
3.1.1. Faisal Finans Kurumu	60
3.1.2. Anadolu Finans Kurumu	61
3.1.3. İhlas Finans Kurumu.....	61
3.2. Türkiye'de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları.....	62
3.2.1. Albaraka Türk Katılım Bankası	62
3.2.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası.....	64
3.2.3. Türkiye Finans Katılım Bankası	66
3.2.4. Asya Katılım Bankası	67
3.2.5. Ziraat Katılım Bankası	69
3.2.6. Vakıf Katılım Bankası	71
3.3. Türkiye'de Katılım Bankacılığı İstatistikleri	72
3.3.1. Şube ve Çalışan Sayısı	73
3.3.2. Aktif Büyüme Oranı	74
3.3.3. Toplanan Fonlar	77
3.3.3.1. Toplanan Fonların Yapısı	78
3.3.4. Kullandırılan Fonlar.....	81
3.3.4.1. Kullandırılan Fonların Yapısı.....	82
3.3.5. Özkaynaklar	84
3.3.6. Net Kar.....	85

IV. BÖLÜM

4. KATILIM BANKALARININ LİKİDİTE VE KARLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI	87
4.1. Literatür.....	87
4.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi	89
4.3. Çalışmanın Metodolojisi ve Veri Seti	89

4.4. Çalışmanın Bulguları	91
4.4.1. Katılım Bankalarının Likidite ve Karlılık Durumlarının İncelenmesi 91	
4.4.1.1. Albaraka Türk 2010-2017	91
4.4.1.2. Kuveyt Türk 2010-2017	94
4.4.1.3. Bank Asya 2010-2015 3. Çeyrek.....	97
4.4.1.4. Türkiye Finans 2010-2017.....	100
4.4.1.5. Ziraat Katılım 2015-2017	103
4.4.1.6. Vakıf Katılım 2016-2017.....	106
4.4.2. Katılım Bankalarının Likidite ve Karlılık Durumlarının Karşılaştırılması.....	108
4.4.2.1. 2010 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	108
4.4.2.2. 2011 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	112
4.4.2.3. 2012 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	116
4.4.2.4. 2013 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	119
4.4.2.5. 2014 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	123
4.4.2.6. 2015 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	126
4.4.2.7. 2016 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	129
4.4.2.8. 2017 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması.....	132
V. BÖLÜM	
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	136
KAYNAKLAR	140
EKLER	150

TABLolar LİSTESİ

Tablo 2.1: Kâr Payı ve Faiz Arasındaki Farklar	29
Tablo 2.2: Dünyada Faizsiz Bankacılık Sisteminin Gelişimi	32
Tablo 2.3: 2010-2017 Yılları Arası Toplam Sukuk İhraçları	41
Tablo 2.4: Katılım Bankaları İle Klasik Bankalar Arasındaki Farklılıklar.....	49
Tablo 3.1: Türkiye’deki Katılım Bankaları	59
Tablo 3.2: Katılım Bankalarının Şube ve Personel Sayılarının Gelişimi (2005-2017) .	73
Tablo 3.3: Katılım Bankalarının Aktif Büyüme Oranı ve Bankacılık Sektörü İçerisindeki Aktif Gelişimi (Milyon TL)	74
Tablo 3.4: Katılım Bankalarında Toplanan Fonlar ve Bankacılık Sektörü İçindeki Payı (Milyon TL)	77
Tablo 3.5: Katılım Bankalarında Kullanılan Fonlar ve Bankacılık Sektörü İçindeki Payı (Milyon TL)	81
Tablo 3.6: Özkaynak Büyüme Oranı ve Bankacılık Sektörü İçindeki Gelişimi (Milyon TL)	84

ŞEKİL VE GRAFİKLER LİSTESİ

Şekil 1.1: Ekonomik Krizlerin Sınıflandırılması.....	7
Grafik 2.1: Dünyadaki Katılım Bankalarının Ülkelere Göre Aktif Dağılımı.....	34
Grafik 3.1: Albaraka Türk Katılım Bankası Ortaklık Yapısı	64
Grafik 3.2: Kuveyt Türk Katılım Bankası Ortaklık Yapısı	65
Grafik 3.3: Türkiye Finans Katılım Bankası Ortaklık Yapısı	67
Grafik 3.4: Bank Asya Katılım Bankası Ortaklık Yapısı	69
Grafik 3.5: Ziraat Katılım Bankası Ortaklık Yapısı	70
Grafik 3.6: Vakıf Katılım Bankası Ortaklık Yapısı.....	72
Grafik 3.7: Katılım Bankalarının Sektör İçindeki Payı	76
Grafik 3.8: Katılım Bankalarında Toplanan Fonların Para Birimi Cinsinden Dağılımı	79
Grafik 3.9: Katılım Bankalarında Toplanan Fonların Hesap Türü Cinsinden Dağılımı	79
Grafik 3.10: Katılım Bankalarında Sağlanan Fonların Yapısı	80
Grafik 3.11: Katılım Bankalarında Kullanılan Fonların Yapısı.....	82
Grafik 3.12: Yıllara Göre Katılım Bankalarının Net Kâr Göstergeleri (Milyon TL)....	85
Grafik 4.1: Albaraka Türk Katılım Bankası'nın Likidite Yapısı	91
Grafik 4.2: Albaraka Türk Katılım Bankası'nın Karlılık Yapısı.....	92
Grafik 4.3: Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın Likidite Yapısı	94
Grafik 4.4: Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın Karlılık Yapısı.....	95
Grafik 4.5: Bank Asya Katılım Bankası'nın Likidite Yapısı	97
Grafik 4.6: Bank Asya Katılım Bankası'nın Karlılık Yapısı	98
Grafik 4.7: Türkiye Finans Katılım Bankası'nın Likidite Yapısı.....	100
Grafik 4.8: Türkiye Finans Katılım Bankası'nın Karlılık Yapısı.....	101
Grafik 4.9: Ziraat Katılım Bankası'nın Likidite Yapısı	103
Grafik 4.10: Ziraat Katılım Bankası'nın Karlılık Yapısı.....	104
Grafik 4.11: Vakıf Katılım Bankası'nın Likidite Yapısı.....	106
Grafik 4.12: Vakıf Katılım Bankası'nın Karlılık Yapısı	107

Grafik 4.13: Katılım Bankalarının 2010 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	108
Grafik 4.14: Katılım Bankalarının 2010 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	110
Grafik 4.15: Katılım Bankalarının 2011 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	112
Grafik 4.16: Katılım Bankalarının 2011 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	114
Grafik 4.17: Katılım Bankalarının 2012 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	116
Grafik 4.18: Katılım Bankalarının 2012 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	118
Grafik 4.19: Katılım Bankalarının 2013 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	119
Grafik 4.20: Katılım Bankalarının 2013 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	121
Grafik 4.21: Katılım Bankalarının 2014 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	123
Grafik 4.22: Katılım Bankalarının 2014 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	124
Grafik 4.23: Katılım Bankalarının 2015 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	126
Grafik 4.24: Katılım Bankalarının 2015 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	128
Grafik 4.25: Katılım Bankalarının 2016 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	129
Grafik 4.26: Katılım Bankalarının 2016 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	131
Grafik 4.27: Katılım Bankalarının 2017 Yılı Likidite Oranlarının Karşılaştırması	132
Grafik 4.28: Katılım Bankalarının 2017 Yılı Karlılık Oranlarının Karşılaştırması	134

KISALTMALAR LİSTESİ

A.Ş.	: Anonim Şirket
AAOIFI	: İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AKP	: Adalet ve Kalkınma Partisi
BDDK	: Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
C.	: Cilt
CIBAFI	: İslami Bankalar ve Finans Kurumları Genel Konseyi
DESİYAB	: Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası
FETÖ	: Fethullahçı Terör Örgütü
GES	: Gelire Endeksli Senet
IFSB	: İslami Finansal Hizmetler Kurulu
IICRA	: İslami Uluslararası Uzlaşma ve Tahkim Merkezi
IIFM	: Uluslararası İslami Finansal Pazar
İMKB	: İstanbul Menkul Kıymetler Borsası
M.Ö.	: Milattan Önce
MİT	: Milli İstihbarat Teşkilatı
ÖFK	: Özel Finans Kurumları
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TL	: Türk Lirası
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCMB	: Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası
TDK	: Türk Dil Kurumu
TKBB	: Türkiye Katılım Bankaları Birliği
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
TP	: Türk Parası

TSK	: Türk Silahlı Kuvvetleri
vb.	: ve benzeri
vd.	: ve diđerleri
YP	: Yabancı Para
y.y.	: Yüzyıl

GİRİŞ

Dünyada yirminci yüzyılın ikinci yarısı modern anlamda faizsiz bankacılık anlayışının yaşandığı ilk dönem olarak kabul edilir. 1963 yılında Prof. Ahmed Neccar tarafından kurulan ve adeta bir deneme niteliğinde olan faizsiz banka, ilk alternatif model olarak tarihe geçmiştir. Bu banka Mısır'ın Mit Gamr isimli küçük bir kasabasında, Almanya'nın desteği ile daha çok bir 'köy sandığı' modeli şeklinde kurulmuştur. Daha sonraları geliştirilen bu model, hem bankacılığı, hem ticari ortaklığı, hem de tekafül, takas, icar, factoring gibi birçok finansman metotlarını tek bir çatı altında toplayan, kendine özgü bir kuruluş olmuştur. Ancak Almanya'nın faizsiz bankacılık anlayışına karşı olması ve desteği çekmesi ile birlikte bu kuruluşun faaliyetlerine son verilmiştir. Başarısız sonuçlanan bu ilk deneme, faizsiz bankacılık anlayışının önünü açmış ve 1972 yılında devlet desteği ile Mısır'da Nasır Sosyal Bankası'nın kurulmasına vesile olmuştur.

Modern anlamda kurulan ilk faizsiz banka "İslam Kalkınma Bankası" olmuştur. Bankanın kuruluş amacı, İslam ülkelerindeki kamusal projelere destek olmaktır. Günümüzde hala faaliyetlerine devam etmekte olan bu kurum, İslam ülkelerinin gerçekleştirdiği projelere sağlamış olduğu katkılar ile çok önemli işler yapmaktadır.

Dünyada faizsiz bankacılık anlayışını benimseyerek kurulan faizsiz bankalar, ülkemizde 1985 yılından itibaren faaliyet göstermeye başlamıştır. 1983 yılında çıkarılan Kanun Hükmünde Kararname ile ülkemizde kurulacak olan faizsiz bankaların adı "Özel Finans Kurumları" olarak kabul edilmiştir. Albaraka Türk ile Faisal Finans, Türkiye'de kurulan ilk özel finans kurumları olmuştur. Ardından çok sayıda yeni banka kurulup, faizsiz bankacılık sistemine kazandırılmıştır. Yaklaşık 20 yıl özel finans kurumları adı altında çalışan faizsiz bankacılık sistemi, 2005 yılında getirilen 5411 sayılı Bankacılık Kanunu gereğince isim değişikliğine uğramış ve "Katılım Bankaları" adını almıştır.

Katılım bankaları, faizden uzak durmak isteyen kesimin yastık altında tuttuğu atıl fonlarının ekonomiye kazandırılması amacıyla kurulmuş bankalardır. Kurulduğu yıllarda yalnızca Müslüman ülkelere hitap eden bir bankacılık kuruluşu iken, bugün tüm dünyada farklı ihtiyaçlara karşılık verebilen bir kuruluş olmuşlardır. Ülkemizde katılım bankalarının işlevselliği 2005 yılından sonra artmıştır. Bu artışta, katılım bankalarının Bankalar Kanunu'na tabi olması ve getirilen düzenleme ile birlikte ticari bankalar ile mevzuat bakımından eşit haklara sahip olmasının büyük payı vardır.

Bankaların faaliyetlerinin düzgün bir şekilde yürütülmesinde ve bu faaliyetler sonucu oluşacak risklerin önlenmesi açısından, likidite ve karlılık kavramları oldukça önemli hususlardır. Bu hususların ne kadar önemli olduğu, yaşanan krizler sonucunda daha iyi anlaşılmıştır. Meydana gelen krizlerde, karlılığı iyi olan bankaların bile likidite sıkıntısı yüzünden iflas ettikleri görülmektedir. Bu nedenden dolayı bankaların likidite bulundurma noktasında çok dikkatli olmaları gerekmektedir.

Bir banka karlılık ile başa çıkabilir ancak likidite yetersizliği sonucu oluşan likidite riski ile başa çıkmak oldukça zordur. Bankacılıkta karlılık plastik topa, likidite ise cam topa benzetilmektedir. Karlılık, plastik topun sekme hareketi gibi bir dönem artıp bir dönem azalabilirken, likidite riskinde direkt bankanın iflası söz konusu olabilir. Bu sebeple cam topun yere bırakıldığında kırılıp yok olması, likidite krizi ile eşleştirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı; Türkiye'de ve Dünya'da katılım bankacılığının tarihsel gelişimi çerçevesinde, katılım bankalarının Türkiye ekonomisine olan katkılarını ele almak, faaliyet gösteren bankaların toplam şube ve çalışan sayılarını, aktif büyüme oranlarını, toplanan fonlar ile kullanılan fonların yapılarını, özkaynaklarını ve net kar kalemlerini betimleyici analiz yöntemiyle incelemek ve değerlendirmektir. Başka bir ifadeyle, ulusal ekonomik ve siyasi kriz dönemlerini ayrıntılı olarak inceleyip, bu dönemlerde katılım bankalarının likidite ve karlılık pozisyonlarını grafikler yardımıyla analiz etmektir. 2010-2017 dönemini kapsayan grafikler, hem kendi faaliyet gösterdiği dönem içerisinde analiz edilmekte, hem de yıl bazında birbirleri ile karşılaştırılarak değerlemeye tabi tutulmaktadır.

Bu çalışma 5 ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde; krizin tanımı, temel özellikleri, sınıflandırılması gibi faktörlerden bahsedilip, devamında tez konusu ile bağlantılı olarak ulusal ekonomik ve siyasal krizler detaylı olarak ele alınmıştır. İkinci bölümde; katılım bankacılığının kavramsal çerçevesine, gelişimine, Türkiye ekonomisine katkılarına, klasik bankalar ile karşılaştırılmasına ve faizsiz bankacılığın önündeki problemlere yer verilmiştir. Üçüncü bölümde; Türkiye’de kurulan katılım bankalarına yer verilip, şube ve çalışan sayıları, aktif büyüklükleri, özkaynakları gibi katılım bankacılığı istatistikleri tablolar ve grafikler yardımı ile detaylı bir şekilde açıklanmıştır. Dördüncü bölümde; alanyazın taramasından yararlanıp çalışmanın amacı, yöntemi, metodolojisi ve sınırlılıkları belirtilmiş, bunlarla birlikte katılım bankalarının likidite ve karlılık durumlarının karşılaştırılması oluşturulan grafikler yardımıyla analiz edilmiştir. Sonuç bölümünde ise, karşılaştırmaya tabi tuttuğumuz bankaların analiz sonuçları ve elde edilen bulgular ile birlikte katılım bankalarının gelişimine yönelik beklentilere yer verilmiştir.

I. BÖLÜM

1. KRİZ

1.1. Kriz Tanımı

Kriz kelimesinin kökeni Yunanca olup “krisis” sözcüğünden gelmekte ve “karar verme” anlamında kullanılmaktadır. Bu kelime özellikle tıp dünyasında “umulmadık bir zamanda kendini gösteren hastalık” veya “hastalığın iyice şiddetli hale gelmesi” olarak yaygınca kullanım alanına sahiptir (Aktan ve Şen 2011: 1225-1230). Sözlükte kriz kelimesi, aniden ortaya çıkan durum olarak belirtilmektedir. İngilizce ve Fransızcada “bunalım, buhran, çöküntü, dönüm noktası” olarak adlandırılan kriz kelimesi Türkçeye de aynı isimle girmiştir. Bunalım ve büyük sıkıntı ile aynı anlamda kullanılmaktadır (<http://www.tdk.gov.tr>, 10 Ekim 2018).

Globalleşen dünyanın da etkisi ile birlikte krizler gerek yerel çevrede gerekse küresel çevrelerde sosyal hayatımızın alışlagelmiş kavramları arasında yer almaya başlamıştır. Tüm dünyada insanlar ya da işletmeler gibi hayatını sürdürme mücadelesi içinde olan herkes yahut her kesim hayatının belli başlı dönemlerinde bu zorluklar ile karşı karşıya kalmıştır. Bunlar beklenmedik durumlarda ortaya çıkmakta ve yıkıcı etkiye sahip olmaktadır. Kriz, “denetlenemeyen durumlar sonucunda ortaya çıkan ve sisteme zarar veren olumsuz gelişmeler” olarak ifade edilmektedir (Uludağ ve Arıcan 2003). Geleneksel anlamda, ulusal değerleri tehdit eden, önceden bilinmeyen bazı durumlar sonucunda ortaya çıkan makro düzeyde devleti, mikro düzeyde ise firmaları etkileyen beklenmedik sonuçlar yaratacak olaylar da kriz olarak tanımlanmaktadır (Turan 2001: 56).

Kriz kavramı çok farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. Tarih, psikoloji, sosyoloji, ekonomi, uluslararası ilişkiler, tıp gibi hemen hemen her alanda kullanılmaktadır. Sosyal bilimlerde kriz, güç dönem ve buhran olarak ifade edilse de sosyal bilimciler açısından bunu kriz olarak nitelendirmek pek kolay değildir. Bunun sebebi, o an içinde bulunulan durumun ve koşulların kişiden kişiye değişiyor olmasıdır. Genel olarak bir açıklama yapabilmek için ise krizin özelliklerinin ve temel sebeplerinin bilinmesi gerekmektedir (Turgut 2006: 35). Ekonomistler krizi, enflasyon, resesyon, deflasyon ve stagflasyon kavramları ile eşdeğer tutmakta ve bu şekilde tanımlamaktadır (Engin 2007: 36). Finansal literatürde ise, herhangi bir mal ve hizmet piyasasında ortaya çıkan olağandışı şiddetli dalgalanma olarak kabul edilmektedir (Kibritçioğlu 2001: 175).

1.2. Krizlerin Temel Özellikleri

Yapılan araştırmalarda bulunan veriler doğrultusunda krizlerin ortak özelliklerini aşağıdaki gibi sıralayabiliriz:

1.2.1. Krizin Aniden Ortaya Çıkması

Krizleri tanımlarken en belirgin özellikleri olarak beklenmedik anlarda ortaya çıkmalarından söz etmiştik. Krizler hiç hesapta yokken gün yüzüne çıkmaktadırlar. Ortaya çıktıkları bu andan itibaren de gerilim yaratan bir düzensizlik ortamı oluşturmakta ve bu süreç dengenin yeniden sağlanacağı güne kadar devam etmektedir. Ancak normal bir zamanda ortaya çıkan her problemi kriz olarak algılamak doğru değildir. Örneğin 1980'li yıllarda Türkiye'de yaşanan ve %100 seviyelerinde devamlı rol oynayan enflasyon krizi olarak algılanmıyorken, aniden ortaya çıkan ve bir anda enflasyonu %1000 seyrine getiren bir olay kriz olarak kabul edilmektedir (Aktan ve Şen 2001: 1225).

1.2.2. Krizin Önceden Tahmin Edilememesi

Beklenmedik anlarda ve aniden ortaya çıkmaları nedeniyle krizleri önceden tahmin etmek oldukça zordur. Krizi doğuran sebepler ya çok hızlı gelişmiştir ya da fark edilemeyecek şekilde gizlice gelişerek aniden ortaya çıkmıştır. Örneğin bir ekonominin kötüye gitmesi krizin kaçınılmaz olduğunu gösterse de bu krizin ne zaman çıkacağı bilinmemektedir. Ya da Krugman'ın dediği gibi; krizler depreme benzetilmektedir. Çünkü deprem olmadan önce, olabileceğine yönelik sinyalleri değerlendirerek öngörüde bulunabiliriz ancak depremin ne zaman ve nerede olacağını tam olarak kestiremeyiz. Kısacası ne zaman meydana geleceği ile ilgili belirsizlikler vardır.

1.2.3. Krizlerin Tehdit ve Yeni Fırsatlar Yaratması

Kriz algısı kafamızda her zaman olumsuz bir durum gibi canlanıyor olsa da bazı sonuçlar bunun tam tersi olduğunu iddia etmektedir. Krizler herkes için olumsuzluk yaratmaz; sermaye sahipleri, girişimciler ve sermaye sahipleri bu kriz dönemini iyi analiz edip bir fırsat dönemine dönüştürebilmektedirler. Krizi fırsata çevirmek kavramı da buradan gelmektedir (Tüz 2010: 9)

Krizlerin bizim üzerimizde baskı yaratmasının sebebi, kriz sonunda oluşabilecek risk ve tehditler yaratıyor olmasıdır. Ancak bu risk ve tehditler göreceli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Örneğin meydana gelen bir deprem sonrasında oluşan hasar, inşaat sektörü ile ilgilenen işletmelerin ve yatırımcıların yararına olacaktır. Bir yanda doğal afet krizi yaşanırken diğer yanda da inşaat sektörü için bir fırsat ortamı meydana gelmiştir (Göksu 2015: 24).

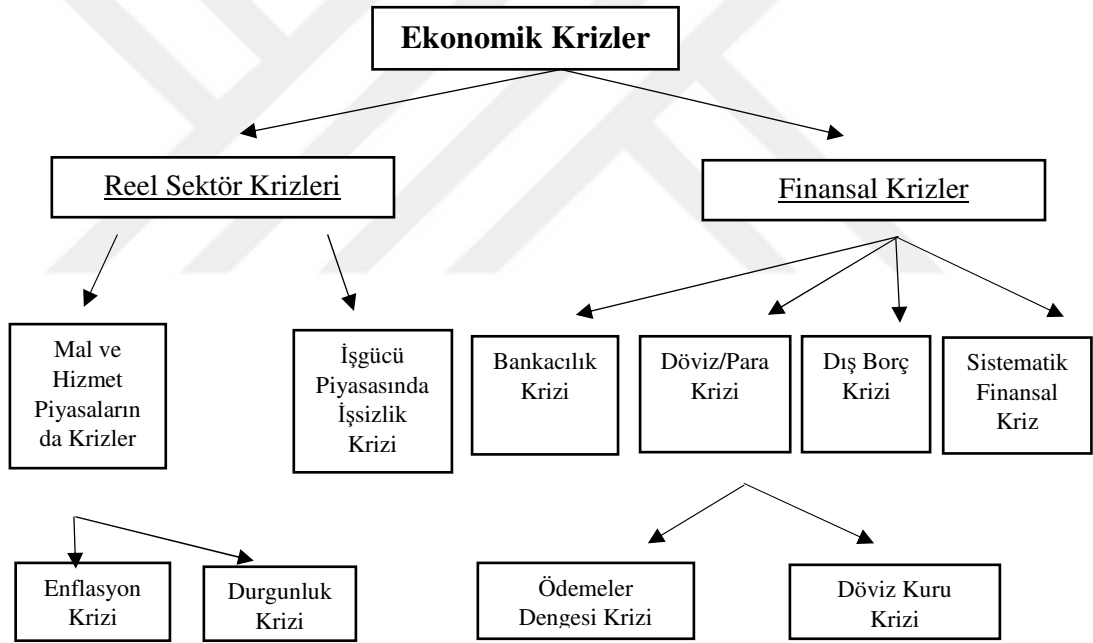
1.2.4. Krizin Dönemselliği

Krizler, etkisi altına aldıkları zaman dilimlerine göre belli dönemleri kapsamaktadır. Sürekli devam eden bir olay olmayıp, kısa ya da uzun süreli olabilmektedir. Krizi kendi içerisinde ele aldığımızda kriz öncesi, kriz dönemi ve kriz sonrası diye dönemlere ayırmak mümkündür. Krizi dönemlere ayırmanın bize

sağlayacağı fayda ise, literatür araştırmalarında baz dönem olarak seçilebilecek olması ve analizinin doğru şekilde yapılabilecek olmasıdır. Bu yüzden krizin dönemsel olduğu ve belirli süre içerisinde etkiye sahip olduğu göz önüne alınıp, normal dönem ile karşılaştırma yapılırken bundan yararlanmak doğru olacaktır.

1.3. Ekonomik Krizlerin Sınıflandırılması

Ekonomik krizler genellikle krizin olduğu piyasaya göre sınıflandırılmaktadır. Literatürü incelediğimizde bu sınıflandırma karşımıza reel sektör krizleri ve finansal krizler olarak çıkmaktadır. Bu sınıflandırmayı bir grafik ile açıklayacak olursak:

Kaynak: Kibritçioğlu (2001). Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler, 1969-2001, s.175.

Şekil 1.1: Ekonomik krizlerin sınıflandırılması

1.3.1. Reel Sektör Krizleri

Reel sektör krizleri; mal, hizmet ve işgücü piyasasında meydana gelen ciddi daralmalar şeklinde ortaya çıkan bir kriz türüdür. Bu daralmalar iş gücü piyasalarındaki miktarlarda, yeni üretimde veya istihdamda meydana gelmektedir (Üşür 2011: 39). Aynı zamanda bu krizler ciddi daralmalara sebep oldukları için etkilenen kişiler

üzerinde ağır hasar bırakmasından dolayı sosyal travma yönü ağır olan krizler olarak da tanımlanabilir. Bu kişilere örnek olarak kriz yüzünden iflas eden küçük işletmeler ve işsiz kalan insanlar sayılabilir.

Reel sektör krizleri kendi içerisinde ikiye ayrılmaktadır. Bunların ilki olarak mal ve hizmet piyasalarında oluşan krizler sayılabilir. Bu krizler enflasyon krizi ve durgunluk krizi olarak alt başlıklara ayrılmaktadır. Mal ve hizmetlerdeki fiyat artışı belirli sınırın üstündeysen buna enflasyon krizi denilmektedir. Ancak enflasyonun zamanla yavaş yavaş yükselmesi değil, aniden paranın tüm değerini kaybedecek hale gelmesi durumunda oluşabilecek bir kriz enflasyon krizine sebep olmaktadır. Enflasyon belirli birkaç malın fiyatındaki artış ile değil ekonomini çeşitli sektöründeki çeşitli malların fiyatlarında meydana gelen artışlar ile ilgilidir (Kibritçioğlu 2001: 2).

Durgunluk krizi, fiyatlar genel seviyesinde meydana gelen artışın, ekonomideki yatırımları teşvik edecek düzeyin altında bir seviyede kalması durumunda oluşmaktadır. Piyasalardaki mal ve hizmetlere olan talebin azalması ile birlikte üretim hacminin daralması veya tamamen durması bu krizi ortaya çıkarmaktadır (Aracı 2010: 4).

Bir başka reel sektör krizi olarak da işsizlik krizinden bahsetmek doğru olacaktır. Bu kriz piyasadaki işsizlik oranlarının işsizlik seviyesinin üstünde olması durumunda ortaya çıkmaktadır (Kibritçioğlu 2001: 2).

1.3.2. Finansal Krizler

Finansal krizler ise; hisse senedi ve döviz piyasaları gibi finans piyasalarındaki fiyat ve miktar hareketlerinde meydana gelen olağandışı dalgalanmalar sonucu piyasalarda oluşan bozulmalar olarak kabul edilmektedir. Bu krizin çıkmasında bankalardan alınan kredilerin geri ödenmeme riski de çok etkilidir. Finansal krizler; para krizi, sistematik finansal krizler, dış borç krizi ve bankacılık krizleri şeklinde ortaya çıkmaktadır (Boyacıoğlu ve Takan 2013: 539). Finansal krizleri meydana getiren etkenler; döviz kurunun yanlış tespit edilmesi, düzenleme ve denetleme ile ilgili

problemler, finansal yapıda zayıflıklar ve sürdürülemez makroekonomik politikalar olarak sıralanabilir (Ural 2003: 15).

Bankalara olan güvenin ortadan kaybolması durumunda tasarruf sahiplerinin bankalarda olan mevduatlarını hızlıca çekmeleri sonucu oluşan krize bankacılık krizi denilmektedir. Bu kriz bankacılık açısından çok önemli olup bankaları iflasa kadar sürüklemektedir. Bunun sonucunda ya banka faaliyetlerini durdurmakta ya da devletten büyük ölçekli yardımlar talep etmektedir. Bankacılık krizinin ortaya çıkmasına sebep olan birden çok faktör vardır. Bunlardan bazılarını sayacak olursak; içsel ve dışsal makroekonomik istikrarsızlık, yetersiz finansal serbestleşme, döviz kuru sistemleri, muhasebe ve kamuyu aydınlatmada yetersizlik, likidite yetersizliği ve tasarruf mevduatının sigortaya tabii tutulmaması şeklinde sıralanabilir (Boyacıoğlu ve Takan 2013: 541).

Sistemik finansal krizler, finansal piyasaların ciddi şekilde bozulmasından sonra ortaya çıkmaktadır. Bu kriz para ve bankacılık krizlerini de kapsamaktadır. Ayrıca ekonomik, politik ve sosyal yaşamın yapısından ve değişikliğinden kaynaklanmaktadır. Sistemik finansal krizler, finans piyasalarını ve burada işlem gören finansal varlıkları etkileyebileceği gibi firma yöneticilerinin de bu krizleri kontrol etme imkânı bulunmamaktadır. Bu durum yalnızca o firma ile sınırlı kalmayıp ekonominin büyük bir kısmını da etkileyebilmektedir (Boyacıoğlu ve Takan 2013: 540).

Dış borç krizi, devletin diğer ülkelere olan gerek kamu kesimine gerekse özel kesime olan borcunu ödeyememe durumu olarak ifade edilmektedir. Gelişmekte olan ülkelerde daha sık görülmektedir. Bunun sebebi ise sermaye sıkıntısı çekmeleri sonucunda dışa bağımlı ülke haline gelmelerinden kaynaklanmaktadır. Gelişmekte olan ülkelerde döviz sıkıntısı çekilmektedir. O ülkelerde yapılacak yatırımlarda kullanılacak mallar yurtiçinde karşılanmadığından dolayı ithalata başvurulmakta, bunun sonucunda ihracat ithalatı karşılamayınca da dış borç artmaktadır ve kriz ortamı ortaya çıkmaktadır (Çiğdem 2016: 8).

Para krizleri, paranın devalüe olması ve uluslararası rezervlerde azalma meydana gelmesi olarak tanımlanabilir. Merkez bankasının finansal müdahaleler ile önleyemeyeceği boyutlarda olmaktadır. Burada ülke parasına duyulan güven, halkın yatırım alışkanlıkları, Merkez Bankasının güçlü durumda olması ve piyasa yer alan aktörlerin rolleri de büyük önem arz etmektedir (Kayadelen 2012: 9). Bu krizler kendi içerisinde ödemeler dengesi krizleri ve döviz kuru krizleri olarak ikiye ayrılmaktadır. Bir ülke sabit kur sistemini uyguluyorsa ve dövizlerinde azalma meydana geliyorsa buna ödemeler dengesi krizi, eğer esnek kur sistemini uyguluyor ve uygulanan kur sisteminde değişiklik meydana geliyorsa buna ise döviz kuru krizi denilmektedir (Çiğdem 2016: 5).

Tüm dünyada küreselleşmenin hız kazandığı 90'lı yıllarda, bazı gelişmekte olan ülkelerde finansal krizler yaşanmıştır. Bu krizlerin sebepleri o dönemde o ülkeye yönelik yoğun sermaye girişleri yaşanmasıdır. Örneğin Brezilya, Türkiye, Arjantin, Meksika ve Tayland gibi ülkelere 1990 yılının başlarında yoğun bir şekilde uluslararası yatırımcıların panik yapması ve spekülâtörlerin saldırması sebebiyle sermaye akışının yeniden yön değiştirmesi sonucunda bu ülkelerde çeşitli finansal krizler meydana gelmiştir (Göksu 2015: 34).

1.4. Krizlerin Genel Nedenleri

Piyasalarda meydana gelen her kriz, kendini finansal krize dönüştürmektedir. Bunun sebebi ise oluşan krizlerin temelini kaynak sorunu ve verilen borçların geri ödenmemesinden kaynaklanmasıdır. Örneğin piyasada bir kriz başlamışsa bu öncelikle kendini borsada oluşacak büyük değer kayıpları ile gösterecektir. Bu değer kaybı bankacılık sektöründe panik ortamı oluşmasını sağlayacak ve acil döviz alımına yönlendirecektir. Bunun sonucunda ise alınan dövizler geri ödenemeyecek ve çözülemeyen kriz ortamı ile karşı karşıya kalınacaktır (Eğilmez 2011: 27).

Döviz ile borçlanma süregelen en önemli sorunlar arasındadır. Döviz kur riski gözetilmeksizin uygulanan bu politikalar krize yol açabilmektedir. Döviz geliri olmayan

bir yatırımcı, yapacağı yatırım için dış piyasalardan borçlanmayı tercih etmektedir. Ancak dövizde oluşan bir dalgalanma bu yatırımcının riske girmesine sebep olup onu krize sürüklemektedir. Yerel paranın yabancı para karşısında değer kaybetmesi sonucu yatırımcının borç yükü artacak ve borcunu ödemek için daha fazla paraya ihtiyaç duyacaktır. Bu tür borçlanmalar için en temel kural, ‘döviz gelirin yoksa döviz cinsinden borçlanma’ kuralıdır. Bu tür durumlarda borçların geri ödenmemesi sorunu giderek krize yol açmaktadır. 1929 Büyük Bunalım, 1944 Meksika Krizi, Güney Asya Krizi, 1998 Rusya Krizi ve 2000-2001 Türkiye Krizi bunun en güzel örnekleridir (Tosun 2015: 29).

Ekonomide sanal sektörün reel sektörden kopuşu kriz habercisidir. Reel sektör, mal ve hizmetlerin alınıp satıldığı piyasa iken, sanal sektör hisse senedi, tahvil vb. gibi kıymetli evrakların alınıp satıldığı piyasadır. Reel sektör piyasasında bir malın fiyatı düştüğünde o mala talep artarken sanal sektör piyasasında işleyiş tam tersidir. Hisse senetlerinin fiyatları yükseldiği zaman talep artmakta, azalışa geçtiği zaman ise yatırımcılar kâr elde etmek için ellerindeki hisse senedi gibi kıymetli varlıkları satmaktadır. Örneğin şirketin değeri değişmese bile borsadaki hisselerin değeri farklı gösterilebilir. Manipülatörler bu şirketin hisse senetlerine yatırım yapıp şirketin değerini olduğundan yüksek gözükmeye getirebilirler. Durum böyle olunca yatırımcılar bu şirketin hisse senetlerine olan talebi arttıracaklardır. Ancak aniden fiyatlarda düşüş meydana geldiğinde bir panik havası hâkim olacaktır ve yatırımcılar ellerindeki hisse senetleri satmaya kalkışacaklar ve bu noktadan sonra yanlısamanın doğurduğu risk, krize dönüşecektir. Bu olaya örnek olarak Lale Soğanı Krizi, Mississippi ve South Sea Krizi ve 1990 Japonya krizi verilebilir (Eğilmez 2011: 29).

Tüm bu açıklamalardan da görüleceği gibi krizin birden çok tanımı ve ortaya çıkış şekli vardır. Mesela ekonomik krizlerin ortaya çıkmasının sebebi her zaman ekonomik nedenler olmayabilir. Ülkede meydana gelen deprem, sel gibi doğal afetler de bu krizlerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır (Fener 2012: 12). Örneğin doğal afetler, küresel siyasal gelişmeler, uluslararası terörizm ve küresel toplumsal değişimler ‘kontrol edilemeyen krizler’ olarak kabul edilirken, siyasal gelişmeler, siyasal terörizm,

çevresel sorunlar, sağlık sorunları ve ekonomik krizler 'kontrol edilebilir krizler' olarak kabul edilmektedir (Albeni ve Ongun 2005: 98).

1.5. Ulusal Ekonomik ve Siyasal Krizler

1.5.1. Ulusal Ekonomik Kriz

Krizlerin yayılma özelliği olduğundan ve birbirinden bağımsız değerlendirilemeyeceğinden bahsetmiştik. Burada da yayılma bölgesine göre üçe ayrılan, konumuz ile alakalı krizlerden biri olan ulusal krizden bahsedeceğiz.

Ulusal ekonomik kriz, yalnızca krizin çıktığı ülkeyi etkileyen ya da bu ülke ile yakın ekonomik ilişkileri olan ülkeleri etkileyen kriz türüdür (Eğilmez 2009: 54). Bu krizin etki alanı diğer kriz türlerine göre daha dardır. Buna örnek olarak Türkiye'de meydana gelen 2000-2001 krizleri verilebilir. Bu krizler de sadece ülkeyi etkilemiş ve komşu ülkelerimiz bu krizden çok az derecede etkilenmiştir. Krizin diğer ülkelere sıçraması gibi bir durum meydana gelmemiştir.

Ulusal ekonomik krizler daha çok gelişmemiş ülkelerde meydana gelmektedir. Bunun sebebi ise bu krizlerin dışsal faktörlerden kaynaklanmayıp, ülkede sürdürülen yanlış ekonomi politikaları ve uygulamalarından meydana geliyor olmasıdır. Ekonomisi sağlam temellere oturtulmuş, uyguladığı politikalarda sorun yaşamayan ülkelerde bu gibi krizler oluşmayacağı gibi yayılma ve bulaşma etkisi de meydana gelmeyecektir (Göksu 2015: 23). Örneğin Yunanistan'da meydana gelen krizin etkisi Türkiye'de hissedilmemiştir. Bu Yunanistan'da meydana gelen krizin ulusal ekonomik bir kriz olduğunu gösterir. Bunun yanı sıra Kuzey Irak'ta yaşanan kriz tüm bölgeyi etkilediği gibi Türkiye'yi de etkilemiştir ve kriz öncesinde alınan tedbirler bu krizin yeni bir krize neden olmasını engellemiştir. Burada da bu krizin bölgesel bir alana etki ettiğini görüyoruz (Eğilmez 2009: 52).

Ulusal ekonomik kriz ile karşı karşıya gelen ülkeler için bu durumu atlama zorludur. Bunu bir örnekle açıklayacak olursak; geçtiğimiz yıllarda BBC haber kanalı ‘İngiltere’de evsizlik ulusal kriz haline geldi’ başlıklı bir haber yapmıştır. Bu haber içeriğine göre, Kamu Muhasebesi Komitesi raporuna göre, sokakta 2011 yılından beri yüzde 134 artış göstererek 9bin kişi yaşadığı ve geçici barınma mekânlarında yaşayan aile sayılarının ise aynı süreçte yüzde 66 artış göstererek 78bin kişi olduğudur. Aynı raporda sokakta yaşayanların sayısının 2027 yılında sıfıra indirmeyi planladıkları ve bu mevcut koşulların devam etmesi durumunda bu sayının bir yıl içerisinde yüzde 76 artabileceği uyarısı yapılmaktadır. Hükümet bu durum ile karşı karşıya kaldıklarını ve ev sunma imkânlarının yetersiz olduğunu söylemektedir. Bu sorunu çözebilmek için bir milyar sterlinden fazla kaynak ayırdıklarını belirtmektedir. Ancak bu soruna kesin olarak çözüm bulunamamış olup, ulusal ekonomik kriz hala daha günümüzde devam etmektedir. Buradan da anlaşılacağı üzere bu tür krizler kısa sürede çözülebilecek kriz olmayıp, buna yönelik uygulamaların erkenden yapılması gerekmektedir (<http://www.bbc.com/turkey/haberler-dunya-42423357>, 31 Ekim 2018’de erişildi).

1.5.2. Siyasi Kriz

Geçmiş yüzyıllara bakarsak 19. yüzyıl öncesi yaşanan krizler, genellikle açlık, sefalet, kötü iklim koşulları, devletin uyguladığı yanlış politikalar sonucu meydana gelmiştir. 19. yüzyıl sonrası meydana gelen krizler, tüm bu olumsuzluklar çerçevesinde dünyaya hâkimiyeti olan büyük devletlerin yaptığı yanlış yatırımlar ve başarısızlıklardan kaynaklanmıştır. 20. yüzyılda ise ortaya farklı bir tablo çıkmıştır. Ekonominin ve sanayileşmenin gelişmesi ile birlikte büyüyen devletler yaptıkları faaliyetler ve yürüttükleri ticari ilişkiler çerçevesinde finans merkezlerini oluşturmuş ve bu durum krizlere farklı boyut kazandırmıştır. Tüm bunlar ile birlikte Soğuk Savaş sonrası uygulanan sert tutumun ortadan kalkması ile oluşan ve ertelenen sorunlar, siyasi krizlerin meydana gelmesine sebep olmuştur (Sandıklı 2012: 45).

Siyasi kriz; “bir ülke için yerel olmaksızın domino etkisi ile birlikte birden çok bölgeyi, sektörü, işletmeyi etkileyebilen ve bununla birlikte ülkeye olan giriş çıkışları sıkıntıya sokan en büyük kriz türlerinden biri” olarak tanımlanmıştır (Yenişehirlioğlu

2013: 59). Geçmişten günümüze geçen dönemlerde bu tür siyasi krizlerin temelinde her zaman terörizm, insan hakları, etnik sorunlar, sınır ve göç sorunları gibi sorunlar vardı. Bu gibi sorunların olduğu ülkelerde gerekli önlemler alınmadığı zaman bu krizler diğer ülkelere de yayılmakta ve bunun sonucunda da ulusal boyutları aşır bölgesel veya uluslararası boyutlara ulaşmaktadır (Durgun ve Gövdere 2011).

Siyasi krizlerin oluşumu için ülkedeki devlet ve toplum arasındaki ilişki belirleyici rol oynamaktadır. Toplum ile olan uyumu, bütünleşmeyi ve denetimi geliştirememiş yönetimlerde siyasal krizlerin meydana gelmesi kaçınılmazdır. Bununla birlikte demokratik yönetimi sağlayıp bu demokrasiyi benimseyememiş ülkelerin ise siyasi kriz ile karşı karşıya kalması daha yüksek ihtimaldir. Buradan da anlaşılacağı gibi bu krizlerin temelinde kültürel değerler, sosyal yapı, siyasi liderlerin yönetimi, politikaları ve ideolojiler arası yaşanan gerginlik ve çatışmalar yatmaktadır (Kışlalı 2006: 27).

1.5.3. 2010-2017 Yılları Arası Türkiye’de Meydana Gelen Ulusal Ekonomik ve Siyasi Krizler

Bu bölümde 2010-2017 yılları arasında Türkiye’de meydana gelen ulusal ekonomik ve siyasi krizlerin yapısının neler olduğu, nasıl ortaya çıktığı, sonuçlarının neler olduğu ve belli başlı makroekonomik veriler üzerinde nasıl etkili oldukları açıklanmaktadır. Burada olaylar çok fazla siyasallaştırılmadan, temel ana başlıklar çerçevesinde ele alınmıştır.

1.5.3.1. Gezi Parkı Olayları

Bugün itibariyle Taksim ve Gezi Parkı’nın da içinde bulunduğu alan Osmanlı döneminde şehrin dışında bir mezarlıktır. Bu mezarlık Osmanlı halkına ve Ermenilere ait bir mezarlık olarak kullanılmıştır. Bu mezarlığın yanına ve üzerine III. Selim döneminde Halil Paşa Topçu Kışlası yapılmıştır. Zaman içerisinde Kabakçı Mustafa İsyanı ve meydana gelen yangınlar kışlanın büyük oranda zarar görmesine sebep olmuştur. Bunlardan en önemlisi ise 31 Mart olayıdır. Bu hadisede kışla ciddi hasarlar

almış ve askeri özelliğini tamamen kaybetmiştir. Tüm bu yaşananlardan sonra Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte kışlanın avlusu futbol sahası olarak kullanılmaya başlamıştır. Taksim Stadı adı verilen bu alan 18 yıl boyunca Türk sporuna hizmet etmiştir. 1940 yılında Kışla'nın mimari yapısı ve önemine rağmen, Fransız mimar Henri Prost'un hazırladığı plana uyularak dönemin İstanbul Valisi Lütü Kırdar tarafından yıkılmasına karar verilmiştir. Bu yıkılan alana İsmet İnönü kendi heykelinin dikilmesini istese de izin verilmemiş, Taksim Meydanında Mustafa Kemal Atatürk'ün Milli Mücadeleyi ve Cumhuriyeti temsil eden heykelleri olduğu için buna karşı çıkmıştır. Kışla'nın yıkılmasından sonra ortaya çıkan taşlar Gezi Parkı inşası için kullanılmıştır. Zaman içerisinde parkın etrafına yapılan oteller, binalar ve çevre düzenlemeleri ile bu park yeşili koruyan nadir alanlardan olmuş ve bu sayede parka verilen önem artmıştır (Yamak 2014: 11).

İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından kabul edilip, Anıtlar Kurulu tarafından onaylanan Taksim Yayalaştırma Projesi olayları başlatan unsur olmuştur. Haziran 2012'de dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan bu projedeki amacın Topçu Kışlası'nı yeniden inşa etmek olduğunu açıklamıştır. Projenin gerçekleştirilmesi için yol genişletme çalışması yapılacağı ve bu sebeple oradaki ağaçların başka bir yere dikilmek şartıyla söküleceği belirtilmiştir (Yamak 2014: 12). Esas olaylar proje gereği ağaçların kesildiği zaman başlamıştır.

Gezi olaylarını ekonomik boyuttan ele alacak olduğumuzda o dönemde BİST'in 91.000 puandan 63.000 puana inmesi, doların 1,84 TL'den 2,22 TL'ye, avronun 2,23 TL'den 3,10 TL'ye çıkması ülkede ekonomik krizin meydana geldiğinin göstergesidir (Öztürk 2014: 98-99). BİST 100 endeksindeki şirketlerin piyasa değerleri devam eden 3 aylık süreçte ortalama %30 civarında değer kaybetmiştir. Merkez Bankası verilerine göre Gezi olayları sonrasındaki 1 aylık dönemde yabancı yatırımcılar 8 milyar dolarlık çıkış yapmıştır. Ekonomiyi normale döndürmek için Merkez Bankası kura müdahale etmek zorunda kalmış ve 5 döviz satım ihalesi piyasaya sunarak kuru olaylardan önceki seviyelere geri çekebilmiştir. Ancak piyasalara istenildiği kadar erken müdahale edilirse edilsin yine de kur dalgalanmalarından kaynaklı zararlar gün yüzüne çıkmaktadır. O dönemde de bu yaşanmıştır. Kurdaki meydana gelen dalgalanmadan dolayı kısa vadeli

iç borç stokunda yaklaşık 2 milyar dolarlık zarar ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra Gezi Parkı eylemleri öncesi Devlet İç Borçlanma Senetleri tutarı 445,5 milyar TL seviyesindeyken eylemlerden sonra bu tutara da yaklaşık 5 milyar TL ek maliyet gelmiştir. En önemli göstergelerden biri olan enflasyonda bu dönemde yükselmiştir. Gezi olayları öncesinde %6,13'e kadar gerileyen yıllık enflasyon, 3 aylık süreçte %8,88'e kadar yükselmiştir (Yılmaz 2013: 23).

Gezi Parkı eylemi, tüm bu tablodan da anlaşılacağı üzere ülkeyi zorlu bir sürece sokmuştur. Yaşanan olayların eylemciler üzerinde yarattığı etkiler, o günlerde karşılaşılan zorluklar, provokatörler tarafından çevreye ve iş yerlerine verilen zararlar ve maddi manevi anlamda meydana gelen kargaşa ortamı Gezi olayının uzun bir süre belleklerde yer almasını sağlamıştır. Ekonomide iyileşme sağlanamadan 17-25 Aralık süreci başlamış ve Türkiye Cumhuriyeti yeni bir kriz ortamı ile karşı karşıya kalmıştır.

1.5.3.2. 17-25 Aralık Süreci

17-25 Aralık sürecinde mevcut hükümeti zor durumda bırakacak, bir takım montaj kasetler yayınlanmış ve kim tarafından yüklendiği belli olmayan kasetler bir anda sosyal medyada yayılmış ve halkı ayağa kaldırmaya yetmiştir. 17 Aralık günü Recep Tayyip Erdoğan: “Arkasına karanlık odakları alanlar, çeteleri alanlar bu ülkeye istikamet çizemezler. Arkasına sermayenin medyanın gücünü alanlar bu ülkeye istikamet çizemezler. Türkiye içinde ve dışında birtakım karanlık çevrelerini alanlar istikametiyle oynayamazlar. Ayarlarımızı değiştiremezler. Türkiye, üzerinde operasyon yapılacak, ameliyat yapılacak bir ülke değildir. Ak Parti iktidarı buna izin vermez.” şeklinde açıklama yapmıştır (<https://www.haberler.com/basbakan-erdogan-dan-hodri-meydan-5436101-haberi/>, 21 Ocak 2019'da erişildi).

17-25 Aralık soruşturmaları, mevcut hükümeti zorlayan bir süreç olmuştur. Gerek açılan davalar, gerek ses kayıtları, gerekse yayın organları tarafından dayatmaya çalışılan suçlamalar uzunca bir süre gündemde kalmıştır.

1.5.3.3. 15 Temmuz Darbe Girişimi

Türkiye Cumhuriyeti tarihi boyunca birçok askeri darbe ile karşı karşıya kalmıştır. En son yaşanan 15 Temmuz Darbe Girişimi, askeri darbe olarak adlandıramayacak kadar farklı olup, gerçekleşme sebebi, yapılış tarzı ve işleyişi olarak diğer darbelerden olabildiğince ayrı bir yapıya sahiptir. Bu darbe girişimi Türk Silahlı Kuvvetleri içerisindeki Fethullahçı Terör Örgütü mensubu bir grup subay tarafından, TSK teçhizatı ve imkânları kullanılarak başlatılmıştır. Ancak başlatılan bu girişim 22 saat kadar kısa bir süre içerisinde halkın ve kolluk kuvvetlerinin desteği ile kontrol altına alınmış ve başarısızlıkla sonuçlanmıştır (Maraşlı 2018: 521). 15 Temmuz Darbe Girişimi, Anadolu Ajansı verilerine göre 15 Temmuz Cuma günü saat 22.00'da başlayıp 16 Temmuz Cumartesi saat 20.02'de bastırılmış bir girişimdir (TCCB 2016: 6).

İstanbul ve Ankara'da şiddetini arttıran bu kalkışma, Ankara'nın Gölbaşı ilçesindeki Polis Özel Harekât Eğitim Merkezi'nde meydana gelen bir patlama ile devam etmiştir. Ankara semalarında gezmekte olan jetler herkese korku dolu anlar yaşatmıştır. Ankara'daki Milli İstihbarat Teşkilatı (MİT) kampüsüne askeri helikopterler ile ateş açılması sonucu savunma amaçlı karşılık verilmiştir. Bunun üzerine Cumhurbaşkanı Erdoğan: "Milli iradeye yönelik bu ayaklanma hareketine karşı tabii ki hukuk, yasalarımız, anayasamız neyi gerektiriyorsa bunun bir defa cevabını bu yapı ister Silahlı Kuvvetler içinde olsun, bir grup azınlık da olsa ister başka kurumlarımızın içerisinde olsun, gereken cevabı alacaklardır." açıklamalarını yapmış ve halkı milli beraberlik için meydanlara davet etmiştir (<https://www.haberturk.com/yerel-haberler/haber/8921958-cumhurbaskani-erdogan-milli-iradeye-yonelik-bu-ayaklanma-hareketine-karsi-tabii-ki-hukuk#>, 2 Şubat 2019'da erişildi). Bu anons üzerine Diyanet İşleri Başkanlığı talimat vermiş ve tüm Türkiye'de camilerde birlik selaları okutulup halkın birlik ve beraberliği için çağrıda bulunulmuştur.

Merkez Bankası'nın 17 Temmuz Pazar günü yapmış olduğu basın duyurusu ile piyasalarda meydana gelebilecek dalgalanmalardan ötürü oluşan gergin bekleyiş bir nevi dağıtılmıştır. Alınan tedbirler sayesinde ise olası bir krizin önüne geçilmiştir. Merkez Bankası'nın almış olduğu tedbirler şunlardır:

- Merkez Bankası tarafından bankalara gerekli likidite limitsiz olarak sağlanacaktır.
- Bankalara sağlanan güç içi likidite imkânının komisyon oranı sıfır olarak uygulanacaktır.
- Türk Lirası likidite sağlamak amacıyla, ihtiyaç duyulması halinde, bankalar tarafından limitsiz tutarda teminat döviz deposu getirilebilmesine imkân tanınacaktır.
- Bankaların döviz deposu almak üzere de kullanabilecekleri yaklaşık 50 milyar ABD doları seviyesindeki mevcut limitleri gerektiğinde artırılabilir ve kullanım şartlarında (teminat ve maliyet) iyileştirmeye gidilebilecektir.
- Merkez Bankası nezdindeki tüm piyasalar ve sistemler (Elektronik Fon Transfer ve Elektronik Menkul Kıymet Transfer) işlemler tamamlanıncaya kadar açık tutulacaktır.
- Piyasa derinliği ve fiyat oluşumları yakından takip edilecektir.
- Gerekli görülmesi halinde, finansal istikrarı korumaya yönelik ihtiyaç duyulacak tüm önlemler alınacaktır
(<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2016/DUY2016-32>, 6 Şubat 2019'da erişildi).

Merkez Bankası'nın yapmış olduğu bu açıklamalar ile piyasalarda yaşanabilecek kur artışlarının ve borsada meydana gelecek kayıpların önüne geçilmiştir. Alınan bu tedbir ile birlikte darbe girişimin yaratacağı etkiler en az hasarla atlatılmış ve halkın piyasaların işleyişine ve ekonomiye karşı olan güveni artmıştır (Karagöl 2016: 2).

2016 yılının ilk yarısında büyüme gösteren ekonomik göstergeler, darbe girişiminden sonra kısmi bir daralma yaşamıştır. O dönemde ABD'de Donald Trump'ın başa gelmesi ile piyasalarda ciddi belirsizlik oluşturmuş ve FED'in faiz artıracığı beklentisi Amerikan dolarının aşırı değer kazanmasına sebep olmuştur. Bunun sonucu olarak ise USD/TL kuru 3,60 seviyesine yükselerek tarihi rekor kırmıştır. Darbe sonrası diğer ekonomik göstergelere bakıldığında ise; ihracat dolar bazında %2,8 ve ithalat %5,8 gerilemiş, dış ticaret açığı yıllık bazda %11,7 gerileyip 55,9 milyar dolar olmuş ve

ihracatın ithalatı karşılama oranı ise %69,5'den %71,8'e yükselmiştir. İşsizlik oranı 2016 yılı başında %11,1 olarak belirlenirken, Aralık ayında %12,7 seviyelerine ulaşmıştır. Bu gidişatı düzeltmek için Şubat 2017'de ülkede Milli İstihdam Seferberliği başlatılmış ve özel sektöre yönelik ciddi teşviklerde bulunulmuştur. Bu teşvikten 1 ay sonra ise işsizlik oranı %11,7 seviyelerine gerilemiştir.

15 Temmuz darbe girişimi sonrası Türkiye ekonomisi çalkantılar yaşamış ancak krizi iyi bir şekilde yönetmesi, ekonomide canlılığı sağlamaya yönelik önemli adımlar atması ve piyasadaki yatırımcılara güven ortamı oluşturması ile bu krizden az hasarla çıkmayı başarmıştır. Tüm yaşananlara rağmen Türkiye ekonomisi dayanıklı yapısı sayesinde iyileşmeye ve büyümeye devam etmiştir. 2017 yılının ilk çeyreğinde %5'lik bir büyüme göstermiş olması ise ekonomimizin iyi olduğunun göstergesidir (Altay 2017: 9-10).

II. BÖLÜM

2. KATILIM BANKACILIĞI

2.1. Katılım Bankacılığı Tanımı

Katılım bankacılığı, faizsizlik esasına göre çalışan, bu esas doğrultusunda her türlü bankacılık faaliyetini yerine getiren, fonları kâr ve zarara katılma esasına göre toplayan ve ticaret, ortaklık, finansal kiralama yöntemlerine göre de fon kullandıran bankacılık modelidir. Bu bankacılık sisteminin adının “katılım” olması, gerçekleştirilen faaliyetin kâr ve zarara katılma prensibini esas almasından kaynaklanmaktadır. Kullanılacak olan hammadde, yarı mamul, mamul madde, gayrimenkul, makine ve teçhizatın temini bu yöntemler ile sağlanmaktadır (TKBB: 2).

Faizsiz bankacılık anlayışı, M.Ö 2113-2081 yılları arasında Hammurabi Kanunları’ndan doğmuş olup günümüze kadar gelmiştir. Bu anlayış bugün tüm dünyada 60’den fazla ülkede faaliyet göstermektedir. Faizsiz bankacılık anlayışının ülkemize yerleşmesi ve katılım bankalarının ülkemizde faaliyet göstermeleri 1983 yılını bulmuştur (Yılmaz 2016: 3). Tam olarak Resmi Gazete’nin 19 Aralık 1983 tarih ve 18256 mükerrer sayısında, Bakanlar Kurulu’nun 83/7506 sayılı kararı ile yürürlüğe girmiştir. 19.10.2005 tarih, 5411 sayılı Bankacılık Kanunu ile katılım bankalarının çalışma şartları büyük ölçüde diğer bankaların çalışma şartları hükümlerine tabi tutulmuştur. Başlangıçta Özel Finans Kurumları adını alan bu bankacılık anlayışı, 2005 yılında Katılım Bankacılığı adını almıştır (Boyacıoğlu ve Takan 2013: 13).

5411 Sayılı Bankalar Kanunu’nun 3. Maddesine göre “Katılım bankası: Özel cari ve katılma hesapları yoluyla fon toplamak ve kredi kullandırmak esas olmak üzere

faaliyet gösteren kuruluşlar ile yurt dışında kurulu bu nitelikteki kuruluşların Türkiye'deki şubeleri şeklinde ifade edilmektedir. Aynı madde devamında özel cari hesap: Katılım bankalarında açılabilen ve istenildiğinde kısmen veya tamamen her an geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında hesap sahibine herhangi bir getiri ödenmeyen fonların oluşturduğu hesaplar şeklinde açıklanmaktadır. Katılma hesabı: Katılım bankalarına yatırılan fonların bu kurumlarca kullandırılmasından doğacak kâr ve zarara katılma sonucunu veren, karşılığında hesap sahibine önceden belirlenmiş herhangi bir getiri ödenmeyen ve anaparanın aynen geri ödenmesi garanti edilmeyen fonların oluşturduğu hesaplar” olarak belirtilmiştir (Bankacılık Kanunu Mevzuatı).

Katılım bankaları, klasik bankaların sunmuş olduğu kiralık kasa, akreditif, leasing, hisse senedi, işletme birleşmelerine danışmanlık gibi çeşitli bankacılık faaliyetlerini yerine getirebilmektedir. Ancak bu bankacılık sisteminde faizsizlik esas alınmıştır. Katılım bankalarını klasik bankalardan ayıran temel özellikleri özel cari hesapları ve kâr zarara katılma hesapları ile fon toplayıp ekonomiye kaynak sağlayabilmeleridir (Kara 2006: 7). Aynı zamanda bu bankalar kullandıkları fonların nasıl kullanılacağını, ihtiyaca uygun olup olmadığını, mudilere yani mevduat sahiplerine sağlayacağı katkıları da göz önünde bulunduran kuruluşlardır (Toraman, Ata ve Buğan 2015: 302).

Farklı kaynak incelemeleri sonucunda ulaştığımız bilgilerden derlediğimiz ortak noktaları sayacak olduğumuzda, faaliyetlerinde faizsiz bankacılık anlayışını benimsemiş olması, müşterilerinin işlemlerini kâr veya zarar ortaklığına göre yürütüyor olması ve yaptığı yatırımların reel sektöre yönelik olması dolayısıyla diğer bankacılık sistemleri ile farklılık gösteren banka türüne katılım bankası denilmektedir.

2.2. Katılım Bankacılığının Ortaya Çıkış Nedenleri

Dünyada ve ülkemizde pek çok kesim faizin haram olduğunu savunduğu ve haram yemekten kaçındığı için klasik ticari bankalar ile iş yapmamaktadır. Bu durum İslami hassasiyeti olan bu kesimin elinde bulunan fonlarının atıl kalmasına sebep

olmakta ve gerek genel ekonomi gerekse tasarruf sahibi açısından bir kayba yol açmaktadır. Atıl kalan bu fonların ekonomiye kazandırılması amacıyla dini, ekonomik ve sosyal nedenler incelenmiş ve bunun sonucunda katılım bankacılığı anlayışı ortaya çıkmıştır.

2.2.1. Dini Nedenler

Faiz kavramı, İslam dünyasında olduğu gibi diğer bütün dinlerde de yasak olarak kabul edilmektedir. Semavi dinlerin hepsinin temelinde yasak olarak kabul edilen bu kavramın açıklaması, her dinde farklı şekillerde yapılmaktadır. Hristiyanlık, Yahudilik, Müslümanlık gibi dinlerde yer alan faiz tanımlarına bakacak olursak:

Yahudilikte Faiz:

Faizin yasaklandığına dair emirlere Tevrat'ta da yer verilmektedir. Ancak Tevrat'ta faiz kavramı, Yahudilerin kendi aralarında yapacağı alışverişlerde yasaklanmış olup, Yahudi olmayanlar ile yapılacak alışverişlerde yasaklanmamıştır. Diğer bir ifadeyle, yahudi olmayanlardan faiz alınmasında herhangi bir sakınca görülmemiştir.

Musevilerin kutsal kitabı Tevrat'ın Çıkış 22, Levililer 25, Tesniye 15, Tesniye 23 kısımlarında ve Tevrat'ın 23. Babında faiz ile ilgili getirilen yasaklardan bahsedilmektedir. Yazıcı (1999: 63-34)'ya göre bunlardan bazıları şu şekildedir:

- “Eğer halkından birine, yanında bulunan herhangi bir fakire ödünç para verirsen, ona tefeci gibi davranmayıp, faiz gelecek gözüyle bakmayacaksın.” (Çıkış, 22/25)
- “Bir kardeşin yoksullaşır, muhtaç duruma düşerse ona yardım etmelisin, desteklemelisin. Aranızda yaşayan bir yerli veya konuk gibi yaşayacaktır. Ondan faiz ve kâr alma. Tanrıdan kork ki, kardeşim yakınında yaşamını sürdürebilsin. Ona faizli para vermeyeceksin. Ödünç verdiğin yiyeceklerden kâr almayacaksın.” (Levililer, 25/35,36,37)
- “Kardeşine faizle ödünç verme; ne gümüşü, ne yiyeceği ne de faizle verilen başka bir şeyi.” (Bab, 23)

- “Para veya faizli olarak verilen herhangi bir şeyle kendi halkından birine borç vermeyeceksin.” (Tesniye, 15)
- “Yabancılar için faizle borç verebilirsin. Fakat kardeşine faizle borç veremezsin.” (Tesniye, 23/19)

Yukarıdaki ayetlerden de görüldüğü gibi, Musevilerin kutsal kitabı olan Tevrat da belli konularda faizi yasaklanmıştır.

Hristiyanlıkta Faiz:

Faizin haram kılındığı bir diğer din Hristiyanlıktır. Hristiyanların kutsal kitabı olan İncil’de, faiz ile ilgili yer alan hükümler Tevrat’ta olduğu gibi açık bir şekilde ifade edilmemektedir. Ancak kitapta, faizin hoş karşılanmadığını bildiren bazı ayet ve cümleler vardır. Karakuş (2006: 16-17)’a göre onlar ise aşağıdaki gibidir:

- “Senden bir şey dileyene ver, senden ödünç isteyen yüz çevirme.” (İncil, Matta 5/42)
- “Siz yalnızca onlardan bir iyilik beklemek için yardım ederseniz, bunun sonucunda ne teşekkürü beklenir? Aynı yaptığımız şeyi günahkârlar da yaparlar. Karşınızdaki kişiye ondan bir karşılık beklemek için borç verirsiniz, bunun için hangi teşekkür beklenir? Günahkârlar da aynı siz gibi bir karşılık almak için birbirlerine bir şey verirler. Sevecekseniz düşmanlarınızı daha çok seviniz, hiçbir şeyden bir karşılık beklemeden onlara ödünç veriniz. Böyle yaparak ödülünüz büyük olacaktır. Yücelerin yücesinin çocukları olursunuz. Çünkü o, nankörlere ve kötülere nimet vericidir.” (Luka 6/33, 34, 35)
- “Kemerlerinize ne altın, ne gümüş, ne de bakır koyun.” (Matta 10/9)

İslamiyet’te Faiz:

Kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim’de de faizin yasak olduğunu kesin bir şekilde bildiren ayetler bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Bakara, Al-i İmran, Nisa ve Rum süreleri olup ayetler ise aşağıdaki gibidir:

- “Faiz yiyenler, ancak şeytanın çarptığı kimsenin kalktığı gibi kalkarlar. Bu onların, ‘Alışveriş de faiz gibidir’ demelerinden dolayıdır. Oysa Allah, alışverişini helal, faizi haram kılmıştır. Bundan böyle kime Rabbinden bir öğüt gelir de (o öğüte uyarak) faizden vazgeçerse, artık önceden aldığı onun olur. Durumu da Allah’a kamıştır. (Allah, onu affeder.) kim tekrar (faize) dönerse, işte onlar cehennemliklerdir. Orada ebedi kalacaklardır.” (Bakara Suresi, 275. Ayet)
- “Allah faizi tüketir, sadakaları ise arttırır ve Allah hiçbir inkârcı günahkârı sevmez.” (Bakara Suresi, 276. Ayet)
- “Ey iman edenler! Allah’tan korkun ve gerçekten iman etmiş iseniz faizden kalanı bırakın. Bunu yapmazsanız Allah ve Resulü tarafından size bir savaş açıldığını bilin. Eğer tövbe ederseniz, haksızlık etmemek ve haksızlığa uğramamak üzere anaparanız sizindir.”(Bakara Suresi, 278-279. Ayet)
- “Ey iman edenler! Kat kat artırılmış olarak faiz yemeyin. Allah’a karşı gelmekten sakının ki kurtuluşa eresiniz.” (Al-ı İmran Suresi, 130. Ayet)
- “Yine, yasaklandığı halde riba almaları ve haksız yoldan insanların mallarını yemelerinden dolayı; Biz, onlardan, gerçeği yalanlayarak nankörlük edenler için, çok acı bir azap hazırladık.” (4.Nisa Suresi, 161. Ayet)
- “İnsanların malları içinde artsın diye verdiğiniz faiz, Allah yanında artmaz. Allah’ın rızasını dileyerek verdiğiniz zekâta gelince, işte onlar, malları kat kat artmış olanlardır.” (Rum Suresi, 39. Ayet)

Tüm dinleri incelediğimizde faiz kavramının en katı ve sert biçimde İslamiyet’te yasaklandığını görüyoruz. Müslümanlardaki belli kesimlerin faiz kullanmak istememeleri ve bankalardan uzak durmalarının birincil sebebi budur. Bu durumu ortadan kaldırmak ve muhafazakâr kesimin elindeki tasarruflarını ekonomiye kazandırmak amacıyla da dünyada faizsiz bankacılık diye bir sistem geliştirilmiştir.

2.2.2. Ekonomik Nedenler

Katılım bankacılığının ortaya çıkış nedenlerinden olan ekonomik nedenlere baktığımızda, 1970’li yıllarda petrol zengini Arap ülkelerinin yüksek meblağlara ulaşan

gelirlerini ekonomiye kazandırmak istemeleri ve sağladıkları bu gelirler ile ekonomik kalkınmaya katkıda bulunmak istemeleri sebebiyle katılım bankacılığının ortaya çıktığı görülmektedir (Ustaoğlu 2014: 17).

1974 yılından itibaren petrol fiyatlarının sürekli artış göstermesi, petrol üreticisi ülkelerin çok fazla gelir kazanmalarına ve döviz rezervlerinin birikmesine neden olmuştur. Bunun yanı sıra fiyatların artması, petrol ithal eden ülkeler açısından büyük bir gelir kaybına neden olmuş ve o ülkelerin diğer alanlara yönlendirilecek kaynaklarının ve kalkınma hızlarının azalmasına sebebiyet vermiştir. Durum böyle olunca petrol ithalatı yapan ülkeler, petrol zengini ülkelerin elindeki kaynakları kendi ülkelerine çekebilmek için çok zor durumda kalmıştır. Piyasada faizle iş yapan bankalar olmasına rağmen zengin İslam ülkeleri onlarla iş yapmak istememiş ve kar-zarar ilişkisine dayanan bir yatırım yapmak istemişlerdir (Bilir 2010: 24).

Meydana gelen sorunlardan sonra İslam ülkeleri 1974 yılında İslam Kalkınma Bankasını kurmuştur. Amaçları geri kalmış İslam ülkelerini kalkındırmak olan bu kurumun kurulmasından sonra, İslam ülkeleri arasında faizsizlik esasını benimseyen finansal kurumlar oluşturulmaya başlanmıştır. Bu kurumların amacı; İslam ülkeleri arasındaki ticareti ve finans piyasalarını geliştirmek, gelişmekte olan İslam ülkelerinden az gelişmiş İslam ülkelerine sermaye akışını sağlamak ve ekonomik yeterliliği sağlayamayıp verimsiz alanlara yöneltilen tasarrufların kurulan bu kurumlar sayesinde finans sistemine yeniden dâhil edilmesini sağlamaktır (Eskici 2007: 27).

İslam ülkeleri arasında hızla yayılmaya başlayan bu kurumlar, çok sayıda insanı bir çatı altında toplamıştır. Zengin İslam ülkeleri değeri hızla artan petro-dolarlarını inançları doğrultusunda faiz sisteminde kullanmayıp, kâr zarar esasına göre işleyen bu sistemlerde kullanmak istemişlerdir. Böylelikle hem faiz kullanmamış olacaklar hem fakir İslam ülkelerinin gelişmesine katkı sağlayacaklar hem de karşılıklı işbirliği gerçekleştirmiş olacaklardır (Özsoy 1997: 98).

2.2.3. Sosyal Nedenler

Katılım bankacılığı anlayışının ortaya çıkmasındaki bir diğer önemli neden de sosyal nedenlerdir. Toplumu meydana getiren öge bireylerdir. Bireyler ise toplum içerisinde farklı yapılara, farklı statülere, farklı imkân ve hayat şartlarına kısacası farklı sınıflara sahip olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplum içerisinde huzur ve barışın sağlanması için, farklı sınıflara mensup bu bireylerin birlikte iyi ilişkiler kurması ve devam ettirebilmesi anca bu aradaki sınıf farkının ortadan kalkması ile mümkün olacaktır. Dünyamızda maalesef bir yerde yiyecek ekmek bulamayan insanlar varken diğer yerde parasının çokluğundan saçacak yer bulamayan insanlar yer almaktadır. Özellikle zengin kesimin faiz anlayışını benimsemesi ile zenginliğine zenginlik katabileceği bir bankacılık sisteminin varlığı aradaki bu sınıfsal uçurum farkını daha da açacaktır. Tam bu noktada faizsiz bankacılık devreye girmektedir. Faizsiz bankacılık anlayışı, var olan sermayenin reel ekonomi etrafında değerlendirilmesi sonucu istihdam alanları açmakta ve üretim faktörlerini harekete geçirmektedir. Bu da sosyal barış ve toplumsal bütünlüğün sağlanması ve zengin fakir ayrımının ortadan kalkması için çok önemli bir adımdır (Eskici 2007: 28).

2.3. Katılım Bankacılığının Amacı ve Önemi

Önceleri özel finans kurumu olarak adlandırılan sonra katılım bankacılığı adını alan bu kurumların amacı, toplumda faiz hassasiyeti olan, faize haram gözüyle bakan kesimin tasarruflarını yani yastık altı birikimlerini ekonomiye kazandırmak ve bunun gibi benzer niteliklere sahip yabancı fonların ülke ekonomisine girmesini sağlamaktır (Doğan 2013: 176).

Boyacıoğlu, Takan (2013: 13) ve Aras, Öztürk (2011: 170)'e göre katılım bankalarının amaçları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- İslam ilkelerini, ekonomik hayata uygulamak,
- Tasarrufları yatırımlara yönlendirerek istihdam sağlamak ve böylelikle sosyo-ekonomik amaçlara ulaşılmasını kolaylaştırmak.

- Finans sistemini dengeli bir hale getirmek,
- Kullanılmakta olan çeşitli bankacılık hizmetlerinin, İslam ilkeleri çerçevesinde de uygulanmasını sağlamak.
- Faizli bir sistem içinde faizsiz bankacılık olarak varlığını sürdürebilmek ve başarı sağlayabilmek için kâr fırsatlarından yararlanmak.
- Türkiye'nin İslam ülkeleri ile olan ilişkilerini güçlendirmek.
- Petrol zengini olan İslam ülkelerinden ülkemize fon girişini sağlamak.

Katılım bankaları, İslami yapıya uygun olarak geliştirdikleri yeni finansal araçlar aracılığıyla piyasadaki mevcut müşteriye ulaşmaktansa, daha önce bankacılık sistemine girmeyip uzak durmuş müşteri kitlesine ulaşmayı hedeflemektedir. Buradaki amaç ise var olan atıl fonların ekonomiye kazandırılmasıdır. Bu bankalar, geliştirdikleri yeni faizsiz finansal araçlar ile piyasaya çeşitlilik getirmiş ve finansal piyasalara derinlik kazandırmıştır.

Katılım bankaları mudaraba adını verdikleri ortaklık sağlayarak topladıkları fonları, murabaha adını verdikleri peşin alım vadeli satış şeklinde gerçekleştirdikleri işlemle birlikte kâr sağlamakta ve bu sayede de ülkede bankacılık sektörü açısından vazgeçilmez konuma gelmektedir (Aras ve Öztürk 2011: 177-178).

Boyacıoğlu ve Takan (2013: 13)'in ele aldığı yukarıda saydığımız katılım bankalarının amaçlarına yönelik uyguladığı politikaları ise:

- Emek ve sermaye sahipleri arasında dengeli ve adil bir ilişki kurabilmek adına kar-zarar ortaklığı yönetimini geliştirmek,
- Tasarruf fazlası olan birimler ile fon açığı olan ekonomik birimler arasında bankanın mali aracı görevini korumak,
- Faizsiz bankacılığı geliştirmek için yeni yöntemler ve teknikler uygulamak şeklinde özetleyebiliriz.

2.4. Katılım Bankacılığının Özellikleri

Canbaz (2012: 159)'a göre, faizsiz bankacılık anlayışını benimseyen ve bu çerçevede hareket eden katılım bankacılığı sisteminin özellikleri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Kendilerine referans olarak aldıkları ve benimsedikleri, İslam'ın asli kaynaklarıdır.
- Bankacılık işlemlerinde faiz kullanmama prensibi esas alınır ve işleyiş ortaklık esasına göre sürdürülür.
- Gerçekleştirdikleri işlemlerde sözleşmeye bağlılık esastır. Sözleşmeler, açık ve anlaşılır hükümler içermekte ve sözleşmelerde tek taraflı olarak değişiklik yapma hakkı bulunmamaktadır.
- Yatırım yapılacakken İslam dinince uygun kabul edilen yerlere yatırım yapılır. Yasaklanan alanlarda (alkol, kumar, tütüne yönelik faaliyet gösteren sektör), kredilendirme ve yatırım yapılamaz.
- Kredilendirme yapılırken, kredi talep eden girişimcinin eline doğrudan nakit para verilmemekte, bu aşamada paraya yüklenen tek fonksiyon 'mal karşılığı ödeme aracı' olarak kabul edilmektedir.
- Ortaklığa veya peşin yatırım malı alımına kullanılan para, üretim ekonomisine aktarılmaktadır.
- Kredi vermeyip fon kullandırdıkları için fon kullanımında reel sektör ile iş yapıp, ülke ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır.
- Faizsiz finans sisteminin yapısı, risk paylaşım esasına dayandırılmıştır. Böylelikle bu sistem güçlü kalmakta ve krizler karşısında sistemin dayanıklılığını artırmaktadır.
- Belli başlı kriterler altında karşılıksız borç/karz-ı hasen verilir.
- Faizsiz bankaların çalışma prensipleri İslam hukukuna dayandırıldığı için diğer bankaların kural dışı işlemleri suç olarak görülürken, faizsiz bankaların bu tür işlemleri hem suç hem de günah olarak görülmektedir.

Katılım bankalarının çeşitli özellik ve faydalarını sıraladıktan sonra şimdi de konu ile alakalı olarak, katılım bankalarının çalışma prensipleri gereği benimsemiş

olduğu ‘kâr payı’ ile diğer bankaların uyguladığı ‘faiz’ arasındaki farkları ele alacağız. O farkları şekilde sıralayabiliriz:

Tablo 2.1: Kâr payı ve faiz arasındaki farklar

Kâr Payı	Faiz
<ul style="list-style-type: none"> Belirlenecek olan kâr payı, vade sonunda belli olur. Vade süresi dolmadan bir gün önce dahi belli olmamaktadır. 	<ul style="list-style-type: none"> Uygulanacak olan faiz, anlaşmanın yapıldığı zaman yani vade başında belirlenir.
<ul style="list-style-type: none"> Müşteriye ödenecek olan kâr payı, kullanılmak üzere havuzda toplanan fonların kullanılması ile birlikte oluşan kardan ödenir. Müşteriye ödenen kâr payı ile fon kullanan müşteriden alınan kâr arasında birebir ilişki vardır. 	<ul style="list-style-type: none"> Müşteriye ödenecek olan faiz, bankanın faaliyetleri sonucu çeşitli kaynaklardan elde etmiş olduğu gelirler ile ödenir. Bu kaynakların en başında, kredi faizleri yer almaktadır. Fakat kredi kullanılması sonucu elde edilen faiz ile mevduat sahiplerine ödenen faiz arasında hiçbir ilişki yoktur.
<ul style="list-style-type: none"> Finansmandan elde edilen kâr ile tasarruf sahiplerine ödenen kâr payı arasında bir paralellik söz konusudur. Söz konusu bu olay şartlara göre hiçbir şekilde değişiklik göstermez, sabittir. 	<ul style="list-style-type: none"> Kredi kullanılması ile elde edilen faiz ile mevduat sahiplerine ödenen faiz arasındaki paralellik güçlü değildir. Burada söz konusu olan olay şartlara göre değişiklik gösterebilir, değişkendir.
<ul style="list-style-type: none"> Müşteriye ödenecek olan kâr payı, bankanın kullandırmış olduğu fonlardan elde edeceği kâra bağlıdır. Banka eğer o dönem az kâr elde etmişse müşteriye de az kâr payı öder. Çok kâr elde etmesi durumunda müşteri de çok kâr payı alır. Ancak tüm bunların yanında banka o dönem hiç kâr elde edememiş ve zarar etmişse müşteri bu zarara da ortak olacaktır. 	<ul style="list-style-type: none"> Müşteriye ödenecek olan faiz, bankanın kâr elde edip etmemesine bağlı değildir. Klasik bankaların işleyişleri gereği faiz vade başında belirlendiğinden, banka o dönem ister kâr elde etsin isterse zarar elde etsin yine de o faizi müşteriye ödemek zorundadır.

Kaynak: TKBB 2014: 10

2.5. Katılım Bankacılığının Gelişimi

Faiz anlayışı oldukça eskilere dayanmaktadır. Tarih boyunca, başta Eflatun ve Aristo olmak üzere birçok düşünür, filozof ve devlet adamı toplumlar arasında haksızlığa neden olduğu, halk kitlelerinin sömürülmesine sebep olduğu, paradan bir kazanç elde edilmesinin ve servet aracı olarak kullanılmasının yanlış olduğu düşüncesinden dolayı faize karşı çıkmışlardır (Beroğlu 2002: 7). Bununla birlikte bankacılık hizmetlerinin büyük ilgi gördüğü dönem olarak Abbasiler dönemi gösterilmektedir. Modern anlamda İslam bankacılığının tarihi ise oldukça yakın tarihtir.

Müslüman ülkeler ile birlikte dünyadaki çeşitli ülkelerde faizsiz bankacılık anlayışı hâkimiyetini sürdürmektedir. Faiz ile çalışmalarına rağmen bünyelerinde faizsiz bankacılık adına birimler kuran bankalar ve kurumlar da mevcuttur. Katılım bankacılığı günümüzde sayıları hızla artan ve artmaya da devam edecek olan, bankacılık sektörü içerisinde önü açık bir bankacılık türüdür.

2.5.1. Dünya’da Katılım Bankacılığının Gelişimi

M.Ö. 2123 – 2081 yılları arasında Babil’de hükümdarlık yapan Hammurabi tarafından Hammurabi Kanunları çıkartılmıştır. Faizsiz bankacılığın başlangıcı olarak ise “Hammurabi Kanunları” gösterilmektedir. O yıllarda uygulanan bu kanunlarda, 100-107. bölümleri ikraz/borçlanma işlerinin nasıl düzenleneceği konusunda bilgi verirken, özellikle faizsiz yatırımın tarihte ilk örneği olarak karşımıza çıkmaktadır. İslamiyet’in doğuşu ve yayılması ile birlikte bugünkü faizsiz bankacılığın temel kavramları olan borçlanma, kiralama ve ortaklık gibi unsurlar daha fazla gelişmiş ve geniş coğrafyalara yayılma imkânı bulmuştur (Canbaz 2012: 161).

Müslüman topluluklar İslami inançları neticesinde faizli bankaların sunduğu işlemlerden uzak durmakta, bununla birlikte o dönemlerde bankacılık ihtiyaçlarının karşılanması için bir yenilik yapmamaktaydı. 1940’lara gelindiğinde mevcut ihtiyaçlarının karşılanması için faizsiz finans sistemi oluşturma düşüncesi oluşmuş ancak bu düşüncenin gerçeğe dönüştürülerek faizsiz finans kurumlarının açılması ve dünyaya yayılması 1970’li yılları bulmuştur (Karluk 2014: 427). 20. Yüzyılda görülen sanayileşme hareketleri ile 1970’li yıllarda ortaya çıkan petrol fiyatlarındaki ani artışlar bu sürecin hızlanmasını sağlamıştır. 1940’larda Malezya’da, 1950’lerde Pakistan’da İslami finans alanında yenilikler olmuştur. Malezya, 1940’da hac yolculuğunda hacıların tasarruf etmesi için Hac Fon Yönetimini (Tabung Haji) kurmuştur. Bu sayede hacılar tasarruf ederken kâr da elde etmişlerdir. Kurulan kuruluş bugün hala varlığını devam ettirmektedir (Tariq 2018: 153).

Dünyada yirminci yüzyılın ikinci yarısı modern anlamda faizsiz bankacılık anlayışının yaşandığı ilk dönem olarak kabul edilir. 1963 yılında Prof. Ahmed Neccar

tarafından kurulup denenen faizsiz banka, ilk alternatif model olarak tarihe geçmiştir. Mısır'ın Mit Gamr adı verilen küçük bir kasabasında daha çok bir 'köy sandığı' modeli şeklinde kurulmuştur. Bu bankanın kuruluş aşamasında Almanya'dan destek alınmıştır. Geliştirilen bu model hem bankacılığı, hem ticari ortaklık yani kâr zarar ortaklığını, hem tekafülü (sigorta) hem barter (takas), icar, factoring gibi finansman metotlarını tek bir çatı altında toplayan, kendine özgü bir kuruluştur. Ancak faizsiz bankacılık anlayışına karşı olan Almanların desteği çekmesi ile birlikte 1967 yılında faaliyetine son verilmiştir. Ancak yapılan bu ilk deneme faizsiz bankacılık fikrinin önünü açmış ve bu düşünceye öncülük etmiştir. 1972 yılında devlet desteği ile Mısır'da "Nasır Sosyal Bankası" kurulmuştur (Canbaz 2012: 162).

Faizsiz bankacılık açısından ilk modern ve kurumsal girişim, 1974 yılında kurulan İslam Kalkınma Bankası'dır. 1974 yılında kurulan bu banka 1975 yılında Suudi Arabistan'ın Cidde şehrinde faaliyete geçmiştir. Kurucuları arasında Türkiye de yer almaktadır. Bankanın kuruluş amacı, İslam ülkelerindeki kamusal projelere destek olmaktır. Günümüzde hala faaliyetlerine devam etmekte olan bu kurum, İslam ülkelerinin gerçekleştirdiği projelere sağlamış olduğu katkılar ile çok önemli işler yapmıştır (Canbaz 2012: 163).

Günümüzde birçok İslam ülkesi tasarruf sahiplerinin tamamına ulaşabilmek için hem konvansiyonel bankacılığı hem de katılım bankacılığını kullanmaktadır (Yahşi 2014: 10). Ancak tüm dünyada bu durum kimi yerlere göre farklılık göstermektedir. Örneğin İran'da bankacılık faaliyetlerinin tamamı İslam esaslarına göre gerçekleştirilmektedir (Serpam 2013: 9). Bunun yanı sıra Afganistan, Yemen, Irak, Suriye ve Libya gibi Müslüman ülkelerde faizsiz banka bulunmamakta, petrol zengini ülkelerin fonlarını ülkelere çekebilmek amacıyla da İngiltere, İrlanda, Almanya gibi batılı ülkelerde de faizsiz bankalara yer verilmektedir (Yahşi 2014: 10). Citibank, Union Bank of Switzerland, ANZ Grindlays, Goldman Sachs, United Bank of Kuwait ve Arab Banking Corporation gibi dünyanın önde gelen kuruluşları da bünyelerinde faizsiz bankacılık birimlerine yer vermektedir (Parlakkaya ve Çürük 2011: 399). Büyük kuruluşların İslam temelli bu bankaları birimlerinde tutmalarının nedeni, her ne kadar kaynakları kendilerine çekmek olsa da, İslam bankaları bu sayede tüm dünyaya yayılıp

isimlerini ve bankacılık sistemlerini herkese tanıtmaya fırsatı bulmaktadır (Tunç 2016: 116).

Faizsiz bankacılık sisteminin, kurulduğu günden bugünlere kadar gerçekleştirmiş olduğu finansal gelişmeleri aşağıdaki tablo yardımıyla daha ayrıntılı şekilde açıklayabiliriz.

Tablo 2.2: Dünyada faizsiz bankacılık sisteminin gelişimi

1950'ler	Faizsiz ekonomi ve finans gündeme gelip tartışmalar ve yayınlar başlamış, ilk faizsiz bankalar bu dönemde kurulmuştur.
1960'lar	Dünya'da bu dönemde kurulan ilk faizsiz banka Mısır'da ve kurulan ilk yatırım kuruluşu da Malezya'da kurulmuştur.
1970'ler	Faizsiz bankacılık anlayışı uluslararası piyasalarda kabul görmeye başlamış, İslam Kalkınma Bankası kurulmuş ve BAE, Kuveyt, Suudi Arabistan, Mısır, Bahreyn ve Sudan'da faizsiz bankalar açılmaya başlamıştır.
1980'ler	Bu dönemde Malezya ve Bangladeş de açılan faizsiz banka sayısında artış meydana gelmiş, faizsiz bankacılık sistemine yeni bir ülke olarak İran da dâhil olmuş ve Bahreyn ile Malezya'da yasal düzenlemeler yapılmaya başlanmıştır.
1990'lar	Yasal düzenlemelerin arttığı Bahreyn gibi ülkelerde, standardizasyon sağlanması için AAOIFI (İslami Finansal Kuruluşlar Muhasebe ve Denetim Organizasyonu) kurulmuş, finansal araçlardan olan ilk sukuk ihraç edilmiş ve Dow Jones faizsiz endeksi bu dönemde sisteme dâhil edilmiştir.
2000'lerin başı	Faizsiz sistemin temelini oluşturan CIBAFI (İslami Bankalar ve Finans Kurumları Genel Konseyi), IIFM (Uluslararası İslami Finansal Pazar), IFSB (İslami Finansal Hizmetler Kurulu) ve IICRA (İslami Uluslararası Uzlaşma ve Tahkim Merkezi) gibi kuruluşlar kurulmuş, faizsiz prensiplere uygun olarak menkul kıymetler borsası kurulması için Dubai'de çalışmalarına başlanmıştır. Bu dönemde birçok klasik banka faizsiz bankacılık ürünlerini de portföyüne eklemiştir.
2008-09	Meydana gelen 2008 finansal krizi, reel ekonomiyi de etkisi altına alana kadar, faizsiz bankalar diğer bankacılık türlerine göre daha iyi performans göstermeye devam etmiştir.
2010-11	2008 krizinin etkisinden kurtulmaya başlayan faizsiz bankacılık sektörü, kriz öncesi döneme göre daha fazla sukuk ihraç etmiştir.
2013-14	58'den fazla ülkede 411 tanesi faizsiz banka olmak üzere toplam 993 adet faizsiz finans kuruluşu faaliyettedir.

Kaynak: Türkiye Katılım Bankacılığı Strateji Belgesi 2015-2025

Küresel olarak faizsiz finans sektöründe en son yayınlanan veriler esas alındığında; katılım bankaları toplam varlıklarının 2016 yılında %7 artış gösterip 2,2 trilyon ABD dolarına ulaştığını, sektördeki toplam varlıkların %73'ünün faizsiz bankacılık tarafından oluşturulduğunu ve %37 büyüyen faizsiz fonların, faizsiz sermaye piyasalarının itici gücü olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte 2016 yılı itibariyle küresel faizsiz finans sektöründe 1.407 adet finansal kurum faaliyet göstermektedir (TKBB 2017: 45-46).

2016 yılında sukuk piyasasındaki büyüme %1 ile sınırlı kalmışken, 2017 yılında piyasalara yeni oyuncuların girmesi ve Suudi Arabistan'ın kamu sukuk ihraçlarında meydana gelen artışlar ile dünya sukuk piyasasında önemli bir aktör olarak ortaya çıkması, var olan kötü gidişatın sonlanmasını ve piyasanın yeniden yükselişe geçmesini sağlamıştır (TKBB 2017: 47).

Küresel sukuk pazarının lideri konumunda olan ülke Malezya'dır. Endonezya ise küresel sukuk ihracında Malezya'dan sonra gelirken, dolaşımdaki sukuk miktarında Malezya ve Suudi Arabistan'dan sonra üçüncü sırada yer almaktadır. 2017 yılında sukuk ihraçları %45,3 oranında artış göstererek 97,9 milyar ABD doları seviyesinde gerçekleşmiştir (TKBB 2017: 48).

Dijital finansal teknoloji ya da diğer adıyla "FinTech" küresel ölçekte inanılmaz bir büyüme göstermektedir. Sektör 2013-2014 yıllarında yaklaşık %400 oranında büyüme göstererek 3 milyar ABD dolarından 12 milyar ABD dolarlık hacme ulaşmıştır. Faizsiz finans, FinTech'i kullanarak birey ve küçük işletmelerin finansmana kolay erişebilmelerini sağlayabilecektir. Mobil bankacılık teknolojisi hakkında faizsiz finansın potansiyeli bulunmaktadır. Bu konuda, Türkiye'de Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın dünyada bir ilk olan faizsiz dijital şubesiz bankacılık platformu olan "Senin Bankan" örnek gösterilebilir. Söz konusu platform, şubeye gitmeye gerek olmadan kredi veya kredi kartı başvurusunda bulunabilme, finansman ya da hayat sigortası gibi geniş yelpazede ürün ve çözümler sunmaktadır (TKBB 2017: 51-52).

Dijital bankacılığın ve FinTech'in yüksek oranda kabul edilip benimsenmesi, sektörde faaliyet gösteren geleneksel finans sistemi ile rekabet edebilirliğini ve sürdürülebilirliğini desteklemektedir. Ayrıca kitle fonlaması kampanyası gerçekleşmiş ve onun sonucunda elde edilen gelişmeler arasında, dünyanın ilk faizsiz sisteme uyumlu olan robo-danışmanlık firması ve ilk faizsiz sisteme uyumlu altın platformu yer almaktadır. Günümüzün teknoloji çağı olması ve teknolojinin bu denli desteklenmesi ile birlikte, FinTech şirketlerinin yakında büyük faizsiz finans merkezlerinde sektörün yeni katılımcıları olarak yer almaları beklenmektedir (TKBB 2017: 53).

Irak, Fas, Tunus ve Cezayir gibi ülkeler, kamu gelirlerinde gözlenen azalış ve ekonomilerinde meydana gelen kötüleşme sonucu, yabancı kaynakları ülkelerine çekip ekonomiyi canlandırmak amacıyla faizsiz finansmana yönelme kararı almıştır (TKBB 2017: 53).

Kısacası faizsiz finans kurumları, zor koşullara uyum sağlayabilmek için verimliliğe odaklanmakta, hükümetler ise faizsiz finans sektörüne destek olmak için çalışmaktadır.

Kaynak: <http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Strateji-Belgesi.pdf>

Grafik 2.1: Dünyadaki katılım bankalarının ülkelere göre aktif dağılımı

Katılım bankalarının aktif büyüklüklerine yer verilen grafikte, 2015 yılsonu verileri dikkate alındığında, faizsiz bankacılık aktif büyüklüğü açısından İran %29,10 oran ile 1. sırada yer almaktadır. Bu ülkeyi %24,10 ile 2. sırada Suudi Arabistan ve %15,5 ile 3. sırada da Malezya takip etmektedir. Önümüzdeki beş yıllık dönemde, orta ölçekte birçok yeni oyuncunun dünyadaki mevcut faizsiz bankacılık sektörüne katılması beklenmektedir. Bu gelişme ile birlikte faizsiz bankacılık küresel ölçekte kendini gösterdiği kadar, Türkiye açısından da önemli bir artış sağlayacaktır (TKBB Strateji Belgesi 2015: 14).

2.5.2. Türkiye’de Katılım Bankacılığının Gelişimi

Türkiye’de faizsiz bankacılığın ortaya çıkmasında, 1970 yılında tercüme edilerek dilimize çevrilen teorik çalışmalar ve o dönemde gerçekleşen pratik uygulamalar etkili olmuştur. Bu pratik uygulamaların en önemlisi yurtdışındaki işçilerin paraları ile işçi şirketlerini kurmalarıdır. Aynı dönemde dini hassasiyeti olan gurbetçi işçiler, bir model arayışına girmiş ve faizi içermeyen şirketleşme anlayışını benimsemiştir. Bu anlayış istenilen amaca ulaşamayıp başarılı olamamış ancak işçilerin sahip olduğu döviz varlıklarının farkına varmasına ve bu varlıkların ülke ekonomisine katılması için faizsiz bankacılık fikrinin gelişmesine katkısı olmuştur. Aynı süreçte dini hassasiyetleri gereği faizden uzak durmak isteyen vatandaşlar için 1975 yılında Devlet Sanayi İşçi Yatırım Bankası (DESİYAB) kurulmuştur. Küçük ve orta boy işletmelere hizmet vermek amacıyla kurulan bu oluşum, faizsiz bankacılık açısından ülkeye önemli deneyim kazandırmış ve 1978 yılında ülkede yaşanan istikrarsızlık nedeniyle faaliyetlerine son vermiştir (Canbaz 2012: 167).

Ülkemizde ilk olarak “Özel Finans Kurumları” şeklinde kurulan faizsiz bankacılık kavramının yasal çerçevesi, 16 Aralık 1983 tarihinde 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kanunu (BKK) ile yayınlanmıştır. 1980 Darbesi sonrasında kurulan bu oluşumun adı, dönemin hassasiyetleri nedeniyle İslam vurgusundan kaçınmış ve zorlama bir tanım olarak bu isim tercih edilmiştir. Buna rağmen toplumun Özel Finans Kurumlarına olan ilgisi sürekli artış göstermiştir. Ancak bazı kesimler tarafından bu modelin ‘faizsiz bankacılığı’ açıklamada yetersiz olduğu en başından beri ileri sürülmüştür (Özcan ve Hazıroğlu 2000: 191-196). 25 Şubat 1984 tarihinde, bugünkü adı T.C. Başbakanlık Hazine Müsteşarlığı olan Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı’nın, 21 Mart 1984 tarihinde ise T.C. Merkez Bankası’nın yayımladığı tebliğlerle de sistemin ayrıntıları düzenlenmiştir (TKBB 2004: 32).

1984 yılında, Faisal Finans ile Al Baraka Türk Özel Finans Kurumu Türkiye’de ilk kurulan Özel Finans Kurumları olmuş ve 1985 yılında da faaliyete geçmişlerdir. Bunları 1989 yılında kurulan Kuveyt Türk, 1992 yılında kurulan Anadolu Finans, 1995 yılında kurulan İhlas Finans ve 1996 yılında kurulan Asya Finans takip etmiştir.

Toplamda ilk 3 tanesi yabancı sermaye ağırlıklı, diğer 3 tanesi de tamamen yerli sermayeli olan 6 banka faaliyete geçmiştir. Ancak o dönemlerde özellikle bankacılık ve finans alanında meydana gelen 2001 krizinin gündeme gelmesi sonucu, İhlas Finans Kurumu maddi sıkıntıya düşmüş ve Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından tasfiye sürecine sokulmuş ve 10 Şubat 2001’de faaliyet izni durdurulmuştur. Şubat 2001 krizi sonrası tüm ekonomilerde olduğu gibi Özel Finans Kurumları da bu krizden etkilenmiştir. Bunun sonucunda çıkarılan yeni tebliğ ve düzenlemeler ile bu kurumların mevzuat bakımından alt yapıları güçlendirilmeye çalışılmıştır. (Canbaz 2012: 169).

Gerekli düzenleme, 19 Aralık 1999 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanan 4491 sayılı “Bankalar Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile yapılmış ve bunun sonucunda Özel Finans Kurumları, Bankalar Kanunu kapsamına alınmıştır. O düzenlemede ayrıca, kanunun yayınlandığı tarihten itibaren 2 yıl içinde ÖFK’ların mevcut durumlarını bildirmesi gerektiği ve ‘özel cari hesaplar’ ile ‘kâr ve zarara katılma’ hakkı veren hesaplar sonucu toplanan fonların, Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası Kanunu hükümlerince uygulanması gerektiği de belirtilmiştir.

Yapılan düzenlemeler yeterli olmamış, 12 Mayıs 2001 tarihinde çıkarılan 4672 sayılı “Bankalar Kanunu’nda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Kanun” ile yeni düzenlemeler getirilmiştir. Bu düzenlemeyle; “Özel Finans Kurumları Birliği” kurulması ve kurulan bu birlik bünyesinde, özel ve cari hesaplar ile kâr ve zarara katılma hesaplarının sahiplerinin tasarruflarını güvenceye almak için “Güvence Fonu” oluşturulması kararı alınmıştır. Söz konusu Güvence Fonu kapsamında; özel finans kurumlarında gerçek kişiler adına, Türk Lirası veya döviz cinsinden açılan özel cari ve katılma hesaplarında toplanan fonların, kişi başına anapara ve kâr payları toplamının 50 Milyar TL’ye kadar olan kısmının güvence altına alınması sağlanmıştır (Bankacılık Mevzuatı)

Denetimleri BDDK’ya verilen Özel Finans Kurumları için 29 Kasım 2004 tarihinde Tek Düzen Hesap Planı yayınlanmıştır. Böylelikle bu kurumlar da bankalar gibi hesap planı çerçevesinde muhasebe kaydı tutmaya başlamışlardır.

Faizsiz bankacılık ile ilgili son ve en önemli değişiklik 2005 yılında gelmiştir. 19 Kasım 2005 tarihinde 5411 sayılı Bankacılık Kanunu'nun geçici 3. Maddesine göre "Özel Finans Kurumu" ismi yerine "Katılım Bankası" ismi getirilmiş ve ayrıca "Özel Finans Kurumları Birliği" adı da "Türkiye Katılım Bankaları Birliği" adını almıştır. Bununla birlikte 2001 yılında çıkarılan 4672 sayılı kanun değişikliği ile oluşturulan "Güvence Fonu" Tasarruf Mevduatları Sigorta Fonu'na (TMSF) devredilmiştir (5411 Sayılı Bankalar Kanunu).

5411 sayılı Bankacılık Kanunu 4.md. kapsamında katılım bankalarının yapacakları faaliyetler řu şekilde sınırlandırılmış ve şekillendirilmiştir:

- Katılım fonu kabulü,
- Nakdi ve gayri nakdi her cins ve surette kredi verme işlemleri,
- Nakdi ve kaydi ödeme ve fon transferi işlemleri, muhabir bankacılık veya çek hesaplarının kullanılması dâhil her türlü ödeme ve tahsilat işlemleri,
- Çek ve diğer kambiyo senetlerinin iştirası işlemleri,
- Saklama hizmetleri,
- Kredi kartları, banka kartları ve seyahat çekleri gibi ödeme vasıtalarının ihracı ve bunlarla ilgili faaliyetlerin yürütülmesi işlemleri,
- Efektif dâhil kambiyo işlemleri; para piyasası araçlarının alım ve satımı; kıymetli maden ve taşların alımı, satımı veya bunların emanete alınması işlemleri,
- Ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövize dayalı; vadeli işlem sözleşmelerinin, opsiyon sözleşmelerinin, birden fazla türev aracı içeren basit veya karmaşık yapıdaki finansal araçların alımı, satımı ve aracılık işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının alım ve satımı ile geri alım veya satım taahhüdü işlemleri,
- Sermaye piyasası araçlarının ihraç veya halka arz yoluyla satışına aracılık işlemleri,
- Daha önce ihraç edilmiş olan sermaye piyasası araçlarının aracılık maksadıyla alım satımının yürütülmesi işlemleri,

- Başkaları lehine teminat, garanti ve sair yükümlülüklerin üstlenilmesi işlemleri gibi garanti işleri,
- Yatırım danışmanlığı işlemleri
- Portföy işletmeciliği ve yönetimi,
- Hazine Müsteşarlığı ve/veya Merkez Bankacı ve kuruluş birlikleri nezdinde oluşturulan bir sözleşme kapsamında üstlenilen yükümlülükler çerçevesinde alım satım işlemlerine ilişkin piyasa yapıcılığı,
- Factoring ve forfaiting işlemleri,
- Bankalar arası piyasada para alım satımı işlemlerine aracılık,
- Finansal kiralama işlemleri,
- Sigorta acenteliği ve bireysel emeklilik aracılık hizmetleri,
- Kurulca belirlenecek diğer faaliyetlerdir.

Katılım bankaları, klasik bankacılık sisteminde yer alan fon toplama, fon kullandırma ve genel bankacılık hizmetlerini kendi benimsediği kurallar çerçevesinde değiştirerek müşterilerine sunmaktadır.

Katılım bankalarında fon toplama yöntemleri, özel cari hesaplar ve kar-zarara katılma hesapları olarak iki şekilde yapılmaktadır. Bunlar:

Özel Cari Hesaplar: Hesap sahiplerinin mevcut fonlarını toplamak için açılan vadesiz hesaplardır. İstenildiği anda kısmen veya tamamen geri çekilebilme özelliği taşıyan ve karşılığında herhangi bir getiri ödenmeyen fonlardan oluşmaktadır.

Kâr ve Zarara Katılma Hesabı: Kâr ve zarara ortak olmak için açılan hesaplara yatırılan fonlardır. Önceden herhangi bir getiri ödenmemektedir. Yatırılan fonların kullandırılması sonucu oluşacak olan kâr veya zarar katılma hakkı tanıyan hesap türüdür. Ödenecek olan getiri ise vade sonunda belli olmaktadır. Anapara garantisi verilmemektedir (Tunç 2010: 13).

Tunç (2010: 13) ve TKBB (2017 Sunum)'den alınan bilgiler doğrultusunda katılım bankalarının uygulamış olduğu fon kullandırma yöntemleri aşağıdaki gibi sıralanmıştır:

Kurumsal Finansman Desteği (Murabaha): Kurumların bankadan talebi doğrultusunda ihtiyacı olan mal ve hizmetin satıcıdan peşin olarak alınıp, müşteriye vadeli olarak satmak suretiyle fon kullandırılmasıdır. Satıcıdan mal ya da hizmeti satın alan banka üzerine kendi karını da ekleyerek müşteriye yeni bir fiyat çıkartır ve onun üzerinden borçlandırır. İçki, kumar, domuz eti, sigara, kumarhane malzemeleri vs. murabaha konusu olamaz. Yapılacak olan anlaşma gereği mal veya hizmetin alınıp satılabilecek bir şey olması gerekir. Gerçekleşen anlaşma sonrasında banka alım-satıma ilişkin belgeyi saklamak zorundadır.

Bireysel Finansman Desteği: Bireylerin bankadan talebi doğrultusunda ihtiyacı olan mal ve hizmetin satıcıdan peşin olarak alınıp, müşteriye vadeli olarak satmak suretiyle fon kullandırılmasıdır. Tüketicilerin araç, konut veya tüketim malları ihtiyaçları için aldıkları destektir.

Kar-Zarar Ortaklığı Yatırımı (Muşaraka): Gerçekleştirilen faaliyet sonucu ortaya çıkacak olan kâr veya zararın müşteri ile paylaşılmasıdır. Hem sermayede hem de yönetimde ortaklık söz konusudur. Ortaya çıkan kar-zarar durumu tarafların katkıda buldukları oran kadar paylaşılır.

Finansal Kiralama (Leasing): Faaliyet konusu taşınır ya da taşınmaz mallardır. Bu mallar katılım bankaları tarafından satın alınmakta ve müşteriye vade süresi boyunca kullanması için kiraya verilmektedir. Anlaşma süresince malın mülkiyeti katılım bankasının elinde iken süre sonunda mülkiyet kiracıya devredilmektedir.

Mal Karşılığı Vesaikin Finansmanı: Dış ticaret ve kambiyo mevzuatı çerçevesinde işlemler gerçekleştirilir. Katılım bankası ile müşteri arasında düzenlenen bir sözleşmeyle, mal karşılığı vesaikin katılım bankası tarafından peşin olarak satın

alınması ve vadeli olarak müşteriye satılması işlemidir. Bir nevi yurtdışı kurumsal finansman desteğidir.

Emek-Sermaye Ortaklığı Yatırımı (Mudaraba): Daha çok piyasaya yeni giren, bilgili, tecrübeli olan fakat yeterli mali kaynağı olmayan kimselerin başvurduğu fon kullanım yöntemidir. Burada yapılan yatırımlardaki sermayenin tamamı bankaya aittir. Müşteri yahut girişimci kişilerin emeğini, bankanın ise sermayesini ortaya koyarak yaptığı anlaşmadır. Kâr edilmesi durumunda önceden anlaşılan oranlarda paylaşılır, kâr zarar eşitliği durumunda banka sermayesini olduğu gibi geri alır, zarar etme durumunda ise müşteri kaynaklı bir sorun yoksa zararı banka karşılar.

Kira Sertifikası (Sukuk): Faizsizlik esasına göre çalışan kurumların, ticari faaliyetleri ile birlikte nakit elde etmek ve faizsiz kazanç sağlamak isteyen kişiler için de bir yatırım aracı sunmak amacıyla sukuk ihracı ortaya çıkmıştır (TKBB/ Faizsiz Finans Sözlüğü).

Sukuk, İslami prensipler dikkate alınarak oluşturulan ticari varlığın menkul kıymetleştirilerek, belirli sertifikalar aracılığıyla satış işlemidir. Bir varlığa sahip olmayı ya da o varlıktan yararlanma hakkına sahip olmayı göstermektedir. Sertifikalar oranında ortaklık söz konusudur. Faaliyete konu olan dayanak varlıklar; finansal kiralama, hazine sukuku, murabaha, selem, istisnadır. Sukukların ihraç işlemi, kurulan özel amaçlı aracı kuruluşlar (Special Purpose Vehicle-SPV) ile gerçekleşmektedir. Bu durumun piyasada işleyişi; faaliyete konu olan dayanak varlığın beklenen getirisi 10 puan ise, piyasaya sukuk ihracı gerçekleştirilirken müşteriye 8 puan olarak sunulmakta ve aradaki 2 puan aracı kuruluşun karı olarak ortaya çıkmaktadır. Mevcut dayanak varlık battığı zaman ise, müşteri ön planda tutulmaktadır ve bunun sonucunda şirket elde edeceği kardan vazgeçmekte ve müşteriye ödeme işlemini gerçekleştirmektedir (Çetin 2017: 38).

TKBB (2017: 21)'de belirtildiği gibi sukukun faydalarına ve özelliklerine yer verecek olursak:

- Orta veya uzun vadeli yapılmaktadır.

- Yapılan anlaşma gereği, sabit veya değişken getiri sağlayan faizsiz sermaye piyasası ürünüdür.
- İkincil piyasalarda işlem görmektedir.
- Organize piyasalara kayıt olma özelliğine sahiptir.
- Uluslararası derecelendirme kuruluşları tarafından değerlendirme yapılmaktadır. Bu durum yatırımcı için göz önünde bulundurulup, sukukun risk/getiri analizini yaparken yardımcı olmaktadır.
- Ödemelerin kolay ve etkin yapılması, yatırım süresi boyunca düzenli gelir akışının oluşmasını sağlamaktadır.

2010-2017 yılları arasında ülkemizde gerçekleşen sukuk ihraçlarına aşağıdaki tabloda yer verilmiştir. Bu tabloya göre 7 yıl içerisinde katılım bankaları, özel şirketler ve kamunun sukuk ihraçları sonucu toplam 59.924.519 bin TL kazanılmıştır.

Tablo 2.3: 2010-2017 yılları arası toplam sukuk ihraçları

2010-2017 Yılları Arası	Toplamı (Bin TL)
Katılım Bankaları	23.084.605
Özel Şirketler	325.000
Kamu	36.839.914
TOPLAM	59.924.519

Kaynak: Hazine Müsteşarlığı, MKK, TKBB 2017: 20

Katılım bankacılığı aracılığıyla Türk finans sistemine kazandırılan İslami Finans Araçlarından da bahsedecek olursak; Hazine Müsteşarlığı'nın çıkarttığı 'Gelire Endeksli Senet' (GES), SPK tarafından uygulamaya koyulan ve Kuveyt Türk'ün yurt dışına yaptığı ilk 'Kira Sertifikası (Sukuk)' ihracı, Ocak 2011'de İMKB tarafından açıklanan 'Katılım Endeksi' sayılabilir (TKBB 2011: 2).

2001 krizi, birçok sektörde iflaslara neden olduğu gibi bankacılık sektörünü de oldukça derinden etkilemiştir. İhlas Finans Kurumu A.Ş iflas etmiş ve faaliyet yetkisi iptal edilmiştir. Bununla birlikte aynı yıl Faisal Finans Kurumu A.Ş'nin yetkileri de Ülker grubu tarafından devralınmış ve ismi Family Finans Kurumu A.Ş olarak değişmiş ve faaliyetlerine devam etmiştir. Ancak geçen bu süreçte de kendini toparlayamayan bazı bankalar, çözümün birleşmekte olduğuna karar vermiştir. 30 Aralık 2005 tarihinde

Anadolu Finans Kurumu A.Ş ile Family Finans Kurumu A.Ş güçlerini birleştirmiş ve Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş olarak faaliyetlerine devam etmiştir (Karhan 2015: 42).

Özel Finans Kurumları mevzuatı yürürlükten kaldırılıp bu kurumların banka kapsamına alınması ile birlikte, Anadolu Finans ve Family Finans tek bir çatı altında birleşip, Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. unvanını almış ve Asya Finans olarak kurulan kurum da, Bank Asya Katılım Bankası A.Ş. adını almıştır. Ancak 1996 yılında kurulan Bank Asya'nın, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) tarafından 2015 yılında faaliyet izni durdurulup bankacılık ruhsatı iptal edilmiştir. Ayrıca yine 2015 yılında devlet, katılım bankacılığı sektörünü büyütme amacıyla ilk defa kamu katılım bankalarını devreye sokma kararı almıştır. Bu kararlar birlikte 2015 yılında Ziraat Katılım Bankası A.Ş. ve 2016 yılında ise Vakıf Katılım Bankası A.Ş. faaliyete başlamıştır (BDDK/Kuruluşlar/Bankalar). Şu an günümüzde faaliyetlerini yürüten 5 adet katılım bankası bulunmaktadır. Bu bankalar ise şunlardır:

- Albaraka Türk Katılım Bankası
- Kuveyt Türk Katılım Bankası
- Türkiye Finans Katılım Bankası
- Ziraat Katılım Bankası
- Vakıf Katılım Bankası

2.6. Katılım Bankalarının Türkiye Ekonomisine Katkıları

Katılım bankaları faaliyete geçtikleri günden itibaren Türkiye ekonomisine birçok yenilik kazandırmış ve ekonominin gelişmesi için çeşitli katkıları olmuştur. Türkiye ekonomisine katkılarını; atıl fonların ekonomiye kazandırılması, reel ekonomiye olan katkısı, rekabetin geliştirilmesi, kayıt dışı ekonominin önüne geçilmesi, istihdamın artırılmasına katkısı, yabancı sermaye transferi sağlanması, yeni finansman teknikleri ortaya çıkarması, maliyet düşürücü etkisi ve enflasyon düşürücü etkisi olarak ele alınmış ve dokuz başlık şeklinde açıklanmaya çalışılmıştır.

2.6.1. Atıl Fonların Ekonomiye Kazandırılması

Katılım bankaları, kuruluş amaçları doğrultusunda bankacılık faaliyetlerini sürdürürken işlemlerine faizi dâhil etmemektedir. Faizsiz bankacılıktan önce İslami hassasiyeti bulunan ve faiz kullanmak istemeyen kişi ve kurumların ellerinde yüklü miktarda tasarruflar yer alıyor ve yastık altı diye tabir edilen bu kaynaklar ekonomiye kazandırılmıyordu. Ancak katılım bankalarının sektöre girmesi ile birlikte atıl kalan bu fonlar, ekonomiye kazandırılmış ve ülke ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Özellikle Türkiye gibi gelişmekte olan ülkeler için bu gibi tasarrufların ekonomiye kazandırılması büyük önem taşımaktadır.

2.6.2. Reel Ekonomiye Olan Katkısı

Katılım bankaları, diğer bankalar gibi sadece mevduat toplayan ve o mevduatları kredi talebinde bulunanlara kredi olarak kullandıran kurumlar olmayıp, geliştirdiği ve Türk finans sistemine kazandırmış olduğu araçlar ile finansal sistemin çeşitlenmesinde ve derinlik kazanmasında çok büyük katkılar sağlamış olan kurumlardır (Canbaz 2012: 168). Paradan para kazanma yerine, üreterek para kazanma prensibini benimsedikleri için, piyasada meydana gelebilecek dalgalanmalardan veya büyük ölçekli ekonomik krizlerden daha az etkileneceklerdir.

Katılım bankalarının gerçekleştirdiği uygulamalar tamamen reel sektörün ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olmuştur. Örneğin Devlet İç Borçlanma Senetleri gibi sabit getirili ve faize dayalı işlemler yapmayıp topladığı fonların büyük çoğunluğunu reel sektöre aktarmaktadır. Bununla birlikte toplanılan bu fonları tarım, sanayi, ticaret ve hizmet gibi alanlarda değerlendirerek yatırıma veya direkt üretime dönüşmesini sağlayarak yeniden ekonomiye kazandırmaktadır (Karakoç 2011: 50).

Katılım bankaları, esnek fon toplama yöntemleri ve ticarete yönelik benimsedikleri anlayış ile kredi arzını artırıp böylece cari kredi faiz oranlarını aşağı çekici bir işlevi üstlenmektedir. Bu durum sonucunda ekonomide, yatırımların hacmi artarak milli gelir de büyüme meydana gelmektedir (Tosun 2000: 199). Kısacası katılım

bankaları sayesinde reel sektöre önemli bir fon akışı sağlanmakta ve bu durum da ülke ekonomisinin büyümesine katkıda bulunmaktadır.

2.6.3. Rekabetin Geliştirilmesi

Katılım bankalarının varlığı, diğer bankalar açısından ister istemez rekabet ortamının gündeme gelmesine sebep olmaktadır. Katılım bankalarının sisteme yeni kazandırdığı uygulamalar, kullandığı metotlar ve klasik bankacılığa göre farklı anlayışları benimsemiş olmaları, halkın ilgisini çekmekte ve o bankalara yönelmesine neden olmaktadır. Kar/zarar ortaklığı içeren katılım havuzları, fon toplama ve fon kullandırmada tasarruf sahibine ve kuruma fayda sağlamaları gibi nedenler katılım bankacılığının gündeme gelmesine ve diğer bankalar ile arasındaki rekabetin gelişmesi ve genişlemesine sebep olmuştur (Ustaoglu 2014: 68).

2.6.4. Kayıt Dışı Ekonominin Önüne Geçilmesi

Ekonomik faaliyetlerin gerçekleşmesi sonucu kâr elde edilmesine karşın bunun kayıtlarının tutulmaması ya da belli bir kısmının tutulması; yapılan denetimler sonucunda gelir bildirimlerinin eksik olmasına ya da hiç bildirilmemiş olmasına, tüm bunlar sonucunda da devletin topladığı vergilerin azalmasına sebep olmaktadır. Topladığı vergiler ile ülkeyi çeviremeyen devlet, içeriden ya da dışarıdan borç almaya gitmekte böylelikle de ülkede borç yükünün ve enflasyonun artmasına neden olmaktadır. Ülkedeki en önemli sorunlardan biri olan bu kayıt dışılık konusunda da katılım bankacılığı farkını göstermektedir.

Katılım bankalarının işlemleri gerçek alım-satıma dayandığı ve tüm işlemler fatura ile kayıtlandığı için kayıt dışı olma gibi bir durum ortadan kalkmaktadır. Ticaretle uğraşp katılım bankalarının geliştirdiği imkânlardan yararlanmak isteyen kişi veya kurumlar işleyiş gereği mecburen kayıt altına alınacak ve böylelikle vergi kaybı meydana gelmeyecektir. Katılım bankalarının yaygınlaşması ile birlikte kayıt dışı ekonominin daralması öngörülmektedir (Özcan ve Hazıroğlu 2000: 195).

Katılım bankalarının gerçekleştirdiği işlemler ve yürüttüğü faaliyetler, gerçek ticarete dayandığı ve faturasız işlem yapılmadığı için Türkiye'nin kayıt dışı ekonomi ile mücadele etmesi noktasında önemli görevler üstlenmektedir.

2.6.5. İstihdamın Artırılmasına Katkısı

Katılım bankaları uygulamaları gereği reel sektöre sağlamış oldukları katkılar sayesinde, yeni yatırımların oluşumunu desteklemekte ve böylelikle de yeni istihdam alanlarının oluşumuna katkıda bulunmaktadır. Bu alanların genişlemesi ve temellerinin sağlam olabilmesi için fon kullandırmakta bu sayede istihdamın artırılmasına direkt ya da dolaylı olarak destek vermektedir (Ustaoğlu 2014: 68).

2.6.6. Yabancı Sermaye Transferi Sağlaması

Türkiye'de katılım bankacılığının faaliyete geçmesi ile birlikte Müslüman ülkeler ile olan ekonomik ilişkilerimiz güçlenmiştir. Daha önce de belirttiğimiz gibi zengin Ortadoğu ülkeleri kaynaklarının yabancı ülkelere akmasını engellemek için İslam Katılım Bankası'nı kurmuşlardı. Türkiye'nin de üyesi olduğu bu kurum, İslam ülkelerini geliştirmeyi hedeflediğinden ülkemize de yabancı sermayesinin girmesine vesile olmaktadır. Faizsiz bankacılık anlamında Türkiye'de ilk kurulan, Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Faisal Finans dâhil 3 kuruluşun hakim ortakları ve sermaye kaynakları Körfez ülkeleri ile Ortadoğu ülkelerinden olup yabancı sermayeli olarak faaliyete geçmiştir. Yaptıkları bu yatırım ile katılım bankaları Türkiye ve Ortadoğu arasında bir köprü görevi görmektedir. Bu durum da petrol zengini ülkelerin elindeki kaynaklarının bir miktarını ülkemize çekebildiğimizin göstergesidir (Ustaoğlu 2014: 68).

Katılım bankalarına yabancı sermaye girişinde, Türk işçilerinin de rolü çok büyüktür. Faizden uzak durmak istemeleri ve katılım bankalarına dövizli çalışmada daha fazla güven duymaları en önemli tercih nedenleri arasındadır. Bu sayede de ülkemize yabancı para girişi sağlanmaktadır (Doğan 2008: 445).

2.6.7. Yeni Finansman Teknikleri Ortaya Çıkarması

Katılım bankaları geliştirdikleri yeni sistemler ile her kesime fayda sağlayacak işler yapmaktadır. Fon toplama ve fon kullandırmada uyguladıkları yeni usuller, tasarruf sahipleri ve bu fonları kullanan sektörler tarafından kısa süre içerisinde benimsenmiştir. Bunlar; fon kullananlara düşük maliyet uygulanması ve tasarruf sahibine ise yüksek kâr elde etme imkânı sağlanmasıdır. Bu sayede her iki kesim de bu sistemden kendi çıkarları doğrultusunda yararlanmıştır (Uçar 1992: 25).

Katılım bankalarına tanınan ve doğrudan gerçekleştirebilecekleri leasing işlemi de katılım bankacılığı açısından önemli bir avantajdır. Faizli bankalar için bu işlem aracılık görevi gören kendilerinin kurdukları leasing şirketi ile yapılmaktadır.

2.6.8. Maliyet Düşürücü Etkisi

Yüksek maliyetler, en büyük ekonomik sorunlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun sebebi, bir malın üretim aşamasından tüketim aşamasına geçesiye kadar yapılan tüm işlemler sonucu ortaya çıkan ve fiyatlara ilave edilen faizlerdir. Klasik bankalarda üretim ve ticaretin her aşamasında işleyiş bu şekildedir. Ancak katılım bankacılığı sistemlerinin işleyişi gereği, bu aşamalarda faiz yerine kara ortak olması sebebiyle, maliyetlerinin de düşük seviyelerde olmasına yardım etmektedir. Örneğin dini hassasiyeti olmamasına rağmen kredi bulmakta zorlanan bir firmaya, hiçbir maliyet gerektirmeden, kâr elde edilmesi sonucu oluşan fonlardan düşük maliyetli alternatif krediler şeklinde uzun vadeli esnek fonlar temin edebilmektedir. Böylelikle piyasadaki yüksek maliyetlere katılım bankaları sayesinde çözüm üretilebilmiştir (Doğan 2008: 43-45).

Finansman maliyetleri düşük olan ekonomilerde, büyüme ve gelişme daha hızlı olmaktadır. Katılım bankalarının fon toplama ve fon kullandırma yöntemi gereği uyguladıkları işlemlerde, diğer bankaların uyguladığı cari faiz oranları geçerli olmadığı ve bunlardan bağımsız hareket ettikleri için bu oranların da aşağı çekilmesine katkıda bulunmaktadır (Karakoç 2011: 52).

2.6.9. Enflasyon Düşürücü Etkisi

Faizlerin yüksek olması, fiyatların artmasına ve böylelikle enflasyonun yükselmesine sebep olmaktadır. Katılım bankalarının kullandıracağı fon maliyetlerinin, klasik bankaların maliyetlerinden aşağı kalır yanı olmasa da, katılım bankalarının kullandığı fonların maliyetlerinin sabit olmaması diğer bankalara göre avantaj olarak kabul edilmektedir (Uçar 1992: 26).

2.7. Katılım Bankaları ile Klasik Bankaların Karşılaştırılması

Geçmişten günümüze baktığımızda kuruluş tarihleri, faaliyete geçmeleri bakımından klasik bankalar daha eski tarihlere dayanmaktadır. Birçok farklı hizmet sunan bu bankalar faiz ile çalıştıkları için, İslami bankacılık anlayışının doğmasına sebebiyet vermişlerdir. İslami esaslara göre çalışan ve faiz ile iş yapmayan bu bankaların geçmişi klasik bankalar kadar eski değildir. Bu bankalar yakın tarihte kurulmuş olmalarına rağmen, klasik bankalar ile birçok yönden benzerlikleri ve farklılıkları bulunmaktadır.

Katılım bankalarının klasik bankalar ile karşılaştırması, katılım bankaları ile klasik bankalar arasındaki benzerlikler ve katılım bankalar ile klasik bankalar arasındaki farklılıklar olarak iki başlık altında incelenmiştir.

2.7.1. Katılım Bankaları İle Klasik Bankalar Arasındaki Benzerlikler

Her iki banka kuruluşu da devlet karşısında aynı ölçüde sorumlu ve bağımlıdır. Böyle olmasının nedeni; devletin, bankaların kuruluşları ve faaliyetleri için; özel izin verilmesi, faaliyetlerinin ve mali durumlarının denetlenmesi, mali durumlarına ve yönetimlerine müdahale etme yetkisi vermesi gibi konularda benzer kurallar koymuş olmasıdır (Arslan 1999: 54).

Her iki banka kurumunun da finansal ve yönetsel yapısı ile kurum içi teşkilatlanma ve müşterilerle olan iletişimleri birbirlerine benzemektedir. Katılım bankalarının faaliyetlerinin, diğer bankalara karşı olan farklılıklarını bilmeyen bir kişi dışarıdan biz gözle baktığı zaman, bu iki yapılanmanın gerek bilanço ve mali tablo içeriği açısından gerekse müşterilerle iletişim halinde olan birimlerin yaklaşımları ve çalışma tarzları bakımından büyük benzerlikleri olduğunu fark edecektir. Hatta genel olarak tüm iş hayatına bakıldığında, bankaların çalışma tarzlarına benzer tek kuruluşların katılım bankaları olduğu ortaya çıkacaktır. Küçükkocaoğlu'nun (2005: 14) çalışmasında yer verdiği gibi bu iki kuruluşun müşterilerine sağlamış olduğu ortak hizmetleri sayacak olursak:

- Çek muhatabı olma, havale, elektronik ödeme ve akreditif gibi nakit akışına aracılık etme,
- Vadesiz cari hesap ve kiralık kasa gibi emanet hizmetleri verme,
- Danışmanlık, fizibilite raporları hazırlama ve istihbarat yapma gibi müşteriye bilgi satma gibi işlemleri gerçekleştirmektedirler.

Her iki bankanın da ekonomik açıdan belli başlı ihtiyaçları karşılama konusunda önemli benzerlikleri vardır. Bu benzerlikleri sayacak olursak:

- Kişi ya da kurumların yapmış oldukları tasarrufları değerlendirmek konusunda yardımcı olmak,
- Finansman ihtiyacı olanlara çeşitli bankacılık faaliyetleri çerçevesinde yardımcı olmak,
- Ortaya çıkan bireysel ya da kurumsal ihtiyaçları karşılamaya yönelik çözümler bulmak ve bunları sektöre uygulamak gibi ortak yönleri bulunmaktadır.

2.7.2. Katılım Bankaları İle Klasik Bankalar Arasındaki Farklılıklar

Katılım bankaları ve klasik bankalar yapıları gereği benzer özellikler gösterse de, gerçekleştirdikleri faaliyetleri gereği birçok alanda farklılık göstermektedirler. Bu iki banka türünün karşılaştırması aşağıdaki gibidir:

Tablo 2.4: Katılım bankaları ile klasik bankalar arasındaki farklılıklar

Nitelik	Katılım Bankaları	Klasik Bankalar
Çalışma Yöntemleri	Kâr-zarar ortaklığına göre çalışmaktadır. Benimsedikleri ana ilke, faaliyetlerinde faizin söz konusu olmamasıdır. Para ticari bir ürün olarak kabul edilmeyip, alım-satıma tabi değildir. Mevduat kabulü ve kredi kullandırma dışında tüm bankacılık faaliyetlerini yerine getiriyorlardır. Esas faaliyetleri fon toplama ve fon kullandırmadır.	Faiz esasına göre çalışan bankalardır. Mevduat kabul işleminde müşteriye faiz verip, müşteri ihtiyacı için kredi kullandırmada ise müşteriden faiz almaktadır. Sonuç olarak klasik bankacılıkta para ticareti söz konusudur. Hizmet açısından ele aldığımızda, katılım bankaları ile arasında bir farklılık yoktur.
Paranın Fonksiyonları	Bu bankacılık türünde para ticari bir ürün olarak kullanılmamaktadır. Bu sebeple katılım bankaları kaynak toplarken, müşteriler yani hesap sahipleri ile kâr zarar ortaklığı; kaynak kullandırırken ise; vadeli satış, kiralama ve kâr zarar ortaklığına dayana işlemler yapmaktadır. Bunun dışında çeşitli bankacılık hizmetleri ile birlikte mal ticaretini gerçekleştirmektedir.	Klasik bankacılıkta, belirli bedeller karşılığında alınıp satıldığı için ticari bir ürün olarak kullanılmaktadır. Katılım bankacılığında ayıran en temel özelliğidir. Bankacılık hizmetlerinin dışında para ticareti de yapılmaktadır.
Fon Toplama	Toplanan kaynaklar, özel cari hesap ve katılma hesabı adı altında fon sahiplerinden temin edilmektedir. Kâr ve zarara katılma hesabı, bu bankaları klasik bankalardan ayıran hesap türüdür. Bu hesabın açılması, banka ve müşteri arasında sağlanacak olan ortaklık ile gerçekleştirilir.	Toplanan fonlar, ticari hesap ve mevduat hesabı adı altında önceden belirlenen faiz oranları dâhilinde mudilerden temin edilmektedir. Anlaşılacağı gibi katılım bankacılığında banka ile mudi arasında herhangi bir ortaklık ilişkisi yoktur. Bu bankacılıkta borçlu-alacaklı ilişkisi söz konusudur.
Fon Kullanırma	Katılım bankaları sisteminde LIBOR ile borçlanma yoktur. Bu bankalar, yurt dışından katılma hesabı adı altında fon sağlama işlemlerini gerçekleştirirler. İşleyişleri gereği nakit kredi kullandırılmamaktadır. Fon; murabaha, mudaraba, icara, muşaraka, karz-ı hasen, mal karşılığı vesaikin alım satımı aracılığı ile nakit değerler kullandırılmaktadır. Katılım bankaları topladıkları fonları reel sektöre üretim ve ticarete kullandırmak üzere aktarmak zorundadır. Katılım bankaları ile fonu kullanan kişi ya da kurumlar arasında ticari bir bağ vardır. Bu neticede katılım bankaları ticari amaçlarla gayrimenkul alım-satımı yapabilmektedir.	Mevduat bankaları sisteminde LIBOR ile borçlanma vardır. İhtiyaç duyulan sıcak para LIBOR +2 -3 ile giderilebilir.
Finansal Kiralama	Fon kullanırılmasında projenin kâr getirip getirmeyeceği önemli bir husustur. Kullanırılan fon genellikle uzun vadeli olmaktadır.	Faiz karşılığı nakit kredi kullandırılmaktadır. Toplanan mevduatların nerelerde kullanılacağı banka için önemli değildir. Bu bankalarda para, üretim dışında da kullanılabilir. Bu duruma örnek olarak; sabit getirisi olan devlet tahvili veya hazine bonosunun satın alınması ve repo sayılabilir. Katılım bankalarının aksine basılı ve külçe altın dışında herhangi bir emtia ve gayrimenkul alım satımında bulunamazlar. Kredi kullandırılmasında müşterinin göstereceği teminat, kredi verilip verilmemesi konusunda önemli bir husustur. Kullanırılan fon genellikle kısa vadeli olmaktadır. Kredi sınırlaması mevcuttur.
	Finansal kiralama yapma yetkileri vardır. Bu yetkileri sayesinde müşterilerine doğrudan kaynak aktarımı yapabilmektedirler.	Finansal kiralama yapma yetkileri yoktur. Fakat finansal kiralama şirketi kurarak, aracılık işlemi çerçevesinde bu işlemi yerine getirebilirler.

Tablo 2.4 (devamı): Katılım bankaları ile klasik bankalar arasındaki farklılıklar

Nitelik	Katılım Bankaları	Klasik Bankalar
Kullandırılan Fonun Süresi	Proje destekli ve yatırım odaklı çalıştıkları için, daha çok uzun vadeli projelere finansman sağlamaktadırlar.	Ticari amaçlı işlerle uğraştıkları için, daha çok kısa vadeli kredi kullandırmaktadırlar.
Fon Maliyetleri	Bankanın özel cari hesaplarında toplanan fonların herhangi bir maliyeti bulunmamaktadır. Yani bu hesaplarda toplanan fonlara karşılık herhangi bir ödeme yapılmamaktadır. Katılma hesaplarında ise işleyiş gereğince kişi ya da kuruma herhangi bir getiri garantisi verilmemektedir.	Vadeli, vadesiz ve ihbarlı mevduatta farklı olmak üzere geriye kalan tüm fon kaynaklarının bankaya maliyeti bulunmaktadır.
Kullandırılan Fonun Müşteriler Açısından Maliyeti	Katılım bankalarından fon kullanan müşterilerin, anlaştıkları vadeleri sonunda ödeyeceği tutar bellidir ve o zamana kadarki ekonomi piyasasında meydana gelen dalgalanmalardan etkilenmezler.	Ticari bankalar, zaman zaman kredi maliyetlerini devlet tahvili veya hazine bonusu gibi finansal araçlara endeksleyebilirler. Bu durum da kredi maliyetlerinin zaman içerisinde değişebileceğini ve dalgalanmalardan etkilenip farklı fiyatlar ödenebileceğini öne çıkarmaktadır.
Müşteri Getirisi	Katılım hesabında toplanan fonların kullanılması ile birlikte oluşacak olan karın genel olarak %80'inin hesap sahiplerine dağıtılacağı önceden belirlenmiştir. Zarar elde edilmesi durumunda ise, sistemin işleyişi gereği her bir fon sahibinin katılımı oranında zararı karşılayacak olması önceden belirlenmiştir.	Ticari bankaların sistemlerinin işleyişleri gereği vade sonunda mudiin ne kadar kâr elde edeceği önceden belirlenmiştir.
Müşterinin Üstlendiği Risk ve Sisteme Duyulan Güven	Bu sistem kâr ve zarar ortaklığına dayandığı için, oluşabilecek risk önceden kabul edilmektedir. Dolayısıyla bu sistemde güven konusu oldukça önemlidir. Teminat ve ipotek kadar, ortak olunan projenin sağlamlığı, kâr getirip getirmeyecek olması da önemlidir.	Bu sistem kâr ve zarar ortaklığına dayanmadığı için, oluşabilecek herhangi bir risk yoktur. Dolayısıyla bu sistemde güven, teminat ve ipotek ile çözülmektedir.
Üstlenilen Risk	Katılım bankalarında toplanan fonların reel ekonomide kullanıldığı ve katılım bankaları ile fon sahipleri arasında yatırım ortaklığı olduğu için, hem katılım bankaları hem de fon sahipleri için riskin ortaya çıkma ihtimali her zaman mevcuttur.	Klasik bankacılıkta mevduatlar önceden belli olan faiz oranlarına göre toplanmakta ve müşterilere kredi olarak kullandırılmaktadır. Yapılan bu işlemde mudi açısından herhangi bir risk durumu ortaya çıkmamaktadır. Burada riski üstlenen yalnızca bankalardır.
Denetim	Bankalar Kanunu'nun 65. Maddesine göre: bu kanun kapsamındaki kuruluşlar (dolayısıyla katılım bankaları dâhil) ve bunların faaliyetleri, kurumun denetim ve gözetimine tabidir. Kurum, bankaların genel kurul toplantılarına gözlemci sıfatıyla herhangi bir temsilci gönderebilir.	Bankalar Kanunu'nun 65. Maddesine göre: bu kanun kapsamındaki kuruluşlar (dolayısıyla yatırım ve kalkınma bankaları ile mevduat bankaları da dâhil) ve bunların faaliyetleri, kurumun denetim ve gözetimine tabidir. Kurum, bankaların genel kurul toplantılarına gözlemci sıfatıyla herhangi bir temsilci gönderebilir.

Tablo 2.4 (devamı): Katılım bankaları ile klasik bankalar arasındaki farklılıklar

Nitelik	Katılım Bankaları	Klasik Bankalar
Reel Ekonomiye Katkı	Katılım bankalarını diğer bankalardan ayıran ve ülke ekonomisinin gelişmesine yardımcı olan unsur reel ekonomiye katkı sağlıyor olmasıdır. Kâr zarar esasına göre topladıkları fonları, ekonominin gelişmesi için ticari ve sınai alanlarda kullanarak yeni istihdam alanları oluşturmaktadırlar.	Ticari bankalar topladıkları fonların bir kısmını reel ve üretken ekonomiye kazandırırken, bir kısmını da reel ekonomi dışında hazine bonusu, devlet tahvili, repo gibi rant ekonomisinde değerlendirilmektedir.
Kredi ve Diğer Yatırımlar	Kredi kullandırmada dikkat edilen en önemli faktör, finansmanın şirkete değil, projeye yapılmasıdır.	Kredi açılmasında bankaya verilen teminat ön plandadır.
İktisadi Sistem	İslami iktisadi sistemi esas alarak faaliyet gösterirler. Fakat ülkemizde tam olarak uygulanamamaktadır. Faizsiz bankacılık olarak İslam prensiplerine uygun faaliyet sürdürebilen sadece İran ve Sudan vardır.	Kapitalist iktisat sistemini esas alarak faaliyet gösterirler.
İşlemlerinde Kullandıkları Finansal Enstrümanlar	Faizsiz bankacılık oldukları için piyasadaki diğer araçları kullanamayıp, kendilerinin olan sınırlı sayıda araçlarını kullanabilmektedirler. Bu açıdan da klasik bankalara göre dezavantajlılardır. Kullanılan araçlara örnek verilecek olursa; kira sertifikası (sukuk) ve katılım endeksi sayılabilir.	Ticari Bankalar yeni çıkan bir finansal araçların kendilerine kâr sağlayacağını düşünüyorsa hiçbir kısıtlama olmaksızın bu ürünü kullanabilmektedir. Örnek olarak; repo, bankalar arası piyasa, hazine bonusu gibi kısa vadeli araçlar sayılabilir.
Makro Ekonomiye Etkisi	Gerçekleştirilen her işlem, kayıt altına alındığı için kayıt dışı ekonominin önüne geçilmekte ve böylelikle de devletin vergi gelirleri artırılabilmektedir. Kullanılan fon, direkt reel ekonomiye katkı sağladığı için, yatırım tutarının ve istihdamın artması ile birlikte birçok ekonomik gelişme ortaya çıkacaktır.	Gerçekleştirilen kredi işlemi, teminat esasına göre yürütüldüğü için ne kadarının kayıt altına alındığı kontrol edilemez. Kullanılan kredinin, ne kadarının yatırım ne kadarının tüketim amaçlı kullanıldığı kontrol edilemeyeceği için, ekonomik yarar sağlayıp sağlamadığı tespit edilemez.
Kültürel Açıdan	Bugün genel olarak tüm dünyada ve ülkemizde hâkim olan sistem, faiz temeline oturtulmuş olan kapitalist sistemdir. Katılım bankaları bu sisteme yabancıdır ve bu da bir dezavantajdır. Sonuçta bu bankalar İslam iktisadının ürünüdür.	Kapitalist sistem, faiz temeline oturtulmuş olan bir sistemdir. Dolayısıyla klasik bankalar, kapitalist sistemin bir ürünü olup, bu sistemin içerisinden gelmektedir.
Tabi Oldukları Meslek Kuruluşu	Türkiye Katılım Bankaları Birliği'ne üye olma zorunlulukları vardır.	Türkiye Bankalar Birliği'ne üye olma zorunlulukları vardır.

Kaynak: Özulucan ve Deran 2009: 94-98

2.8. Katılım Bankalarında Likidite ve Karlılığın Önemi

Bankalar açısından likidite ve karlılık oldukça önemli bir faktördür. Yürüttükleri faaliyetler sonucunda kâr elde etmeyi hedefleyen bankalar, bünyesinde likit varlık bulundurma ihtiyacı da duymaktadır. Bir dönem kâr elde edememiş olması banka açısından büyük sorunlar teşkil etmez iken, likidite riski ile karşı karşıya kalması o banka açısından çok ciddi sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir. Bu sebepten dolayı banka yöneticileri gerek likiditeyi gerekse karlılığı kontrol ederek, bankacılık faaliyetlerini bir arada yürütmeye çalışmaktadır.

Likidite

Likidite, işletmenin sahip olduğu her türlü nakit ve nakit benzeri varlıklar olarak tanımlanabilmektedir. Maddi değeri olan herhangi bir kıymeti nakit varlığa çevirdiğimiz zaman, bu varlığın değerinde fazla değişim olmuyorsa, ilgili varlığın likit olduğunu söyleyebiliriz.

Likidite oranları, işletmelerin likidite durumlarının ölçülmesi için kullanılmaktadır. Bu oran, toplam aktifler içerisindeki likit değerlerin oranını göstermektedir. Banka yükümlülükleri ile takaslardan doğan borçların istenildiği anda ödenebilmesine olanak sağladığı için bankalar açısından oldukça önemlidir. Mevcut oranın seviyesi, aynı zamanda bir risk göstergesi olarak da kabul edilmektedir (Gülhan ve Uzunlar 2011: 15).

Likidite riski, bankacılık açısından en önemli risklerin başında gelmektedir. Nakit akışlarında dengesizlik yaşayan bankaların, müşterilerinin vadesinde ya da vadesinden önce talep ettiği nakit değerlerini, tam olarak ve zamanında karşılama gücü olmaması durumunda oluşan risktir (Resmi Gazete 2006: mad.3/h). Banka açısından her zaman olabilecek ve sonucu çok ağır olacak bir risktir. Bu riskin ortaya çıkmasında; bankaların aktif kalitesinde meydana gelen bozulmalar, müşteri kaynaklı ani para çıkışları, banka karlılığında meydana gelen azalışlar, kullanılan fonlar ile yapılan işlemlerdeki vade uyumsuzluğu ve ekonomik krizler etkilidir (Albaraka 2017: 51).

Katılım bankaları işlevleri gereği katılma hesapları, sendikasyon kredileri vb. ile topladıkları fonları finansman için kullanmaktadır. Kullandırılan bu fonlar katılım bankaları bilanço kalemlerinin neredeyse %70'ini kaplamaktadır. Yaklaşık 10-15 yıl öncesine kadar katılım bankalarının yaygın olmamaları sebebiyle gerek finans sektörü içindeki payının küçüklüğü gerekse aktif büyüklüklerinin fazla olmamasından dolayı banka açısından hazineye önem verilmemekteydi. Ancak aradan geçen süreçte katılım bankalarının hızlı büyümeleri sonucu 9 milyar TL olan aktif büyüklüğü 100 milyar TL'yi geçmiştir. Katılım bankaları bu zaman içerisinde diğer bankalar gibi faaliyetlerini devam ettirebilmek ve karşılaşılabilecekleri risklere karşı hazırlıklı olmak için, toplanan fonların hepsini kredi olarak kullanırmak yerine, bir kısmını gelecekte oluşabilecek olumsuzluklara karşı kenara koymaya başlamıştır. Bu sayede kullandırılan fonların oranı %70'den %60 seviyelerine düşse de, aktif büyüklükleri ve kenarda toplanan fonlar sayesinde oluşabilecek risklere karşı bankaların sağlamlığı ve dayanıklılığı artmıştır. Hazinesi önemli hale gelen katılım bankalarında, hazineyi yönetme ve kullandırma ihtiyacı ön plana çıkmıştır. Bu durum da ürün çeşitliliğinin yetersiz olduğu katılım bankalarında, yeni ürünlere olan ihtiyacı gündeme getirmiştir (Dede 2017: 256-257).

Katılım bankalarının likidite yönetimi konusunda en büyük sorunu, ürün çeşitliliğinin az olmasıdır. Ancak yine de likidite sıkıntısı ile karşı karşıya kaldıklarında bunu yönetebilecek ürünlere sahiptirler. Katılım bankaları, kendilerinden yahut piyasadan kaynaklanan likidite azlığı ya da fazlalığında, günlük likidite durumlarını kontrol altına alabilmektedir. Likiditenin kontrol altında tutulmasında; murabaha (vadeli al-peşin sat), wakala (yatırım vekaleti), swap (takas) ve sukuk (kira sertifikası) sıklıkla kullanılmaktadır. Katılım bankalarının kullandığı bu ürünler, 2012 yılından sonra Merkez Bankası nezdinde teminat olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte katılım bankaları da diğer bankalar gibi Merkez Bankası'ndan günlük ve haftalık olmak üzere fon temin etmeye başlamıştır (Katılım Finans Dergisi 2018).

Sukuk, katılım bankalarında menkul kıymet olarak kabul edilmektedir. Likidite yönetimini kolaylaştırmak, oluşabilecek risklere karşı önlem almak ve çeşitlendirme yapmak amacıyla kullanılan sukuk, banka bilançolarında ciddi artışlara neden olmaktadır. Menkul kıymet kullanımı açısından katılım bankalarının sukuk sayesinde

ticari bankalara yaklaşacağı öngörülmektedir. Sukuk'un, TCMB açık piyasa işlemlerinde likidite ve arbitraj odaklı kullanılıyor olması veya yatırım yapılması amacıyla tutulması, faizsiz yatırım fonu ile faizsiz bireysel emeklilik fonu (BES) açısından sıklıkla tercih edilen bir araç olmuştur (Katılım Finans Dergisi 2018: 19).

Karlılık

Karlılık, banka açısından oldukça önemli bir kavramdır. Yürütülen faaliyetler sonucu bankanın finansal açıdan sağlamlığını, gerçekleştirdiği faaliyetlerinin etkin olup olmadığını ve banka yönetiminin genel olarak başarısını bize sunmaktadır.

Bankalar karlılık konusunda dengeyi korumak zorundadır. Karlılığı düşük olan bir banka, kendini toparlayamazsa zarar edebilmektedir. Bu durumun önüne geçmek için bankalar çeşitli yollara başvurmaktadır. Karlılığını yükseltmek amacıyla yeni kaynak arayışlarına giren bankalar, yeni oluşumlar için her türlü imkânı değerlendirmektedir. Aksi takdirde bankanın tek bir kaynağının olması ve ürün yelpazesi bakımından yeni ürünleri bünyesinde barındıramaması banka açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Banka karlılığının çok yüksek olması da bir risk faktörüdür. Zorunlu karşılıklara, likiditeye kaynak aktarmadan karın tamamının sermayeye aktarılması, ileride önemli sorunların meydana gelmesine zemin hazırlayacaktır (Ustaoglu 2014: 78).

Banka karlılıklarını etkileyen makro ve mikro olmak üzere birçok faktör bulunmaktadır. Makro faktörler bankalar için kontrol edilemeyen değişken olarak kabul edilirken, mikro faktörler bankalar tarafından kontrol edilebilen değişkenler arasında yer almaktadır. Bunlardan hareketle; işlem maliyeti, şube harcamaları, personel giderleri, net kâr marjı, ücret ve komisyonlar ile mevduat ve kredi kalitesi gibi değişkenler mikro yani bankanın kontrol edebildiği değişkenlerden sayılmaktadır. Makro faktörler olarak; faiz oranları, ekonomide meydana gelen değişimler, sektördeki diğer bankalar ile olan rekabetler -kontrol edilemeyen değişkenler olarak- sayılabilir (Dizgil 2017: 33).

Banka karlılığını belirlemede, içsel ve dışsal faktörler de önemlidir. İkiye ayrılan bu belirleyici unsurlar, bankanın içyapısındaki kontrol edebileceği faaliyetleri ve dış çevresindeki kontrol altında tutamayacağı, banka ile ilgili olmayıp ekonomi ile ilgili olan faktörleri kapsamaktadır. Karlılık için önemli olan içsel belirleyiciler; bankanın büyüklüğü, var olan sermayenin yeterli olup olmadığı, oluşan riskleri yönetme gücü ve bankanın masrafları yönetme karşısındaki becerisidir. Dışsal belirleyiciler ise; ülkedeki enflasyon oranı, reel faiz oranı ve gayri safi milli hâsıla gibi banka kaynaklı olmayıp, bankanın kontrolü altında bulunmayan değişkenlerdir (Dizgil 2017: 33).

2.9. Katılım Bankacılığının Önündeki Problemler

Faizsiz bankacılık, kurulduğu andan itibaren özellikle Müslüman kesimin gösterdiği yoğun talep ile birlikte ciddi oranda büyüme kat etmiş ve gün geçtikçe daha da büyümeye devam etmektedir. Genel olarak tüm dünyada sayıları 300'ün üzerinde olan bu bankaların, pazar payları global ölçekte Müslüman nüfusunun %10'una denk geliyor diye düşündüğümüzde, bu bankaların henüz geliştiğini ve yıllık bazda %10-15 civarında bir büyüme potansiyeline sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu büyüme ve hızlı yükselişin yanında katılım bankalarının karşılaştığı problemler de vardır. Bu problemlerin bir kısmı yapısal kökenli, bir kısmı sistemin yeniliği ile ilgili ve bir kısmı da hızlı büyümeyle alakalı olarak sınıflandırılabilir (Erdoğan 2011: 79).

2.9.1. Yasal Düzenlemeler

Katılım bankalarının en sık karşılaştığı sorun, kurulduğu ülkelerdeki finansal yasaların ve ticaret yasalarının genellikle faiz içeriyor olmasıdır. İslami hassasiyetleri göz önünde bulundurup faaliyet gösteren bu kurumlar yasal mevzuatta yer alan faizden uzak durma konusunda sorun yaşarken; mudaraba, muşaraka gibi İslami uygulamaların da söz konusu kanunda yer almıyor olması ayrı bir sorun olarak karşılıklarına çıkmaktadır. Kısacası yerel hukuk kurallarına uygun olarak yapılan bir sözleşme İslam hukuku kurallarına göre aykırı olabiliyorken, İslami hukuk kurallarına göre yapılan bir sözleşme

de mevcut bankanın faaliyette bulunduğu ülkede geçerli olan yerel hukuk kurallarınca uyumsuzluk gösterebilir (Loqman 1998: 39).

2.9.2. Yetişmiş Personel Konusunda Karşılaşılan Zorluklar

Katılım bankalarının benimsemiş olduğu prensipleri gereği işleyişleri, klasik bankalar ile farklılık göstermektedir. Bu sebeple bu bankalarda çalışacak personellerin de faizsiz bankacılık alanında bilgi, yetenek ve uzmanlığa sahip olması ve bununla birlikte İslami prensipleri benimseyebilecek ve kısa zamanda adapte olabilecek yapıya sahip olması gerekmektedir. Bu durum da katılım bankacılığının, geleneksel bankacılıkta var olan olgulardan farklı düşünülmesi gerektiğini gösteren alternatif bir sistem olmasından kaynaklanmaktadır.

Katılım bankaları ihtiyaç duydukları yetişmiş personel açıklarını faizle çalışan bankalardan karşılamaya çalışsalar da, bu bankalarda çalışan eğitimli personellerin katılım bankalarına bakış açıları; uzun vadeli kariyerlerinden vazgeçip, yeni bir sisteme geçecekmiş gibi algılanmaktadır (Pervez 1990: 8).

2.9.3. Sistemin Yeni Oluşu

Yaklaşık elli yıllık bir geçmişe sahip olan katılım bankacılığı sistemi çok yeni bir sistemdir. Bu bankacılık anlayışının diğer klasik bankalara kıyasla yeni oluşu ve henüz işleyişlerinin tam olarak herkes tarafından bilinmiyor oluşu, katılım bankalarının payını etkileyen bir durumdur. Ayrıca bu etkenler piyasadaki kimi yatırımcılara yeteri kadar güven sağlayamamakla birlikte, bu kurumlara şüpheyle yaklaşmalarına da sebep olmaktadır.

2.9.4. Yeterli Sayıda Destekleyici Kurumun Bulunmaması

Herhangi bir bankacılık sisteminin kurulması ve o sistemin başarılı olabilmesi için, o sistemi destekleyici kuruluşların ve o sisteme bağlı kurumlarının geliştirilmesi şarttır. Katılım bankacılığı için de gerekli olan budur. Bu bankacılık sisteminin de

yürüttüğü faaliyetlerde başarılı olabilmesi için; ekonomistlere, hukukçulara, İslam hukukçularına, denetçilere, danışmanlara ve finansal analistlere ihtiyacı bulunmaktadır. Katılım bankacılığının bu alanda yaşadığı eksiklik ise kurulmuş olan sistemin çok yeni olmasına bağlanabilir.

Türkiye’de faaliyetlerini gösteren katılım bankalarının gerekli kurumlara kavuşmaları, faaliyete başladıkları tarihten 15 yıl sonra gerçekleşmiştir. Özel Finans Kurumları Birliği adı ile faaliyete geçen bu kurum, 2001 yılında yasal bir düzenlemeyle kurulmuştur. Zaman ilerledikçe bu kurumların mazi ve birikimlerinin artması ile birlikte pratik ve bilimsel çalışmaları artacak ve bunun sonucunda da bu tür üst kurumların sayısında da artışın meydana gelmesine sebep olacaktır (Loqman 1998: 39).

2.9.5. Temerrüt Sorunu ve Gelirde Yaşanan Kayıplar

Faizsiz finans kurumları, borcu gelen kredilerini zamanında ödemeyen müşterilerine, diğer bankalar gibi temerrüt faizi uygulamamaktadır. Bu bankalar bu işlem için iki farklı yol uygulamaktadır. Ya gelecek olan ödemelerini geç ödenen miktar ve süre kadar erkene alıp, zararı karşılayacak şekilde yeni düzenleme yapmakta ya da mevcut borcu dövize çevirip döviz üzerinden takip etmektedir. Katılım bankalarının uygulamış olduğu bu gibi farklı yöntemler ile her iki tarafı da sıkıntıya sokmadan ödemenin gecikmesinden doğan zarar telafi edilme yoluna gidilmektedir (Budur 2003: 112).

Katılım bankalarının temerrüt faizini almıyor olması, benimsemiş oldukları temel prensipleri ile alakalı olmakta ve borçlu açısından da bir kolaylık sağlamaktadır. Aynı zamanda bu kurumların borçluya kolaylık gösterme hususunda; “ Eğer borçlu darlık içindeyse, ona ödemesini yapasıya kadar kolaylık sağlayın. Ve bu gibi borçlulara alacağınızı bağışlayıp sadaka etmeniz sizin için daha hayırlıdır.” (Bakara, 280) bu ayeti benimsiyor olmaları; sadece ticari kaygı taşıyan bir kurum olmayıp, sosyal dayanışma ve yardımlaşma ruhunun iktisadi alanda görülmesini sağlayan bir örneğidir.

Din faizi yasaklıyorsa iken, laik hukuk düzeni bazı faizi serbest bırakmıştır. İslam dini meydana gelen zararın telafisi için tazminat talep edilmesini serbest bırakmış ve bunu faizden ayrı tutmuştur. İslam hukuk profesörü Hayrettin Karaman ise bu konuda: “Bunun faiz olmadığını ayrıca alacaklının borçludan uğradığı zarar kadar tazmin hakkı olduğunu ve bunun bir tazminat olduğunu” savunmaktadır.

İslami bankalar ise sergilenen bu tutumu uygulamakta ve ödemede zorluk çeken müşterilerine kolaylık sağlama yoluna gitmektedir. Örneğin Albaraka Türk Katılım Bankası kredi kartı borcu gelen ve ödemeyen müşterilerinin kredi kartı borçlarını dövize çevirip tahsil etmektedir. Tabii ki burada önemli nokta borçlunun borcu ödeme niyetinde olmasıdır. Ancak aynı durum ile klasik bankalar karşılaşmış olsa, borcun gecikmesi durumunda yüksek faiz oranları uygulayıp bunu tahsil etme yoluna gitmektedir (Özbay 2014: 72-73).

Katılım bankaları elbette kendi menfaatlerini gözetmek zorundadır ancak bu aşamada da görüldüğü gibi gelir kaybı dahi olsa, her zaman müşteri ön planda tutulmaktadır.

III. BÖLÜM

3. TÜRKİYE’DE KATILIM BANKALARI

Türkiye’de katılım bankalarının geçmişi, mevduat bankaları kadar çok eski tarihlere dayanmamaktadır. İslam ülkelerinde, faiz hassasiyeti bulunan kesimlerin ihtiyaçlarına karşılık vermek amacıyla ortaya çıkan bu kurumların Türkiye’deki geçmişi 1970’lere dayanmaktadır. İlk olarak 1975 yılında Devlet Sanayi ve İşçi Yatırım Bankası adıyla kurulan kurum, 1978 yılından sonra klasik bankacılık anlayışına geçtiği için kapanmıştır. 1983 yılında yeniden gündeme gelen konu, Bakanlar Kurulu Kararnamesi gereğince faizsizlik anlayışını benimseyen bu bankaların ülkemizde faaliyetlerine izin verilmiştir. İlk olarak “Özel Finans Kurumları” olarak adlandırılan bu kurumlar, 2005 yılında değiştirilen kanun ile birlikte “Katılım Bankası” unvanını almıştır (Kaya 2012: 167-169).

Katılım bankalarına faaliyet izni verildiği tarihten itibaren kurulan ilk bankadan, bugün günümüzde en son kurulan bankaya kadar olan liste aşağıdaki tabloda mevcuttur. Kuruluş yılları ve faaliyet yılları belirtilen bu bankalar hakkında ayrıntılı bilgilere sırası ile yer verilecektir.

Tablo 3.1: Türkiye’deki katılım bankaları

Banka Adı	Kuruluş Yılı	Faaliyet Yılı
Albaraka Türk	1984	21 Ocak 1985
Family (Faisal) Finans	1984	2 Nisan 1985
Kuveyt Türk	1988	31 Mart 1989
Anadolu Finans	1991	1991
İhlas Finans	1995	28 Nisan 1995
Bank Asya	1996	24 Ekim 1996
Türkiye Finans	2005	30 Kasım 2005
Ziraat Katılım Bankası	2014	12 Mayıs 2015
Vakıf Katılım Bankası	2015	26 Şubat 2016

Kaynak: Esmer, Bağcı 2016: 19

3.1. Türkiye’de Geçmişte Faaliyet Göstermiş Finans Kurumları

3.1.1. Faisal Finans Kurumu

Türkiye’de kurulan ilk finans kurumu olan Faisal Finans Kurumu, 16 Aralık 1983 tarih ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı doğrultusunda, 11 Haziran 1984 tarih ve 84/8200 sayılı kararname ile verilen izinle 2 Nisan 1985 yılında faaliyete geçmiştir. 5 milyar TL sermaye ile kurulan ve Merkezi İstanbul’da olan kurumun kurucusu Suudi asıllı Mohammed Al Faisal’dır (Çağlar 2002: 22).

Faisal Finans Kurumu, %90’ı yabancı sermaye koyarak şirket hisselerinin sahibi olan Dar Al-Maal Al-İslami (DMI) Grubu, sermayesini 1997 yılında 2 trilyon liraya çıkarmıştır. 1998 yılına gelindiğinde büyük sermayeye sahip ortaklarda değişiklik olmuş ve Dar Al-Maal Al-İslami (DMI) Grubu, hisselerini İsviçre’deki OLFO S.A. şirketine devretmiştir. Bu tarihten itibaren 12 şube ve Frankfurt’ta bir temsilcilik ile devam etmiş ve 2011 yılına kadar hisseler bu şirketin elinde bulunmuştur. Ancak Türkiye’de 2000-2001 yılları arasında ortaya çıkan ekonomik ve finansal kriz, Özel Finans Kurumları’nı da olumsuz yönde etkilemiştir. O dönemde faaliyetlerini sürdürmekte olan ve sektörde en fazla paya sahip olan İhlas Finans Kurumu AŞ’nin Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu tarafından tasfiyeye tabi tutulması, Faisal Finans Kurumu’nu da olumsuz yönde etkilemiştir (Çağlar 2002: 23). Bunun sonucunda kurumun 11 Mayıs 2011 tarihinde, hisselerinin %38,82’lik kısmı Sabri ÜLKER tarafından devralınmış ve yine 11 Mayıs 2011 yılında yapılan olağanüstü genel kurulun toplanması ve aldığı karar ile kurumun ismi Family Finans Kurumu A.Ş. olarak değiştirilmiştir. Sabri ÜLKER’in şirket hisselerini alması ile birlikte mevcut sermaye 2 trilyondan önce 20 trilyona, daha sonra ise 50 trilyona çıkmıştır. Tüm bu artışlardan sonra Sabri ÜLKER’in kurum sermaye yapısındaki payı %98,63’e yükselmiştir. Faisal Finans Kurumu 2005 yılında Anadolu Finans Kurumu ile birleşerek Türkiye Finans Katılım Bankası adını almıştır (Döndüren 2008: 71).

3.1.2. Anadolu Finans Kurumu

Tamamı yerli sermaye ile kurulan ilk finans kurumudur. 16.12.1983 tarih ve 83/7506 sayılı Bakanlar Kanunu Kararı ile birlikte 1991 yılında faaliyete başlamıştır. 100 ortaklı olarak 30 milyar sermaye koyulara kurulmuştur. Kurum merkezi ilk kurulduğu zaman Ankara ilen 1998 yılında İstanbul'a taşınmıştır. 1999 yılında ise sermaye yapısında değişikliğe giderek hisselerin tamamı mobilya, ev tekstili ve kablo sektöründe faaliyet gösteren Boydak Grubu'na geçmiştir. Kurum, Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu'nun 19.08.2005 tarih ve 1685 sayılı kararı ile Family Finans Kurumu ile birleşmiş ve 30.11.2005 tarih ve 1747 sayılı kararı ile unvanını Türkiye Finans Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirmiştir. Bu kurum günümüzde halen daha faaliyetlerine devam etmektedir (Sunbat 2016: 50).

3.1.3. İhlas Finans Kurumu

İhlas Finans Kurumu, Özel Finans Kurumlarının Kurulması Hakkındaki Kararnameye göre kurulmuş ve 28.04.1995 yılında faaliyete başlamıştır. Sermayesi %100 İhlas Grubu'na aittir. Türkiye'de 38 şubesi ile birlikte faaliyet göstermiştir. Kurum kendi sektöründe bir ilk olarak, İstanbul Menkul Kıymetler Borsasında işlem gören ilk Özel Finans Kurumu olarak mevcut sermayesinin %28.07'lik kısmını halka arz etmiştir.

İhlas Finans Kurumu'nun tüm ülkeye yayıldığı, geliştiği ve pazar payını %40'a çıkardığı dönemde, özellikle bankacılık ve finans alanında etkisini gösteren 2001 krizi ortaya çıkmıştır. Bu kriz ile birlikte müşteriler mevduatlarını bankadan çekmiş ve banka aniden likidite krizi ile karşı karşıya kalmıştır. Tüm bu yaşananlar sonucunda Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu, toplanan fonların kurlsız kullanılması gerekçesiyle 10.02.2001 tarih ve 171 sayılı kararı ile 4389 sayılı Bankalar Kanununun 20. Maddesinin 6. fıkrası hükmü esas alınarak İhlas Finans Kurumunun kapatılmasına ve tasfiye sürecine girmesine karar vermiştir.

Tasfiyesi Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre sürdürülürken, denetimi ise T.C. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı aracılığıyla yapılmaktadır. 1995 yılında faaliyete geçen kurumun personel sayısı kriz olmadan önce toplam 829 kişiye kadar ulaşmışken, krizin gündeme gelip kurumun tasfiye sürecine girmesi ile birlikte her yıl azalışa uğrayarak 31.12.2016 yılı itibariyle 4 kişiye düşmüştür.

İhlas Finans Kurumunun tasfiyesinin başlatıldığı zaman, kurum aleyhine 3000 adet icra takibi başlatılmış, tüm şube ve genel müdürlüklere her gün haciz memurları avukatlar gelmeye başlamış ve mahkemelerde açılan iflas ve diğer davalarla uğraşmak zorunda kalınmıştır. Ancak zaman içerisinde bankanın müşterilerine ödemelerinin yapılması ile mevcut hesap sahiplerinin sayısı azalmış ve kar-zarar hesap sahiplerine ödemelerin yapılmasından sonra da tasfiyede belirli noktada ilerlemeler yaşanmıştır. Geçen sürede Anadolu Finans kurumuna piyasada bir güven ortamı oluşturulmuş ve kazandığı davaların sonucunda da aleyhine başlatılan takiplerde feragate gidilerek ibranameler verilmiştir (http://www.ifk.com.tr/data/tasfiye-kurulu-karar-raporlari/2016_tasfiye_kurulu_faaliyet_raporu.pdf).

3.2. Türkiye’de Faaliyet Gösteren Katılım Bankaları

3.2.1. Albaraka Türk Katılım Bankası

Türkiye’de faizsiz bankacılık prensiplerini benimseyip bu anlamda ilk banka olma özelliği taşıyan banka, Albaraka Türk’tür. Dünyada tanınan ve önemli bir kuruluş olan Albaraka, faizsiz bankacılık anlamında yatırım yapma ve İslami fonları ekonomiye kazandırma amacıyla 1984 yılında kurulup, 1985 yılında Türkiye’de Albaraka Türk adıyla faaliyetlerine başlamıştır.

Ana ortak olan Albaraka Banking Group, 80 ülkede muhabirlik ağı ile kurduğu 1000’e yakın banka ile hizmet vermektedir. Aynı zamanda faaliyet gösterilen Körfez, Ortadoğu ve Kuzey Afrika coğrafyalarında finansal ürün ve hizmette en iyi bölgesel

banka olma vizyonuna sahiptir (<https://www.albaraka.com.tr/albarakayi-taniyin.aspx>, 3 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Faaliyet süreci boyunca finansal sisteme birçok yenilik kazandırmıştır. 1988 yılında finansal kiralama hizmetini sisteme sokan banka, 1992 yılında şube sayısını 10'a çıkarmıştır. 1998 yılında İslami prensipler çerçevesinde Visa ile anlaşma sağlamış ve Türkiye'de bir ilk olan faizsiz özelliklere sahip kredi kartını piyasaya sürmüştür. Fon toplayan ve topladığı fonları bireysel finansman, kurumsal finansman, finansal kiralama ve kâr zarar ortaklığı gibi hizmetlerle kullandıran banka bu yöntemlerin birçoğunu ilk defa kullanan banka özelliğine sahiptir. 2011 yılında ilk yurt dışı şubesini Erbil-Irak'ta açmış ve ilk Wakala işlemini gerçekleştirmiştir. 2012 yılında dönüşüm programı SİMURG başlatıldı. 2013 yılında ise yine bir ilk olan ülkemizdeki mudilere yönelik murabaha sukuk yöntemiyle sermaye benzeri kredi sağlamıştır. Dijitalleşme alanında önemli yatırımları sürdüren Albaraka mobil şube projelerini tamamladı. 2015 yılında operasyon odaklılıktan müşteri odaklı hizmete geçişi kolaylaştıran "Albatros" kabul edildi ve 2016 yılında bu proje "Bireysel Bankacılıkta En İyi Teknoloji Kullanımı" ödülünü aldı. 2017 yılında dünyadaki katılım bankaları arasında bir ilk olarak Start-Up hızlandırma merkezi olan "Albaraka Garaj" hizmete başladı. Son olarak 2017 yılı İslamic Finance New dergisi tarafından "Türkiye'nin En İyi Katılım Bankası" seçildi (<https://www.albaraka.com.tr/duyunden-bugune-albaraka.aspx>, 3 Mart 2019 tarihinde erişildi).

2018 yılı verileri itibariyle, biri yurt dışında olmak üzere toplam 230 yurt içi şube ve 4.029 personel ile küresel bir katılım bankası olarak bankacılık hizmetlerini yerine getirmektedir (<https://www.albaraka.com.tr/albarakayi-taniyin.aspx>, 3 Mart 2019 tarihinde erişildi).

30.09.2018 yılı itibariyle Albaraka Türk Katılım Bankası'nın sermaye dağılımı tek tek ele alacak olduğumuzda; %65,99 orana tekâmül eden 593.952.934,31 TL'yi dört yabancı ortak oluşturmaktadır. Bunlar 486.523.265,68 TL ile Albaraka Bankacılık Grubu, 70.573.778,85 TL ile İslam Kalkınma Bankası, 31.106.364,35 TL ile Alharthy Ailesi ve 5.749.525,43 TL ile diğer ortaklardan oluşmaktadır. Yerli ortakların

79.042.124,64 TL ile payı varken halka açık olan pay tutarı toplam 227.004.941,05 TL'dir. Toplam sermaye tutarı ise 900.000.000 TL'dir (<https://www.albaraka.com.tr/ortaklik-yapisi.aspx>, 3 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Kaynak: <https://www.albaraka.com.tr>

Grafik 3.1: Albaraka Türk Katılım Bankası ortaklık yapısı

3.2.2. Kuveyt Türk Katılım Bankası

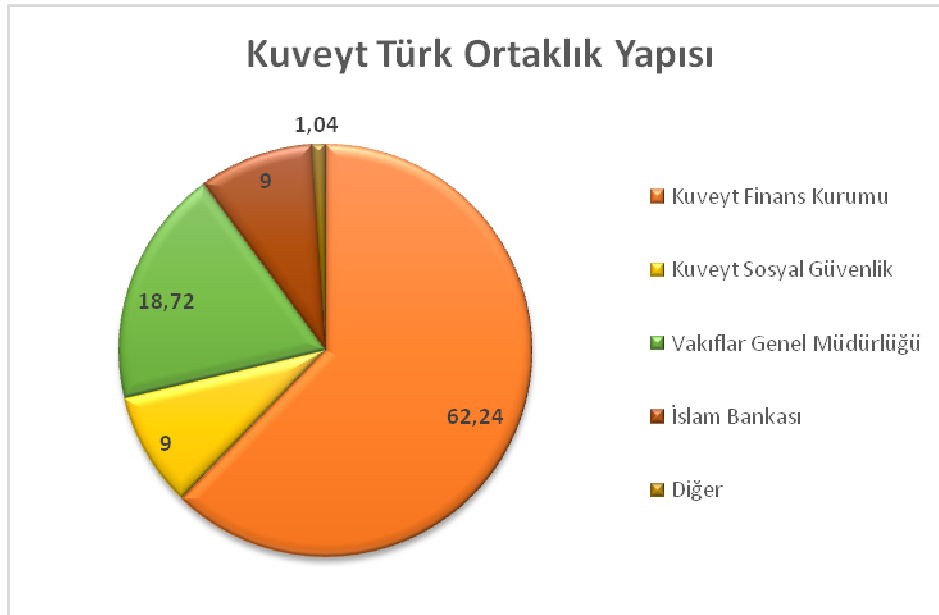
Kuweyt Türk, İslami bankacılık alanında Türkiye’de faaliyet göstermeye 1989 yılında başlamıştır. Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası’nın izni ile “Kuveyt Türk Evkaf Finans Kurumu A.Ş.” olarak Özel Finans Kurumu statüsünde faaliyete başlayan kurum, 1999 yılında 4389 sayılı Bankacılık Kanununa tabi olmuştur. 2006 yılında ise, isim değişikliğine giderek “Kuveyt Türk Katılım Bankası A.Ş” adını almıştır.

Kuweyt Türk, bankacılık sektöründe ana ortağı olan Kuwait Finance House’un, İslami finans konusunda dünyada önde gelen kurumlardan olması ve yeterli bilgi ile birlikte tecrübeye sahip olmasından dolayı bu kurumun piyasadaki deneyimlerinden yararlanmıştı. 2010-2011 yılında 450 milyon ABD doları değerinde iki adet sukuk ihracı gerçekleştirilmiştir. 2015 yılında 1 milyar 524 bin TL’lik sukuk ihracını gerçekleştirerek ülkemizde özel sektörde bu zamana kadar olan en yüksek tutarlı kira sertifikası ihracını gerçekleştirmiştir. 2016 yılının Şubat ayında 350 milyon ABD doları,

Mayıs ayında 300 milyon TL ve Kasım ayında 500 milyon ABD doları değerinde işlem gerçekleştirerek, Türkiye Sermaye Piyasaları Birliği tarafından 2016 yılında “Türkiye’nin En Büyük Sukuk İhraççısı” ödülünü almıştır.

Kuveyt Türk sayesinde 2015 yılında Almanya’ya “KT Bank AG” adında ilk katılım bankası açılmıştır. 2016 yılında güvenli yatırım ortamı sunmak için “KT Portföy A.Ş.”’yi kurmuştur. Ayrıca altın bankacılığının öncüsü konumundadır. Bilişim ve teknoloji alanında da oldukça iyi işler yapmaktadır. Visa ve MasterCard kredi kartlarını kullanmakta, POS, ATM, Çağrı Merkezi, İnternet Bankacılığı ve SMS bankacılığı hizmetlerini de en iyi şekilde yerine getirmektedir.

2016 yılsonu itibariyle Türkiye genelinde 386 şubesi ve 5.588 çalışanı ile hizmet vermektedir. Güçlü sermaye yapısına sahip olan bankanın 2016 yılındaki ödenmiş sermaye tutarı 2,8 milyar TL’dir. Yine aynı şekilde 2016 yılında konsolide olmayan aktif toplamı 48 milyar TL ve özkaynak büyüklüğü ise 3,9 milyar TL olmuştur (<https://www.kuveytturk.com.tr/hakkimizda/kuveyt-turk-hakkinda/gecmisten-bugune-kuveyt-turk>, 3 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Kaynak: <https://www.kuveytturk.com.tr>

Grafik 3.2: Kuveyt Türk Katılım Bankası ortaklık yapısı

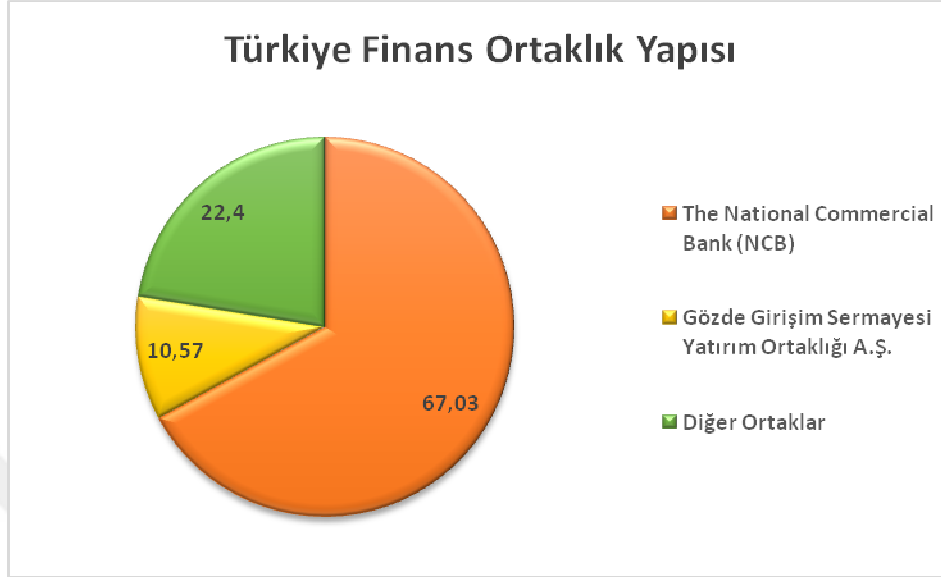
3.2.3. Türkiye Finans Katılım Bankası

Türkiye Finans Katılım Bankası, Anadolu Finans ve Family Finans Kurumu'nun birleşmeleri sonucu 250 milyon TL sermaye ile 2005 yılında kurulmuştur. Bu birleşmeden sonra 2008 yılında, The National Commercial Bank (NCB) tarafından hisselerinin %67,03'ü satın alınmıştır. Hisseleri satın alan bu banka, Suudi Arabistan'ın ilk kurulan ve en büyük bankasıdır. Türkiye Finans, bankacılık sektöründe hâkim ortağı olan NCB'nin 1953 yılından beri edinmiş olduğu bilgi birikimi ve tecrübelerinden yararlanıp, edinmiş olduğu bu bilgileri Türkiye'ye taşımaktadır.

2007 yılında Business Card ve Ticari Kart'ı piyasaya sunmuştur. 2010 yılında ilk faizsiz BES olan "Organik BES" müşterilere sunulmuştur. 2011,2012, 2013, 2014 yıllarında dönemin en yüksek murabaha sendikasyonunu almıştır. 2013 yılında kullanıcılara (KOBİ'lere, hac umre ziyaretlerinde bulunacaklara ve annelere yönelik) çeşitli alanlarda avantajlar sağlayacak kartları piyasaya sunmuştur. 2007, 2009, 2012, 2015, 2016, yıllarında ise İslamic Finance New Dergisi tarafından "Türkiye'nin En İyi Katılım Bankası Ödülü" sahibi olmuştur. 2014 yılında Türkiye Finans'ın sunmuş olduğu sürdürülebilirlik raporu, Küresel Raporlama Girişimi (Global Reporting Initiative) tarafından A+ seviyesinde onaylanan, Türkiye Finans ve katılım bankacılığı sektörü açısından, ilk ve tek rapor olmuştur. Bu rapor Türkiye'de mevduat toplama izni olan tüm bankalar arasından seçilmiştir. 2015 yılında Bahreyn'de faaliyet gösterecek ilk yurt dışı şubesini açmıştır. 2016 yılında güneş enerjisi projelerine finansman desteği sağlayarak fon büyüklüğünü 2,6 milyar TL'ye yükseltmiştir. 2017 yılında 3,5 milyar TL fon kullandırması ile mevcut katılım bankaları arasında birinci olmuştur. 2018 yılında hayata geçirdikleri "Hayata Katılım Bankası" sloganı ile kurumsal kimlikte değişikliğe gidilmiştir.

Ödenmiş sermayede %67,03'lük paya sahip olan The National Commercial Bank, Türkiye Finans Katılım Bankası'nın hâkim ortağıdır. Ortaklık tablosuna baktığımızda; 1.742.676.447 TL sermaye ile The National Commercial Bank, 274.838.187 TL sermaye ile Gözde Girişim Sermayesi Yatırım Ortaklığı A.Ş. ve 582.485.366 TL ile diğer ortaklar yer almaktadır. Türkiye Finans Katılım Bankası'nın

toplam sermayesi 2.600.000.000 TL'dir (<https://www.turkiyefinans.com.tr/tr-tr/yatirimci-iliskileri/sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx>, 4 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Kaynak: <https://www.turkiyefinans.com.tr>

Grafik 3.3: Türkiye Finans Katılım Bankası ortaklık yapısı

3.2.4. Asya Katılım Bankası

Asya Katılım Bankası, 24.10.1996 tarihinde faaliyetlerine Asya Finans Kurumu A.Ş. olarak başlamış, 20.12.2005 tarihinde ise unvanı Asya Katılım Bankası A.Ş. olarak değiştirmiştir. 2 milyon TL sermaye ile kurulmuştur.

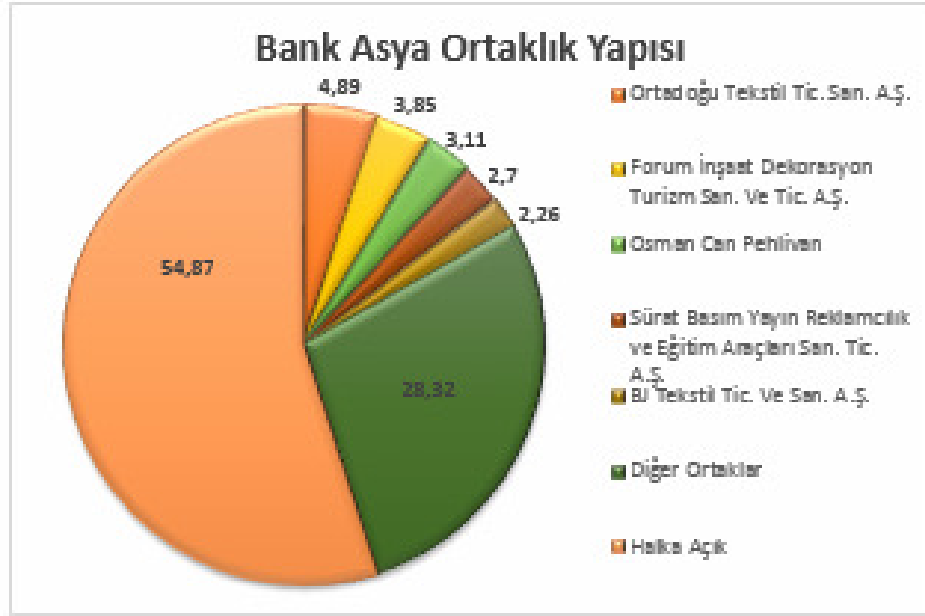
2014 yılında J.P Morgan üzerinden gerçekleştirilen döviz işlemlerinin hatasızlığı gerekçesiyle “Mükemmellik” ödülüne hak kazanmıştır. 2015 yılında Asya Platform Değişim Projesi ile Oracle yazılım şirketinin veri tabanı altyapısı için geliştirdiği yenilikler sayesinde, Oracle’dan “Sürdürülebilirlik İnovasyon” ödülünü almıştır.

Asya Katılım Bankası A.Ş. 29.05.2015 tarihinde internet sitesinden yaptığı özel durum açıklaması ile “bankanın temettü hariç ortaklık hakları ile yönetim ve denetiminin Bankacılık Kanunu gereği TMSF’ye devredildiğini” belirtmiştir. 5411 sayılı Bankacılık Kanunu’nun “bankanın faaliyetlerine devam etmesinin mevduat ve katılım fonu sahiplerinin haklarını ve mali sistemin güven ve istikrarını tehlikeye atması” maddesi gereğince devir işlemi gerçekleştirilmiştir. 23.05.2016 tarihinde Tasarruf

Mevduatı Sigorta Fonu (TMSF) tarafından yapılan basın açıklamasında: “Asya Katılım Bankası AŞ’nin TMSF’ye devredilmesi ile satış, birleştirme veya devir yoluyla çözüme kavuşturulabileceğinin amaçlandığı, bu durumun gerçekleşmemesi halinde ise Bank Asya’nın tasfiyesinin gündeme geleceğini” belirtmiştir. Ancak tüm müdahalelere rağmen çözüm bulunamamış ve Temmuz 2016’da Banka aleyhine karar verilmiştir. Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu’nun 22.07.2016 tarihinde aldığı karar neticesinde; Asya Katılım Bankası AŞ’nin faaliyet izninin kaldırılmasına karar verilmiştir (http://www.bankasya.com.tr/_pdf/faaliyetizniiptalolmasihk_22072016.pdf, 4 Mart 2019 tarihinde erişildi).

2012 yılında yurtdışında faaliyet gösteren tek şubesi olan Erbil/İrak şubesi açılmıştır. 2013 yılında 280 şubesi ve 5.058 personeli olan Bank Asya’nın, 2014 yılı verilerine göre 200 şubesi ve 3.210 personeli kalmıştır. Güncel şube personel bilgisi raporunda en son 2015 yılının 3. çeyreğinde bilgiler yer almaktadır. O bilgiler ışığında, bankanın kötü gidişatında görevden ayrılmalar meydana gelmiş ve 3.210 olan personel sayısı 2.974 kişiye düşmüştür.

2014 yılında 13.680 milyon TL olan toplam aktifler 2015 yılının 3. Çeyreğinde 9.376 milyon TL’ye düşmüş, krediler ve leasing alacaklar 9.407 milyon TL’den 6.780 TL’ye, toplanan fonlar 8.887 milyon TL olan değer 5.856 TL’ye düşmüş, alınan krediler 1.764 milyon TL’den 1.086 TL’ye düşmüş ve son olarak özkaynaklar 1.705 milyon TL olan değeri 2015 yılının üçüncü çeyreğinde 1.231 milyon TL’ye düşmüştür. (<http://www.bankasya.com.tr/yatirimci-iliskileri-finansal-bilgiler.aspx>, 4 Mart 2019 tarihinde erişildi). Bank Asya Katılım Bankası’nın 30 Eylül 2015 tarihinde toplam sermaye tutarı 900.000.000 TL’dir.

Kaynak: <http://www.bankasya.com.tr>

Grafik 3.4: Bank Asya Katılım Bankası ortaklık yapısı

3.2.5. Ziraat Katılım Bankası

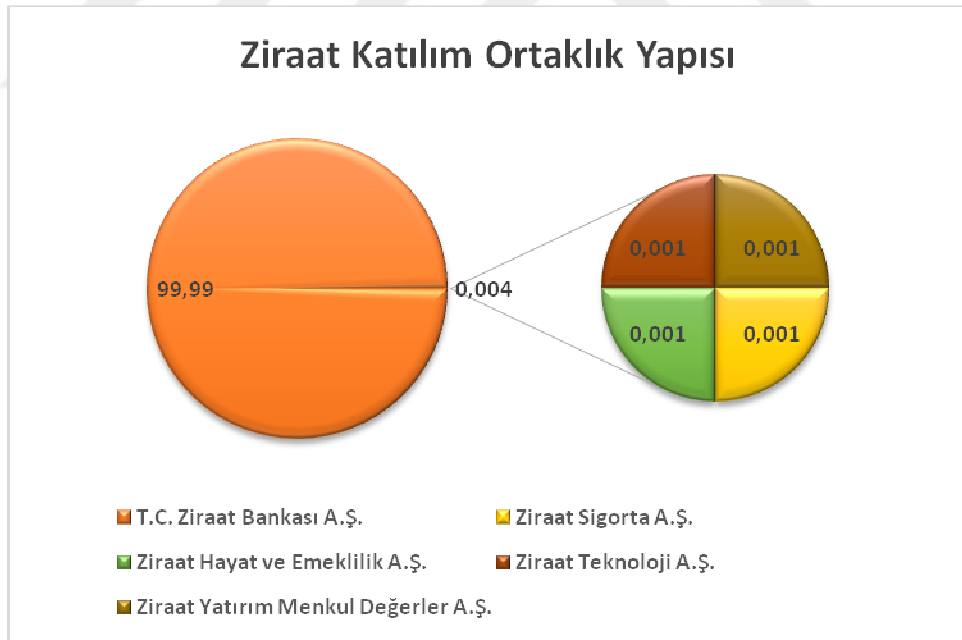
Kamu sermayeli ilk katılım bankası olan Ziraat Katılım Bankası, 2014 yılında kurulmuş ve 2015 yılında faaliyete geçmiştir. Ziraat Katılım Bankası, tamamı Türkiye Cumhuriyeti Hazinesi tarafından ödenmiş 675.000.000 TL sermaye ile kurulmuştur.

2016 yılı içerisinde kurulan Ziraat Katılım Varlık Kiralama A.Ş. aracılığı ile Mayıs ayında 100 milyon TL tutarında ilk kira sertifikası ihracı gerçekleştirilmiştir. 2017 yılında mobil bankacılığı kullanmaya başlayan Ziraat Katılım, “Katılım Mobil” adında uygulamayı kullanıma sunmuştur. 2017 yılında 550 milyon TL’lik kira sertifikası ihracı gerçekleştirilmiştir. 2015 yılından beri faaliyette oldukları 2 yıl içerisinde 11 milyar TL finansman sağlamışlardır. 2018 yılında Ziraat Katılım Bankası ve Fikssan Fikstür Sanayi ve Ticaret A.Ş. arasında “Ortak Yatırımlar Modeli” olarak %50-%50 ortaklıkla, FZK Mühendislik ve Sınai Yatırımlar A.Ş. kurulmuştur. Faaliyet konusu savunma sanayi, demiryolu ve otomotiv sektörü için ihtiyaç duyulan kalıp, takvim ve nihai ürünleri üretmek olan kuruluş, daha önce sanayi alanında Türkiye’de örneği olmayan bir ortaklık yapısıdır. 2018 yılında yine bir anlaşma gerçekleştirilmiştir. SSTEK Savunma Teknolojileri A.Ş. ile işbirliği gerçekleştiren Ziraat Katılım, savunma

sanayi alanında ülkemizde ithal edilen ya da üretimi sınırlı olan silah, teçhizat gibi ihtiyaçların üretilmesine ortak olarak destek sağlamıştır. 1 Mart 2019 tarihi itibarıyla, bankanın müşterilerine sunmakta olduğu finansal kiralama hizmetlerini daha da geliştirmesini sağlayacak olan “Ziraat Leasing” Ziraat Katılım bünyesine katılmıştır (<https://www.ziraatkatilim.com.tr/bankamiz/basin-odasi/Sayfalar/basin-bultenleri.aspx>, 5 Mart 2019 tarihinde erişildi).

2018 yılı Olağanüstü Genel Kurul Toplantısı’nda sermaye artırımına gidilmesi kararı alınmıştır. Alınan karar sonucunda sermaye 1.750.000.000 TL’ye yükseltilmiştir. Ziraat Katılım Bankası’nın mevcut sermayesinin tamamı T.C. Ziraat Bankası A.Ş.’ye aittir. Ödenmiş sermaye tutarını oluşturan kalemleri tek tek ele alacak olursak; T.C. Ziraat Bankası A.Ş. 1.749.999.996TL, Ziraat Sigorta A.Ş. 1TL, Ziraat Hayat ve Emeklilik A.Ş. 1TL, Ziraat Teknoloji A.Ş. 1TL ve Ziraat Yatırım Menkul Değerler A.Ş. 1TL toplam 1.750.000.000TL sermayeye sahiptir (<https://www.ziraatkatilim.com.tr/yatirimci-iliskileri/Sayfalar/ortaklik-yapisi.aspx>, 5 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Kaynak: <https://www.ziraatkatilim.com.tr>

Grafik 3.5: Ziraat Katılım Bankası ortaklık yapısı

3.2.6. Vakıf Katılım Bankası

Katılım bankacılığı sektörüne en son katılan üye, Vakıf Katılım Bankası'dır. Vakıf Katılım Bankası A.Ş., BDDK'nın 03.03.2015 tarih ve 29284 sayılı Resmi Gazete'de yer alan, 27.02.2015 tarih ve 6205 sayılı kuruluş izniyle 25.06.2015 tarihinde anonim şirket olarak kurulmuştur. 17.02.2016 tarihinde BDDK'dan faaliyet izni alıp, 24.02.2016 tarihinde katılım bankacılığı faaliyetine başlamıştır.

Vakıf Katılım'ın sermayesinin tamamı T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü, Beyazid Han-ı Sani (II. Beyazıt) Vakfı, Mahmud Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı, Mahmud Han-ı Sani Bin Abdulhamid Han-ı Evvel (II. Mahmut) Vakfı ve Murad Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı'na ait olup, başlangıçta ödenmiş sermaye tutarı 805.000.000 TL'dir (Vakıf Katılım/2017 Faaliyet Raporu).

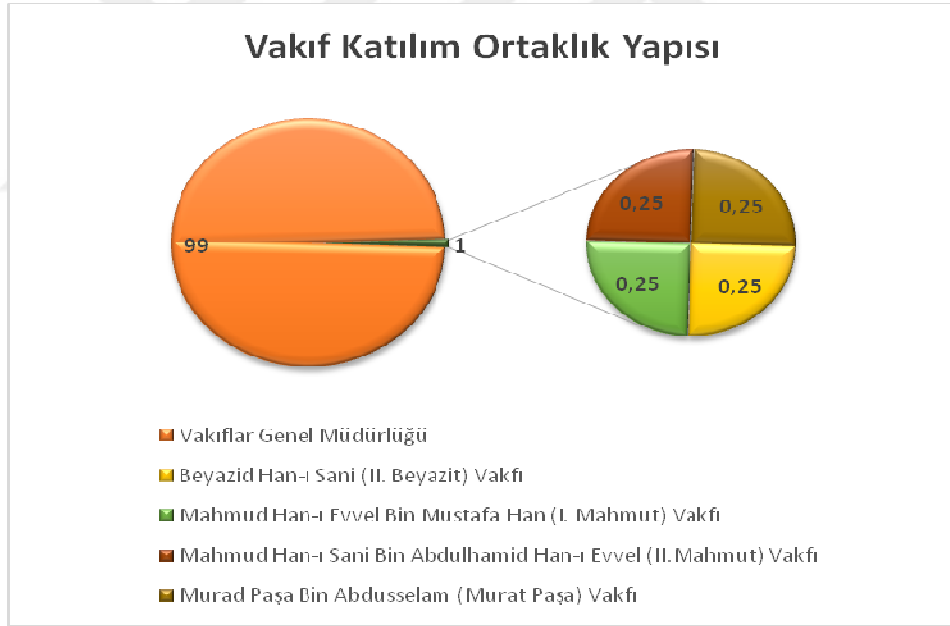
Vakıf Katılım Bankası, yüzyıllardır öz kültürümüz ile bütünleşen "Vakıf Kültürü" anlayışını devam ettirmekte, bugüne kadar T.C. Başbakanlık Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından sürdürülen bu değere sahip çıkıp, mevcut değerleri yansıtan bir kurum olarak faaliyetlerini gerçekleştirmektedir (Vakıf Katılım/Hakkımızda).

2017 yılında Katılım Varlık Kiralama Şirketi aracılığıyla, 200 milyon TL değerinde kira sertifikası ihracını yapıp "en yüksek reel sektör kira sertifikası ihracı" gerçekleştirildi. Tüm bankalardan PTT'ye para göndermeye imkân sağlayan "ParaPosta" 2017 yılında hayata geçirilmiştir. 2017 yılında teknoloji yatırımı olarak 30 milyona yakın harcama yapılmıştır. Dijitalleşme merkezli yapılan çalışmalar sonucunda Bilim, Teknoloji ve Sanayi Bakanlığı'ndan "Ar-Ge Merkezi" unvanı alınmıştır (Vakıf Katılım/2017 Faaliyet Raporu)

2015 yılı net dönem karı 52.680.193 TL'dir. 2017 yılsonu itibariyle Vakıf Katılım Bankası, 724 personel sayısı ve 31 ile yayılmış olan banka ağından toplam 63 şubeye sahiptir. 2017 yılında; aktif toplamı 13.210.145 TL, özkaynaklar 1.107.885 TL ve toplanan fonlar 10.088.414 TL'ye yükselmiştir. Ayrıca 2016 yılında 3.005.767 olan

kullandırılan fonlar 2017 yılında 9.674.397'ye yükselmiş ve vergi öncesi kâr 2016 yılında 26.840 TL iken 2017 yılında 169.882 TL'ye yükselmiştir (<https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/yatirimciiliskileri/Documents/faaliyet-raporu-2017.pdf>, 5 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Vakıf Katılım Bankası'nın mevcut sermayesinin tamamı, Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne aittir. Hissedarların hisse tutarlarını TL cinsinden belirtecek olursak; Vakıflar Genel Müdürlüğü 1.009.800.000 TL, Beyazid Han-ı Sani (II. Beyazıt) Vakfı 2.550.000 TL, Mahmud Han-ı Evvel Bin Mustafa Han (I. Mahmut) Vakfı 2.550.000TL, Mahmud Han-ı Sani Bin Abdulhamid Han-ı Evvel (II. Mahmut) Vakfı 2.550.000TL ve Murad Paşa Bin Abdusselam (Murat Paşa) Vakfı 2.550.000TL olup toplam ödenmiş sermayesi 1.020.000.000TL'dir (<https://www.vakifkatilim.com.tr/tr/hakkimizda>, 5 Mart 2019 tarihinde erişildi).

Kaynak: <https://www.vakifkatilim.com.tr>

Grafik 3.6: Vakıf Katılım Bankası ortaklık yapısı

3.3. Türkiye'de Katılım Bankacılığı İstatistikleri

2005 yılında çıkan kanun ile isim değişikliğine uğrayıp “katılım bankası” adını alan kurumların, o günden günümüze kadar olan gelişimleri ele alınmıştır. Bu aşamada

personel ve şube sayıları ile bunların oranları, katılım bankalarının büyüme oranları ve sektör içindeki payları, en son olarak da bu bankaların bu süreçte topladığı fonlar, kullandığı fonlar, özkaynaklar ve net karlarında meydana gelen değişimler tabloları yardımıyla açıklanmıştır.

3.3.1. Şube ve Çalışan Sayısı

Tablo 3.2: Katılım bankalarının şube ve personel sayılarının gelişimi (2005-2017)

Yıllar	Şube Sayısı	Büyüme (%)	Personel Sayısı	Büyüme (%)
2005	290	14	5.740	20
2006	355	22	7.114	24
2007	422	19	9.215	30
2008	530	26	11.022	20
2009	569	7	11.802	7
2010	607	7	12.677	7
2011	685	13	13.851	9
2012	828	21	15.356	11
2013	966	17	16.763	9
2014	990	2	16.270	-3,1
2015	1.080	9	16.554	1,7
2016	959	(11,2)	14.467	(12,6)
2017	1.032	8	15.029	3,9

Kaynak: TKBB, BDDK (25 Şubat 2019 tarihinde erişildi).

Yukarıdaki tablodan görüleceği gibi katılım bankalarının 2005-2017 yılları arasındaki şube sayıları incelendiğinde, aradan geçen 13 yıllık zamanda ortalama olarak %13,5 büyüme göstermiş ve 2005 yılında 290 olan bu rakam 2017 yılında 3 tanesi yurt dışında olmak üzere toplam 1.032'ye yükselmiştir. Yıllara göre şube sayısında en fazla artış 2012 yılında yaşanırken, 2016 yılında ise gerileme yaşanmıştır. 2016 yılı hariç 12 yıl boyunca sürekli artış gösteren katılım bankalarının o yılda azalış yaşamasının en önemli sebebi, tasfiyesi yapılan Bank Asya'nın şubelerinin kapanmasıdır. Bununla birlikte kamu sermayeli olarak yeni kurulan Ziraat Katılım ve Vakıf Katılımın o yıl içerisinde şube sayılarının yeterince artış gösterememesi de ilgili yıldaki azalışın nedenleri arasında sayılabilir.

Personel sayılarını ele alırsak, son 13 yıl içerisinde yine 2016 yılı hariç olmak üzere sürekli bir artış yaşanmıştır. Oransal olarak ele aldığımızda ortalama büyüme oranı %12 olarak ortaya çıkmaktadır. Şube sayısındaki oransal büyüme ile paralellik

göstermektedir. 2005 yılında 5.740 olan çalışan personel sayısı, 2017 yılında tamamına 15.029 kişi sayısına ulaşmıştır.

Katılım bankalarının mevcut sistemlerini Türkiye'ye tanıtmaları ve kuruldukları andan itibaren çok zaman geçmemesine rağmen bu kadar kişiyi bünyelerinde barındırıp istihdam alanı yaratmaları bakımından sektörde büyük önem arz etmektedirler. Ayrıca 2017 yılı itibariyle katılım bankalarının şube sayısı, bankacılık sektörü içerisindeki şube ağının yaklaşık %8'ini oluşturmaktadır. Şube sayısı gibi, 2017 sonu itibariyle katılım bankalarının çalışan sayılarında da önceki yıla göre %3,9 artış meydana gelmiştir. Sürekli artış gösteren katılım bankalarının sağlıklı ve sürdürülebilir bir büyümeyi gelecek dönemlerde de gerçekleştirmeleri amaçlanmaktadır (TKBB, 2017 Haber).

3.3.2. Aktif Büyüme Oranı

Tablo 3.3: Katılım bankalarının aktif büyüme oranı ve bankacılık sektörü içerisindeki aktif gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Katılım Bankaları Aktif Büyüklüğü	Büyüme (%)	Sektör İçindeki Payı (%)
2005	9.945	36,27	2,44
2006	13.751	38,27	2,75
2007	19.445	41,41	3,34
2008	25.770	32,53	3,52
2009	33.628	30,49	4,03
2010	43.339	28,88	4,31
2011	56.148	29,56	4,61
2012	70.279	25,17	5,13
2013	96.074	36,70	5,55
2014	104.319	8,58	5,23
2015	120.183	15,21	5,10
2016	132.874	10,5	4,9
2017	160.136	20,5	4,9

Kaynak: TKBB, BDDK

Katılım bankacılığı; bilançonun pasifindeki riski azaltırken, aktif kalitesini artıran bir bankacılık türüdür (TKBB 2017: 44).

Yukarıdaki tablo incelendiği zaman katılım bankalarının aktif büyüklükleri son 13 yılda ortalama %27,23 oranında büyüme göstermiştir. 2005 yılında 9.945 milyon TL olan değer, 2017 yılında 160.136 milyon TL değere ulaşmıştır. Katılım bankacılığının

aktif kalitesini artıran özelliği 2017 yılı tutarında da kendisini göstermiştir. O yılda faaliyet gösteren 5 katılım bankasının toplam aktif büyüklüğü bir önceki yıla göre %20,5 oranında artış göstermiş ve 160.136 milyon TL'ye ulaşmıştır.

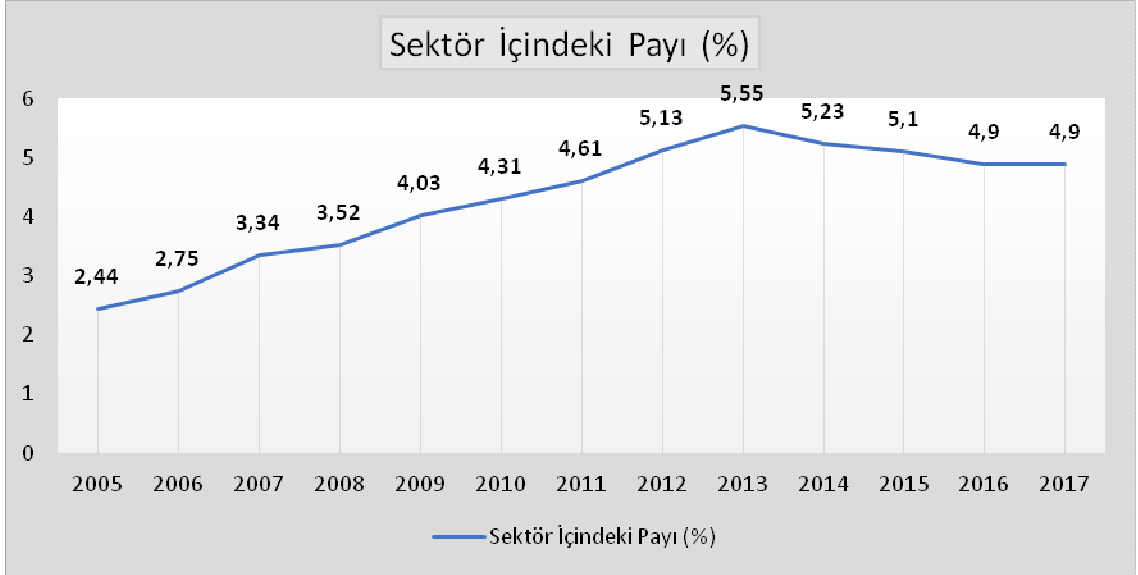
Büyüme oranlarına baktığımızda, son 13 yıl içerisinde büyümeler hep çift haneli iken, yalnızca 2014 yılında tek haneli bir büyüme yaşanmıştır. O dönemde meydana gelen gezi parkı eylemlerinin, tüm sektörleri etkilediği gibi katılım bankalarının büyümesine de olumsuz etkisi olabilir.

2014 yılında Bank Asya katılım bankasının bir önceki yıla oranına baktığımızda, toplam aktif tutarı kaleminde %-52,0 oranında bir azalma meydana geldiği görülmektedir (TKBB/ Mukayeseli Tablolar). Bu olumsuz durum, toplam aktif tutarının o dönem az olmasına sebep olmuştur. Büyüme oranını olarak 2013 yılında %36,70 gibi bir artış yaşanmışken, 2014 yılında bu oran Bank Asya yüzünden %8,58 olarak gerçekleşmiştir.

2017 yılında en fazla aktif toplamına sahip olan banka Kuveyt Türk olmuştur. Geçen yıla oranla toplam %17,8 oranında büyüme gösterip, 57.123 milyon TL aktif toplamına sahip olmuştur. Kuveyt Türk'ü, %0,7 büyüme oranı ve toplam 39.080 milyon TL aktif tutarı ile Türkiye Finans Katılım Bankası takip etmektedir. Aktif büyüklük toplamında en büyük üçüncü paya sahip olan banka ise, %10,3 büyüme gerçekleştirip 36.229 milyon TL aktif toplamı yaratan Albaraka Türk Katılım Bankası olmuştur. Piyasaya yeni katılan Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım'ın sırası ile aktif büyüklükleri ise, 14,350 milyon TL ve 13,210 milyon TL olarak gerçekleşmiştir (TKBB/ Mukayeseli Tablolar).

Bankacılık sektörü içindeki payını incelediğimizde, 2005 yılında %2,44 olan değer, 2017 yılında %4,9 seviyelerine yükseldiğini görmekteyiz. Katılım bankaları geçen 13 yıl içerisinde, bankacılık sektöründe varlığını daha net şekilde göstermeye başlamıştır. İlk başlarda sektörün %2,44 oranında bir payına hâkimken, bu yüzdelik değer 5,55 seviyelerine kadar çıkmıştır. Bu durum da katılım bankalarının sektörde daha

çok yer edindiğini ve yürüttükleri faaliyetler çerçevesinde büyümelerine hız kazandırdıklarını göstermektedir.

Kaynak: TKBB, BDDK

Grafik 3.7: Katılım bankalarının sektör içindeki payı

Katılım bankalarının bankacılık sektörü içindeki oransal büyümelerini yukarıdaki grafikte daha net görebiliriz. Grafikte de görüldüğü gibi katılım bankaları 2013 yılına kadar büyük oranda büyüme ivmesi gösterirken, 2013 yılından sonra oransal olarak düşüşe geçmiştir. Bunun nedeni olarak ise; gerek Bank Asya'nın başına gelenler, gerekse Türkiye'de 2010-2017 yılları arasında meydana gelen ekonomik ve siyasi krizler, aktif büyüme oranında meydana gelen düşüşün sebebi olarak gösterilebilir.

3.3.3. Toplanan Fonlar

Tablo 3.4: Katılım bankalarında toplanan fonlar ve bankacılık sektörü içindeki payı (Milyon TL)

Yıllar	Toplanan Fonlar	Büyüme (%)	Sektör İçindeki Payı (%)
2005	8.369	-	2,44
2006	11.237	34,26	2,75
2007	14.943	32,98	3,35
2008	19.209	28,54	3,52
2009	26.841	30,50	4,03
2010	33.828	26,03	4,31
2011	39.374	16,39	4,61
2012	48.198	22,41	5,13
2013	63.210	31,14	5,55
2014	66.788	5,66	5,23
2015	74.362	7,66	5,10
2016	81.505	17,93	4,87
2017	105.310	26,56	4,91

Kaynak: TKBB, BDDK

2005 yılından başlayıp 2017 yılına geleşeye kadar toplanan fon kaleminde sürekli bir artış gözlenmektedir. 2005 yılında 8.369 milyon TL olan fon, 2017 yılında 105.310 milyon TL'ye ulaşmıştır. Aradan geçen 13 yıllık süreçte gelinen olumlu nokta her şeyi ortaya koymaktadır.

Toplanan fon tutarının yıllar itibariyle artış göstermesi, Türkiye ekonomisi açısından çok önemli bir durumdur. Faiz hassasiyeti nedeniyle ellerindeki varlıkları kullanmayıp yastık altı yapan kesim, katılım bankaları sayesinde bu varlıklarını ekonomiye kazandırma fırsatı bulmuştur. 2005 yılından beri gelinen noktaya baktığımızda ise katılım bankaları bu alanda oldukça başarılı olmuşlardır.

Büyüme oranları, bugünkü fon tutarının bir yıl önceki fon tutarına oranlanması ile bulunmaktadır. Bu bilgilere göre büyüme oranı incelendiğinde, bu oranın yıllara göre değişkenlik gösterdiği görülmektedir. Genel olarak küçük çapta artış-azalış görülürken; 2013 yılında %31,14 olan oran, 2014 yılında %5,66 seviyesine düşmüştür. 2014 yılında Bank Asya'nın bir önceki yıla göre %-52 oranında azalış göstermesi, büyüme oranının 5,66 seviyesine inmesine sebep olmuştur. 2014 yılında sonra katılım bankaları aynı şekilde yükseliş evresine geri dönmüştür.

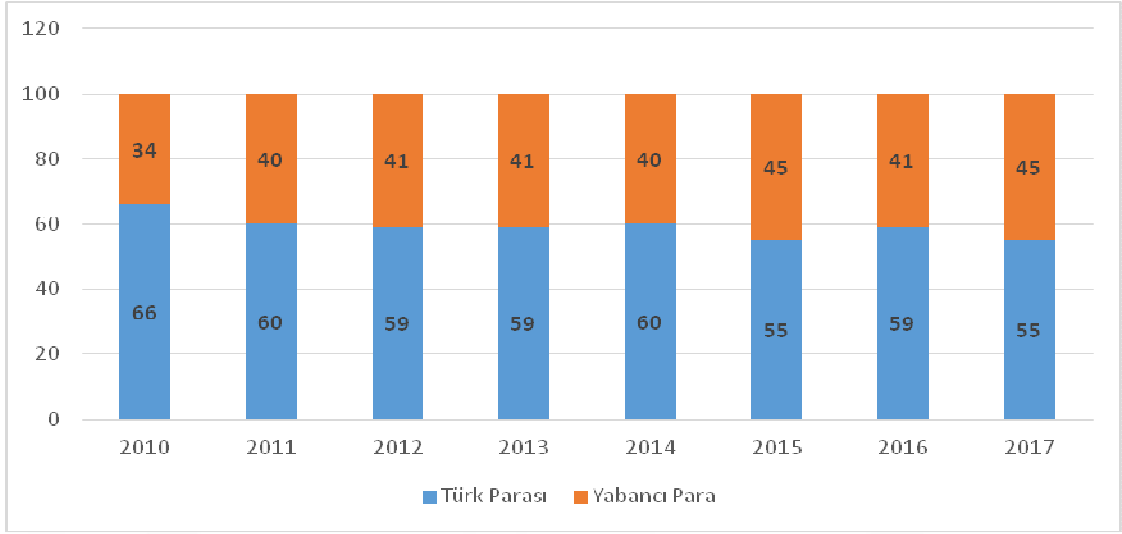
Bankacılık sektörü içindeki payını incelediğimizde; düzenli olarak 2014 yılına kadar artış görülürken, 2014 yılında küçük çaplı bir düşüş yaşamıştır. 2 yıl boyunca bu düşüş eğilimi devam ederken, 2017 yılında bu oran %4,97 seviyelerine çıkarak yükselme eğilimine girmiştir.

Katılım bankalarının bu fonları toplayabilmesinin altında yatan sebep, insanların bu bankacılık sistemini benimsemiş olması ve bu bankalara güven duyuyor olmasıdır.

3.3.3.1. Toplanan Fonların Yapısı

Katılım bankaları topladıkları fonlar ile ülke ekonomisine önemli katkılar sunmaktadır. Bir önceki başlıkta ele aldığımız gibi, katılım bankalarının topladıkları fonlarda yıllar itibariyle sürekli bir artış meydana gelmektedir. Bu artışın içeriğinin hangi kalemlerde gerçekleştiğini anlamak için, para birimi cinsinden ve hesap türü cinsinden dağılımına bakmakta fayda vardır. Bunun sebebi ise; toplanan fonlar ülkemizin para birimi ile mi yoksa yabancı para birimi ile mi sağlandı bunu görebilmektir. Aynı şekilde bu fonların özel cari hesaplarda mı yoksa katılma hesaplarında mı toplandığı da yine grafikler ile daha net şekilde görülebilecektir.

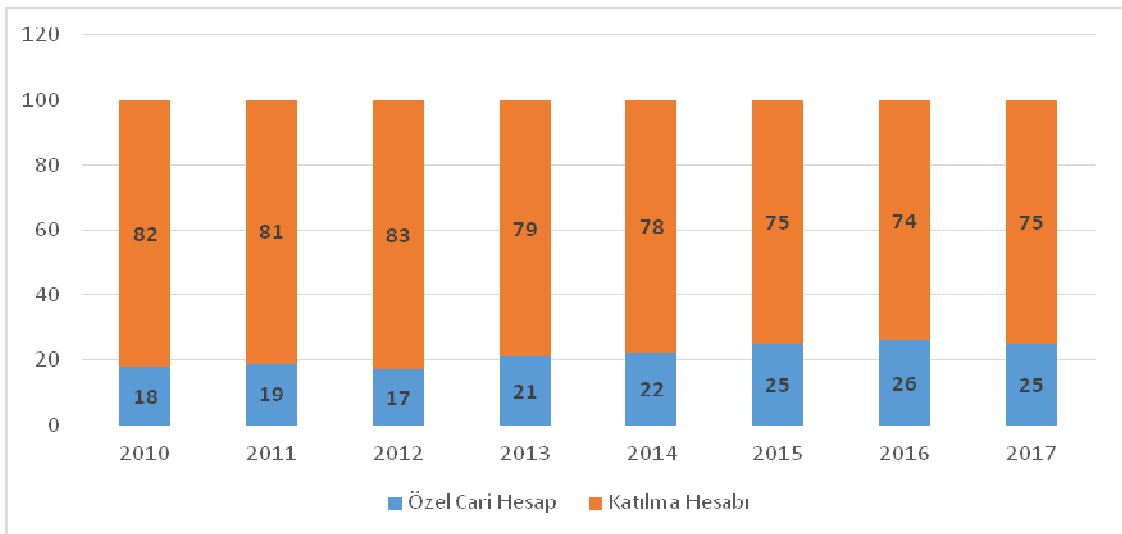
Aşağıda yer alan grafikte 2010-2017 yılları arasında katılım bankalarında toplanan mevduatların para birimleri cinsinden yüzdesel olarak dağılımlarına yer verilmektedir. Mevcut fonların 2010 yılında 33.828 milyar TL iken, 2017 yılında 105.313 milyar TL olduğuna değinmiştik. Toplanan fonların yıllara göre para birimi cinsinden dağılımları aşağıdaki gibidir:

Kaynak: TKBB

Grafik 3.8: Katılım bankalarında toplanan fonların para birimi cinsinden dağılımı

Türkiye Katılım Bankaları Birliğinden alınan veriler ile oluşturulan bu grafikte, katılım bankalarında toplanan fonların büyük çoğunluğu TL cinsinden olmaktadır. Ancak son yıllara gelindiğinde bu oranın giderek birbirine yaklaştığı görülmektedir. 2010 yılında katılım bankalarında toplanan yabancı para oranı %34 iken, 2017 yılına gelindiğinde bu oran %45 seviyelerine çıkmıştır. Bu artışın gerçekleşmesinin bir diğer anlamı ise, katılım bankalarının ülke ekonomisine kazandırdığı yabancı para oranındaki artıştır. Katılım bankalarında toplanan bu fonların, hangi hesap türleri ile toplandığına ilişkin grafiğe ise aşağıda yer verilmiştir:

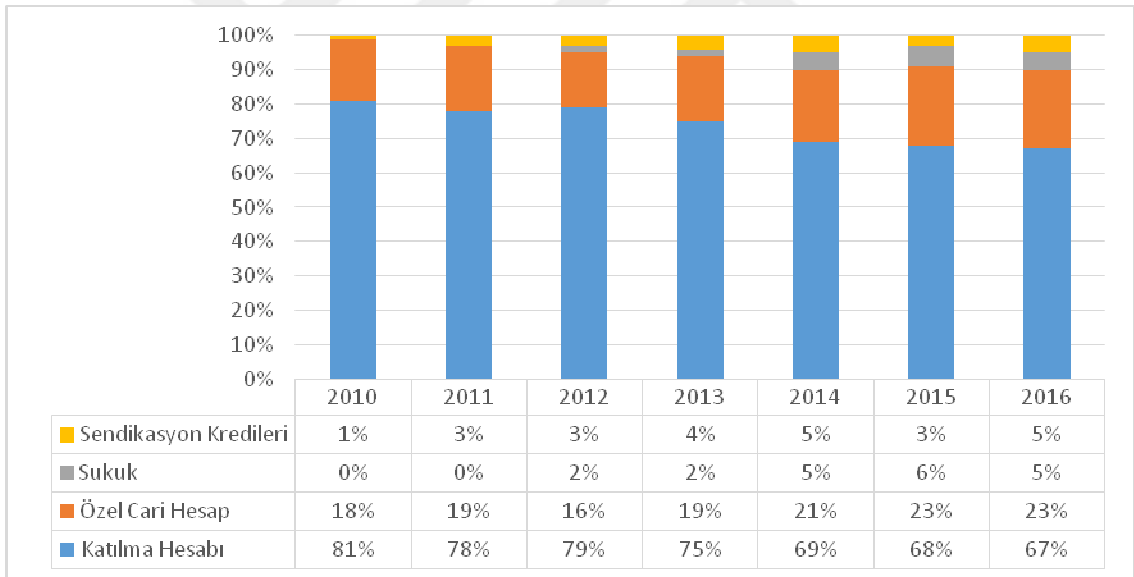

Kaynak: TKBB

Grafik 3.9: Katılım bankalarında toplanan fonların hesap türü cinsinden dağılımı

Görüldüğü gibi katılım bankalarında toplanan fonların çok büyük kısmı, katılma hesapları aracılığıyla gerçekleşmektedir. Daha önce de belirttiğimiz gibi özel cari hesap kişinin mevduatlarını kendi hesabında toplamasına olanak sağlarken, katılma hesabı mevcut kâr ve zarara katılım hakkı sağlamaktadır. Katılma hesabının oran olarak fazla olmasının da sebebi budur. Yıllara göre artış azalış gösteren bu hesap, cari hesaba göre açık ara farkla çok yüksek seviyelerde yer almaktadır. Buna göre; en yüksek 2012 yılında %83 olarak gerçekleşirken, 2016 yılında en düşük seviye olarak %74 oran ile gerçekleşmiştir.

Katılım bankalarında fon toplama yöntemi olarak yalnızca katılma hesapları ve özel cari hesaplar kullanılmamakta bunlarla birlikte sukuk ihraçları ve sendikasyon kredilerinden elde edilen fonlar da sayılmaktadır. Katılım bankalarının Türkiye’de yaygınlaşıp, tanınırlığının artması ile birlikte bu bankalara olan güven de artmıştır.

Kaynak: Gönen 2017: 60

Grafik 3.10: Katılım bankalarında sağlanan fonların yapısı

Yukarıdaki tablodan da görüleceği gibi en yüksek payı yine katılma hesabı alırken, özel cari hesap oranında da yıllara göre bir artış ön plana çıkmaktadır. Sukuk oranları 2010 yılında %1 oranının da altında bir seyir izlerken 2016 yılına kadar en yüksek %6 oranına kadar çıkmıştır. Daha önce de değindiğimiz üzere, bu yıllar arasında katılım bankalarında toplam sukuk ihraç tutarı 23.084.605 bin TL olmuştur. Sendikasyon kredileri de aynı şekilde %1 oranından %5 oranına doğru pozitif bir ivme

göstermiştir. Tüm bu olumlu gelişmeler, katılım bankalarının yürüttükleri faaliyetler açısından doğru yolda olduklarını ve bu bankacılık anlayışının da toplum arasında giderek yaygınlaştığını göstermektedir.

3.3.4. Kullandırılan Fonlar

Tablo 3.5: Katılım bankalarında kullandırılan fonlar ve bankacılık sektörü içindeki payı (Milyon TL)

Yıllar	Kullandırılan Fonlar	Büyüme (%)	Sektör İçindeki Payı (%)
2005	7.407	-	4,63
2006	10.492	41,65	4,60
2007	15.333	46,13	5,22
2008	19.727	28,70	5,13
2009	24.911	26,24	5,95
2010	32.084	28,79	5,79
2011	41.096	28,11	5,80
2012	50.031	21,60	6,03
2013	67.416	34,89	6,24
2014	69.965	3,78	5,44
2015	79.191	13,18	5,20
2016	84.880	7,18	4,78
2017	106.733	26,17	4,97

Kaynak: TKBB, BDDK

Katılım bankaları, kendi prensipleri doğrultusunda topladıkları fonları çeşitli yöntemlerle müşterilerine sunmaktadır. Mudaraba, muşaraka, murabaha, icara, selem, tevarruk bu yöntemlerden bazılarıdır.

Tablo incelenecek olduğunda, kullandırılan fon tutarında sürekli bir artış göze çarpmaktadır. 2005 yılsonu itibariyle 7.407 milyon TL olarak kullandırılan fonlar, 2017 yılsonunda elde edilen veriler ile 106.733 milyon TL'ye çıkmıştır.

Yıllara göre fon tutarında en az artış 2014 yılında yaşanmıştır. Bankaların mukayeseli tabloları incelendiğinde; Albaraka Türk 16.143, Kuveyt Türk 21.213, Türkiye Finans 24.063 milyon TL tutarında fon kullandırmışken, Bank Asya kötü gidişatı sebebiyle 8.544 milyon TL tutarında fon kullandırarak genel toplamda azalışa sebep olmuştur.

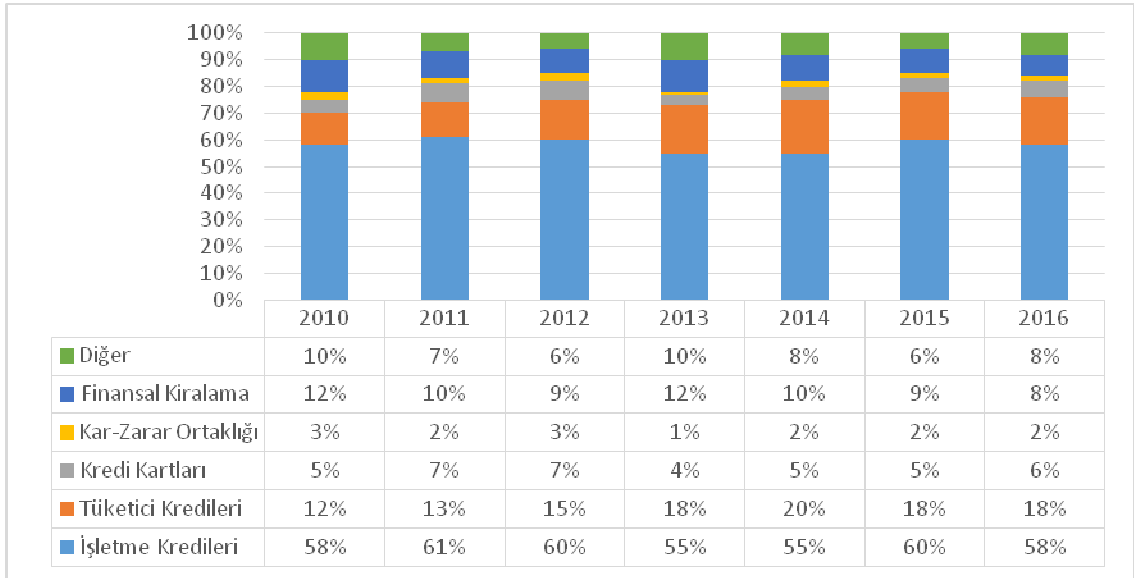
Büyüme oranlarına baktığımızda, yıllara göre artış ve azalışların hâkim olduğunu görüyoruz. 2007 yılında %46,13 oranında büyüme gösterilmişken, 2008 yılında bu oran %28,70 seviyelerine düşmüştür. 2008 yılında meydana gelen küresel ekonomik kriz, bu düşüşün yaşanmasında etkili olmuş olabilir. ABD kaynaklı krizden, Türkiye ekonomisi de etkilenmiştir. İşsizlik oranları, dış ticaret, enflasyon ve ekonomi üzerinde olumsuzluklar hâkim olmuştur (Ertuğrul, İpek ve Çolak 2010: 69). Katılım bankalarının da bu şartlarda yüksek tutarlarda fon kullandıramaması olağan karşılanabilir.

Yıllar içerisinde en düşük büyüme oranı, 2014 yılında %3,78 seviyesinde meydana gelmiştir. O yıla ait banka mukayeselerini incelediğimizde, Bank Asya'nın negatif bir büyüme gerçekleştirmiş olduğunu görüyoruz. Kullanılan fonlarının büyüme oranı %-58,6 olarak karşımıza çıkmaktadır (TKBB/Sektör Bilgileri/Mukayeseli Tablolar). 2017 yılında ise bu oranın yeniden %26,17 seviyelerine çıkması olumlu ve umut vadeden bir gelişmedir.

Bankacılık sektörü içerisinde varlığını sürdüren katılım bankaları, en düşük %4,60 ve en yüksek %6,24 seviyeleri arasında gelişmeye ve sektörde daha çok yer edinmeye devam etmektedir.

3.3.4.1. Kullanılan Fonların Yapısı

Katılım bankaları çalışma prensiplerine uygun olarak topladıkları fonları, yine çalışma prensiplerine uygun olarak çeşitli şekillerde kullanılmaktadırlar. Kurumsal finansman desteği olan murabaha, finansal kiralama işlemi olan icara, kâr zarar ortaklığı yatırımı olan muşaraka ve emek sermaye ortaklığı olan mudaraba katılım bankalarının önemli fon kullandırma yöntemlerinden bazılarıdır.

Kaynak: Gönen 2017: 64

Grafik 3.11: Katılım bankalarında kullanılan fonların yapısı

Yukarıdaki grafiği inceleyecek olduğumuzda ilk dikkat çeken nokta kâr zarar ortaklığıdır. Katılım bankalarının anlayışına en uygun olan bu yöntemin bu kadar düşük seviyede olmasının nedeni; kâr zarar ortaklığı yatırımları için kullanılan fonların uzun vadeli olmasıdır. Fon toplama yöntemlerinde en çok payı kâr ve zarara katılma hesapları alırken, fon kullandırma yönteminde en düşük payı bu kalem almıştır.

Katılım bankaları, müşterilerine uzun vadeli fon sağlamak yerine, tüketici kredileri ve işletme kredileri gibi kısa vadeli fon kullandırma işlemini gerçekleştirmektedir. Yıllar incelendiğinde en yüksek payların her zaman işletme kredilerinde olduğu görülmektedir. İşletme kredileri, tüketici kredileri ve kredi kartları aracılığıyla kullanılan fonlar katılım bankalarının murabaha yani bir diğer adıyla bireysel ve kurumsal finansman desteği kapsamındadır.

Katılım bankacılığı faaliyetlerinde önemli yeri olan bir başka kalem ise finansal kiralama yani icaradır. Bu oran da yıllar arasında %8 ile %12 arasında bir orana sahiptir. Diğer fon kullandırma yöntemlerinin içerisine mudaraba (emek sermaye ortaklığı), istisna, selem vb. gibi kalemler girmektedir ve yıllar içinde bu oran da %10 seviyesinin üzerine çıkamamıştır.

3.3.5. Özkaynaklar

Tablo 3.6: Özkaynak büyüme oranı ve bankacılık sektörü içindeki gelişimi (Milyon TL)

Yıllar	Özkaynaklar	Büyüme (%)	Sektör İçindeki Payı (%)
2005	951	6,61	1,74
2006	1.560	64,04	2,62
2007	2.364	51,54	3,12
2008	3.729	57,74	4,31
2009	4.420	18,52	3,99
2010	5.457	23,47	4,06
2011	6.194	13,49	4,28
2012	7.377	19,11	4,06
2013	8.833	19,99	4,57
2014	9.673	9,27	4,16
2015	10.642	10,00	4,00
2016	11.494	8,00	3,82
2017	13.645	18,71	3,79

Kaynak: TKBB, BDDK

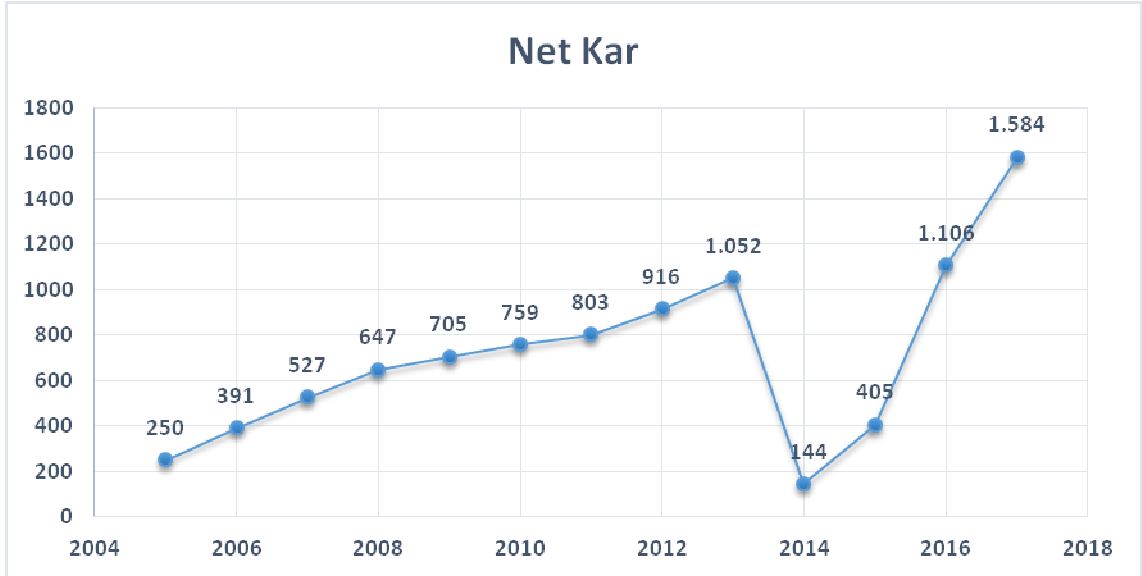
Katılım bankalarının özkaynaklarını ele alacak olursak; 2005 yılında 951 milyon TL olan özkaynak değeri, 2017 yılında 13.645 milyon TL seviyelerine yükselmiştir. Özkaynaklar yıllar boyunca yapısını korumuş ve büyümesini sürdürmüştür.

Büyüme oranlarını incelediğimizde de düzenli artış görülmektedir. 2014 yılında fona devredilen Bank Asya'nın geçen yıla oranla %-32,1 seviyede toplam 1.705 milyon TL değerinde özvarlıklara sahip olması genel toplamı düşürmüştür. Ancak buna rağmen %5 artış göstererek, 2013 yılında 8.833 milyon TL olan toplam tutar, 2014 yılında 9.673 milyon TL'ye yükselmiştir. Fona devredilen banka hariç diğer üç katılım bankasının ortalama özkaynak büyüme oranı %21 seviyesindedir.

Katılım bankalarının bankacılık sektörü içerisindeki payına baktığımızda, ilk yıllara göre giderek artan bir pay olduğu görülmektedir. Piyasada %1,74 gibi düşük bir paya sahipken, yıllar içerisinde özvarlıklarının %4,57 seviyelerine kadar yükseldiği görülmektedir. Genel olarak değerlendirecek olduğumuzda, ekonomide meydana gelen dalgalanmalara rağmen katılım bankalarının büyüme eğilimini sürdürdüğünü söylemek doğru olacaktır.

Faaliyet gösteren katılım bankalarının özkaynaklarında 13 yıl boyunca sürekli artış gözlenmesi demek, katılım bankalarının sürekli olarak sermaye yapılarını güçlendirmeye çalışmış olduklarını göstermektedir.

3.3.6. Net Kar

Kaynak: TKBB, BDDK

Grafik 3.12: Yıllara göre katılım bankalarının net kâr göstergeleri (Milyon TL)

Katılım bankalarının toplam net kâr tutarlarına baktığımızda, yıllar arasında meydana gelen değerlerde ciddi farklar gözlenmektedir. Kanun değişikliği ile adının katılım bankası olduğu yıl olan 2005 yılında, faaliyetteki bankaların 250 milyon TL kâr elde ettiği görülmektedir. Bu karlılık durumu 2013 yılına kadar düzenli olarak bir artış göstermektedir. 2013 yılında 1.052 milyon TL değerine ulaşan net kar, 2014 yılında Bank Asya'nın dönem net zararının, 2016 yılına oranla %-550,4 oranında negatif gerilemesiyle, toplam -813.470 milyon TL olarak gerçekleşmesinden sonra, katılım bankalarının 2014 yılı net karı 144 milyon TL'ye düşmüştür (TKBB/Mukayeseli Tablolar). Önceki yıl net karı ile arasında 908 milyon TL fark olmasının sebebi tamamen Bank Asya'dır.

2015 yılında Ziraat Katılım'ın ve 2016 yılında Vakıf Katılım'ın faaliyete geçmeleri katılım bankalarının gelişmeleri açısından oldukça iyi olmuştur. 2015 yılında 405 milyon TL'ye yükselen net kar, 2016 yılında 1.106 milyon TL ve 2017 yılında ise

1.584 milyon TL'ye yükselmiş ve bu durum da katılım bankalarının kendilerini yeniden topladığını göstermiştir.

2017 yılsonu itibariyle net kâr oranları Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nin banka mukayese tablosu çerçevesince yorumlanacak olduğunda, en büyük paya sahip olan bankanın yine Kuveyt Türk görülmektedir. 673.991 milyon TL net kâr elde eden banka, net karda birinciliği elden bırakmamıştır. Bunu 375.360 milyon TL ile Türkiye Finans ve 237.093 ile Albaraka Türk takip etmektedir. Sektöre yeni girmiş olmalarına rağmen Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım'ın da net kâr tutarları oldukça iyidir. Ziraat Katılım 158.902 milyon TL net kâr elde etmişken, Vakıf Katılım'ın net kâr toplamı 138.132 milyon TL'dir.

2017 yılında, 2016 yılına oranla karını en fazla artıran banka ise Vakıf Katılım olmuştur. 2016 yılında 19.016 milyon TL olan net karını %626,4 oranında artırarak 138.132 milyon TL yapmıştır. Vakıf Katılımı, %418,1 oranla Ziraat Katılım takip etmektedir. Diğer bankalardaki artışlar ise; Türkiye Finans %26,7, Kuveyt Türk %24,4 ve son olarak da Albaraka Türk %9,0 seviyelerinde büyüme göstermiştir.

IV. BÖLÜM

4. KATILIM BANKALARININ LİKİDİTE VE KARLILIK DURUMLARININ İNCELENMESİ VE KARŞILAŞTIRILMASI

4.1. Literatür

Toraman vd. (2015) çalışmalarında, 2006-2014 yıllarında Türkiye’de faaliyet gösteren 11 mevduat bankası ve 4 katılım bankasının performanslarına yönelik t-testi uygulanmış ve test sonucunda, aktif büyüklük ile likit aktif büyüklüğü açısından mevduat bankalarının katılım bankalarına göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Sermaye yeterliliği açısından incelendiğinde ise mevduat bankalarının daha güçlü bir finansal yapıya sahip oldukları ortaya çıkmıştır. Karlılığa etki eden faktörler iki aşamalı genelleştirilmiş momentler metoduna göre de incelenmiş ve operasyonel etkinlik ile sermaye yeterliliği arasında pozitif yönlü bir ilişki, takipteki krediler/toplam krediler oranı ile de negatif yönlü bir ilişki olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Parlakkaya ve Çürük (2011) çalışmasında, 2005-2008 yıllarında Türkiye’de faaliyet gösteren 4 katılım bankası ve 24 mevduat bankasının performanslarına yönelik t-testi ve logistic regresyon analizi uygulayarak bankaları karşılaştırmıştır. Analizde 23 oran karşılaştırmaya tabi tutulmuş ancak bunların içinden iki banka açısından ayırt edilebilecek özellikte yalnızca üç oran (net kar/faaliyet karı, krediler/toplam aktifler, mevduatlar/toplam aktifler) başarılı çıkmıştır. Diğer oranların banka performanslarında farklılık göstermediği saptanmıştır. Buradan hareketle; net kar/faaliyet karı oranında katılım bankalarının üstün olduğu ve bu bankaların mevduat bankalarına göre kar marjının daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Diğer oranların ise mevduat

bankaları lehine gerçekleştiği ve katılım bankalarına göre kredi kullandırma ile mevduat toplama bakımından daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Ayrıçay vd. (2014) çalışmasında, 2006-2011 yıllarında Türkiye’de faaliyet gösteren ticari ve katılım bankaların performanslarını 20 farklı oran ile analiz etmiş ve çalışma sonunda katılım bankalarının ticari bankalara göre daha likit ve daha verimli olduğu sonucu çıkarırken, ticari bankaların da katılım bankalarına göre daha karlı ve daha riskli olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Gökalp (2014) çalışmasında, 2005-2013 yıllarını kapsayan kriz öncesi ve sonrası dönemlerde 4 katılım bankası ile 32 ticari bankanın karlılıklarının karşılaştırmasını yapmıştır. (2005-2007) kriz öncesi ve (2008-2013) kriz sonrası olmak üzere iki dönemi ele alan çalışmada; karlılık, sermaye yapısı, aktif kalitesi, bilanço yapısı, likidite, masraf yönetimi değişkenlerini kullanarak t-testi uygulanmıştır. Analiz sonucunda katılım bankalarının kriz döneminden daha çok etkilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ticari bankaların kriz öncesi dönemde finansal performansının daha güçlü olduğu ve krizden daha az etkilendiği göz önüne alındığında, krizden daha az etkilenmek için bankaların aktif kalitesi, sermaye yapısı ve likidite oranlarına dikkat edilmesinin önemli olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Pehlivan (2015) çalışmasında, 2006-2014 yılları arasında Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankalarının sektör içindeki durumunu; toplam aktifler, özkaynaklar, net kar, personel ve şube sayısı, toplanan fonlar, kullanılan fonlar ile birlikte karlılık oranları, sermaye yeterlilik rasyosu ve gelir gider oranları aracılığıyla karşılaştırmalı olarak değerlemeye tabi tutmuştur. Analiz sonucunda; aktif toplamı, özkaynaklar, toplanan fonlar, kullanılan fonlar, personel ve şube sayısı rakamlarında büyüme görülürken, net kar oranı 2013 yılında sektörün %4’üne ulaşmışken 2014 yılında ani düşüşle %1’in altına inmiştir. Aynı şekilde sermaye yeterlilik rasyosu, aktif karlılık ve özsermaye karlılığı da son yıllarda düşüşe geçmiştir. Analizdeki en önemli sonuç; 2006 yılından itibaren katılım bankalarının sektördeki paylarının sürekli artışa geçtiğidir.

Siraj ve Pillai (2012) çalışmasında, 2005-2010 yılları arasında Körfez Arap Ülkelerinde faaliyet gösteren 6 İslami banka ile 6 ticari bankayı ele alarak performans göstergeleri üzerine karşılaştırmalı analiz uygulamıştır. Çalışma sonucunda araştırması için seçtiği dönem sonunda İslami bankacılığın ticari bankalara göre performanslarının daha iyi olduğu ve daha fazla özkaynak finansmanına sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Usman ve Khan (2012) çalışmasında, 2007-2009 yılları arasında Pakistan'da faaliyet gösteren 3 adet İslami banka ile 3 adet geleneksel bankaların likidite ve karlılık oranlarını t-testi yardımı ile karşılaştırmıştır. Analiz sonucunda, İslami bankaların geleneksel bankalara göre büyüme oranlarının daha yüksek gerçekleştiğini ve daha yüksek likidite ve karlılık oranlarına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

4.2. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmada, 2010-2017 yılları arasında Türkiye'de meydana gelen ulusal ekonomik ve siyasi krizler ele alınarak, katılım bankalarının likidite ve karlılık oranları grafikler yardımı ile betimleyici analiz tekniği kullanılarak incelenmiştir. Ayrıca, ulusal ekonomik ve siyasi kriz dönemlerinde katılım bankalarının likidite ve karlılık göstergelerindeki değişimlerin nedenlerinin saptanması amaçlanmıştır.

Bankacılık sektöründe likidite ve karlılık arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olmasına karşın, siyasal ve sosyoekonomik olayların hâkim olduğu kriz dönemlerinde katılım bankalarının likidite ve karlılık oranlarını inceleyen bir çalışma olmaması, bu çalışmanın yapılmasına olanak sağlamıştır.

4.3. Çalışmanın Metodolojisi ve Veri Seti

Çalışmada 2010-2017 yılları arasında Türkiye ekonomisinde oluşan ekonomik ve siyasi krizlerin, katılım bankalarının likidite ve karlılık oranlarına etkisi

araştırılmaktadır. Bu bağlamda katılım bankalarının mevcut yıllarda gerçekleştirdiği faaliyetlerin izlenmesinin yanı sıra, kriz dönemlerinde Türkiye ekonomisi ve bankacılık sektörü de dikkate alınarak likidite ve karlılık oranlarındaki artış ya da azalışların nedenleri grafikler yardımıyla ortaya koyulmuştur.

Katılım bankalarının likidite ve karlılık oranlarının kriz dönemlerinden etkilenip etkilenmediğinin ölçülmesi için, bankalar ilk önce kendi faaliyet gösterdiği dönem içerisinde analiz edilmiş, daha sonra yıl bazında birbirleri ile karşılaştırılarak oranlar incelenmiş ve değerlendirilmiştir.

Çalışmada 2010 yılından 2017 yılına kadar olan dördüncü dönem verileri kullanılmıştır. Bu veriler, bütün yılın değerlerini yansıttığı için tercih edilmiştir. Analiz döneminin 2010 yılından başlatılmasının sebebi, önceki dönemlerde katılım bankalarına ait likidite ve karlılık oranlarına ilişkin yeterli verinin bulunmamasıdır.

Çalışmada kullanılan veriler, Türkiye Katılım Bankaları Birliği sitesinden elde edilmiş olup, değerlendirmeler mevcut bankaların bağımsız denetçi raporlarından ve Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nde yayınlanan yıllık sektör raporlarından temel alınarak hazırlanmıştır.

Çalışmada kullanılan likidite ve karlılık oranları aşağıdaki gibidir:

Likidite Oranları : Likit Aktifler/Toplam Aktifler

: Likit Aktifler/Kısa Vadeli Yükümlülükler

: TP Likit Aktifler/Toplam Aktifler

Karlılık Oranları : Net Dönem Karı (Zararı)/Toplam Aktifler

: Net Dönem Karı (Zararı)/Özkaynaklar

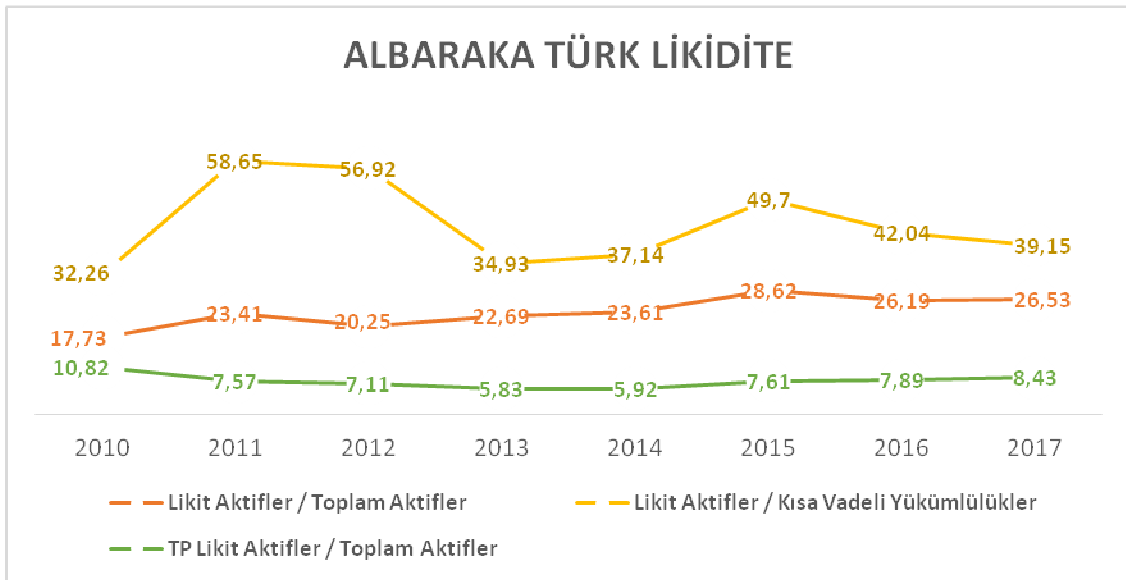
: Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kar (Zarar)/Toplam Aktifler

4.4. Çalışmanın Bulguları

4.4.1. Katılım Bankalarının Likidite ve Karlılık Durumlarının İncelenmesi

Bu bölümde 2010-2017 yılları arasında faaliyetini sürdüren bankaların likidite ve karlılık potansiyelleri, Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nden alınan veriler çerçevesinde analiz edilmeye çalışılmıştır.

4.4.1.1. Albaraka Türk 2010-2017

Kaynak: TKBB

Grafik 4.1: Albaraka Türk Katılım Bankası'nın likidite yapısı

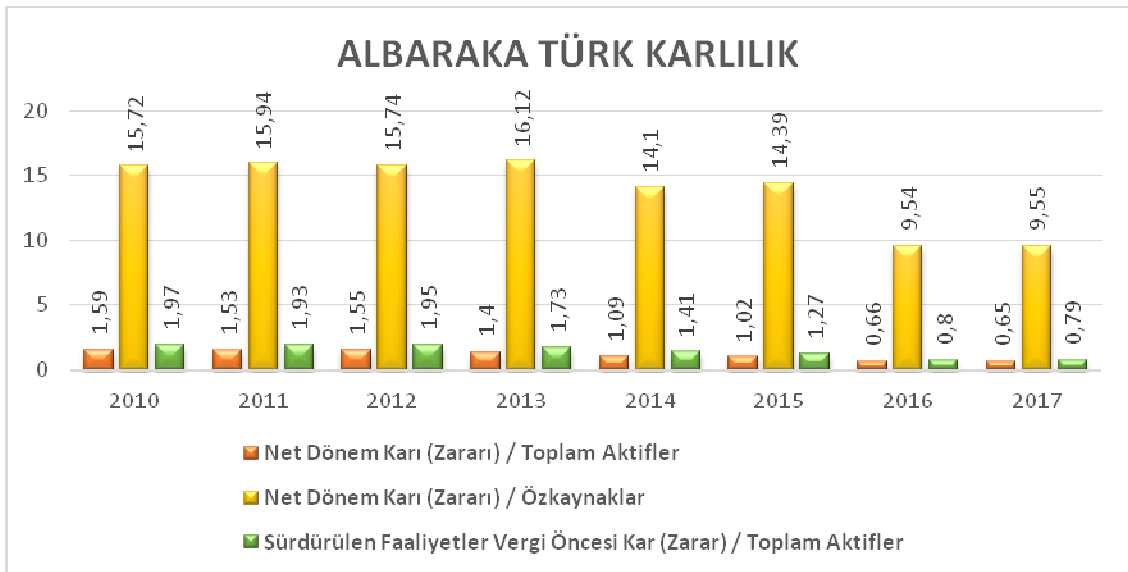
Albaraka Türk, Türkiye'de ilk kurulan katılım bankası olması ve diğer bankalara göre daha uzun yıllardır faaliyetlerini sürdürmesi bakımından güçlü bir ekonomiye sahiptir.

Likit aktifler, bankaların şube kasalarında tuttuğu nakit paralar, Merkez Bankası nezdinde zorunlu karşılık olarak tutulan vadesiz mevduatlar ve bankalara verilen kısa vadeli borçlardan oluşmaktadır. Grafikte likit aktifler/toplam aktifler oranının istikrarlı olarak arttığını görmekteyiz. 2010 yılında %17,73 olan oran, kriz dönemleri de dâhil olmak üzere sürekli artarak, 2017 yılını %26,53 seviyesinde tamamladığını söyleyebiliriz. Bunun sebebi; bankanın verdiği kredileri kısa vadeli tutması,

kullandığı alacaklarının vadesini düşürmesi ya da elindeki menkul değerlerinin kısa vadeli olmasından kaynaklanıyor olabilir.

TP likit aktifler/Toplam aktifler oranını incelediğimizde; yatay bir seyir izlemekte olduğunu görüyoruz. En düşük ve en yüksek oranlara baktığımızda %5,83 ile %10,82 arasında değiştiğini söyleyebiliriz. Buradan hareketle, Türk parası kaynaklı aktiflerde çok fazla bir gelişme yaşanmadığı görülmektedir. Tüm yıllar baz alındığında en fazla düşüş 2013-2014 yılları arasında gerçekleşmiştir. Bu yıllarda ülkenin içinde bulunduğu siyasi ve ekonomik krizler nedeniyle, bankaya Türk parası kaynaklı fon girişinin az olması, bu düşüşlerin yaşanmasında etkili olmuş olabilir.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi aktifi ve pasifi bir arada değerlendiren bir kalemdir. Aktifler bankanın alacağını (çoğunlukla krediler), yükümlülükler de borcunu (çoğunlukla mevduatlar) ifade eder. Oranları inceleyecek olduğumuzda; 2010 yılında %32,26 olan değer ani bir yükseliş yakalayarak 2011 yılında %58,65 olduğunu, 2013 yılı sonunda ise %21,99 düşüşle %34,93 seviyesine indiğini ve bu yıldan itibaren de bu seyrinde devam ettiğini görmekteyiz. Bunun nedeni olarak; 2013 yılında alınan büyük miktarda kısa vadeli borcun kapatılmayarak, vadesi geldikçe yenileniyor olabileceğini söyleyebiliriz. Sonuç olarak, bankanın kısa vadeli borçlarını ödeme yeteneğinin önceki dönemlere göre azaldığı söylenebilir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.2: Albaraka Türk Katılım Bankası'nın karlılık yapısı

Albaraka Türk'ün karlılık oranlarını incelemeye aldığımızda, pozitif bir durumun var olduğunu görüyoruz. Özkaynak karlılığı hariç diğer oranlarda, her yıl bir önceki yıla göre düşüşler yaşansa da karlılık sağlanmıştır. Yıllar itibariyle sürdürülebilir karlılık sağlamış olan Albaraka Türk'ün mali yapısının iyi olduğu gözlenmektedir.

Net dönem karı/Toplam aktifler kalemini incelemeye aldığımızda; 2010 yılında %1,59 olan oranın 2017 yılında %0,65 seviyelerine düştüğünü görmekteyiz. Her yıl azalışa uğrayan bu oran, aktiflerden elde edilen karın geçmiş yıllara oranla daha az olduğu anlamına gelmektedir. Köklü bir geçmişe sahip olan Albaraka Türk'ün aktif karlılık oranlarında meydana gelen azalışlar olumsuz olarak değerlendirilmemekte, en düşük artışın yaşandığı yıl olan 2017 yılında sağlanan karlılık bile 237.093 milyon TL olarak gerçekleşmektedir.

Net dönem karı (zararı)/Özkaynaklar bankadaki mevcut özkaynakların ne kadar verimli kullanıldığını gösteren bir kalemdir. Özkaynak karlılığı tüm grafiklerde en büyük artışın yaşandığı rasyo olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunun nedeni, Türkiye'deki bankalarda düşük özkaynak bulundurulmasıdır. Bu doğrultuda ele aldığımızda, yatay bir seyir izlediğini ve 2014 yılından sonra düşüşe geçtiğini söyleyebiliriz. Genel itibariyle yüksek bir seyir izleyen bu oran, en yüksek %16,12 ve en düşük %9,54 oranında gerçekleşmiştir.

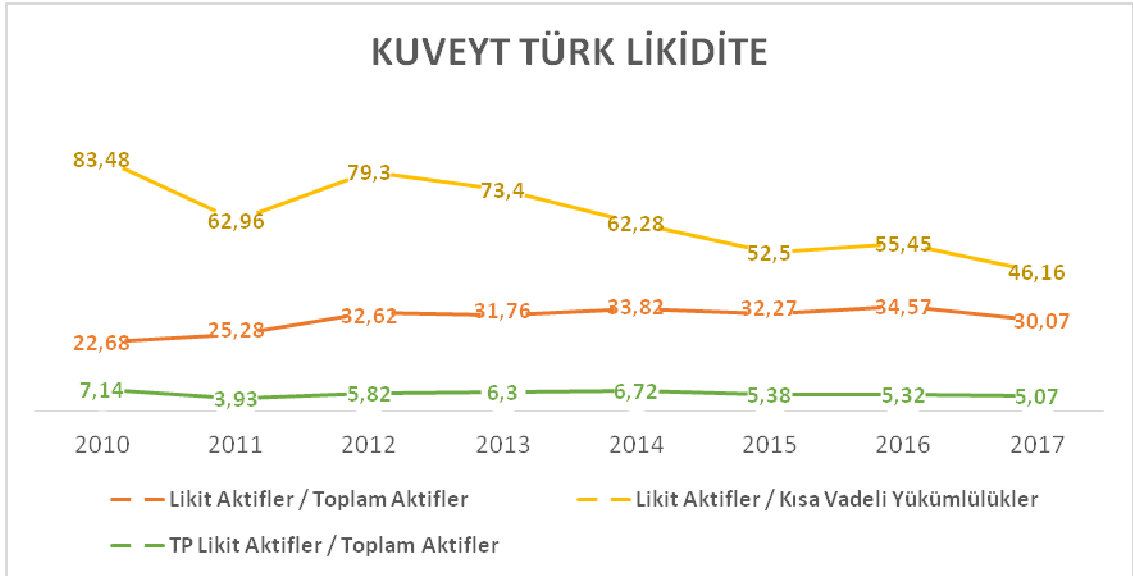
Vergi öncesi kar, kazançtan alınan vergiye tabi olan kardır. Vergi öncesi karın toplam aktifler içindeki payında olumlu bir durum söz konusudur. Pozitif düzeyde kalan karlılık durumu, en düşük %0,79 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2013 yılında meydana gelen ulusal kriz sonrası sırası ile %1,73, %1,41, %1,27, %0,8 ve %0,79 oranlarında düşüşler yaşanmıştır.

2014 yılında TCMB'nin para politikasında sıkılaşmaya gitmesi ve BDDK tarafından alınan makro ihtiyati tedbirler, Türkiye'deki bankacılık sektörünü ve bununla birlikte katılım bankacılığını etkilemiş, sektörde düşüşün yaşanmasına sebep olmuştur. Ayrıca 2013 yılının ikinci yarısında yapılan; risk ağırlıklarının yükseltilmesi, tüketici kredilerinin vadelerine ve kredi kartlarının limitlerine sınırlamalar getirilmesi de 2014

yılında bankaların kredi mevcutları, büyümeleri ve karlılıkları üzerinde sınırlayıcı etkide bulunmuştur (TKBB 2014: 47).

4.4.1.2. Kuveyt Türk 2010-2017

Kaynak: TKBB

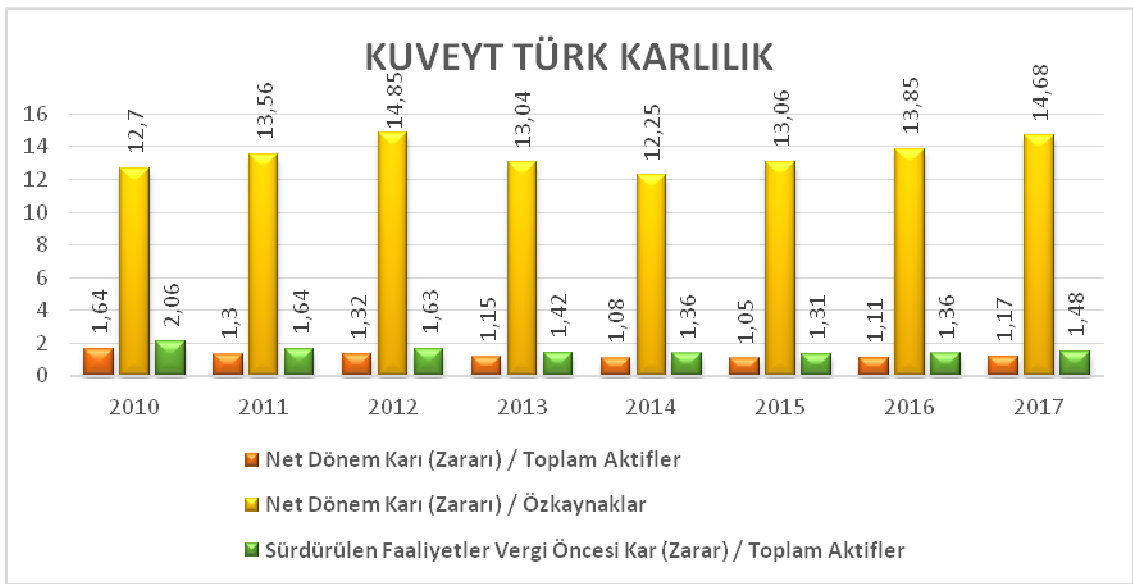
Grafik 4.3: Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın likidite yapısı

Toplam aktifler içindeki likit değerlerin payında, 2013 yılına kadar pozitif bir ivme görülmektedir. 2013 yılından sonra bir yıl artışın bir yıl azalışın hâkim olduğu bir süreç başlasa da likit değerlerin payı hep yüksek kalmıştır. Ülkede meydana gelen kriz dönemlerinde de Kuveyt Türk likiditesini yüksek seviyelerde tutmayı başarıp, likidite riskine karşı gerekli önlemini almıştır. 2010 yılında %22,68 likit değeri olan banka, 2013 yılında %31,76 seviyelerine çıkmış ve 2016 yılında en yüksek oran olan %34,57 oranıyla seneyi tamamlamıştır. 2017 yılında %30,07 oranına düşmüş olsa da banka açısından yüksek likidite sağlamış demektir. Bir bankanın yüksek likidite ile çalışıyor olması; yüksek kasa mevcudunun olduğu, kısa vadeli borç verdiği veya yüksek zorunlu karşılık tuttuğu anlamına gelebilir.

Bankanın Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi, bankadaki borç ödeme gücünü gösterir. Bu oranın yüksek olması olumlu bir durumdur. Grafikte %83,48 ya da %79,3 seviyelerini gören bir bankanın performansı çok iyi olarak

yorumlanmaktadır. Yıllar itibariyle artışlar azalışlar meydana gelse de en son kalem olan %46,16 seviyesi de bir banka açısından çok yüksek bir seviyedir.

Kuveyt Türk'ün TP likit aktifler/Toplam aktifler kalemi, 2010-2017 yılları arasında yatay bir seyir izlemektedir. Oranlar %7,14 ile %3,93 arasında değişmekte olup, ani düşüş ya da yükselişler görülmemektedir. Kuveyt Türk'ün ana ortağının Kuwait Finance House olması ve bu ortaklığın %62,24'lük paya sahip olması sebebiyle, bankanın topladığı kaynaklarının yabancı para türünden olması çok olağandır.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.4: Kuveyt Türk Katılım Bankası'nın karlılık yapısı

Kuveyt Türk'ün karlılık oranlarına baktığımızda; mali yapısının oldukça düzgün olduğunu görüyoruz. Mevcut karlılık oranlarında yıl bazında meydana gelen olumlu değişimler, bankanın faaliyetlerini yürütmedeki başarısını ortaya koyarken aynı zamanda bu faaliyetler sonucu oluşan yüksek kâr oranlarını da gün yüzüne çıkarmaktadır. Oranları incelediğimizde 2015 yılının aktif karlılık ve vergi öncesi kâr bakımından diğer yıllara göre en düşük yıl olduğunu görüyoruz. Bununla birlikte aynı oranlarda en yüksek yıl 2010 yılıdır. Özkaynak karlılığında ortaya çıkan oranlar ise her yıl yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir.

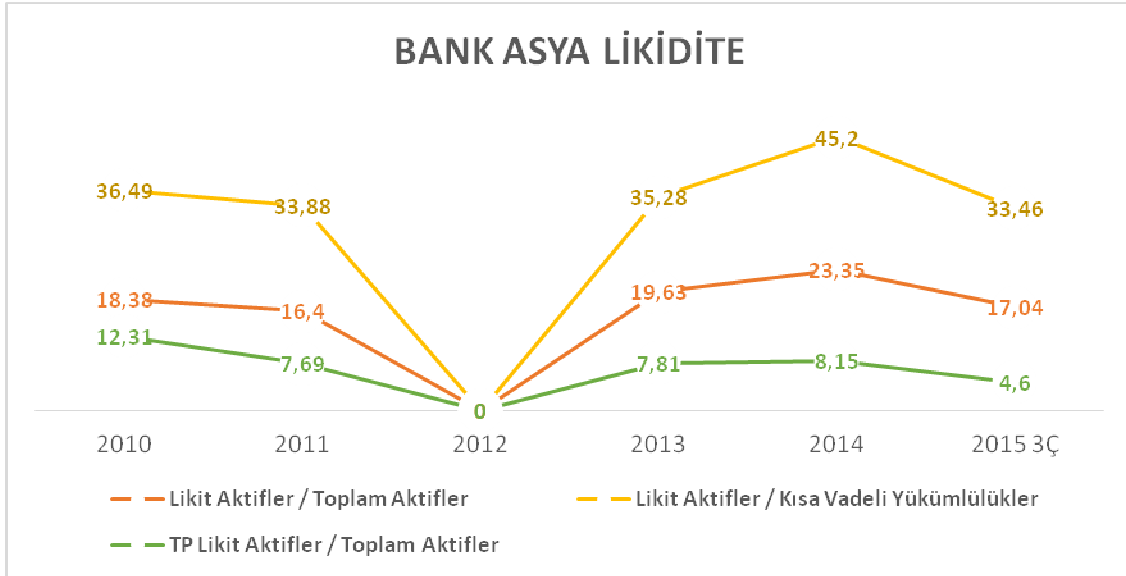
Banka aktiflerinin ne ölçüde karlı kullanıldığını gösteren aktif karlılık oranında; 2010 yılından itibaren küçük oranlarda azalışlar yaşanırken, 2015 yılından sonra bu

oran artışa geçmiştir. 2016 yılında banka aktifinde 2015 yılına göre %15,3 artış yaşanırken, bankanın net karında da %21,9 oranında artış meydana gelmiştir. 2016 yılında ülkede meydana gelen siyasi krizden etkilenmeyip karlılığını bu derece arttıran bankanın, performansı çok iyi olarak yorumlanmaktadır. En yüksek seviyesi olan %1,64 değerine 2010 yılında ulaşan bankanın, en düşük oranı 2015 yılında %1,05 olarak gerçekleştirmiştir. 2017 yılında bir önceki yıla göre toplam aktiflerde %17,8'lik büyüme yaşayan Kuveyt Türk'ün net kâr oranı tam olarak %24,4 büyüyerek 673.991 milyon TL gerçekleşmiş ve aktif karlılık oranı da %1,17 seviyesinde meydana gelmiştir.

Net dönem karı/Özkaynaklar kaleminde meydana gelen yüksek artışlar, bankanın özkaynaklarını kullanmadaki başarısını ortaya koymaktadır. Yıl bazında değerlendirmeye aldığımızda yatay bir seyir izlediğini söyleyebiliriz. %14,85 ile %12,25 arasında değişen bu oranlar, bankanın yüksek tutarlarda kâr elde ettiğini ortaya çıkarmaktadır. 2012 yılına kadar artışa geçen özkaynak karlılık rasyosu, 2012 yılından 2014 yılına kadar azalışa uğramış ve 2014 yılından sonra pozitif bir ivme kazanarak 2017 yılını %14,68 seviyesinde tamamlamıştır. 2017 yılından bir önceki yıla göre %17,4'lük artış gösteren özkaynaklar kalemi toplam 4.591.151 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2017 yılındaki net kâr ise 673.991 milyon TL'dir.

Son kalem olarak Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kar/Toplam aktifler kalemine baktığımızda; 2010 yılı değerlendirme dışı tutulduğunda, oranların aynı seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir. Net kâr hesaplaması aşamasında önemli bir kalem olan vergi öncesi karın, oranlara bakılarak yüksek seviyelerde gerçekleşmiş olduğunu söyleyebiliriz. %2,06 ile %1,31 arasında değişen değerlerden oluşmaktadır. Karlılık oranlarına bakıp Kuveyt Türk'ün sürdürülebilir karlılık konusunda oldukça başarılı olduğunu söyleyebiliriz.

4.4.1.3. Bank Asya 2010-2015 3. Çeyrek

Kaynak: TKBB

Grafik 4.5: Bank Asya Katılım Bankası'nın likidite yapısı

24 Ekim 1996 yılında İstanbul'da kurulan Bank Asya'nın faaliyet ömrü kısa olmuştur. Tasarruf mevduatları sigorta fonuna devredilmesi ile birlikte, 2015 yılı üçüncü çeyreğine kadar faaliyetlerini sürdürebilmiştir. Bu süreçte de ekonomik göstergeleri inişli çıkışlı bir seyir halindedir.

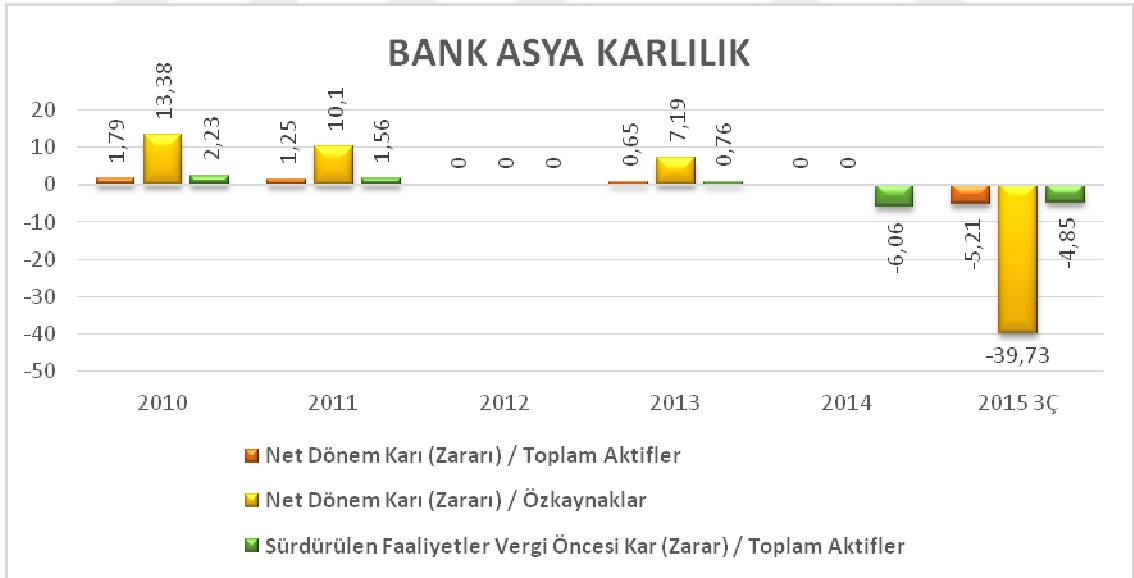
Likidite oranlarını genel olarak incelemeye aldığımızda, yıl bazında en yüksek oranın 2014 yılında gerçekleştiğini görüyoruz. Diğer yıllarda -2012 yılı hariç- aynı seviyelerde gerçekleşen oranın 2014 yılında bu kadar yüksek seviyelere gelmesi, Bank Asya'nın kötü gidişatının göstergesidir. Likidite riskinden korunmak için likit varlık bulundurmak gerekse de, bu oranın yüksek olması tercih edilen bir durum değildir. Likidite oranlarının 2014 yılında bu kadar yüksek olması; kredi verilmediğinin ve yatırım yapılmadığının göstergesidir. Tüm bunlar da karlılığı olumsuz etkileyecektir.

Toplam aktifler içindeki likit aktiflerin payına baktığımızda, oranların inişli çıkışlı bir seyir halinde olduğunu görüyoruz. TKBB'den alınan verilerde 2012 yılı 4. Çeyrek rasyosu 0 olarak gösterilmektedir. Bu yıl her dönem için ayrı ayrı ele alındığında 1. ve 2. Çeyreğin de 0 olduğunu, 3. Çeyreğin ise %756,22 oranında gerçekleştiğini görüyoruz (TKBB/ Rasyolar 2012). Bu oran bankanın hem aktif kalitesi

hem de likiditesi ile ilgili olduğu için önemlidir. Mukayeseli tablolarda 2012 yılı 4. Çeyrek incelendiğinde, toplam aktif oranında %24,4 seviyelerinde artış olduğu gözlenmektedir.

Bankanın kısa vadeli yükümlülüklerinin yani borç ödeme gücünün gösterildiği kalemdir. Yıl bazında incelediğimizde, aynı seviyelerde hareket etmektedir. Bu oran 2012 1. Çeyrekte %34,42, 2. Çeyrekte %32,29 ve 3. Çeyrekte %0 olarak görülmektedir. Anlaşıldığı gibi oranlarda küçük seviyelerde azalmalar yaşansa da genel itibariyle düzgün bir işleyiş hâkimdir. Bu durum bize bankanın faaliyetlerini yürütmedeki ve borçlarını ödeyebilmedeki başarısını göstermektedir.

Likidite oranlarında en son kalem olarak, toplam aktifler içindeki Türk parası likit aktifleri ele alacağız. Grafikten anlaşılacağı gibi bankaya Türk parası kaynaklı para girişi en çok 2010 yılında gerçekleştirilmiştir. 2010 yılından itibaren bu oran düşüşe geçmiştir. Toplanan kaynakların yabancı para cinsinden geliyor olması Türk parası likit aktifler oranını düşürmüş olabilir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.6: Bank Asya Katılım Bankası'nın karlılık yapısı

Bank Asya verilerini incelediğimizde; TMSF'ye devredildiği yıl olan 2014 yılına kadar bankanın mevcut karlılığını koruduğunu görmekteyiz. Kâr oranlarına yıl bazında baktığımızda, her yıl azalışa geçtiği görülse de pozitif bir durumun varlığından

söz edebiliriz. 2014 yılından itibaren ise zarar etmeye başlayan katılım bankası, 2015 yılı 3. Çeyreğe kadar faaliyetlerini sürdürmeye devam etmiştir. Bu tarihten sonra ise faaliyet izninin durdurulmasına karar verilmiştir.

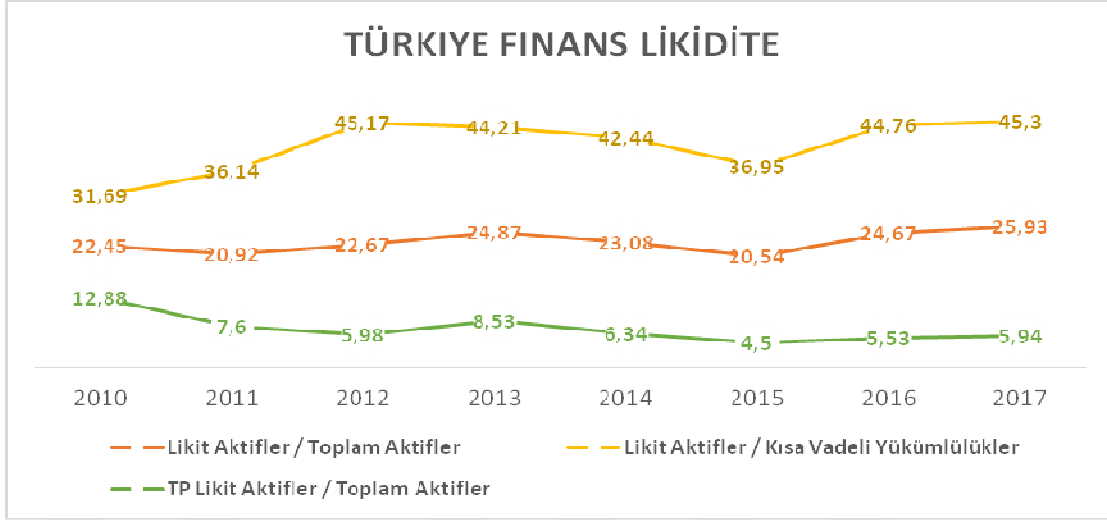
Bank Asya Genel Müdürünün 2015 Eylül sonu açıklamalarında; toplam aktiflerinde geçen yıla oranla %43,15 azalma meydana geldiğini ve 9.376 milyon TL tutarında gerçekleştiği belirtilmiştir. Ayrıca bu küçülmenin nedeni olarak ise, katılım fonlarında meydana gelen azalmalar ve mevcut azalmalarla ilgili olarak gerçekleşen kredilerdeki azalışlar şeklinde beyanda bulunmuştur (TKBB 2015: 56).

Bankanın aktif karlılığı her yıl bir önceki yıla göre daha az seviyelerde gerçekleşmektedir. Yıl bazında 2010'da %1,79, 2011 yılında %1,25 ve 2013 yılında ise %0,65 oranında karlılık sağlanmıştır. 2014 yılına kadar artış görülen bu oranda, 2014 yılında -813.470 bin TL zarar edilmiştir. 2013 yılına oranla yüzde olarak karşılaştırması yapıldığında %-550,4 oranında azalma yaşanmıştır.

Yatırımcı açısından en önemli husus, bankaya yaptığı yatırımın getirisidir. Özsermaye karlılığı bize bu konu hakkında bilgi vermektedir. Yatırılan paranın bugünü ve yarını kısacası ne denli kâr edileceğinin belirlendiği kalemdir. Asya Katılım Bankası'nın özkaynak karlılığını incelediğimizde; 2010, 2011 ve 2013 yıllarında kâr elde edildiğini görmekteyiz. 2015 yılı 3. Çeyrek özkaynak oranında %-39,73 gibi çok yüksek bir zarar edildiği ortaya çıkmaktadır. Bankanın bilançolarında yaşanan düzensizlikler ve mali bünyesindeki kötüye gidişler grafikte açık olarak görülmektedir. Ayrıca verilerimizi Türkiye Katılım Bankaları Birliği'nden aldığımız için, 2012 ve 2014 yıllarında o döneme ait rasyoların verilmediğini görmekteyiz. Bu yüzden yorumlamaya o yıllar dâhil edilmemektedir.

Karlılık oranlarında en son kalem olarak vergi öncesi karın toplam aktifler içindeki payını irdelediğimizde; diğer oranlardaki gibi bir tablo karşımıza çıkmaktadır. TMSF'ye devir işleminden önce düşük seviyelerde karlılık sağlanırken, devir işlemi sonrası küçülmeye giden bir banka olduğu için 2014 yılında %-6,06 ve 2015 3. Çeyrekte %-4,85 seviyelerinde bir zarar ile karşı karşıya kalınmıştır.

4.4.1.4. Türkiye Finans 2010-2017

Kaynak: TKBB

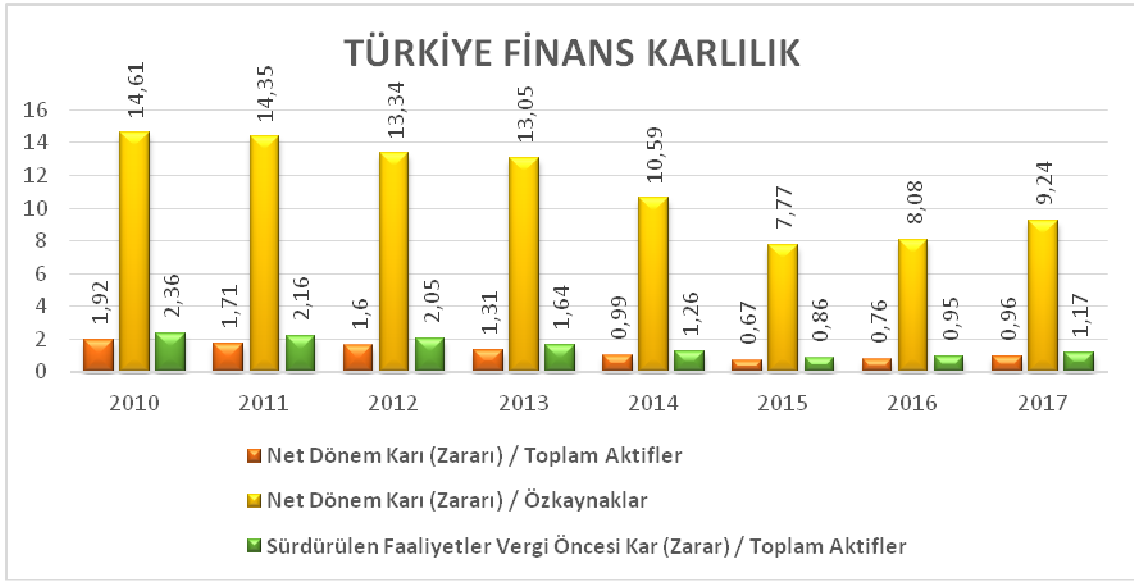
Grafik 4.7: Türkiye Finans Katılım Bankası'nın likidite yapısı

Likit aktifler bankaların zor durumlar karşısındaki gücünü göstermektedir. Bu oranın yüksek olması banka açısından olumlu bir durumdur. Grafiği incelediğimizde; yatay bir seyir izlediğini görüyoruz. %25,93 ile %20,92 arasında gerçekleşen değerler, yürütülen işlemlerin olumlu gerçekleştiğini göstermektedir. 2010-2017 yılları arasında %2'lik paylarda değişimler hâkimdir. Katılım bankalarında likit aktiflerin artması, kullandırılan kredinin kısa vadeli tutulması ve elinde bulunan menkul değerlerin kısa vadeli olup hemen nakde dönebilen varlık olmasından kaynaklanmaktadır. Güçlü bir finansal yapıya sahip olan bankanın, likidite riski ile karşı karşıya kalma olasılığı şu an itibarıyla yoktur.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemine baktığımızda, artışların ve azalışların hâkim olduğu bir tablo görüyoruz. 2013 yılına kadar istikrarlı artışı gösteren ve borç ödeme gücünü arttıran bir banka imajı çizerken, o yıldan sonra ödeme gücünde artışların ve azalışların hâkim olduğu bir banka rolüne girmiştir. 2012 yılından sonra en keskin düşüş 2015 yılında yaşanmıştır. %36,95 seviyesinde gerçekleşen bu orana bakarak, önceki yıllara göre borç ödeme gücünün azaldığını söyleyebiliriz.

Türkiye Finans'ın toplam aktifler içindeki TP likit değerlerini ele aldığımızda; 3 yıllık periyotlarda düşüşlerin hakim olduğunu görüyoruz. Yıl bazında dalgalı bir seyir

izleyen oranların %4,5 seviyesinin altına düşmediği görülmektedir. 2010 yılında %12,88 olan değer 2011 yılında %7,6 seviyesine inmesi, bir önceki yıla göre TP kaynaklı daha az likit değer toplandığını ve toplanan değerlerdeki YP tutarının daha fazla olabileceğini göstermektedir. Katılım bankalarının altın, gümüş vb. gibi emtia yatırımlarının yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, likit aktiflerde YP yoğunlaşması normal olarak değerlendirilebilir. Aynı durum konvansiyonel bankacılık için geçer değildir. O bankacılıkta TP yoğunlaşması daha yüksektir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.8: Türkiye Finans Katılım Bankası'nın karlılık yapısı

Bankaların karlılık performansları, o bankaya ait hangi etkinlikte faaliyet yürütüldüğüne dair bilgiler verir. Bu performansların yüksek olması, her banka açısından arzu edilen ve olması istenen bir durumdur.

Türkiye Finans'ın karlılık performanslarına baktığımızda; 2010 yılından başlayarak 2015 yılına kadar her kalemde azalmanın meydana geldiğini görüyoruz. Karlılık oranlarında azalmanın yaşanması bankanın likiditesini arttırdığı anlamına gelmektedir. Tüm kalemler aynı yıllarda azalıp aynı yıllarda artışa geçmiştir. 2016 ve 2017 yıllarında pozitif bir ivme kazandıkları görülmektedir.

Net dönem karının toplam aktiflere oranı, aktiflerin ne ölçüde karlı kullanıldığını gösteren bir orandır. Mevcut oran ülkemizde genel olarak çok düşük çıkmaktadır.

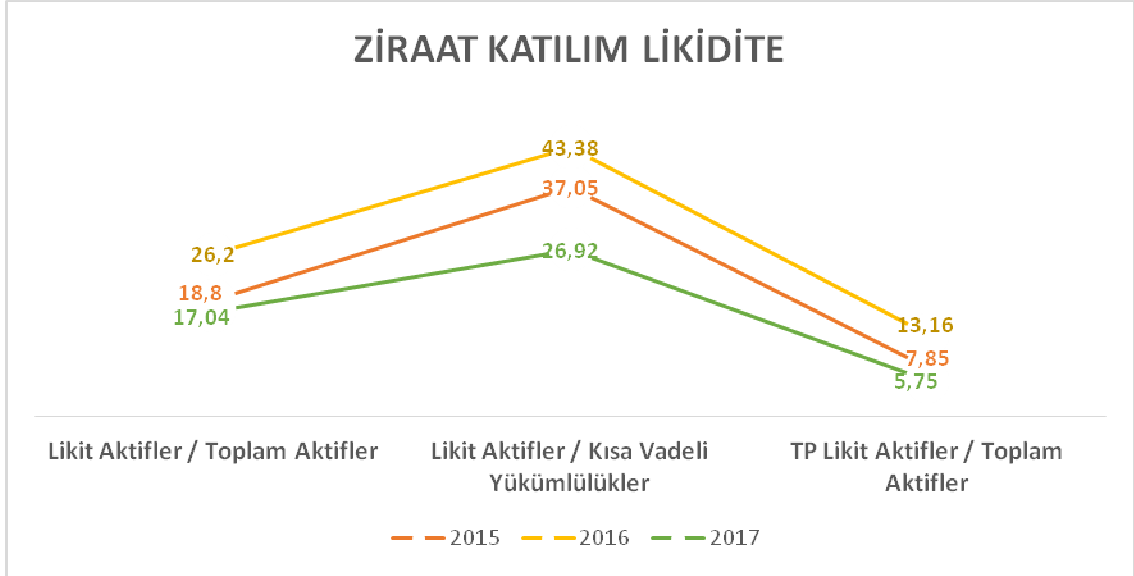

Banka yönetiminin amacı ise bu oranı maksimum seviyeye çıkarmaktır. Türkiye Finans bankasının oranına baktığımızda; aktif karlılık kaleminde de diğer oranlar gibi 2015 yılına kadar azalmalar meydana geldiği görülmektedir. Aktif karlılıkta en yüksek oran 2010 yılında %1,92 olarak gerçekleşmiş iken, en düşük oran 2015 yılında %0,67 seviyesinde gerçekleşmiştir. 2015 yılından sonra artışa geçen aktif karlılık oranı 2017 yılını %0,96 olarak tamamlamıştır. 2017 yılının bir önceki yıla göre toplam aktif oranı %0,7 artarak 39.080.897 milyon TL olarak gerçekleşmiş olup, net kâr kalemi ise %26,7 artışla 375.360 milyon TL olarak meydana gelmiştir.

Dönem karının özkaynaklara oranının 2010 yılından itibaren düşüşe geçtiği görülmektedir. 2010 yılında %14,61 olarak başlayan oran, 2015 yılında %7,77 seviyesine kadar düşmüştür. 2015 yılına kadar devam eden bu düşüşün sebebi; karın sabit kaldığı varsayımıyla bankanın özkaynaklarının büyümesi olabilir. Ayrıca önceki yıl karları sermayeye eklenmiş olabileceği gibi ortaklar tarafından sermaye arttırılmış da olabilir. Kısacası özkaynak kalemi sabitse, karlılıkta azalma meydana gelmektedir. 2016 ve 2017 yıllarında eski gücüne kavuşmaya bankanın oranları sırası ile %8,08 ve %9,24 olarak gerçekleşmiştir.

Vergi öncesi kar, gelir tablosundaki faaliyet karından finansman giderlerinin çıkarılması sonucu bulunmaktadır. Net kâr ise, vergi öncesi kardan vergiler düşülerek hesaplanmaktadır. Bu oranımız da diğer oranlarımız gibi 2010-2015 yılları arası azalıştayken, 2016-2017 yılları arasında yükselişe geçmiştir. %2,36 ile %0,86 arasında değerlerden meydana gelmektedir. Büyümenin gerçekleştiği en son yıl olan 2017 yılını ise %1,17 seviyesinde tamamlamıştır.

4.4.1.5. Ziraat Katılım 2015-2017

Kaynak: TKBB

Grafik 4.9: Ziraat Katılım Bankası'nın likidite yapısı

29 Mayıs 2015 tarihinde faaliyete başlayan Ziraat Katılım Bankası, kurulan ilk kamu sermayeli bankadır. Bu bankacılık, en köklü geçmişe sahip olan ve 1863 yılından beri faaliyet gösteren Ziraat Bankası'nın, faizsiz bankacılık alanında faaliyetlerini gerçekleştirmek üzere kurulmuş olan bir dalıdır.

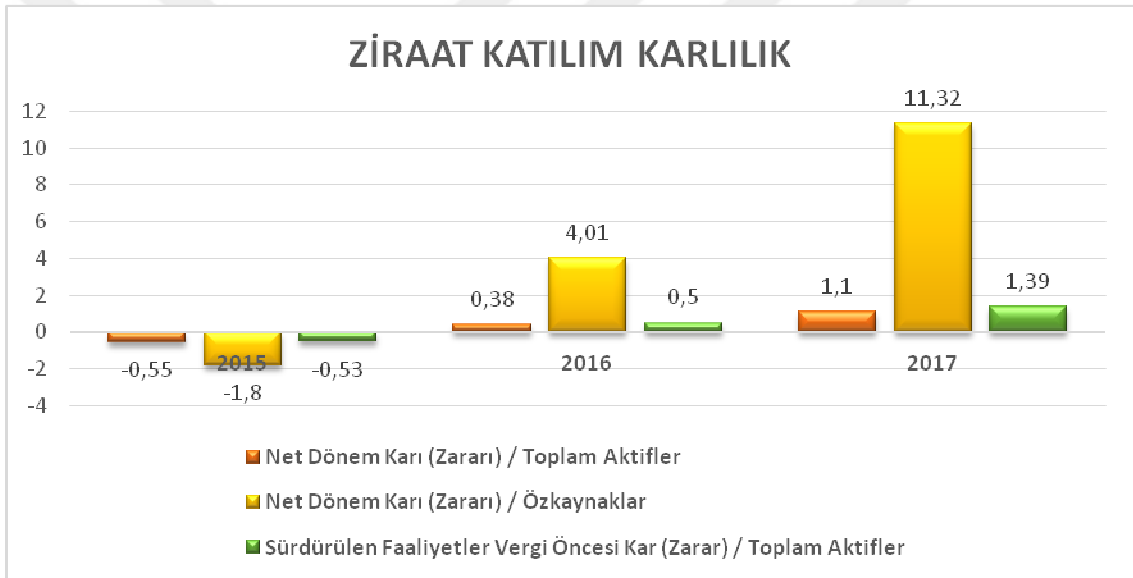
Ziraat Katılım'ın likit değerlerinin varlık toplamına oranına baktığımızda yıllar itibariyle yükselişlerin, azalışların yaşandığını görmekteyiz. Bu oranın bankacılık faaliyetleri açısından çok yüksek olması da çok düşük olması da tehlikelidir. Bu grafikte oranın ilk önce %18,8 seviyesindeyken, %26,2 oranına yükseldiğini ve ardından %17,04'e düşerek 2017 yılını sonlandırdığını görüyoruz.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler oranı yıl bazında değişkenlik göstermektedir. 2015 yılında 37,05 olan oran, 2016 yılında 43,38'e yükselmiştir. 2017 yılında ise 26,92 oranında bir paya sahiptir. 2016 yılındaki artışın sebebi; bankanın aktif kalemini güçlendirirken, kısa vadeli borç yükünü azaltması olabilir.

Bankanın kurulduğu ilk yıl, 6 aylık süreçte topladığı Türk parası likit aktifleri %7,85 seviyelerindeyken, 2016 yılında %13,16'lık bir orana kadar artış göstermesi, ilk

yılında bu bankaya çok fazla Türk Lirası girişi olduğunu göstermektedir. 2017 yılında ise %5,75 seviyelerinde Türk Lirası kaynaklı aktif toplayan Ziraat Katılım Bankası'nın, yabancı para kaynaklı yatırımlarının da yüksek seviyelerde olduğu gerçek olma özelliği fazla olan bir tahmindir. İlk kamu kaynaklı katılım bankası olması, tanınırlığının fazla olması ve insanlarda güven duygusu oluşturması da etken olmak üzere kaynak girişi fazla olmuştur.

Küresel ekonomik krizlerin ve ülkede meydana gelen olumsuz dalgalanmaların var olduğu süreçte faaliyete başlayan bankanın, üç yıllık periyotta böyle bir tablo çizmesi, bu bankanın mali yapısının başarısını göstermektedir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.10: Ziraat Katılım Bankası'nın karlılık yapısı

Ziraat Katılım Bankası'nın 2015 yılının Mayıs ayında kurulduğu ve kurulum maliyetlerinin olduğu göz önünde bulundurulduğunda, ilk yıl zarar etmiş olması olağan karşılanmaktadır. 2016 yılında devam etmekte olan kuruluş ve büyüme faaliyetlerine rağmen kötü olan ekonomik durumunu düzelterip kâr elde etmeyi başaran Ziraat Katılım, 2016 yılını 30.7 milyon TL net dönem kârı ile tamamlamıştır (TKBB 2016: 78). 2017 yılında ise geçen yıla oranla %418,1 oranında büyüme sağlayıp, 158.902 milyon TL net kâr elde etmiştir (TKBB 2017: 89).

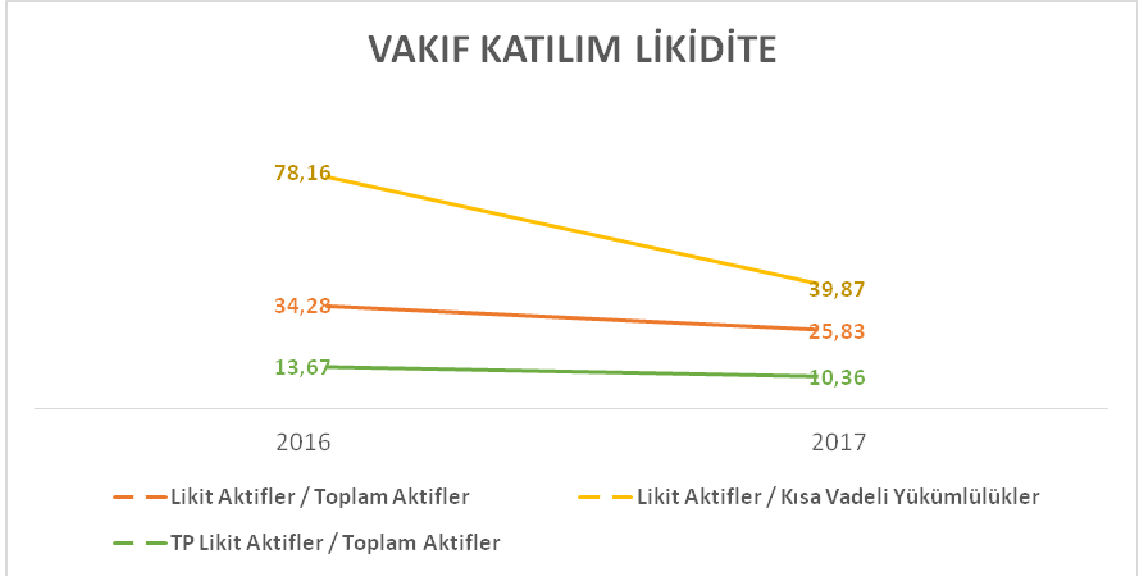
Kârlılık oranlarını her kaleme ayrı ayrı incelediğimizde, yükselme eğilimine geçtiğini görmekteyiz. Ziraat Katılım 2015 yılına oranla 2016 yılında aktif toplamında %265, kârlılıkta ise %156 oranında bir büyüme gerçekleştirmiştir. Aktif kârlılık payına baktığımızda ilk yıl %93 oranında ve ikinci yıl ise %72 oranında artarak, 1,10 seviyelerine kadar çıkmayı başarmıştır.

Özkaynak karlılığı tüm grafiklerde olduğu gibi burada da en yüksek kalemdir. İlk yıl negatif ibareli 1,8 oranına sahip iken, 2017 yılında bu oranı 11,32 seviyelerine çıkarmıştır.

Bankalarda çoğunlukla düşük özkaynak tutulması sebebiyle özkaynak kârlılığının tüm grafiklerde yüksek olduğu bilinmektedir. Kârlılık oranlarını incelerken bu kalemi değerlendirme dışı tuttuğumuzda, en çok büyümenin vergi öncesi kâr kaleminde gerçekleştiğini görüyoruz.

Ziraat Katılım Bankası'nın eski genel müdürü Osman Arslan'ın 2015 yılında yaptığı açıklamaya göre: Sürdürülebilir kârlılık kavramına önem vermediklerini, onun yerine ekonomik büyümeyi esas alan stratejik yatırımlarda ve istihdam artırıcı projelerde yer almak istediklerini belirtmektedir (TKBB 2015: 72). Karlılık grafiği ise Ziraat Katılımın yıllar geçtikçe faaliyetlerinin düzene oturduğunu ve karlılık durumunun çok iyiye gittiğini göstermektedir.

4.4.1.6. Vakıf Katılım 2016-2017

Kaynak: TKBB

Grafik 4.11: Vakıf Katılım Bankası'nın likidite yapısı

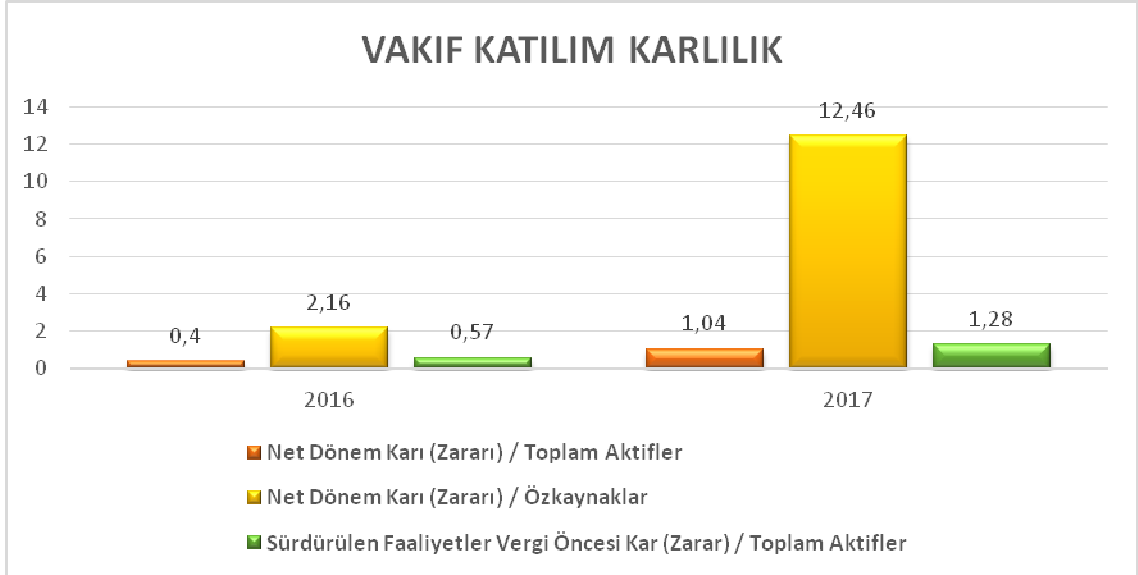
Vakıf Katılım Bankası'nın likidite oranlarına baktığımızda genel itibari ile düşüş yaşandığını görüyoruz. Bunun sebebi; faaliyete geçilen 2016 yılında çok fazla likit değer tutulmuş olması olabilir. Likiditenin fazla olması karlılığı düşüreceği gibi, az olması da karlılığın artmasına neden olacaktır. Vakıf Katılım Karlılık grafiğinde bu durum net olarak gözükmemektedir.

Toplam aktifler içindeki likit aktif payında %8,45 oranında azalma yaşanmıştır. İlk seneye oranla banka aktiflerinin içinde yer alan likit değerlerinde azalmaya gitmiştir. Likit değer azalması ise karlılığın artması anlamına gelmektedir.

Türk Parası likit aktifler kalemi 2017 yılında %3,31 oranında düşüşe geçmiştir. Toplanan aktiflerde 2016 yılına oranla Türk Parası girişinin daha az olmasının sebebi, yabancı para cinsinden bankaya kaynak girişinin sağlanmış olması olabilir.

Bankanın likit aktiflerinin kısa vadeli yükümlülüğe oranı, o bankanın borç ödeme gücünü göstermektedir. Faaliyetine 2016 yılında başladığı için kısa vadeli borcun altına girmiş ve 2017 yılında bu borç ile birlikte %38,29 oranında gerileme yaşamış olabilir.

Likidite oranlarının çok yüksek olması beklenmediği için 2017 yılında görülen oranlardaki düşüşler negatif olarak yorumlanmamaktadır. Banka likiditesini ve faaliyetlerini doğru bir şekilde idame ettirmektedir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.12: Vakıf Katılım Bankası'nın karlılık yapısı

2016 yılında Vakıf Katılım adıyla sektörde faaliyete başlayan banka, birinci yılında karlılık olarak çok yüksek seviyelere ulaşmıştır. 2016 yılına oranla net karını %626,4 oranında arttırarak, 138.132 milyon TL kâr elde etmiştir (TKBB/ Mukayeseli Tablolar).

Karlılık oranlarını tek tek incelemeye aldığımızda, aktif karlılıkta %1 oranında büyüme gerçekleşmiştir. Bu durum bankanın aktiflerinin ne ölçüde karlı kullanıldığının göstergesidir. Büyüme gerçekleştiği için bu durum olumlu yorumlanmaktadır.

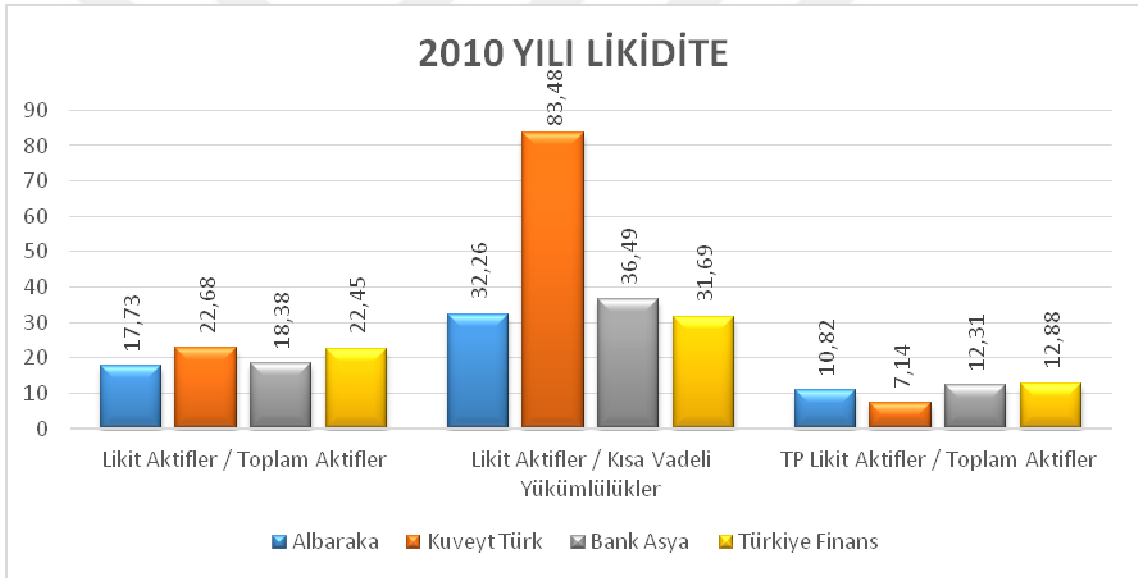
Özkaynak karlılığını incelemeye aldığımızda, geçen yıla oranla çok yüksek bir büyüme gözlenmektedir. Net karın özkaynaklara bölünmesi ile ortaya çıkan bu oranda %10,30 büyüme gerçekleşmiştir. 2017 yılında özkaynakları 1,1 milyar TL olarak gerçekleştirilmiştir. Özsermaye üzerinden kazanılan bu karın yeni başlayan bir banka açısından bu derece yüksek olması, o bankanın yürüttüğü faaliyetlerinin ve performansının oldukça iyi olduğu anlamına gelmektedir.

Toplam aktifler içerisindeki vergi öncesi karın artması da olumlu bir durumdur. Bu rasyoda da %0,71 büyüme gerçekleşmiştir.

Vakıf Katılım'ın kamu bankası olması ve Vakıf Bank adı altında senelerdir faaliyet göstermesi sebebiyle, bu bankaya olan güven ve bu güven neticesinde katılma oranı da fazla olmaktadır. Karlılık oranlarının yüksek olmasında bu durum da bir etken olarak kabul edilebilir.

4.4.2. Katılım Bankalarının Likidite ve Karlılık Durumlarının Karşılaştırılması

4.4.2.1. 2010 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.13: Katılım bankalarının 2010 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

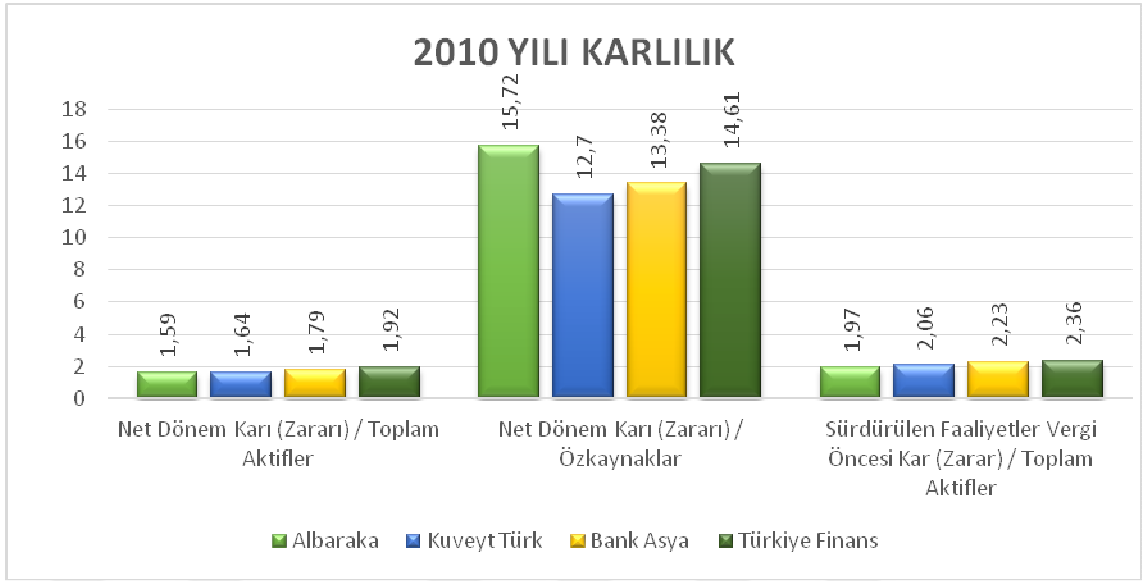
2010 yılında bankacılık sektöründe meydana gelen toplam aktif büyüklüğü 1,7 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bu tutarın oluşmasında katılım bankalarının da oldukça payı vardır. Bankacılık sektöründe genel olarak sektör ortalaması %20,7 oranında artar iken katılım bankalarının aktifleri %29 seviyesinde artış göstermiştir. Katılım bankaları 2009 yılına göre 9,7 milyar TL artarak 43,3 milyar TL aktif toplamına ulaşmıştır (TKBB 2010: 38).

Likit aktifler/Toplam aktifler kalemini incelediğimizde; tüm bankalarda yatay bir seyir izlenmektedir. 2010 yılında faaliyet gösteren dört bankanın likit aktif oranları hemen hemen aynı seviyelerde gerçekleşmiştir. Oran bazında sıralayacak olursak; %22,68 ile Kuveyt Türk birinci sırada yer alırken onu %22,45 ile Türkiye Finans, %18,38 ile Bank Asya ve %17,73 ile Albaraka Türk takip etmektedir. Likit aktif bulunmaması durumunda oluşabilecek likidite riskine karşı bankaların tuttuğu likit aktifler, tüm bankalar açısından olumlu yorumlanmaktadır. Sektör ortalaması alındığında 20,31 değerine ulaşılmaktadır. Bu çerçevede Kuveyt Türk ve Türkiye Finans'ın gerçekleştirdiği performansın sektör ortalaması üzerinde yer aldığı görülmektedir.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kaleminde direkt gözümüze Kuveyt Türk'ün piyasalardaki başarısı çarpılmaktadır. Borç ödeme gücünün yüksekliğini gösteren bu oran %83,48 ile Kuveyt Türk'e aittir. Aktiflerinin çoğunun yabancı paralardan oluşması dolayısıyla borç ödeme gücü çok yüksek çıkmaktadır. Diğer bankalara göre oldukça üstün durumdadır. Diğer bankalarda bu oran ise; %36,49 oranı ile Bank Asya, %32,26 oranı ile Albaraka Türk ve %31,69 oranı ile Türkiye Finans 2010 yılını tamamlamıştır. Sektör ortalaması 45,98 olarak hesaplandığında yalnızca Kuveyt Türk'ün bu ortalama üzerinde yer aldığı görülmektedir.

TL likit aktifler/Toplam aktifler kaleminde en yüksek oran %12,88 ile Türkiye Finans'a aittir. Aktifler içinde TP cinsinden en yüksek değere sahip olan bankanın Türkiye Finans olduğunu görüyoruz. Bu bankayı takiben %12,31 oranı ile Bank Asya gelirken, %10,82 ile de Albaraka Türk gelmektedir. Bankalar arasında en az paya sahip olan banka %7,14 oranı ile Kuveyt Türk'tür. 10,78 çıkan sektör ortalamasının altında kalan tek bankanın Kuveyt Türk olduğu ortaya çıkmaktadır. Buradan da Kuveyt Türk'ün aktif toplamında TP kaynaklı likit aktiflerinin az olduğunu ve YP aktiflerinin daha çok bulunduğunu anlıyoruz.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.14: Katılım bankalarının 2010 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

2010 yılında katılım bankalarında meydana gelen aktif paylar ve öz varlık payları şu şekildedir: aktif toplam %29'luk artış ile 43,3 milyar TL'ye yükselirken, öz varlık toplamı %23 artış ile 5,5 milyar TL'ye yükselmiştir. Bu artış ile birlikte katılım bankalarının bankacılık sektörü içerisindeki payları aktif toplamında %4,3'e ve öz varlık toplamında ise %4,1'e ulaşmıştır (TKBB 2010: 38).

2010 yılı net dönem karında %8 oranında bir artış yakalayan katılım bankaları, 705,4 milyon TL olan tutarı 759,5 TL'ye çıkarmıştır. Katılım bankalarının gerek sektörde yeni olmaları gerekse banka sayısının az olması sebebiyle sektöre oranla rasyolarda daha geride kalmaktadır. Bununla birlikte katılım bankalarının karlılık konusunda bankacılık sektörünün daha gerisinde kalmasının sebebi; kâr payı gelirleri ve kâr payı giderleri arasında kalan farkın paralel bir eğilim göstermesidir. Bankacılık sektöründe uygulanan faiz gelir ve giderlerinin artış azalış göstermesi sektördeki bankaların kâr elde etmesini sağlarken, katılım bankaları işleyişleri gereği bu karlılıktan yararlanamamaktadır (TKBB 2010: 39).

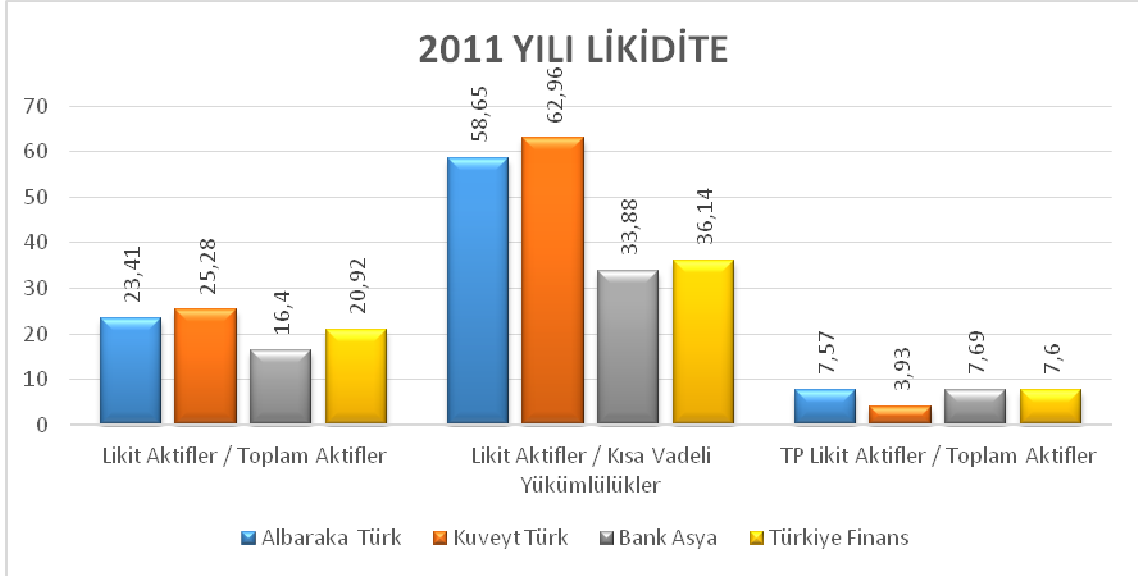
Net dönem karı/Toplam aktifler kalemi, bankalarının aktiflerinin ne ölçüde karlı kullanıldıklarını gösteren bir orandır. Bu doğrultuda 2010 yılında faaliyet gösteren bankalara baktığımızda en yüksek payın %1,92 ile Türkiye Finans'a ait olduğunu

görüyoruz. Diğer bankalarda da hemen hemen aynı seviyelerde gerçekleşen oranlar bize bankaların aktif karlılığı konusunda oldukça başarılı olduklarını göstermektedir. Diğer oranlar ise; %1,79 oranı ile Bank Asya, %1,64 oranı ile Kuveyt Türk ve %1,59 oranı ile Albaraka Türk şeklinde sıralanabilir. Sektör ortalaması hesaplandığında 1,73 çıkmıştır. Aktif karlılığında Bank Asya ve Türkiye Finans'ın faaliyetlerinin sektör ortalaması üstünde başarılı bir şekilde gerçekleştiği görülmektedir.

Net dönem karı/Özkaynaklar kalemi tüm bankalarda yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Bunun sebebi Türkiye'de bankaların düşük özkaynaklara sahip olmalarıdır. Düşük olan özkaynak karlılığının artırılması için ise; net kâr marjının, varlık devir hızının ve özkaynak çarpanının artırılması gerekmektedir. Faaliyet gösteren bankalara baktığımızda en çok karlılığa sahip bankanın %15,72 oran ile Albaraka Türk olduğunu görüyoruz. Bu bankayı %14,61 ile Türkiye Finans, %13,38 ile Bank Asya ve %12,7 ile Kuveyt Türk takip etmektedir. Özkaynak karlılığının sektör ortalamasının 14,10 çıktığı ve ortalama üzerinde faaliyet gerçekleştiren bankaların Albaraka Türk ve Türkiye Finans olduğu saptanmıştır.

Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kar/Toplam aktifler kalemi oran olarak birbirine çok yakın seviyelerde gerçekleşmiştir. Karlılık oranlarında önemli etkiye sahip bu rasyoda en büyük pay %2,36 ile Türkiye Finans'ta yaşanmıştır. Bu bankayı %2,23 oranı ile Bank Asya, %2,06 ile Kuveyt Türk ve %1,97 oranı ile Albaraka Türk takip etmektedir. Sektör ortalaması 2,15 olarak gerçekleşen bankaların içerisinde en iyi performansın sergilendiği banka olarak Türkiye Finans ve Bank Asya gösterilmektedir.

4.4.2.2. 2011 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.15: Katılım bankalarının 2011 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

2011 yılı dünya ekonomisi bakımından oldukça zorlu bir yıl olmuştur. Yunanistan, Portekiz, İtalya, Fransa gibi ülkelerin borç krizine girmesi ile birlikte Avrupa'da meydana gelen sarsıntılı dönem tüm dünyada korku havasının hâkim olmasına sebep olmuştur. Kuzey Afrika'da meydana gelen halkın ayaklanması ve Ortadoğu'daki savaş ortamı gibi kötüye giden süreçlerde Türkiye başarısını göstererek sektörün ilgisini çekmeyi başarmıştır. Bankacılık sektöründe meydana gelen büyümeler katılım bankalarında da görülmüştür. Tüm dünyada kriz havası hâkimken katılım bankalarında toplanan fonlarda %18'lik ve kullanılan fonlarda %28'lik bir artış meydana gelmesi sistemin ve faaliyetlerin başarısını ortaya koymaktadır (TKBB 2011: 44).

Likit aktifler/Toplam aktifler kalemini incelediğimizde; en yüksek oran olarak %25,28 ile Kuveyt Türk çıkmaktadır. Aktif hacminin fazla olması Kuveyt Türk'ün bu oranda başarılı olmasının başlıca sebebidir. Bu bankayı takiben %23,41 ile Albaraka Türk, %20,92 ile Türkiye Finans ve %16,4 ile Bank Asya gelmektedir. Yabancı ülkelerde kriz havası hâkim olmasına rağmen katılım bankaları aktiflerini geçen yıla oranla artırmayı başarmıştır. Sektör ortalaması 21,50 olarak hesaplanmıştır. Bu

çerçeve de Albaraka Türk ve Kuveyt Türk'ün performanslarının sektör ortalaması üstünde çıktığı görülmektedir.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi incelendiği zaman; Albaraka Türk'ün 2010 yılına göre büyük bir artış yaşayarak Kuveyt Türk'e yaklaştığı görülmektedir. Aynı şekilde Kuveyt Türk'ün de oranında azalış meydana geldiği görülmektedir. Bunun sebebi; Albaraka Türk'ün borç ödeme gücünü artırdığı ve Kuveyt Türk'ün ise kısa vadeli bir borcun altına girerek borç ödeme gücünü geçen yıla oranla azalttığı anlamına gelmektedir. Tüm bunlar sonucunda performans bakımından en iyi banka olarak %62,96 oran ile Kuveyt Türk gelirken, %58,65 ile de Albaraka Türk onu takip etmektedir. Diğer iki bankanın borç ödeme gücü bu bankalara oranla daha düşüktür. Türkiye Finans %36,14 paya sahipken, Bank Asya da %33,88 paya sahip olarak yılı tamamlamıştır. Bu kalemde 47,90 çıkan sektör ortalamasının üzerinde performans gerçekleştiren bankaların Albaraka Türk ve Kuveyt Türk olduğu görülmektedir.

TP likit aktifler/Toplam aktifler kaleminde; Kuveyt Türk hariç diğer üç bankanın mevcut oranlarının aynı seviyede gerçekleştiği görülmektedir. Kuveyt Türk'ün en düşük oran olan %3,93 oranında TP likit aktife sahip olmasının nedeni, kaynaklarının yabancı para cinsinden olmasıdır. Diğer bankaların ise TP likit aktif büyüklüğü olarak sıralaması şu şekildedir: %7,69 oran ile Bank Asya, %7,6 oran ile Türkiye Finans ve %7,57 oran ile Albaraka Türk. Sektör ortalaması 6,69 olarak gerçekleşmiştir ve ortalama altında kalan tek banka Kuveyt Türk olmuştur.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.16: Katılım bankalarının 2011 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

2011 yılında TCMB tarafından zorunlu karşılık oranlarının artırılması ile birlikte, bankacılık sektörü bu durumdan olumsuz etkilenmiştir. Ancak tüm bu olumsuzluklara rağmen büyümesini gerçekleştirmeye devam etmiştir. Türk bankacılık sektörünün temellerinin sağlam olması dolayısıyla olumsuzluklardan çok fazla etkilenmeyip büyüme potansiyeline devam etmektedir (TKBB 2011: 29).

2011 yılında geleneksel bankacılık sektörünün karlılık rasyosunda gerileme meydana gelirken, katılım bankalarında 2010 yılına oranla %5,8 oranında büyüme meydana gelmiştir. Katılım bankalarının 2010 yılında 759 milyon TL olan karlılık rasyosu, 2011 yılında 803 milyon TL'ye yükselmiştir. Aynı zamanda katılım bankaları faiz ile çalışmadıklarından dolayı, diğer bankaları etkileyen faiz oranlarındaki düşüşlerden de etkilenmemektedirler (TKBB 2011: 45).

Katılım bankalarının 2010 yılına oranla 2011 yılında sağlamış oldukları net kâr tutarları: Albaraka Türk %19,7 büyüme ile 160.870 milyon TL, Kuveyt Türk %22,2 büyüme ile 195.042 milyon TL, Bank Asya %-16,9 azalış ile 216.090 milyon TL ve Türkiye Finans %12,7 büyüme ile 231.587 milyon TL şeklinde gerçekleşmiştir (TKBB/Mukayeseli Tablolar).

Net dönem karı/Toplam aktifler kalemini incelediğimizde; oranların birbirine çok yakın gerçekleştiğini görüyoruz. Bu durum da bize, aktif karlılık bakımından tüm bankaların aynı oranlarda karlılık sağladıklarını göstermektedir. Meydana gelen rasyoları ele alacak olduğumuzda; %1,71 ile en yüksek oranın Türkiye Finans'a ait olduğunu görüyoruz. Bu bankayı sırası ile %1,53 ile Albaraka Türk, %1,3 ile Kuveyt Türk ve %1,25 ile Bank Asya takip etmektedir. 1,44 olarak gerçekleşen sektör ortalaması üzerinde gerçekleşen performansın Türkiye Finans ve Albaraka Türk'te olduğu görülmektedir.

Net dönem karı/Özkaynaklar kaleminde; banka oranlarının birbirleri ile dalgalı bir seyir halinde olduklarını görüyoruz. Meydana gelen değerler bankaların özkaynaklarını ne denli karlı kullandıklarının göstergesidir. Bu bakımdan karlılığı en yüksek banka olarak %15,94 paya sahip Albaraka Türk ön plana çıkmaktadır. Bu bankayı da %14,35 ile Türkiye Finans, %13,56 ile Kuveyt Türk ve %10,1 ile Bank Asya takip etmektedir. Özkaynak karlılığının sektör ortalamasınının 13,48 çıkmaktadır. Bu çerçevede Bank Asya hariç tüm bankaların performansları sektörü üzerinde gerçekleştirmiştir.

Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kar/Toplam aktifler kalemini ele aldığımızda Türkiye Finans'ın diğer bankalara oranla daha yüksek seviyede olduğunu görüyoruz. %2,16 paya sahip olan Türkiye Finans'ı, %1,93 ile Albaraka Türk, %1,56 ile Kuveyt Türk ve %1,56 ile Bank Asya takip etmektedir. Sektör ortalaması 1,82 olarak hesaplanmıştır. Buradan hareketle Türkiye Finans ve Albaraka Türk'ün faaliyetlerinin sektör üzerinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmıştır.

4.4.2.3. 2012 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.17: Katılım bankalarının 2012 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

Yıllar itibari ile bankacılık sektöründe meydana gelen büyüme, 2012 yılında da sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmiştir. Ekonomide meydana gelen dengenin sağlanmasında, Merkez Bankası'nın uygulamış olduğu politikalar etkili olmuştur. Cari açığın azalması ile birlikte Merkez Bankası nezdinde gerçekleştirilen, likiditeyi artırıcı ve fonlama maliyetlerini azaltıcı politikalar ekonominin canlanmasında büyük rol oynamıştır (TKBB 2012: 28).

Likit aktifler/Toplam aktifler kalemi, bankaların toplam aktif mevcutları içerisindeki likit aktiflerin payını göstermektedir. Bankalar açısından ise bu oranın, ne çok yüksek ne de çok düşük olması istenmektedir. Çok yüksek olması, karlılıkta azalma meydana geleceğinin göstergesi olurken, çok düşük olması da likidite riski ile karşı karşıya kalma riskini ortaya çıkarmaktadır. Bu doğrultuda oranlarımızı incelediğimizde; en yüksek oran olarak %32,62 ile Kuveyt Türk gözükmektedir. Diğer bankalara oranla likit aktiflerinin %10 daha fazla olmasının sebebi, topladığı aktif tutarının da fazla olmasından kaynaklıdır. Mali açıdan diğer bankalardan üstün durumda olan Kuveyt Türk'ü, %22,67 oranı ile Türkiye Finans takip etmektedir. Bank Asya'nın ise 2012 yılında likidite oranları 0 olarak gözükmektedir. Bank Asya dahil edilmeyip 3 banka ele

alındığında sektör ortalaması 25,18 çıkmakta ve yalnızca Kuveyt Türk bu ortalama üzerinde faaliyet gerçekleştirmiş olmaktadır.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi, bankaların borçlarının likit aktifler ile karşılama gücünü ortaya koyan bir kalemdir. Bu kalemde Kuveyt Türk diğer bankalara göre çok yüksek seviyelerde bir orana sahip olmuştur. Borçlarını karşılama gücü çok yüksek olan banka, 2012 yılında %79,3 paya sahip olarak liderliğini sürdürmektedir. Bu bankayı %56,92 ile Albaraka Türk ve %45,17 ile Türkiye Finans takip etmektedir. Sektör ortalaması 60,49 çıkmaktadır. Yine en iyi performansın Kuveyt Türk bankasında gerçekleştiği görülmektedir.

Kuveyt Türk'ün 2012 yılındaki başarısına bakacak olduğumuzda; toplam aktiflerinde geçen yıla oranla %27'lik bir artış sağlayıp 18,9 milyar TL'ye ulaşmıştır. Sermaye yeterlilik rasyosunda, sektör ortalaması üzerinde gerçekleşen %13,97 paya sahip olmuştur. Karlılıkta ise 250 milyon TL gibi yüksek bir karlılık performansı sergilemiştir. Topladığı fonları %29, kullandığı fonlar ise %14 oranında arttırarak başarılı bir yıla imza atmıştır (TKBB 2012: 64).

TP likit aktifler/Toplam aktifler kalemi, aktif içindeki TP kaynaklı likit aktifleri göstermektedir. Burada en yüksek oranımız %7,11 ile Albaraka Türk iken bunu %5,98 ile Türkiye Finans ve %5,82 ile Kuveyt Türk takip etmektedir. TP kaynaklı para en çok Albaraka Türk de iken en az da Kuveyt Türk'tedir. TP likit aktifin az olması ise aktiflerinde yabancı para aktiflerin fazla olduğu anlamına gelmektedir. Bu kalemde sektör ortalaması 6,30 çıkmaktadır ve bu oran üzerinde gerçekleşen tek banka Albaraka Türk olarak gözükmektedir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.18: Katılım bankalarının 2012 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

Bankacılık sektöründe meydana gelen kâr artışı, katılım bankalarında da yaşanmıştır. Şube sayılarında, toplanan fonlarda, aktiflerinde ve öz varlıklarında artışın meydana gelmesi ile birlikte net kâr kaleminde de artış sağlanmıştır. Katılım bankalarında toplam kar, 2011 yılına göre %13,9 büyüme ve 102 milyon TL’lik bir artış ile 916 milyon TL olarak gerçekleşmiştir (TKBB 2012: 43).

Katılım bankaları 2011 yılında elde ettiği 6,2 milyar TL’lik özkaynak karlılığını, %19,1 oranında arttırarak toplamda 7,4 milyar TL’ye ulaşan karlılık sağlamıştır. Aynı büyüme aktif karlılık kaleminde de meydana gelerek, 56,1 milyar TL olan değer 70,2 milyar TL’ye çıkmıştır. Bu artış, bankacılık sektöründe %25’lik bir büyüme meydana geldiğinin göstergesidir (TKBB 2012: 4).

Net dönem karı/Toplam aktifler kalemini ele aldığımızda; en yüksek oranın %1,6 ile Türkiye Finans’a ait olduğunu görüyoruz. 2012 yılında faaliyet gösteren katılım bankalarından aktifleri en sağlıklı biçimde kullanan banka olması sebebiyle ilk sırada yer almaktadır. Bu bankayı takiben %1,55 ile Albaraka Türk ve %1,32 ile Kuveyt Türk takip etmektedir. Oranı 0 olarak belirtilen Bank Asya hariç sektörde faaliyet gösteren tüm bankalar, aktif karlılığı açısından başarılı bir performans sergilemiştir.

Sektör ortalaması 1,49'dur. Albaraka Türk ve Türkiye Finans bu oran üzerinde gerçekleşmiştir.

Net dönem karı/Özkaynaklar kalemini 2012 yılına göre değerlendirdiğimizde; karlılık açısından en yüksek bankanın %15,74 oran ile Albaraka Türk olduğunu görüyoruz. Diğer bankaların da özkaynak karlılıkları yüksek seviyelerde gerçekleşmiştir. Kuveyt Türk %14,85 oranı ile ve Türkiye Finans %13,34 oranı ile 2012 yılını tamamlamıştır. Bankaların mevcut özkaynaklarını ne derece karlı kullandıklarını gösteren bu oranda, 2012 yılı için Bank Asya hariç tüm bankalar pozitif olarak değerlendirilmektedir. 14,64 hesaplanan sektör ortalamasıdır. Albaraka Türk ve Kuveyt Türk bu ortalamanın üzerinde performansa sahip olmuştur.

Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kâr (zarar)/Toplam aktifler kalemini incelediğimizde; en iyi bankanın %2,05 oran ile Türkiye Finans olduğunu görüyoruz. Bu bankayı takibe %1,95 ile Albaraka Türk ve %1,63 ile Kuveyt Türk takip etmektedir. Bank Asya'nın oranı ise 0 olarak gözükmemektedir. Sektör ortalaması 1,87 olarak gerçekleşmiştir. Bu sonuç üzerinde Albaraka Türk ve Türkiye Finans'ın daha iyi bir performans sergilediği, Kuveyt Türk'ün ortalama altında kaldığı görülmüştür.

4.4.2.4. 2013 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.19: Katılım bankalarının 2013 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

2013 yılında ülkede meydana gelen ulusal ve siyasi krizler ile birlikte sermaye piyasalarında oluşan dalgalanmalara rağmen Türkiye, yurtdışından kaynak temin etmeye devam etmiştir. Kriz zamanında bile yurtdışı kaynaklı faaliyetlere devam edilmesi, bankacılık sisteminde sağlam bir zemin oluşturulduğunun göstergesidir (TKBB 2013: 31).

2013 yılında TKBB genel sekreteri Osman Akyüz'ün yaptığı açıklamalara göre: Türkiye'nin 2013 yılında yaşadığı siyasi gerginlikler ve bu gerginlikler sonucu piyasalarda oluşan dalgalanmalar sebebiyle sektör bundan olumsuz etkilenmiştir. Tüm bu olumsuzluklara rağmen katılım bankaları bu süreçten etkilenmeyip; özkaynaklar, aktif büyümeler, karlılık ve şubeleşme açısından faaliyetlerinde büyümeye devam ettiklerini bildirmiştir (TKBB 2013: 50).

2013 yılı tüm piyasalar açısından kötü bir yıl olmasına rağmen katılım bankaları bu süreci de başarı ile atlattır. Toplanan fonlarda %29, kullandırılan fonlarda %35, aktif toplamında %37, özkaynaklarda %20, şube ağında %17 büyüme gerçekleştirerek seneyi oldukça iyi durumda kapatmışlardır (TKBB 2013: 50).

Likit aktifler/Toplam aktifler kaleminde en yüksek oranın %31,76 ile Kuveyt Türk'e ait olduğunu görüyoruz. Yıllar itibari ile en yüksek oranın hep Kuveyt Türk olmasından dolayı likit aktiflerin fazlalığı bir sorun arz etmemektedir. Bankanın aktifleri içinde likit payların banka bazında sıralaması ise %24,87 ile Türkiye Finans, %22,69 ile Albaraka Türk ve %19,63 ile Bank Asya şeklinde gerçekleşmiştir. Sektör ortalaması 24,73 olarak hesaplanmıştır. Kuveyt Türk ve Türkiye Finans bu ortalamanın üzerinde performansa sahip olmuştur.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi incelendiğinde; bankaların oranlarında geçen yıla göre az miktarda da olsa azalma meydana geldiği görülmektedir. Oranların kriz döneminde olmasına rağmen yine de oldukça yüksek olması, katılım bankalarının başarısının göstergesidir. Gerçekleşen oranları sırası ile ele aldığımızda; %73,4 oranı ile Kuveyt Türk, %42,21 oranı ile Türkiye Finans, %35,28 oranı ile Bank

Asya ve %34,93 ile Albaraka Türk gelmektedir. Sektör ortalaması 46,95 olarak hesaplanmaktadır. Bu çerçevede en iyi bankanın Kuveyt Türk olduğu gözlenmektedir.

TP likit aktifler/Toplam Aktifler kaleminde; en yüksek pay %8,53 ile Türkiye Finans'a aittir. Aktiflerinin çoğunluğunu Türk Parasının oluşturduğu bankayı, sırası ile %7,81 ile Bank Asya, %6,3 ile Kuveyt Türk ve %5,83 oran ile Albaraka Türk takip etmektedir. Sektör ortalaması 7,11 olarak hesaplanmıştır. Bu çerçevede Bank Asya ve Türkiye Finans bu ortalamanın üzerinde gerçekleşerek başarılı bir performans sağlamıştır.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.20: Katılım bankalarının 2013 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

2013 yılının Mayıs ayı sonuna kadar Türkiye’de faiz oranları sürekli düşüş yaşamıştır. Buna binaen bankalar da düşük faizden yararlanmış ve uzun vadeli tahvil-bono satın alıp, düşük faizli ve uzun vadeli konut ile tüketici kredisi vermiştir. Haziran ayında başlayan Gezi Parkı olayları ile faiz oranlarında artış başlamıştır. 17 Aralık süreci ve FED’in küresel likiditeyi azaltma kararı da dâhil olmak üzere tüm olumsuzluklar sonucu ekonomide denge bozulmuş ve %6-7 dolaylarında olan faiz oranları %11-12 seviyelerine kadar yükselmiştir. Bununla birlikte bankalar, ani faiz artışına maruz kaldıkları için maliyeti yüksek kısa vadeli kaynaklar ile getirisi düşük uzun vadeli kredileri finanse etmiş olmuştur. Tüm bunların sonucunda faiz riski ile karşı karşıya kalan bankaların karlarında azalma olmuş ve 2013 yılı bankacılık sektörü kâr

artış oranı %5'in altında gerçekleşmiştir. Katılım bankalarının işleyişi kar-zarar esasına dayandığı ve mevduat bankaları gibi olmadığı için, faiz geliri ile faiz gideri arasındaki farktan etkilenmemiştir (TKBB 2013: 51).

Katılım bankaları toplam net karlarında geçen seneye oranla %15'lik bir artış sağlayarak 1.052 milyon TL kazanç sağlamıştır. 2012 yılında 916 milyon TL'lik kâr sağlandığında sektörün 4 puan altında gerçekleşen büyüme oranı, 2013 yılında kriz hâkim olmasına rağmen sektörün 10 puan üzerinde gerçekleşerek katılım bankalarının sektördeki başarısını göstermiştir (TKBB 2013: 51).

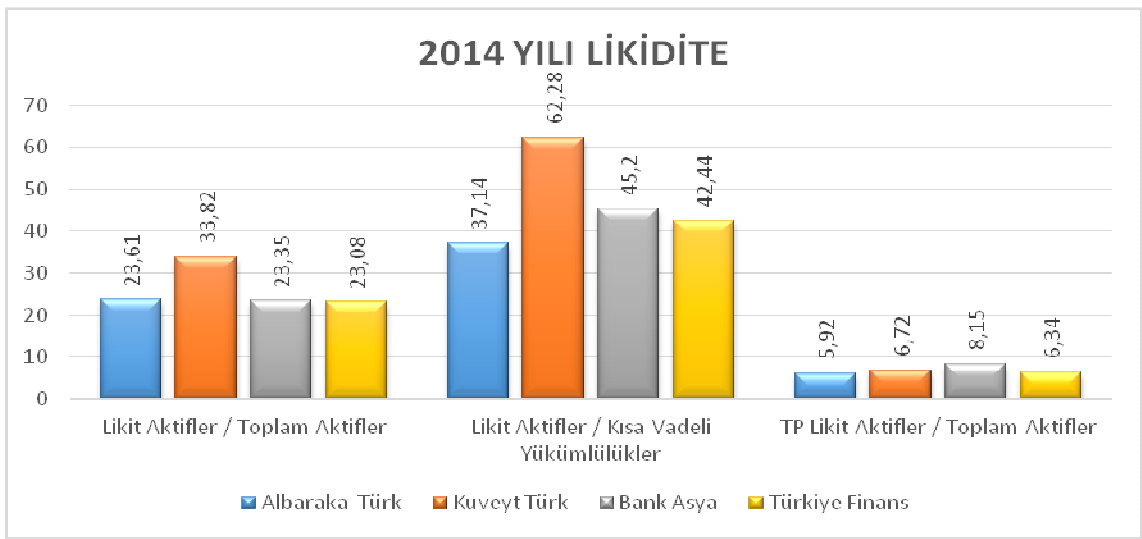
Net dönem karı/Toplam aktifler kalemini incelemeye aldığımızda; Bank Asya'nın diğer bankalara oranla daha az aktif karlılığa sahip olduğunu görüyoruz. En yüksek oranın %1,4 ile Albaraka Türk'e ait olması, aktiflerini sektördeki tüm katılım bankalarını göre daha karlı kullandığının göstergesidir. Aynı zamanda yöneticiler, bankaların faaliyetlerini nasıl yürüttüğünü görmek için, mevcut bankanın aktif karlılık oranına bakarlar. Bu doğrultuda diğer bankaların aktif karlılık oranlarına baktığımızda; %1,31 oranı ile Türkiye Finans, %1,15 oranı ile Kuveyt Türk ve %0,65 oranı ile Bank Asya'nın olduğunu görüyoruz. Aktif karlılığında sektör ortalaması 1,12 çıkmıştır. Bu çerçevede Bank Asya hariç diğer bankaların faaliyetlerinin sektörün üzerinde gerçekleştiği görülmektedir.

Net dönem karı/Özkaynaklar kalemine baktığımızda; Albaraka Türk'ün %16,12 ile en yüksek orana sahip olduğunu görüyoruz. 2013 yılında özkaynak karlılığında sektördeki başarısını gösteren bankayı %13,05 ile Türkiye Finans takip etmektedir. %13,04 oran ile Kuveyt Türk ve %7,19 oran ile de Bank Asya faaliyetlerini tamamlamıştır. Özkaynak karlılığında da durum aynıdır. 12,35 olarak hesaplanan sektör ortalamasının altında kalan yalnızca Bank Asya'dır.

Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kar/Toplam aktifler kalemine baktığımızda; Bank Asya'nın yine en düşük seviyede gerçekleştiğini görüyoruz. 2012 yılında verisi 0 olarak gözükmeye rağmen Bank Asya'nın 2013 yılında karlılık olarak azalışa geçtiğini söyleyebiliriz. Bu durumu desteklemek için mukayeseli tablolarda Bank

Asya'yı ele aldığımızda, net kâr rasyosunun %-5,1 azalışa uğradığını görüyoruz. Vergi öncesi kâr kaleminde bankaların başarı sırası ise; %1,72 ile Albaraka Türk birinci, %1,64 ile Türkiye Finans ikinci, %1,42 ile Kuveyt Türk üçüncü ve %0,76 ile Bank Asya dördüncü durumdadır. 2013 yılında Bank Asya'nın faaliyetlerinin kötüleşmesi ile birlikte karlılıkta tüm rasyoları sektör altında gerçekleştirmiştir. 1,38 olan ortalamanın altında yalnızca Bank Asya kalmıştır.

4.4.2.5. 2014 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.21: Katılım bankalarının 2014 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

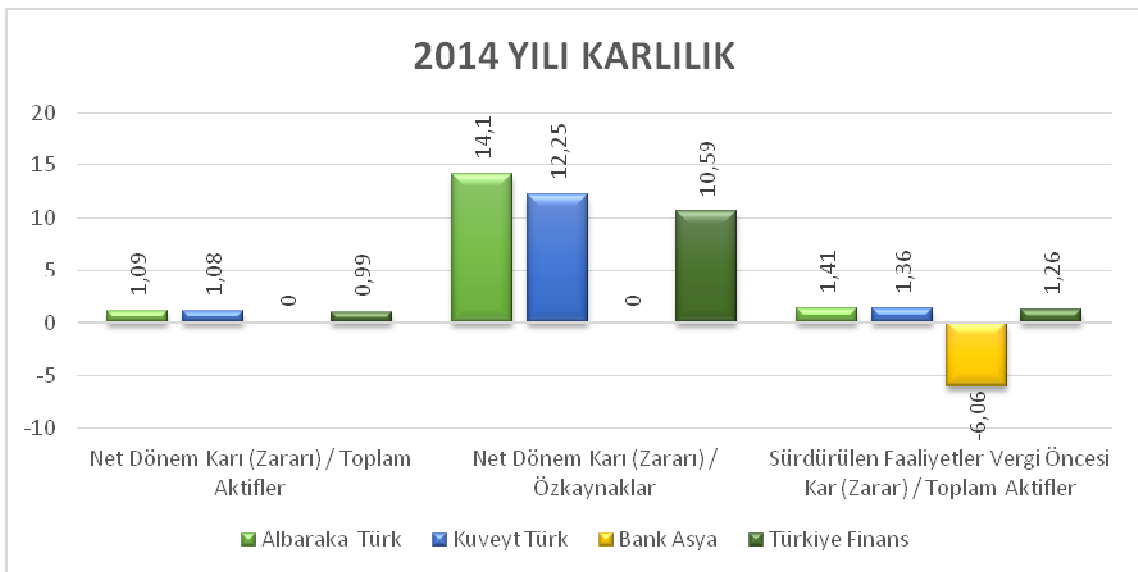
2013 yılında meydana gelen siyasi gelişmeler ve 2014 yılında Bank Asya'nın TMSF'ye devri ile katılım bankacılığı sektörünün toplanan fonlar kaleminde yüzdesel düşüş meydana gelse de rakamsal olarak azalma meydana gelmemiştir. Krizden etkilenmeyen katılım bankaları, büyüme fonksiyonlarına devam etmektedir (TKBB 2014: 46).

Likit aktifler/Toplam aktifler kalemi ele alındığında; Kuveyt Türk hariç diğer bankaların oranlarının birbirleriyle çok yakın seviyelerde gerçekleştiği görülmektedir. En yüksek paya sahip olan banka %33,82 ile Kuveyt Türk'tür. Bu oranın diğer bankalara göre yüksek olması; ya kasa mevcudu açısından güçlü olduğu anlamına gelmektedir ya da sektörün üzerinde kaldığı için kaynakların verimsiz kullanıldığı anlamına gelmektedir. Ancak Kuveyt Türk'ün performansları ele alındığında kaynak

kullanımı ve karlılık konusunda oldukça başarılı olduğu gözlenmektedir. Diğer oranlar ise Albaraka Türk %23,61, Bank Asya %23,35 ve Türkiye Finans %23,08 oranında gerçekleşmiştir. 25,96 çıkan sektör ortalamasının üzerinde gerçekleşen yalnızca Kuveyt Türk olmuştur. Aktifleri kuvvetli olan banka bu yapısını da göstermiştir.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülüklerde oranlar dalgalı seyir halindedir. Mali yapısı bakımından en güçlü banka %62,28 oran ile Kuveyt Türk görülmektedir. Bu bankayı sırası ile; %45,44 ile Türkiye Finans, %45,2 ile Bank Asya ve %37,14 ile Albaraka Türk almaktadır. Son kalem olan Albaraka Türk borçlarını ödeme konusunda diğer bankalar kadar başarılı değildir. Sektör ortalaması hesaplamaya alındığında 46,76 sonucu çıkmaktadır. Bu açıdan en başarılı bankanın epey yüksek farkla Kuveyt Türk olduğu görülmektedir.

Toplam aktif içindeki Türk parası likit aktiflerin en yüksek olduğu banka %8,15 oranı ile Bank Asya'dır. TMSF'ye devri ile birlikte kâr elde edemeyen bankanın, elinde bulunan kaynaklarının büyük bir kısmının TP kaynaklı olduğu anlaşılmaktadır. 2014 yılında en az TP likit aktife sahip banka %5,92 ile Albaraka Türk olmuştur. Diğer bankalar ise sırası ile %6,72 ile Kuveyt Türk ve %6,34 ile Türkiye Finans'tır. Toplanan fonların YP likit aktif türünden olduğu anlaşılmaktadır. TP aktiflerde 6,78 olan sektör ortalamasının üzerinde olan Bank Asya en çok Türk parası aktife sahip bankadır.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.22: Katılım bankalarının 2014 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

2014 yılında bankacılık sektörü genel itibariyle incelendiğinde, kâr artışı %0 olarak ortaya çıkmaktadır. Bu oran esas alındığında, katılım bankalarının karlılıkta başarılı bir yol izledikleri ve gerek yurt içi gerekse yurt dışı piyasalarda ortaya çıkan her türlü zorluğun üstesinden gelerek karlılıklarını arttırdıkları ortaya çıkmaktadır (TKBB 2014: 49).

2014 yılı net kâr rasyosu sektör bazında incelemeye alındığında, geçen yıla oranla %92 seviyesinde düşüş yaşanarak, sektörden aldığı pay %0,9 olarak gerçekleşmiştir. TMSF'ye devredilen bankanın elde etmiş olduğu zarar bu düşüşün nedenidir. Diğer bankalara bakıldığında ise bu yılı başarılı olarak tamamladıkları görülmektedir. Geçen yıla oranla Albaraka Türk %25,8, Kuveyt Türk %20,1 ve Türkiye Finans %16,1 oranında karlarında artış sağlamıştır (TKBB 2014: 49, TKBB/Mukayeseli Tablolar).

Aktif karlılık oranlarını ele aldığımızda; oranların yatay bir seviyede gerçekleştiğini görüyoruz. Bankaların aktiflerinden elde ettiği karın en yüksek olduğu banka %1,09 oran ile Albaraka Türk'tür. Bu bankayı sırası ile %1,08 ile Kuveyt Türk ve %0,99 ile Türkiye Finans takip etmektedir. Bank Asya'nın oranı 0 olarak gözükme ile birlikte toplam aktiflerine bakıldığında 2013 yılına oranla %-50,8 azalma meydana geldiği görülmektedir (TKBB/Mukayeseli Tablolar). Aktif karlılığı 3 banka üzerinden hesaplandığında 1,05 sektör ortalaması çıkmakta ve Türkiye Finans ortalamasının altında gerçekleşmektedir.

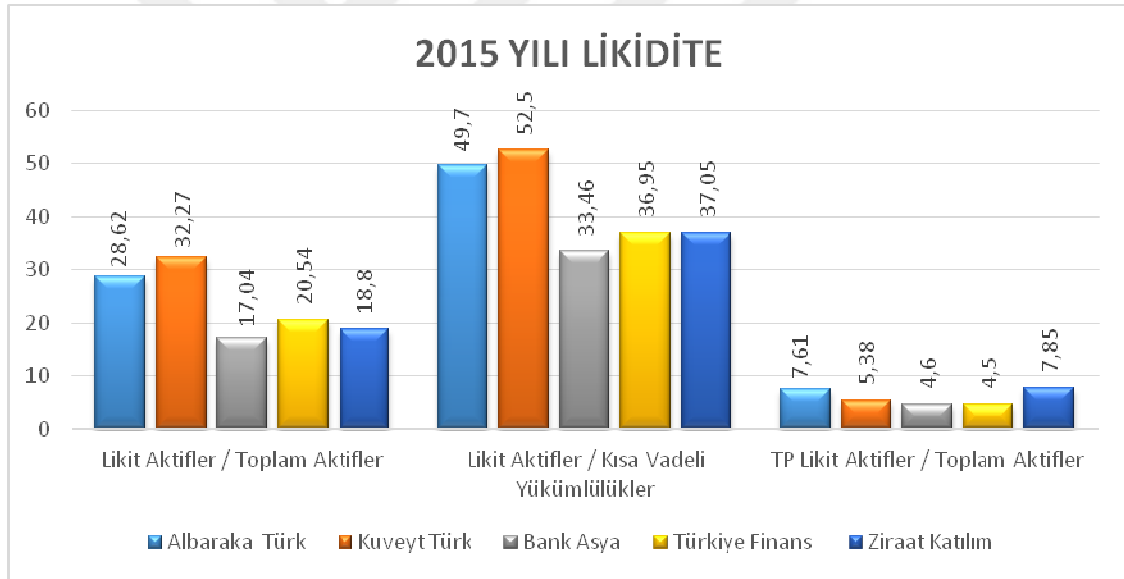
Özkaynak karlılığı, bankaların özkaynaklarını ne kadar karlı kullandıklarını gösteren bir orandır. 2014 yılında faaliyet gösteren 4 katılım bankasının oranlarına bakıldığında; %14,1 ile en karlı bankanın Albaraka Türk olduğu görülmektedir. Bu bankayı %12,25 ile Kuveyt Türk ve %10,59 pay ile Türkiye Finans takip etmektedir. TKBB'den alınan veriler doğrultusunda Bank Asya'nın öz varlık değeri 0 olarak gözükme ile birlikte, 2014 yılındaki öz varlık toplamında %-32,1 azalış meydana gelmiştir. Özkaynak karlılığının sektör ortalaması 12,31 çıkmaktadır. Bu oran esas alındığında Albaraka Türk'ün faaliyetlerinin sektörün üzerinde gerçekleştiği sonucuna ulaşılmaktadır.

Vergi öncesi kâr kalemi incelemeye alındığında; Bank Asya'nın negatif gerçekleşen %-6,06 oranı dikkatleri çekmektedir. Bu kalem, karın belirlenmesine etki eden bir kalem olduğu için zarar edildiğinin göstergesidir. Bank Asya 2013 yılına göre %-550,4 oranında azalışla -813.470 milyon TL zarar etmiştir (TKBB/Mukayeseli Tablolar). Bu kalemden en yüksek pay %1,41 ile Albaraka Türk'e ait olup, bu bankayı sırası ile %1,36 ile Kuveyt Türk ve %1,26 ile Türkiye Finans takip etmektedir.

2014 yılında Albaraka Türk 252.631 milyon TL, Kuveyt Türk 370.450 milyon TL ve Türkiye Finans 334.228 milyon TL net kâr elde etmiştir. Bank Asya ise aynı yıl -813.470 milyon TL zarar ile tamamlamıştır (TKBB/Mukayeseli Tablolar).

4.4.2.6. 2015 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.23: Katılım bankalarının 2015 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

Bankacılık sektörü açısından 2015 yılı oldukça zorlu bir yıl olmuştur. Ülkede meydana gelen iki seçim yüzünden oluşan dalgalı piyasalar, Fed'in faiz artırımı kararı, Türk Lirasının ABD doları karşısında aşırı değer kaybetmesi ve uluslararası piyasalarda yaşanan makroekonomik dalgalanmalar sonucu belirsizlik ortamı oluşması en önemli etkenlerdendir (TKBB 2015: 28). 2015 yılında faaliyet gösteren katılım bankaları, tüm bu kriz ortamına karşı gücünü göstermiştir. Köklü geçmişleri ve güçlü mali yapıları

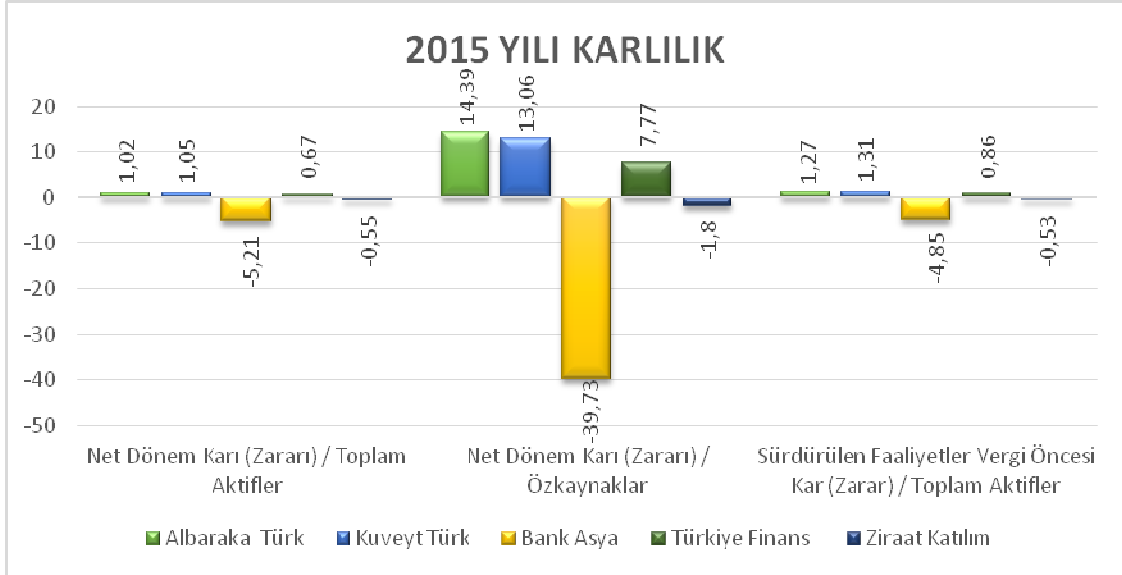
sayesinde mevcut kriz ortamında dahi büyüme gerçekleştirerek ayakta kalmayı başarmıştır.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi bankaların borç ödeme gücü hakkında bilgi vermektedir. Bir bankanın borç ödeme gücünün yüksek olması olumlu bir durum olarak değerlendirilmektedir. Banka bazında ele aldığımızda en yüksek kalem olarak yine Kuveyt Türk'ü görmekteyiz. %52,5 oranında ilk sırada yer alan bankayı %49,7 oranına sahip Albaraka Türk takip etmektedir. Türkiye'de katılım bankacılığının köklü geçmişine sahip olan bu iki banka, borç ödeme gücü bakımından oldukça başarılı bir performans sergilemiştir. Faaliyete başlayalı henüz 6 ay olmasına rağmen Ziraat Katılım Bankası tüm oranlarda olduğu gibi burada da çok iyi bir performans sergileyerek %37,05 seviyesinde yılı tamamlamıştır. Diğer bankaların oranları ise; %36,95 oranında Türkiye Finans ve %33,46 oranına sahip Bank Asya'dır. Sektör ortalaması 41,93 bulunmuştur. Yalnızca Albaraka Türk ve Kuveyt Türk ortalama üzerinde performans sağlamıştır.

Bankalarda likit aktif bulundurulması oluşacak likidite riskine karşı önlem alma konusunda etkili olmaktadır. 2015 yılında meydana gelen likit aktifler kalemi tüm bankalar açısından pozitif olarak gerçekleşmiştir. En yüksek rakama sahip banka %32,27 ile Kuveyt Türk olmuştur. Bankanın yüksek likidite ile çalışıyor olması, yüksek kasa mevcudu olduğu anlamına gelmektedir. Sırası ile Albaraka Türk %28,62, Türkiye Finans %20,54 ve Ziraat Katılım %18,8 oranı ile faaliyetlerini gerçekleştirirken, Bank Asya %17,04 oranı ile yine en az artışın yaşandığı banka olarak karşımıza çıkmaktadır. Sektör ortalaması alındığında 23,45 sonucuna ulaşılmaktadır. Albaraka ve Kuveyt Türk bu oranın üstünde başarı göstermiştir.

Toplam aktifler içindeki TP likit aktifler kaleminde %7,85 ile en yüksek orana sahip banka Ziraat Katılım Bankasıdır. Faaliyete yeni geçmiş bir banka olması ve toplam aktiflerine oranla diğer bankalara göre en yüksek paya sahip olması olağan karşılanmakla birlikte, Ziraat Katılımın başarısını da ortaya koymaktadır. Albaraka Türk de %7,61 gibi yüksek bir seviyede gerçekleşmiştir. Diğer bankaların oranları sırası ise; %5,38 ile Kuveyt Türk, %4,6 ile Bank Asya ve %4,5 oranı ile Türkiye Finans

faaliyetlerini tamamlamıştır. 5,98 olan sektör ortalamasının üzerinde performans sergileyen 2 banka Albaraka Türk ve Ziraat Katılım'dır. Sektöre yeni girmesine rağmen böyle bir performans sergilemesi başarısının göstergesidir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.24: Katılım bankalarının 2015 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

Bankaların aktiflerini yönetmedeki başarısını gösteren aktif karlılık oranında en başarılı banka %1,05 oranıyla Kuveyt Türk olmuştur. %3'lük bir fark ile ikinci sırada ise Albaraka Türk gelmektedir. Kuveyt Türk'ün toplam aktifleri 42.052.507 bin TL ve net karı 444.681 bin TL iken, Albaraka Türk'ün toplam aktifleri 29.561.999 bin TL ve net karı ise 302.863 bin TL olarak gerçekleşmiştir. Türkiye Finans aktif karlılıkta %0,67'lik bir büyüme gerçekleştirmiştir. Bank Asya ve Ziraat Katılım'ın oranları negatif gerçekleşmiştir. Bank Asya %-5,21 oranında zarar elde ederken, Ziraat Katılım %-0,55 oranında etmiştir. 2.177.435 bin TL toplam aktife sahip olan Ziraat Katılım'ın ilk yılında elde ettiği net kâr tutarı ise 11.982 bin TL'dir.

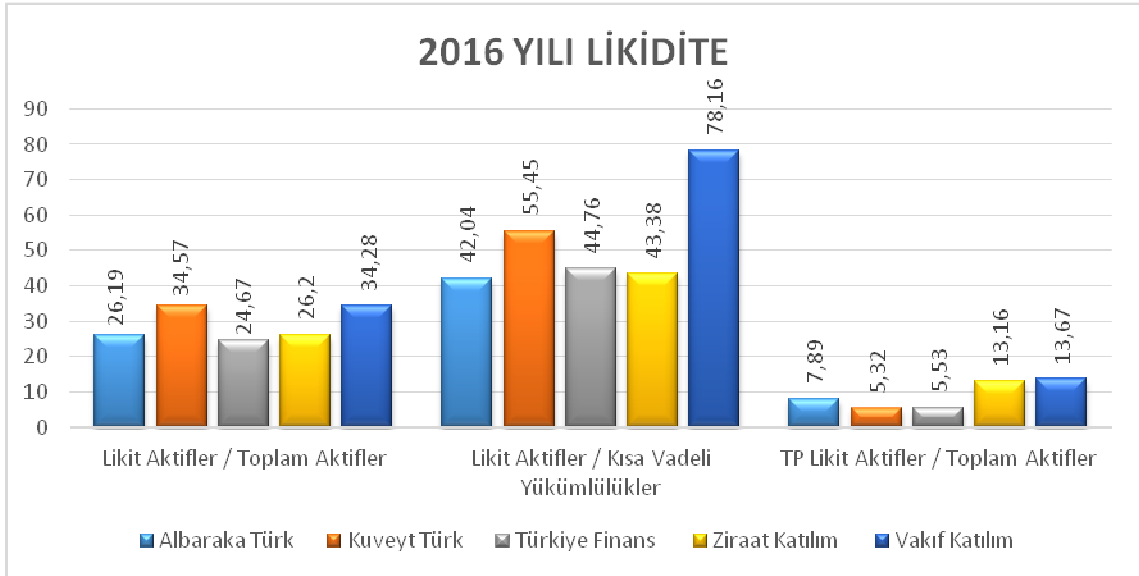
2015 yılının bankacılık sektörü içerisindeki özkaynaklar kalemi genel olarak artışını sürdürmüştür. Sektör içinde katılım bankalarının toplam özkaynakları payı %4 olmuştur. Katılım bankaları kendi içinde ise geçen yıllara oranla %10'luk bir artış yaşayıp 10,6 milyar TL olarak gerçekleşmiştir. Bununla birlikte özkaynak karlılığı oranında da 2014 yılına göre %3,2'lik büyüme meydana gelip %4,1 seviyesinde

gerçekleşmiştir. Katılım bankalarının sektördeki payı az olduğu için o oranı artırma yoluna gitmesi gerekmektedir (TKBB 2015: 44).

Net dönem karı/Özkaynaklar kalemini bankalar arası karşılaştırmaya aldığımızda; özkaynak karlılığı bakımından en yüksek paya sahip olan bankanın Albaraka Türk olduğunu görüyoruz. %14,39 paya sahip olan bankayı, ikinci sırada %13,06 oranla Kuveyt Türk takip etmektedir. Diğer bankalara göre kâr elde eden son banka olarak %7,77 karlılık performansı ile Türkiye Finans görülmektedir. Sektördeki en eski banka olmaları ve banka performanslarının iyi olması dolayısıyla yüksek oranlarda kâr elde etmiş olabilirler. Bank Asya'nın TMSF'ye devri ve Ziraat Katılım'ın da yeni kurulmuş olmasından dolayı 2015 yılında negatif ibareli oranlara sahip olmuşlardır. Bu oranlar sırası ile %-39,73 ve %-1,8 şeklinde gerçekleşmiştir.

Albaraka Türk ve Kuveyt Türk zirve yarışına bu oranda da devam etmektedir. En karlı banka olarak %1,31 değere sahip Kuveyt Türk gelirken, onu %1,27 değerinde Albaraka Türk takip etmektedir. Türkiye Finans'ın oranı %0,86 gerçekleşirken, Bank Asya ve Ziraat Katılım vergi öncesi kâr kaleminde de diğer kalemler gibi zarar etmiştir.

4.4.2.7. 2016 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.25: Katılım bankalarının 2016 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

2016 yılında Türkiye’de faaliyet gösteren katılım bankaları, global sektörde ve yurt içi piyasalarında meydana gelen ekonomik ve siyasi hareketliliğe rağmen, istikrarlı büyümesini güçlendirerek devam ettirmiştir (TKBB 2016).

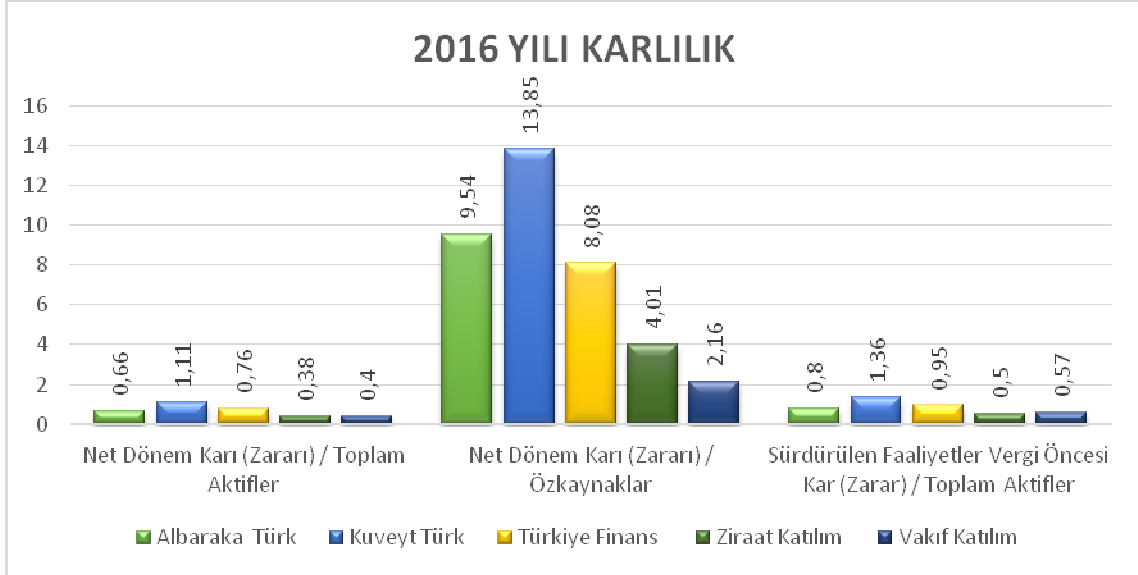
2015 yılı 3. Çeyrekte Bank Asya’nın kapanması ile birlikte sektörde dört katılım bankası kalmıştır. Ancak 2016 yılında Vakıf Katılım’ın da faizsiz bankacılık ailesine katılması ile birlikte sektörde yine faaliyetini sürdüren banka sayısı 5’e yükselmiştir. Bu doğrultuda ele aldığımızda, sektöre yeni katılan kamu katılım bankalarının likidite oranlarında oldukça başarılı bir performans sergiledikleri görülmektedir.

Likit aktifler/Toplam aktifler kalemini incelediğimizde; tüm oranların yüksek seviyelerde gerçekleştiğini görüyoruz. En yüksek oranda yine %34,57 ile Kuveyt Türk birinciliği elde tutarken, ona %34,28 oran ile yaklaşan Vakıf Katılım’ın başarısı da oldukça önemli bir husustur. Diğer bankaların oranları ise birbirlerine yakın seviyelerde gerçekleşmiştir. %26,2 oranı ile Ziraat Katılım, %26,19 oranı ile Albaraka Türk ve %24,67 oranı ile Türkiye Finans 2016 yılını tamamlamıştır. Sektör ortalaması 29,18’dir. Kuveyt Türk ve Vakıf Katılım bu alanda sektör üzerinde performans sergilemiştir.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kalemi; elde edilen likit aktifler ile kısa vadeli borçların karşılanma gücünü göstermektedir. Bu doğrultuda Vakıf Katılım sektöre yeni katılmasına rağmen %78,16’lık pay ile en yüksek orana sahip olan bankadır. Bu bankayı da sırası ile %55,45 ile Kuveyt Türk, %44,76 ile Türkiye Finans, %43,38 ile Ziraat Katılım ve %42,04 ile Albaraka Türk takip etmektedir. 52,75 sektör ortalamasına sahip olunan bir dönemde ortalama üzerinde gerçekleşen bankalar Kuveyt Türk ve Vakıf Katılım olmuştur.

TP likit aktifler/Toplam aktifler kalemi incelendiğinde; kamu kaynaklı bankalarda en çok artışın yaşandığını görüyoruz. Bu bankaların yeni kurulmaları ve devlet güvencesi altında olmalarından dolayı TP likit aktiflerin diğer bankalara oranla daha fazla olması olağandır. Tüm bankalar sırası ile ele alındığında; %13,67 orana sahip Vakıf Katılım birinci, %13,16 orana sahip Ziraat Katılım ikinci, %7,89 orana sahip

Albaraka Türk üçüncü, %5,53 orana sahip Türkiye Finans dördüncü ve %5,32 orana sahip Kuveyt Türk beşinci sırada gelmektedir. TP likit aktiflerde sektör ortalaması 9,11 çıkmış ve yeni katılan bankalar en iyi performansa sahip olup sektör üzerinde sonuca ulaşmıştır.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.26: Katılım bankalarının 2016 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

Katılım bankaları 2016 yılında kurlarda oluşan oynaklık ve Basel III yönetmelikleri kapsamında oluşan olumsuz etkilere rağmen sermaye yeterlilik rasyosunu %14,5'ten %16,2'ye yükseltmeyi başarmış ve bankacılık sektörünün üzerinde bir büyüme gerçekleştirmiştir (TKBB 2016).

Tüm oranlar incelendiğinde Kuveyt Türk'ün karlılık olarak tüm kalemlerde en iyi performansı sergilediğini görüyoruz. 2015 yılına oranla karını %21,9 oranında artıran banka 2016 yılında 541.966 milyon TL net kâr elde etmiştir. Bununla birlikte Vakıf Katılım'ın kurulum maliyetleri olması ve faaliyetlerini, şube ağlarını tam anlamıyla gerçekleştirememiş olmasına rağmen zarar etmeyip karlılıkta da oldukça yüksek oranlarda performans sergilemesi bu sektörde başarılı olacağının göstergesidir. Vakıf Katılım bankası da 2016 yılında 19.016 milyon TL'lik kâr elde etmiştir.

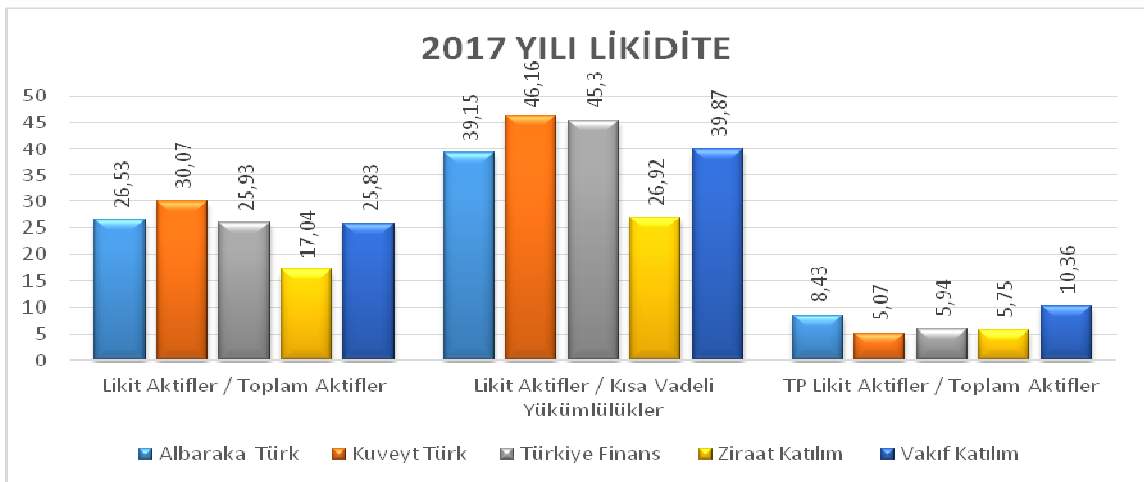
Net dönem karı/Toplam aktifler kalemine baktığımızda; en yüksek oranın %1,11 ile Kuveyt Türk de gerçekleştiğini görüyoruz. Aktiflerini başarılı kullanan ve onlardan

kâr elde eden diğer bankalar ise: %0,76 ile Türkiye Finans, %0,66 ile Albaraka Türk, %0,4 ile Vakıf Katılım ve %0,38 ile Ziraat Katılım şeklinde sıralanabilir. Aktif karlılıkta 0,66 ortalama elde edilmiş ve Albaraka Türk tam sınırdaki gerçekleşmiştir. Kuveyt Türk ve Türkiye Finans sektör üzerinde gerçekleşmiştir.

Net dönem karı/Özkaynaklar kaleminde; banka oranlarının dalgalı bir seyir halinde gerçekleştiği görülmektedir. En yüksek payın %13,85 ile Kuveyt Türk'e ait olduğu ve onu %9,54 ile Albaraka Türk'ün takip ettiği görülmektedir. Toplanan özkaynaklardan sağlanan karlar yeni katılan bankalarda da görülmektedir. Diğer oranlar ise; %8,08 ile Türkiye Finans, %4,01 ile Ziraat Katılım ve %2,16 ile Vakıf Katılım bankasıdır. Özkaynak karlılığında sektör ortalaması 7,52 olarak gerçekleşmiştir. Bu çerçevede Albaraka Türk, Kuveyt Türk ve Türkiye Finans ortalama üzerinde gerçekleşmiştir.

Sürdürülen faaliyetler vergi öncesi kar/Toplam aktifler kalemi; aktif içindeki vergi öncesi karın oranını göstermektedir. Bu kalemde oranlar %0,5 ile %1,36 arasında değişmektedir. Sırası ile ele aldığımızda; %1,36 ile en yüksek paya sahip banka Kuveyt Türk'tür. Bu bankayı ise %0,95 ile Türkiye Finans, %0,8 ile Albaraka Türk, %0,57 ile Vakıf Katılım ve %0,5 ile Ziraat Katılım takip etmektedir. Sektör ortalaması 0,83 bulunmuştur. Yalnızca Kuveyt Türk ve Türkiye Finans başarılı olabilmıştır.

4.4.2.8. 2017 Yılı Likidite ve Karlılık Karşılaştırması

Kaynak: TKBB

Grafik 4.27: Katılım bankalarının 2017 yılı likidite oranlarının karşılaştırması

2017 yılının likidite durumunu incelediğimizde; TP likit aktifler oranı hariç en yüksek artışın Kuveyt Türk katılım bankasında gerçekleştiğini görüyoruz. Bankacılık sistemine yeni dâhil olan Vakıf Katılım bankasının da gerçekleştirmiş olduğu performanslar oldukça iyi gözükmetedir.

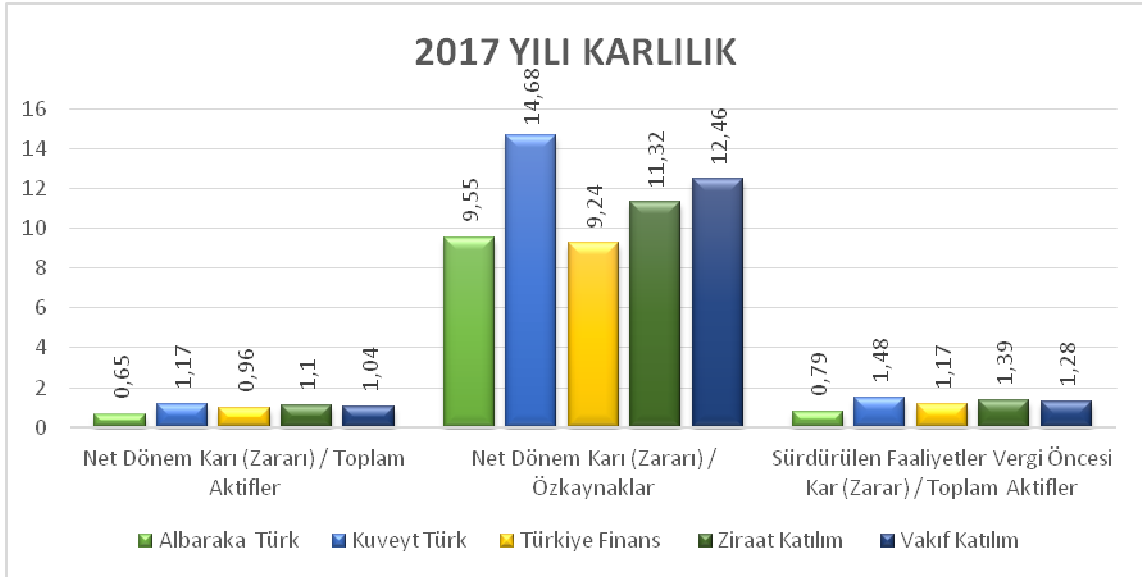
Likit aktifler/Toplam aktifler kaleminde en yüksek oran Kuveyt Türk bankasındadır. 2017 yılında %30,07 paya sahip Kuveyt Türk, bu oranda 2010 yılından beri birinciliği elinden bırakmamaktadır. Diğer bankalara bakacak olduğumuzda, Ziraat Katılım hariç sektördeki tüm bankaların oranlarının birbirine yakın gerçekleştiğini görüyoruz. İkinci sırada %26,53 oranıyla Albaraka Türk yer alırken, %25,93 ile Türkiye Finans ve %25,83 oranı ile Vakıf Katılım yer almaktadır. En az paya sahip olan banka ise %17,04 oranı ile Ziraat Katılım bankasıdır. Bankanın yüksek likidite ile çalışıyor olmasının nedenleri; kasa mevcudunun yüksek olduğu, tuttuğu zorunluk oranlarının fazla olduğu ve yürüttüğü faaliyetlerinde borçlarını kısa vadeli verdiği anlamlarına gelmektedir. Aynı zamanda sektör üzerinde kalan likidite, kaynakların verimsiz kullanıldığı anlamına da gelmektedir. İyileşmeye giden bankalarda sektör ortalaması 25,08 çıkmış ve Ziraat Katılım hariç tüm bankalar sektör üzerinde performans göstermiştir.

Likit aktifler/Kısa vadeli yükümlülükler kaleminde bankalar arası gerçekleşen duruma baktığımızda; diğer bankalara oranla Ziraat Katılım'ın borç ödeme gücünün daha düşük olduğunu görüyoruz. Tablo genel itibari ile katılım bankalarının başarısını ortaya koymaktadır. Tüm oranlar birbirine yakın seviyelerde gerçekleşmesine rağmen, borç ödeme gücü bakımından en iyi banka %46,16 pay ile Kuveyt Türk'tür. Kuveyt Türk'ü %45,3 ile Türkiye Finans, %39,87 ile Vakıf Katılım, %39,15 ile Albaraka Türk ve %26,92 ile Ziraat Katılım takip etmektedir. Faaliyetler sonucu 39,48 sektör ortalamasına ulaşılmış ve Albaraka Türk ile Ziraat Katılım sektörün altında kalmıştır. Diğer bankalar başarılı bir sonuca ulaşmıştır.

TP likit aktifler/Toplam aktifler kalemini ele aldığımızda, en yüksek oran Vakıf Katılım bankasında gerçekleşmiştir. Bu oranın yüksek olması demek YP likit aktifler kaleminin düşük olduğu anlamına gelmektedir. Bu durumda da kur hassasiyeti en düşük

banka olarak Vakıf Katılım düşünülebilir. Oranlara sırası ile devam ettiğimizde %8,43 ile Albaraka Türk, %5,94 ile Türkiye Finans ve %5,75 ile Ziraat katılım yer almaktadır. En düşük oran olan %5,07 ise Kuveyt Türk'e aittir. Buradan da Kuveyt Türk'ün yabancı para likit aktiflerinin çoğunluğunun yabancı para türünden olduğu anlaşılmaktadır. 7,11 çıkan sektör ortalamasının üstünde olan banka açık ara farkla Vakıf Katılım'dır. Bununla birlikte Albaraka Türk bankası da üzerinde gerçekleşmiştir.

Kaynak: TKBB

Grafik 4.28: Katılım bankalarının 2017 yılı karlılık oranlarının karşılaştırması

Katılım bankaları büyüme açısından 2017 yılını, bankacılık sektörünün üzerinde gerçekleşen oranlarla tamamlamıştır. 2016 yılına oranla toplam aktiflerde %21'lik bir artış meydana gelmiştir. Net kâr oranı ise sektör üzerinde gerçekleşerek %43 oranında artmıştır. Aynı zamanda özkaynaklar kaleminde de %18,7 oranında büyüme meydana gelmiştir (TKBB 2017: 3-7).

Tüm oranları incelediğimizde karlılık olarak Kuveyt Türk'ün ilk sırada olduğu görülmektedir. Eski bir banka olması nedeniyle lider konumda bulunması kaçınılmazdır. Ancak Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım Bankaları'nın çok yakın zamanda kurulduğu ve kurulum maliyetleri nedeniyle ilk dönemlerde zarar ettikleri göz önüne alındığında, bu iki bankanın performanslarının da oldukça yüksek olduğu ön plana çıkmaktadır.

Aktif karlılığı kaleminde ilk üç sırayı; Kuveyt Türk, Ziraat Katılım ve Vakıf Katılım oluşturmaktadır. Gerçekleşen oranlar sırası ile %1,17, %1,1 ve %1,04 seviyelerindedir. Bu oran, bankadaki toplam varlıkların kâr yaratmadaki başarısını ön plana çıkarmaktadır. Albaraka Türk %0,66 oranında gerçekleşirken, Türkiye Finans da 2015 yılını %0,96'lık bir büyüme ile tamamlamıştır. Aktif karlılıkta 0,98 olan oranda Albaraka Türk ve Türkiye Finans sektörün artında bir performans sergilemiştir. Sektöre yeni katılan bankaların ise performansı oldukça başarılıdır.

2015 yılında Kuveyt Türk %24,4 büyüme ile 673.991 milyon TL'lik net kâr elde etmiştir. Aynı şekilde Ziraat Katılım %418,1 artış ile 158.902 milyon TL net kâr sağlarken, Vakıf Katılım %624,4 büyüme oranı gerçekleştirip 138.132 milyon TL değerinde net kâr sağlamıştır. Ziraat Katılım ve Vakıf Katılımın kuruldukları tarihten itibaren bu kadar kısa sürede bu denli büyüme göstermeleri, katılım bankalarının geleceği açısından da umut verici bir durumdur.

Bankaların öz varlıklarını değerlendirmeleri ve ondan kâr elde etmeleri banka açısından oldukça önemli bir ölçüttür. 2017 yılında faaliyet gösteren katılım bankaları arasında özkaynaklarını en verimli kullanan banka, %14,68 oranı ile Kuveyt Türk olmuştur. Sektöre yeni giren kamu sermayeli katılım bankaları da başarılı büyümelerini gerçekleştirip yüksek paylara sahip olmuştur. Vakıf Katılım bu oranda Ziraat Katılımdan daha yüksek bir büyüme gerçekleştirerek %12,46 oranında performans sergilemiştir. Diğer bankalar ise sırası ile Ziraat Katılım %11,32, Albaraka Türk %9,55 ve Türkiye Finans %9,24 seviyesinde gerçekleşmiştir. Özkaynak karlılığında 1,45 olan sektör ortalamasının üzerinde yalnızca Vakıf Katılım ve Kuveyt Türk gerçekleşmiştir.

Vergi öncesi kâr kaleminde de diğer oranlardaki başarı tablosu sergilenmiştir. Burada da en başarılı banka sıralaması; %1,48 Kuveyt Türk, %1,39 Ziraat Katılım ve %1,28 Vakıf Katılım olmuştur. 1,22 gerçekleşen sektör ortalamasına da dahil edince bunun altında kalan bankalar da sırası ile %1,17 Türkiye Finans ve %0,79 oranı ile Albaraka Türk Katılım Bankası olmuştur.

V. BÖLÜM

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Globalleşen dünyanın da etkisi ile birlikte krizler gerek yerel çevrede gerekse küresel çevrelerde sosyal hayatımızın alışlagelmiş kavramları arasında yer almaya başlamıştır. Özellikle Türkiye’de son yıllarda meydana gelen toplumsal ölçekli siyasal ve sosyoekonomik olaylar, maddi ve manevi anlamda yıkıcı hasarlara sebep olmuştur.

Ülkemiz 2013 yılında başta Gezi Parkı Olayları olmak üzere zorlu bir süreç yaşamıştır. Ağaçların kesilmesine karşı çıkmak amacıyla başlayan oturma eylemleri gün geçtikçe şiddetini artırmış ve akıl almaz olaylara sebebiyet vermiştir. Ülkede oluşan kargaşa ortamı ekonomiyi de oldukça kötü etkilemiştir.

Gezi Parkı Olaylarının etkisi geçmeden 2013 yılı Aralık ayında (17-25 Aralık olarak ifade edilen) Türkiye yeni bir çalkantı ile karşı karşıya kalmıştır.

2016 yılında ise, gerçekleştirilen 15 Temmuz Darbe Girişimi, askeri darbe olarak adlandırılmayacak kadar farklı olup, gerçekleşme sebebi, yapılış tarzı ve işleyişi olarak diğer darbelerden farklı bir yapıya sahiptir.

Kriz dönemlerinde piyasalarda meydana gelen hareketlilik, ekonomideki dengelerin bozulmasına sebep olmaktadır. Döviz kurlarında ve faiz oranlarında meydana gelen artışlar, bankacılık sektörünü olumsuz yönde etkilemektedir. Çünkü mevduat bankalarının temel özelliği ve üzerine kurulu olduğu yapı taşı faizdir. İşlemlerini ve karlılıklarını, belirledikleri faiz oranı üzerinden verdikleri krediler ve para politikaları ile yürütmektedirler. Bu nedenle daha önce bahsedildiği gibi krizlerin faiz

oranlarını ve döviz kurlarını anormal derecede etkilemesi sebebiyle, geleneksel bankalar açısından faizin en temel husus olması katılım bankalarına göre mevduat bankalarını çok daha olumsuz yönde etkilemektedir.

Faizsiz bankacılık anlayışını benimseyen katılım bankaları, faaliyetlerini karzarara katılma esasına göre yürütmektedir. Ülkemizde meydana gelen krizlerin çoğunluğu faiz riskinden kaynaklanmaktadır. Katılım bankaları ise yapıları ve işleyişleri gereği faiz oranlarındaki artış ve azalışlar arasında meydana gelen farktan etkilenmemektedir. Bu durum da katılım bankalarını mevduat bankalarına göre bir adım öne taşımaktadır. İncelenen grafikler de göz önünde bulundurulduğu zaman, faiz riskinin önemli olmadığı bir banka bilançosundaki değerlerin, kriz dönemlerinde dahi büyüme potansiyelinde olduğu ön plana çıkmaktadır.

Dünyada 2008 yılında meydana gelen küresel krizin etkileri hala devam etmektedir. 2010 yılından başlayarak global ve yerel bankacılık sektörü incelendiğinde; gelişmiş ülkelerde ve Avrupa ülkelerinde krizin yıkıcı etkiye sahip olduğu ve yıllar geçmesine rağmen etkisini hala kaybetmeyip, ekonomik göstergelerde iyileşmenin yavaş yavaş sağlanıyor olduğu görülmektedir. Türkiye ekonomisi ve Türk bankacılık sektörü, 2008’de krize sebep olan ve bugüne kadar giderek artan sorunlar açısından AB, ABD ve diğer gelişmiş ülkelere kıyasla pozitif bir görünüm sergilemektedir. Türkiye’nin eşik altı konut kredilerinden ve karmaşık türev enstrümanlarından uzak durması, küresel kriz, likidite krizi ve borç krizinden etkilenmemesini sağlamıştır. Meydana gelen krizlerde en sağlam yapının katılım bankacılığı sektöründe görülmesi, krizlere dayanıklı bir sistem olduğunun göstergesidir. Katılım bankacılığı sektöründe fon sahiplerinin risklere ortak olması oluşabilecek kriz ortamında bankanın mali yapısının olumsuz etkilenmesini önlemekte ve böylece banka mevcut özkaynakları üzerinde baskı ve risk hissetmemektedir.

Gelişen ve değişen bankacılık sektöründe katılım bankacılığı gibi farklı yapıya sahip bir sistemin tüm dünyada kabul görmüş olması, bu sistemin başarılı olduğunun göstergesidir. Faizsiz bankacılık sisteminin sektöre sunduğu imkânlar ve yenilikçi enstrümanları sayesinde giderek genişleyen bir bankacılık ağına sahip olmakta ve

sektördeki yükselişine devam etmektedir. Dünyadaki katılım bankacılığı sektöründe şu an itibari ile Türkiye'nin pazar payı %5 seviyelerinde iken, bu bankaların 2025 yılında %15'lik bir sektör payına ulaşma hedefi bulunmaktadır. Türkiye'de katılım bankacılığına devlet desteğinin de verilmesi bu bankaların işleyişinin ve performansının artırılmasına yönelik önemli bir adımdır.

Katılım bankalarının likidite ve karlılık oranları arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmalar olmasına karşın, bu oranların ulusal kriz dönemlerini de kapsayan ve nitel analiz yöntemi kullanılarak oluşturulan bir çalışma olmaması sonucu bu çalışma oluşturulmuştur. Bu çalışmaya 2010 yılından itibaren başlanmış ve faaliyet gösteren tüm katılım bankaları dâhil edilmiştir. Likiditede üç oran ve karlılıkta üç oran olmak üzere toplam altı oran kullanılmış ve bankaların karşılaştırmaları bu doğrultuda yapılmıştır. Analizde katılım bankalarının kriz dönemlerinde dahi büyüme potansiyellerini sürdürdükleri ve bankacılık sektörüne oranla faaliyetlerinde daha başarılı oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırma dönemine ilişkin grafikler karşılaştırmalı olarak analiz edildiğinde, özkaynak karlılığı bakımından en iyi bankanın 2010-2015 yılları arasında Albaraka Türk ve 2016-2017 yıllarında Kuveyt Türk olduğu saptanmıştır. Aktif karlılık rasyosunda; 2010-2012 yılında Türkiye Finans, 2013-2014 yılında Albaraka Türk ve 2015-2017 yılında Kuveyt Türk lider konumda yer almıştır. Katılım bankaları kriz dönemlerinde dahi temkinli politikalar yürüterek, her dönem istikrarlı büyüme sağlamış ve karlılıklarını artırma potansiyeline sahip olmuştur. 2012 yılında 916 milyon TL'lik kâr sağlandığında sektörün 4 puan altında gerçekleşen büyüme oranı, 2013 yılında kriz hâkim olmasına rağmen 1.052 milyon TL tutarında gerçekleşerek sektörün 10 puan üzerinde yer almıştır. Bankacılık sektörünün 2014 yılında net kar oranının %0 olduğu bir dönemde, katılım bankacılığı sektörü piyasada %0,9 oranında artış sağlamıştır. 2014 yılında Bank Asya'nın TMSF'ye devri ile birlikte %92'lik düşüş yaşanmasına rağmen elde edilen %0,9'luk sonuç, katılım bankalarının sektörde başarılı bir yol izledikleri ve gerek yurt içi gerekse yurt dışı piyasalarda ortaya çıkan her türlü zorluğun üstesinden gelerek karlılıklarını arttırdıkları ortaya çıkarmaktadır. Bununla birlikte ülkenin siyasal kriz ile karşı karşıya kaldığı 2016 yılında, katılım bankaları net kar kaleminde %170

oranında ciddi bir artış gerçekleştirerek 1.106 milyon TL kar elde etmiştir. Bu büyüme sonucunda sektördeki paylarını %1,6'dan %2,9'a çıkaran bankalar, en çok büyüme kaydeden ilk 10 ülke sıralamasındaki yerini yukarı taşımıştır.

Grafikler likidite açısından incelendiğinde, 2010-2017 yılları arasında en yüksek likiditeye sahip bankanın Kuveyt Türk olduğu belirtilmiştir. Bir banka açısından yüksek likiditeye sahip olmak olumlu yorumlanamazken, Kuveyt Türk'ün aktif toplamı esas alındığında likidite oranının da yüksek olması o bankanın başarılı olduğunun göstergesidir. Türk Parası Likit Aktifler kaleminde 2015 yılına kadar ilk sırada çeşitli bankalar yer alırken, 2015 yılından sonra kamu sermayeli bankaların sektöre girmesi ile birlikte, en yüksek tutar bu bankalarda görülmüştür. 2015 yılından sonra liderliğin kamu bankalarında olmasının sebebi, gerçek ve tüzel kişilerin kamu kuruluşu olan bankaları, devlet güvencesi nedeniyle daha fazla tercih etmesidir.

2013 yılında ülkede meydana gelen Gezi Parkı Olayları ve 17-25 Aralık Soruşturması ile birlikte 2014 yılında Bank Asya'nın TMSF'ye devri sonucu katılım bankacılığı sektörünün toplanan fonlar kaleminde yüzdesel düşüş meydana gelse de rakamsal olarak azalma meydana gelmemiştir. Krizden sınırlı düzeyde etkilenen katılım bankaları, likidite ve karlılık konusunda ayrıntılı olarak analiz edildiğinde, bu bankaların büyüme fonksiyonlarına devam ettikleri görülmektedir. Yıllar bazında incelendiğinde, mevcut oranlarda meydana gelen ani düşüşlerin tek sebebi; 2014 yılında bir katılım bankasının faaliyet ve yetkilerinin devredilmesidir. Katılım bankaları yürüttükleri faaliyetler gereği, kriz dönemlerinden korunmakta ve sınırlı düzeyde etkilendikleri krizleri yönetmekte oldukça başarılıdır.

Yapılan analiz sonucunda, katılım bankalarının genel olarak büyüme potansiyeline sahip olmakla birlikte, küresel kriz dönemlerinde de sürdürülebilir ekonomik faaliyetler gerçekleştirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Kar-zarara katılma esasına yönelik gerçekleştirdikleri faaliyetlerinin, kriz dönemlerinde bankanın mali yapısının korunmasına olanak sağladığı görülmüştür. Bankacılık sektörü içerisindeki payının da ilerleyen yıllarda daha da artacağı öngörülmektedir.

KAYNAKLAR

- Aktan, Coşkun Can ve Şen, Hüseyin (2001). “Ekonomik Kriz Özel Sayısı, Kasım-Aralık 2001”. *Yeni Türkiye Dergisi*. Sayı:42. Cilt:II. ss.1225-1230.
- Albeni, Mesut ve Ongun, Utku (2005). Antalya Turizminin Türk Turizmi İçerisindeki Yeri ve Krizlerin Antalya Turizmi Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 13(2). 93-112.
- Alrifai, Tariq (2018). *İslami Finans ve Yeni Finansal Sistem*. Ankara: Buzdağı Yayınları s.153
- Altay, Feyzullah (2017). “15 Temmuz Darbe Girişiminin Ekonomik Etkileri Dünü ve Bugünü”. *Konya Ticaret Odası Raporları*. (<http://www.kto.org.tr/15-temmuz-darbe-girisiminin-ekonomik-etkileri-dunu-ve-bugunu-2201h.htm>)
- Anadolu Ajansı (2013). “Gezi Parkı 8 Bin Metrekare Büyüyor”, (<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/gezi-parki-8-bin-metrekare-buyuyor/234893>, 2 Ocak 2019’da erişildi)
- Aracı, Konur Alp (2010). *1929 Büyük Ekonomik Buhran'dan 2008 Ekonomik Krizi'ne Dünya Ekonomik Krizleri ve Türk Tekstil Sektörüne Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Tekirdağ: Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü
- Aras, Osman Nuri ve Öztürk, Mustafa (2011). “Reel Ekonomiye Katkıları Bakımından Katılım Bankalarının Kullandığı Fonların Analizi”. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*. Cilt: 3, No: 2, 167-179.

- Arıçelik, Gülçin (2010). *Ticari Bankalarda Performans Ölçümü: CAMELS Analizine Dayalı Bir İnceleme*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Arslan, Özgür (1999). “Özel Finans Kurumlarının Vergilendirilmesi”. *Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 54:71-72
- Beroğlu, Hakan (2002). *Nakit Yönetimi Özel Finans Kurumları Açısından Teorik ve Uygulamalı Bir Yaklaşım*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Budur, Erdem (2003). *Türkiye’de Özel Finans Kurumlarının Yeniden Yapılandırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü s. 112.
- Canbaz, Mustafa (2012). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Gelişimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık
- Çetin, Abdurrahman (2017). *Katılım ve Mevduat Bankalarının Piyasa Etkinliğinin Karşılaştırmalı Analizi ve Bir Uygulama*. Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü
- Çiğdem, Hasret (2016). *Gelişmekte Olan Ülkelerde Finansal Krizlere Neden Olan Faktörler: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Dede, Kenan (2017). *Katılım Bankalarında Hazine Ürünleri ve Sermaye Piyasası Uygulamaları*. İstanbul: TKBB Yayınları s.256-257 TKBB Albaraka Aralık 2017 Konsolide Olmayan Finansal Tablolar ve Bağımsız Denetim Raporu.
- Dizgil, Eda (2017). “Türkiye’deki Mevduat Bankalarının Karlılığını Etkileyen Mikro Düzeyli Faktörler Üzerine Ampirik Bir Araştırma”. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi* Cilt: 11. Sayı:2 s.31-52.

- Doğan, Sibel (2008). *Katılım Bankaları ve Ekonomiye Etkileri: Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi. 43-45.
- Durgun Kaygısız, Ayşe ve Gövdere, Bekir (2011). “2008 Küresel Krizinin Antalya Konaklama İşletmelerine Etkileri Üzerine Bir Analiz”. *Uludağ Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 30 (1). 139-159.
- Eğilmez, Mahfi (2011). *Küresel Finans Krizi-Piyasa Sisteminin Eleştirisi*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Engin, Büşra (2007). “Gelişmiş Ve Yükselen Piyasalarda 1990 Sonrası Görülen Finansal Krizler Ve Dünya Ekonomisi Üzerindeki Etkileri”. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 2. 35-60.
- Erdoğan, Dođa (2011). *Katılım Bankacılığı ve Türk Ekonomisine Katkıları*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, , s.79.
- Ertuğrul Cemil, İpek Evren ve Çolak, Olcay (2010). “Küresel Mali Krizin Türkiye Ekonomisine Etkileri”. *Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*. 13. 59-72
- Eskici, Mustafa Mürsel (2007). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Uygulaması ve Katılım Bankaları’nın Müşteri Özellikleri*. Yüksek Lisans Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Esmer Yusuf, Bağcı Haşim (2016). “Katılım Bankalarında Finansal Performans Analizi: Türkiye Örneği”. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. Cilt: 8 Sayı: 15 s. 17-30
- Fener, Funda (2012). *2008 Küresel Mali Kriz Ve Krizin Türkiye’de İstihdam Üzerine Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Şanlıurfa: Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

- Göksu, Gökhan (2015). *Türkiye’de Yaşanan Finansal Kriz Dönemlerinde Uluslararası Brüt Sermaye Hareketlerinin Analizi*. Doktora Tezi. Ankara: Başkent Üniversitesi
- Gönen, İbrahim (2017). *Katılım Bankalarının Finans Sektörü İçindeki Yeri ve Katılım Bankalarına Yönelik Müşteri Algısı Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Haberler (2013). “Başbakan Erdoğan’dan Hodri Meydan”, (<https://www.haberler.com/basbakan-erdogan-dan-hodri-meydan-5436101-haberi/>, 21 Ocak 2019’da erişildi)
- Kara, Mustafa (2006). *Katılım Bankalarında Personel Eğitimi*, Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, s.7.
- Karagöl, Erdal Tanas (2016). “15 Temmuz Darbe Girişimi ve Türkiye Ekonomisi”. *Seta Perspektif Dergisi*. Sayı: 139. Temmuz 2016
- Karakoç, Yasin (2011). *Türk Bankacılık Sisteminde Katılım Bankacılığının Yeri ve İşleyişi*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Karakuş, Abdil (2006). *İslam Hukuk Kaynaklarındaki Faiz Kavramının Modern Ekonomi Bağlamında Yeniden Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Karluk, Sadık Rıdvan. (2014). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Katılım Finans Dergisi (2018). “Katılım Bankacılığında Likidite Yönetimi”, (<http://katilimfinansdergisi.com.tr/katilim-bankaciliginda-likidite-yonetimi/>)

- Kayadelen, İbrahim (2012). *Ekonomik Krizler ve ABD 2007 Krizi Sonrası Ülkelerin Borsa Performansları Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kibritçioğlu, Aykut (2001). “Türkiye’de Ekonomik Krizler ve Hükümetler 1969-2001”. *Yeni Türkiye Dergisi*. 7(41). 1-17. 30 Aralık 2014.
- Köylü, Murat (2016). *27 Mayıs’tan 15 Temmuz’a Darbelerin Siyasi Tarihi*. Ankara: Kripto Yayınları.
- Kur’an Kerim. Ali İmran Suresi, Nisa Suresi, Rum Suresi, Bakara Suresi.
- Küçükkocaoğlu, Güray (2005). “İslami Bankalar ve İslami Finans Kurumları Çalışma Notları”. (<http://www.baskent.edu.tr/~gurayk/finpazcuma17.doc>)
- Loqman, Muhammad (1998). “Islamic Banking and Business Laws With Economic Development”, *Islam and Development in Asia*, Institute of Islamic Understanding Malaysia, s.39
- Maraşlı, Merve Can (2018). 15 Temmuz Filmlerinde Milliyetçiliğin Sunumu: “Cumhurbaşkanlığı 15 Temmuz Belgeseli” Örneği. Ankara: Gazi Üniversitesi International Journal of Social Sciences and Education Research. 4(3). 521
- Mevzuat Takip Sistemi (2002). “Özel Finans Kurumları Özel Cari ve Katılma Hesapları Güvence Fonu Yönetmeliği”, (<http://www.mevzuat.gov.tr/Metin.Asp?MevzuatKod=7.5.8033&MevzuatIliski=0&sourceXmlSearch=>)
- Özbay, Faruk (2014). *Katılım Bankacılığı ve Türkiye’deki Uygulamaları*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Gediz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Özcan, Mehmet Emin ve Hazıroğlu, Temel (2000). *Bankacılıkta Yeni Bir Boyut: Katılım Bankacılığı. Türkiye’de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama(17)*, 195. İstanbul: Albaraka Türk Yayınları.

- Özsoy, İsmail (1997). *Özel Finans Kurumları*, İstanbul: Asya Finans Yayınları, s. 98
- Öztürk, Musa (2014). “Gezi’nin Arkasındaki Siyasal ve Ekonomik Motivasyon”. *Birey ve Toplum Dergisi*, Cilt 4, Sayı 7:75-106.
- Özulucan, Abitter ve Deran, Ali (2009). “Katılım Bankacılığı ile Geleneksel Bankaların Bankacılık Hizmetleri ve Muhasebe Uygulamaları Açısından Karşılaştırılması”. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*.
- Parlakkaya, Raif ve Çürük, Suna Akten (2011). “Finansal Rasyoların Katılım Bankaları ve Geleneksel Bankalar Arasında Bir Tasnif Aracı Olarak Kullanımı: Türkiye Örneği”. *Ege Akademik Bakış Dergisi*. Cilt: 11, Sayı: 3, 397-405.
- Pervez ,Imtiaz (1990). “Islamic Banking and Finance” Information Sources of Islamic Banking, 1980- 1990
- Radikal (2013). “Gezi Eylemlerinin Bilançosu Açıklandı”, (http://www.radikal.com.tr/turkiye/gezi_eylemlerinin_bilancosu_aciklandi-1138770, 3 Ocak 2019’da erişildi)
- Sandıklı, Atilla (2012). *Teoriler Işığında Güvenli, Savaş, Barış ve Çatışma Çözümleri*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Serpam. (2013). *İslami Finans: İslami Finans Kavramı, Ürünler, Dünyada ve Türkiye’de Geçmişi ve Geleceği. Sermaye Piyasaları Araştırma ve Uygulama Merkezi Araştırma Notları -1 Mayıs 2013*.
- Siraj, K.K ve Pillai P.S. (2012). “Comparative On Performance Of İslamic Banks And Conventional Banks İn GCC Region”. *Journal of Applied Finance&Banking*. 2(3). 123-161
- Sunbat, Alican (2016). *Katılım Bankacılığı*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

TKBB 2011 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KATILIM_2011_TR_final.pdf

TKBB 2012 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KATILIM_2012_TR_final.pdf

TKBB 2013 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KATILIM_2013_TR_final.pdf

TKBB 2014 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KATILIM_2014_TR_final.pdf

TKBB 2015 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/KATILIM_2015_TR_final.pdf

TKBB 2016 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Almanak_2016.pdf

TKBB 2017 Yıllık Sektör Raporu http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB_2017_TR-Final.pdf

TKBB. *Katılım Bankacılığı Nedir? Nasıl Çalışır?* s.2 <http://tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/TKBB-Katilim-Bankaciligi-Nedir-Brosur.pdf>

Toraman, Cengiz, Ata, Ali ve Buğan, Mehmet Fatih (2015). “Mevduat ve Katılım Bankalarının Karşılaştırmalı Performans Analizi”, *Celal Bayar Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, Cilt.16, Sayı.12, s.302.

Tosun, Mustafa (2000). *Türk Mali Sisteminde Özel Finans Kurumları Deneyimi ve ÖFK' ların Türk Banka Sistemi İçindeki Yerleri Üzerine. Türkiye'de Özel Finans Kurumları Teori ve Uygulama(17)*, 199. İstanbul: Albaraka Türk Yayınları

- Tosun, Talip (2015). *Ekonomik Krizler ve Katılım Bankacılığı: 2008 Krizi ve Türkiye Örneği*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Tunç, Hüseyin (2016). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*. İstanbul: Nesil Yayınları.
- Tunç, Hüseyin. (2000). "Soru ve Cevaplarla ÖFK'lar" *Bereket Dergisi*, , Yıl: 3, Sayı:10, s.13.
- Turan, Zübeyir (2011). "Dünya'daki ve Türkiye'deki Krizlerin Ortaya Çıkış Nedenleri ve Ekonomik Kalkınmaya Etkisi". *Niğde Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4(1). 56- 80.
- Turgut, Ahmet (2007). "Türleri, Nedenleri Ve Göstergeleriyle Finansal Krizler". *TÜHİS İş Hukuku Ve İktisat Dergisi*. Cilt: 20. Sayı: 4-5. s.35-46.
- Türk Tabipler Birliği (2013). "Göstericilerin Sağlık Durumları/ The Health Status Of The Demonstrators- 15 Temmuz 2013", (https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=67155968-9232-11e7-b66d-1540034f819c&1534-D83A_1933715A=ace096e71236bffa5ace19598ca52a7bdded6e7f, 3 Ocak 2019'da erişildi)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2016). "Türkiye Büyük Millet Meclisinin Ortak Bildirisi" (https://www.tbmm.gov.tr/docs/ortak_bildiri.pdf, 4 Şubat 2019'da erişildi)
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2017). *Fethullahçı Terör Örgütünün (Fetö/Pyd) 15 Temmuz 2016 Tarihli Darbe Girişimi İle Bu Terör Örgütünün Faaliyetlerinin Tüm Yönleriyle Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu Raporu*. Mayıs. s.313

- Türkiye Cumhuriyeti Merkez Bankası (2016). “ Finansal Piyasalara İlişkin Basın Duyurusu- 17/07/2016, (2016-32)” (<http://www.tcmb.gov.tr/wps/wcm/connect/TR/TCMB+TR/Main+Menu/Duyurular/Basin/2016/DUY2016-32>, 6 Şubat 2019’ da erişildi)
- Türkiye Cumhuriyeti Resmi Gazete (2006). “Bankaların İç Sistemleri Hakkında Yönetmelik”, (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/11/20061101-27.htm>)
- Türkiye Finans, (2013). *Faaliyet Raporları*: http://www.turkiyefinans.com.tr/tr/hakkimizda/faaliyet_raporlari.aspx,
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2017). “Katılım Bankalarının 2017 Net Karı 16 Milyar Oldu”, (<http://www.tkbb.org.tr/haber-detay/katilim-bankalarinin-2017-net-kari-16-milyar-lira-oldu--aa>)
- Türkiye Katılım Bankaları Birliği (2017). “Türk Finans Sisteminde Katılım Bankacılığı”, (<http://www.tkbb.org.tr/Documents/Yonetmelikler/Turk-Finans-Sisteminde-Katilim-Bankaciligi-araliik-2017.pdf> tkbb 2017/21)
- Tüz, Vergiliel Melek (2010). *Kriz Döneminde İşletme Yönetimi*. Bursa: Ekin Kitabevi Yayınları.
- Uçar, Mehmet (1992). *Türkiye’de-Dünya’da Faizsiz Bankacılık ve Hesap Sistemleri*. İstanbul: Fey Vakfı.
- Uludağ, İlhan ve Arıcan, Erişah (2003). *Türkiye Ekonomisi*. İstanbul: Der Yayınları
- Ural, Mert (2003). “Finansal Krizler Ve Türkiye”. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. Cilt: 18. Sayı:1. s.11-28.
- Usman, A. ve Khan, M.K. (2012). “Evaluatingthe Financial Performance of Islamic and Conventional Banks of Pakistan: A Comparative Analysis”. *International Journal of Business and Social Science*, 3 (7), 253-257.

- Ustaoglu, Didar (2014). *Türkiye’de Katılım Bankacılığı Sektördeki Yeri ve Önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Ünal, Gülhan ve Uzunlar, Evcan (2011). “Bankacılık Sektöründe Kârlılığı Etkileyen Faktörler: Türk Bankacılık Sektörüne Yönelik Bir Uygulama” *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15(1)
- Üşür, İşaya (2011). “Kriz Bir ‘Kavram’a Açıklama Notu”. *Mülkiyeliler Birliği Dergisi*. 23(214). 38-45.
- Yahşi, Fahrettin (2014). *Katılım Bankalarında Risk Odaklı İç Denetim ve Bir Model Önerisi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. İstanbul: Marmara Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Enstitüsü.
- Yamak, Harika (2014). *Gün Gün Gezi Hatırası Taksim Çiçekleri*. İstanbul: Parola Yayınları
- Yazıcı, Mehmet (1999). *Faiz*. İstanbul: Yaylım Yayıncılık
- Yılmaz, Mehmet Levent. (2013). “Gezi Parkı Eylemlerinin Ekonomik Sonuçları”. *Stratejik Düşünce Dergisi*:22-24.

EKLER

EK 1: Analizde Kullanılan Veriler

	BANKA	LİKİDİTE			KARLILIK		
		Likit Aktifler / Toplam Aktifler	Likit Aktifler / Kısa Vadeli Yükümlülükler	TP Likit Aktifler / Toplam Aktifler	Net Dönem Karı (Zararı) / Toplam Aktifler	Net Dönem Karı (Zararı) / Özkaynaklar	Sürdürülen Faaliyetler Vergi Öncesi Kar (Zarar) / Toplam Aktifler
2010	Albaraka Türk	17,73	32,26	10,82	1,59	15,72	1,97
	Kuveyt Türk	22,68	83,48	7,14	1,64	12,7	2,06
	Bank Asya	18,38	36,49	12,31	1,79	13,38	2,23
	Türkiye Finans	22,45	31,69	12,88	1,92	14,61	2,36
2011	Albaraka Türk	23,41	58,65	7,57	1,53	15,94	1,93
	Kuveyt Türk	25,28	62,96	3,93	1,3	13,56	1,64
	Bank Asya	16,4	33,88	7,69	1,25	10,1	1,56
	Türkiye Finans	20,92	36,14	7,6	1,71	14,35	2,16
2012	Albaraka Türk	20,25	56,92	7,11	1,55	15,74	1,95
	Kuveyt Türk	32,62	79,3	5,82	1,32	14,85	1,63
	Bank Asya	0	0	0	0	0	0
	Türkiye Finans	22,67	45,17	5,98	1,6	13,34	2,05
2013	Albaraka Türk	22,69	34,93	5,83	1,4	16,12	1,73
	Kuveyt Türk	31,76	73,4	6,3	1,15	13,04	1,42
	Bank Asya	19,63	35,28	7,81	0,65	7,19	0,76
	Türkiye Finans	24,87	44,21	8,53	1,31	13,05	1,64
2014	Albaraka Türk	23,61	37,14	5,92	1,09	14,1	1,41
	Kuveyt Türk	33,82	62,28	6,72	1,08	12,25	1,36
	Bank Asya	23,35	45,2	8,15	0	0	-6,06
	Türkiye Finans	23,08	42,44	6,34	0,99	10,59	1,26
2015	Albaraka Türk	28,62	49,7	7,61	1,02	14,39	1,27
	Kuveyt Türk	32,27	52,5	5,38	1,05	13,06	1,31
	Bank Asya	17,04	33,46	4,6	-5,21	-39,73	-4,85
	Türkiye Finans	20,54	36,95	4,5	0,67	7,77	0,86
	Ziraat Katılım	18,8	37,05	7,85	-0,55	-1,8	-0,53
2016	Albaraka Türk	26,19	42,04	7,89	0,66	9,54	0,8
	Kuveyt Türk	34,57	55,45	5,32	1,11	13,85	1,36
	Türkiye Finans	24,67	44,76	5,53	0,76	8,08	0,95
	Ziraat Katılım	26,2	43,38	13,16	0,38	4,01	0,5
	Vakıf Katılım	34,28	78,16	13,67	0,4	2,16	0,57
2017	Albaraka Türk	26,53	39,15	8,43	0,65	9,55	0,79
	Kuveyt Türk	30,07	46,16	5,07	1,17	14,68	1,48
	Türkiye Finans	25,93	45,3	5,94	0,96	9,24	1,17
	Ziraat Katılım	17,04	26,92	5,75	1,1	11,32	1,39
	Vakıf Katılım	25,83	39,87	10,36	1,04	12,46	1,28

Kaynak: Türkiye Katılım Bankaları Birliği